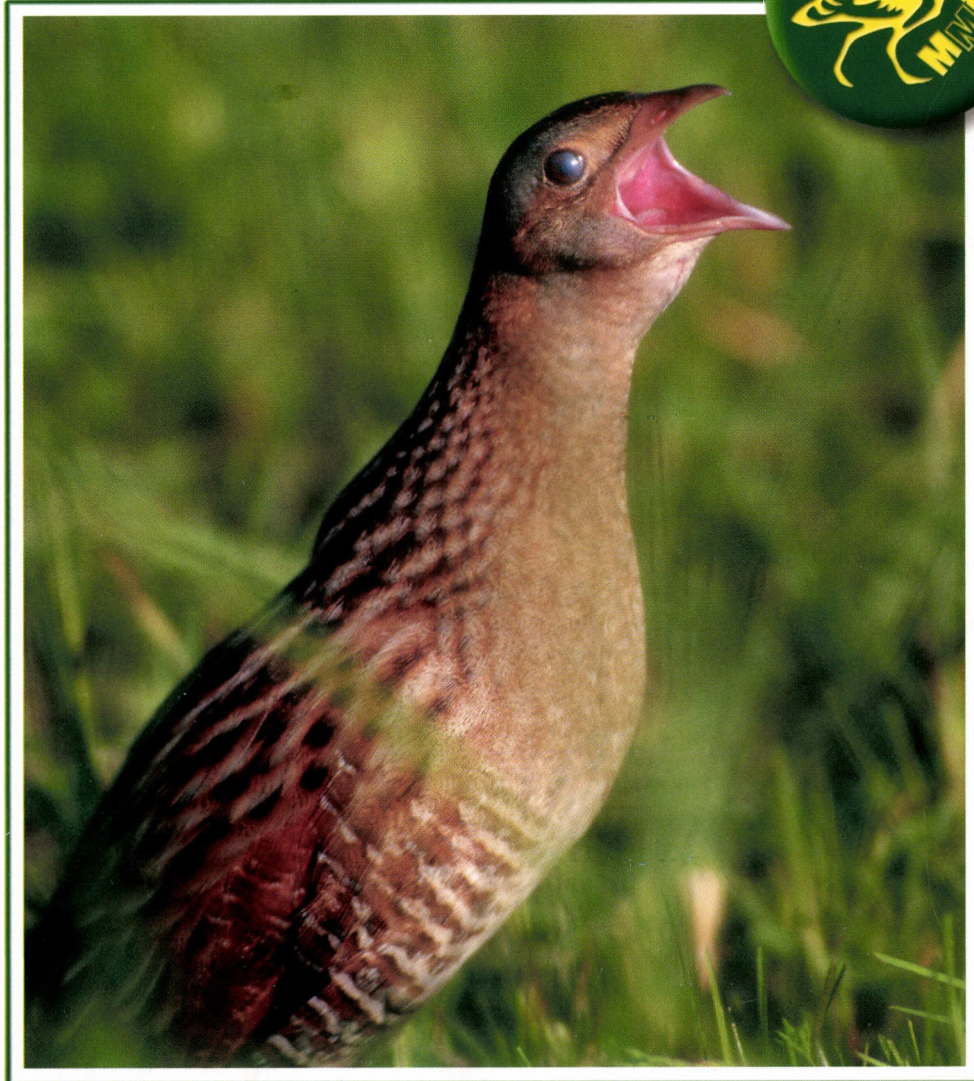

Túzok

4. évfolyam
1-2. szám
1999. március-június

Madártani Tájékoztató

A szerkesztőbizottság elnöke: Schmidt Egon

Szerkesztők: Dr. Hadarics Tibor, Varga Lajos

Szerkesztőbizottság: Bagyura János, Boros Emil, Dr. Magyar Gábor

Munkatársak: Gerard Gorman, Simon László

Szerkesztőség: Túzok, MME, 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon & fax: 1-275-6267. E-mail: tuzok@mme.hu

Levelezés: A cikkeket és más írásokat a Szerkesztőségbe kérjük küldeni, a faunisztikai megfigyeléseket Dr. Hadarics Tibor (9400 Sopron, Ív u. 14. Telefon: 99-325-079 E-mail: sitke@mail.matav.hu), a ritkaságok leírását a Nomenclator Bizottság (MME NB, 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon: 1-395-7857, fax: 1-395-7457) részére.

Hirdetésfelvétel: Posztós Csaba (telefon: 20-986-7635)

Előfizetés: Az éves előfizetési díj 1999-re az MME tagjainak 1200 Ft, egyébként 2200 Ft, külföldre 4000 Ft. Az előfizetési díj készpénzátutalási megbízással vagy bankátutalással fizethető be az MME számlájára (OTP, Budapest XII., 11712004-20011215).

A Túzok a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) lapja, amely évente négyszer jelenik meg. A lap elsősorban a Magyarországon előforduló madarak terepi megfigyelésével és vizsgálatával kapcsolatos cikkeket és rövid közleményeket közöl, de szélesebb érdeklődésre számotartó írásokat a madártan más területeiről is szívesen fogad. A lap olyan írásokat nem közöl, amelyek másutt már megjelentek, vagy kizárólag faunisztikai adatközlésre szorítkoznak. A magyar és tudományos madárnevek tekintetében a *Magyarország madarainak jegyzéke* (Budapest, 1998, Madártani Intézet), formai kérdésekben a lap e száma mérvadó. Örömmel fogadunk fényképeket és rajzokat, amelyeket eredeti állapotban juttatunk vissza a tulajdonosnak. Kéziratok megőrzését és visszaküldését nem vállaljuk.

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME)

Az MME a BirdLife International képviselő szervezete Magyarországon.

Elnök: Kállay György (telefon: 60-413-920)

Alelnök: Haraszthy László (telefon: 30-491-283)

Ügyvezető igazgató: Fidlóczky József (telefon: 1-275-6267)

Titkárság: 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon & fax: 1-275-6267. E-mail: mme@mme.hu

© Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 1999

Nyomdai előkészítés és nyomás: Winter Fair, 6721 Szeged, Tisza L. krt. 5. Tel.: (62) 432-027. E-mail: winterfa@deltav.hu

Túzok From 1977–1995 published as *Madártani Tájékoztató*

Editor-in-chief: Egon Schmidt

Editors: Dr. Tibor Hadarics, Lajos Varga

Editorial Board: János Bagyura, Emil Boros, Dr. Gábor Magyar

Editorial consultants: Gerard Gorman, László Simon

Editorial Office: Költő u. 21., H-1121 Budapest, Hungary. Tel. & fax: +36-1-275-6267. E-mail: tuzok@mme.hu

Subscriptions: Annual subscription for 1999 is: 1200 HUF for MME members, 2200 HUF for non-members in Hungary, 4000 HUF (or 15 GBP) for subscribers outside Hungary. Subscriptions should be sent by Bank Transfer to: OTP Bank, Budapest XII., Account number 11712004-20011215.

Túzok is issued quarterly by BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME). *Túzok* welcomes original papers and notes on Hungarian birds, as well as occasional reviews and articles on all aspects of ornithology. Photographs and drawings are also welcomed.

BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME)

President: György Kállay (Telephone: +36-60-413-920)

Vice-President: László Haraszthy (Telephone: +36-30-491-283)

Director: József Fidlóczky (Telephone: +36-1-275-6267)

Address: Költő u. 21., H-1121 Budapest, Hungary. Telephone & fax: +36-1-275-6267. E-mail: mme@mme.hu

Zalai adatok a hegyi billegető (*Motacilla cinerea*) vonulásához és élőhelyválasztásához a vonulás során

FARAGÓ IMRE CSABA

A Ciconia Klub 1997-ben monitoring jellegű kutatási programot indított, melynek során viszonylag sok zalai adat gyűlt össze a hegyi billegetőről is. Már a program előtt is feltételeztük, hogy a faj előfordulása korántsem szórványos a megyében. Habár a korábbi évekből valóban kisszámú megfigyelése adódott, ám a madarak élőhelyválasztása alapján valószínűsíthető volt, hogy jóval többször, több helyen és nagyobb számban jelenik meg. 1993 és 1996 között többkevesebb rendszerességgel teleltek hegyi billegetők a zalaegerszegi Tungstam gyár melegvízű, igen erősen szennyezett kifolyójánál. Az is előfordult, hogy 3 pd-t is láttunk, áttelelő havasi pityerrel (*Anthus spinoletta*) együtt. Többször is megfigyeltük növényzettel benőtt, elhínarásodott, felgazosodott (*Solidago sp.*) patakparton is (Faragó I. Cs. és tsai). úgy tűnt tehát, hogy a kóborló, telelő hegyi billegetők – bár a tiszta vízű patakok madarának tartják – az „elvártnál” kevésbé igényesek. Ez a néhány megfigyelés azonban még nem volt elegendő általánosításokhoz. 1997/98 folyamán azonban a szervezett, rendszeres terepi munka következményeként a hegyi billegető vonulásdinamikájába is bepillantást nyerhettünk.

Annak ellenére, hogy a bejárt területek egyiken se találunk gyors folyású, zúgókkal tarkított patakokat, az elmúlt két évben 48 észlelése adódott. Zalában vannak olyan vízfolyások (például a Kerka felső szakasza), melyeken joggal várhatjuk a faj megjelenését, ám ezek egyelőre nem tartoznak a rendszeresen vizsgált területek közé. Úgy tűnik tehát, hogy a hegyi billegető nem tartozik a ritka fajok közé.

Másfelől az adatok feldolgozásakor nem egy kóborló, itt-ott rendszertelenül felbukkanó madár képe bontakozik ki, hanem egy rendszeres őszi-tavaszi ávonuló, kis számban áttelelő fajé. A '97/98-as adatok százalékos megoszlása havi bontásban a következő: január 2,1%, február 8,3%, március 27,1%, július 2,1%, augusztus 2,1%, szeptember 22,9%, október 22,9%, no-

vember 10,4%, december 2,1%. Vagyis a tavaszi vonulás viszonylag gyorsan zajlik le, míg az őszi hosszán elnyúlik. Az adatok azt jelzik, hogy minden helyen igyekeznek a lehető legtöbb időt eltölteni és csak a táplálékbázis beszűkülése, az időjárás viszonyok kényszerítik tovább. Azt gondolhatnánk, hogy ebből a vontatott őszi vonulásból marad vissza az a néhány telelő, melyet a korábbi években megfigyeltünk. Ennek azonban ellentmondani látszik az, hogy '97/98-ban, amikor lényegesen aktívabb terepi munkát végeztünk, mint '97 előtt, január-decemberben csak egy-egy madarat észleltünk. A korábbi években – amikor keményebb telek voltak – január-december folyamán is rendszeresen láttuk. Ezért azt tartjuk valószínűnek, hogy a telelők egy második hullámmal érkeznek, s olyan területről, ahol csak későn áll be a jég.

Egy madarat 36 esetben (75%), két madarat 9 esetben (18,7%), három madarat 2 esetben (4,2%), négy madarat pedig mindössze 1 esetben (2,1%) láttunk. Több madarat együtt mindig a tavaszi, illetve az őszi vonulás csúcán, vagyis márciusban és szeptember-októberben észleltünk. Tavasszal a legkésőbb megfigyelt madár (1998. március 28.) a Zala kavicszátonyán már énekelt is (Faragó Á. & Gál Sz.). Vonulási hullámokra utal az is, hogy több ízben, a megye egymástól távol eső, s adottságaiban markánsan különböző élőhelyein azonos napon, vagy 1-2 napos eltéréssel bukkantak fel hegyi billegetők.

A hegyi billegetők élőhelyválasztása eltért várakozásainktól, habár nyilvánvaló, hogy ideális élőhely hiányában nemigen választhattak kedvük szerint. Bár az egyes élőhelyeken az észlelések gyakoriságát befolyásolja az adott élőhelytípuson végzett megfigyelési órák száma, így az észlelések élőhelyek szerinti megoszlása nem feltétlenül jelenti teljes mértékben a faj élőhelyválasztását, tájékoztató jelleggel az alábbiakban megadjuk a megfigyelések relatív gyakoriságát. A megfigyelések legnagyobb hányada, 35,4%-a víztárolóról származik (zalaegerszegi Gébárti-

tó), és csak 29,2%-a csatorna-, patak- vagy folyópartról (Zala, Tungsram kifolyó) (Faragó Á., Gál Sz. és tsaik.). Ennél is meglepőbbnek tartjuk, hogy a megfigyeléseknek alig kisebb hányada jutott lecsapolt halastómederre, halágyra (Miklósfai-halastavak – max. 4 pd) (Faragó I. Cs. és tsai.), pontosan 27,1%. További 6,2% tőzgebányatóra esik (kisbucsi tőzgebányatavak) (Gál Sz.). Egy esetben pedig belterületen, víztől távol, egy zalaegerszegi családi ház tetején észlelték (2,1%) (Gál Sz.). Különösen figyelemre méltó rendszeres megfigyelése halastavi környezetben, mely semmilyen szempontból sem emlékeztet „klasszikus” élőhelyére. Itt igen híg iszapon, és szerves anyagokban rendkívül dús, zavaros vízből táplálkozott, gyakran barázdabillegető (*Motacilla alba*), réti pityerek (*Anthus pratensis*), havasi pityerek (*Anthus spinoletta*) társaságában, nem egyszer partimadarak (*Charadrius*, *Calidris*, *Limicola* fajok) közelében, bár általában kereste a nagyobb madárcsapatok által kevésbé járt helyeket, gátak találkozásánál található „sarkokat”, átereszeket.

Érdekességképp említtem meg, hogy 1999 elején, a korábbi adatok összegzését követően célirányos keresést indítottunk, a hegyi billegető telelőterületeinek jobb megismerése érdekében. Az 1997/1998-as adatok elemzése alapján négy új, eddig nem vizsgált területet jelöltünk ki. Januárban egy ponton ellenőriztük a Murát, öt ponton a Zala felső folyását és a Kerkát, és két ízben a zalaegerszegi szennyvíztelepet. Ez utóbbi helyen találtunk is egy hímét, mely havasi pityerrel, barázdabillegetővel és erdei cankókkal (*Tringa ochropus*) telet (Faragó I. Cs. & Jánky Sz.). A Mura zátonyain ugyan hegyi billegetőt nem láttunk, de havasi pityert és erdei cankókat itt is megfigyeltünk. Tapasztalataink szerint azokon az élőhelyeken ahol a két fenti faj télen több-kevesebb rendszerességgel előfordul, nagy valószínűséggel találkozhatunk hegyi billegetővel is. 1999 januárjában, ahogy téliessebbre fordult az időjárás, újra felbukkant a hegyi billegető zalaegerszegi Tungsram kifolyónál is (Faragó Á.).

Vonuló hegyi billegetőkről viszonylag kevés irodalmi adatot találhatunk. Említik például a Kis-Balatonról (Keve 1977), és az újszegedi Tisza hullámtérről is (Kasza 1981). Ugyanakkor a Velencei-tavon 10 év alatt egyszer észlelték (Nagy 1954), és a Hortobágyi-halastavakon is

hasonlóan ritkának tartják (Kovács 1984). A fenti területeken feltehetően nem csupán azért mutatkozik ritkábban, mert kerüli a síkvidéki területeket, vagy mert ezek az élőhelyek tökéletesen alkalmatlanok a számára, sokkal inkább, mert messze esnek a fészkelőhelyektől. Zala megye a hegyi billegetőket valószínűleg főként a közeli Alpokból kapja (részben talán a Bakonyból és az Alpokaljáról). Figyelembe véve a Zala megyében megjelenő hegyi billegető élőhelyválasztását, s nagyrészt ismerve a megye élőhelyszerkezetét, a területünkön (az ország területének 4,1%-a) átvonulók száma 20 és 40, a telelőké 5 és 10 pd között lehet.

Gyűrűzések is igazolták, hogy az ország területén költési időn kívül megjelenő hegyi billegető egy része északi területekről érkezik. Valószínűleg nem Zala megye az egyetlen olyan terület, ahol hasonló rendszerességgel, és hasonló létszámban jelennek meg ezek a madarak, így az országon átvonuló, vagy az országban telelő hegyi billegetők száma könnyen elérheti a száz-as nagyságrendet. Létszámuk pontosabb becslése nem könnyű feladat. A viszonylag kis számban átvonuló, de nagy területen szétszóródó faj egyedeivel jószíval csak véletlenszerűen lehet találkozni, kivéve a folyamatosan, majdnem napi rendszerességgel megfigyelt területeket. Minthogy az utóbbi évtizedekben a csapadékszegény időjárás miatt a hegyi billegető fészkelőállománya csökkent Magyarországon, jelenleg 100-150 pár (Magyar et al. 1988), de egyes források szerint a 100 párt sem éri el (Barta 1998), ennek az átvonuló és telelőállománynak – ha csapadékosabb évek jönnek – fontos szerep juthat a hazai populáció regenerálódásában. Többek között ezért is hasznos volna, ha az átvonuló és telelő hegyi billegetőkről több információ állna rendelkezésre. Ezért kérem azokat, akik rendelkeznek akár friss, akár régi hegyibillegető-adatokkal, hogy megfigyeléseiket juttassák el hozzám.

Végül köszönetemet szeretném kifejezni mindazoknak, akik időt és fáradságot nem kímélve rendszeresen járnak Zala megye területeit, s adataikkal folyamatosan bővítik a Zalai Faunisztikai Adattárat, kiváltképp Cser Szilárdnak, Faragó Ádámnak, Gál Szabolcsnak, Horváth Andrásnak és Németh Norbertnek.

Summary: Data on the numbers and habitat selection of Grey Wagtail (*Motacilla cinerea*) in Zala county (Hungary)

A survey, conducted in 1997/98 in Zala county, indicated that the Grey Wagtail was regular during autumn and spring passage while a few individuals lingered throughout the winter. During the two years a total of 48 records of the species were analysed. Birds were recorded most frequently in March (27.1%), September (22.9%), October (22.9%) and November (10.4%). Observation of small groups (up to 4 individuals together) was typical also in these months. Migrants were often seen in completely different habitats.

Habitat selection was markedly different for migrants compared to breeding birds. Birds were most often seen on reservoirs, somewhat less frequently on the banks of streams, canals, rivers, and almost as frequently on drained lakebeds or around fishpond systems.

Considering the habitat needs of the species, and also the habitat structure of Zala county (representing 4.1% of the surface of Hungary), 20 to 40 individuals are estimated to occur on passage while the number of wintering individuals is estimated at 5 to 10 birds. Ringing recov-

eries also proved that birds of northern European populations also occurred in Hungary.

Since Hungary's breeding population of Grey Wagtail has declined in recent decades the occurrence of the species in Zala county, which may result in some years in new breeding records, takes an added significance.

Irodalom

- Barta Z. 1998. Hegyi billegető *Motacilla cinerea*. In: Haraszthy L. (szerk.) Magyarország madarai. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- Kasza F. 1981. Kormos légykapó, szőlőrigó és hegyi billegető átvonulása és telelése az újszegedi Tisza-hullámtéren 1977–1981. Madártani Tájékoztató 1981. július–szeptember: 151–152.
- Keve A. 1977. Adatok a Kisbalaton madárvilágához II. *Aquila* 83: 191–226.
- Kovács G. 1984. A hortobágyi halastavak madárvilága 10 év megfigyelései alapján. *Aquila* 91: 21–46.
- Magyar G., Hadarics T., Waliczky Z., Schmidt A., Nagy T. & Bankovics A. (1998): *Nomenclator avium Hungariae*. Magyarország madarainak névjegyzéke. Madártani Intézet, Budapest.
- Nagy L. 1954. Tíz év a Velencei-tó mellett. *Aquila* 55–58: 189–193.

Faragó Imre Csaba
Ciconia Klub

8900 Zalaegerszeg, Berzsenyi u. 30. IX./65.
E-mail: ciconia@zpok.hu

A kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*) költése a hajdúsági Erdőpusztán

JUHÁSZ LAJOS

A kormos légykapó hazánkban leginkább a dombsági és hegyvidéki, erdővel borított területek ritka költőfaja. Alföldi környezetben mindössze egy alkalommal, Szeged melletti figyelték meg költését (Galiba & Galiba 1993). Ezért is érdekes e faj költésének újabb bizonyítása síkvidéken, Debrecen mellett. Megfigyelésünket az alábbiakban ismertetjük.

A Debrecentől keletre elterülő, erdővel, tisztásokkal, mezőgazdasági területekkel, elszórt tanyákkal, változatos élőhelyekkel mozaikos homokterület, a debreceni Erdőpuszták már a Dél-Nyírség tájegységéhez tartozik.

E táj növényföldrajzilag az Alföld (*Eupannonicum*) flórávidék *Nyírségense* flórájárásának része (Soó 1964). A klimatikus viszonyoknak megfelelően a szukcessziós fejlődés klimaxstádiumaként a Nyírség homoktalajain zonálisan alföldi kocsányos tölgyesek alakultak ki, melyek mind a mai Erdőpusztán, mind a teljes Nyírségben jelentős területeket borító állománnyal rendelkeztek. A klimazonális erdő összefüggő területeit edafikus és hidrológiai, valamint a felszíni homoki formakincseknek megfelelően szárazabb térszínnek (homokpuszták, homokhátak) vagy a nedvesebb buckaközti mélyedésekben (nyírvízlaposok), ősi folyómedreket kísérve keményfa ligetek, „lábvizekben” álló facsoportok tagolták.

Több mint egy évtizedes komplex kutatási programunk során a területen még megmaradt keményfa-ligeterdők természeti értékeit, kiemelten a madártársulásokat vizsgáljuk. Az egyik mintaterületünk egy összefüggő 40 hektáros keményfa-ligeterdő, ahol 1986 óta mesterséges odútelepet is kialakítottunk és az odúban megjelenő fajok állományát folyamatosan rögzítjük. Az odúteleppel kapcsolatos eredményeinket már több közleményben ismertettük (Juhász & Vas 1994a, 1994b, 1996).

1998-ban a mesterséges odútelepen megjelenő fajok között a kormos légykapó költését is megfigyeltük, először ebben a régióban. Tekintve e faj ritka alföldi fészkelését, a kormos légy-

kapónak is élőhelyet adó erdőterületet részletebben is ismertetjük.

A terület a közigazgatásilag Debrecenhez tartozó Nagycsere tanyaközponttól mintegy 2 km-re található. Az Erdőpusztán és a teljes Nyírség területén a hasonló erdők már viszonylag ritkák, jelentősebb állományaik néhány eltérő nagyságú állományra korlátozódtak pl.: Haláp, Bátorliget. Ezek az erdők részben az egykori, ősi folyókat kísérő keményfa ligetek maradványai, valamint a flórafajlódás hűvösebb időszakának élő reliktum képviselői (Fintha 1986), és az Alföldön egykor elterjedtebb gyertyános tölgyesek (*Quercus robori-Carpinetum*) felé mutatják a kapcsolatot (Soó 1964). A nagycserei ligeterdő döntően tölgy-kóris-szil ligeterdő (*Fraxino pannonicae-Ulmetum*), kiegészülve mezofil gyöngyvirágos-tölgyes (*Convallario-Quercetum roboris*) foltokkal és a periférián telepített homoki tölgyes-akácus (*Bromo sterili-Robinetum*) állománnyal. A kutatási területen még ma is jól nyomon követhető, kanyargó ősi folyómedrekben és mélyebb vízállásokban erőteljes növesű magyar kőrisek (*Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica*) és részben kocsányos tölgyek (*Quercus robur*) az uralkodók. A kissé magasabb részeken kiligetesedő, de néhol zárt állományt alkotó tölgyes foltok váltakoznak. A tölgy-állomány mintegy 70-80 éves. Az erdő aljzatán a hűvös, nedves, párás mikroklímának köszönhetően, valamint a flórafajlódás maradványaként szubmontán és montán, prealpin flóraelemek is találhatóak.

A területen 1986-ban 25 db „B” típusú odúból álló mesterséges fészkelepet hoztunk létre. Később az odútelepet bővítettük, jelenleg 75 odúból áll (egy részük „C” típusú).

Az Erdőpusztákon az örvös- (*Ficedula albicollis*) és a kormos légykapó jellegzetes tavaszi és őszi átvonuló faj. A vonulásuk még Debrecen város parkosabb vagy kertekkel tagolt részeiben is megfigyelhető. Költőfajként azonban 1998-ig csak az örvös légykapó állományáról tudtunk adatokat gyűjteni. Az eddigi 13 költési szezon

1. Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*) ad. hím, Debrecen-Nagycsere, 1998. május (Jubász Lajos) – Male Pied Flycatcher

2. Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*) fészekalja mesterséges odúban, Debrecen-Nagycsere, 1998. május (Jubász Lajos) – Pied Flycatcher nest in nest-box

alatt kimutatható, hogy a faj 1993 óta lényegesen nagyobb számban költ a területen, mint az előző években. Az odútelepen az egyes években a költőpárok száma az 1. táblázat szerint alakult. 1998. május 12-én az egyik „C” típusú odúnál hím kormos légykapót figyeltünk meg. Az odú ellenőrzésekor sikerült az odúban lévő tojót is azonosítani, ami szintén kormos légykapó volt. Az odúban 7 tojásos fészekaljat találtunk, amiből néhány nap múlva 5 fióka kelt ki. Május 26-án az 5 fiókát gyűrűvel jelöltük. Június 2-án már üresen találtuk az odút. A fészekodú bejáratát az odú előlapjának közepén, közvetlenül a tető alatt vágtuk ki 40x40 mm-es méretben. Az odút 4,5 méter magasra, egy nagyobb mogyorófa

kihajló ágára helyeztük ki már évekkel ezelőtt.

Az odútelepen egy másik, nagy méretű, „B” típusú odúban az ellenőrzés során kotló kormos légykapó tojót azonosítottunk. Azonban ezzel a tojóval egy örvös légykapó hím állt párba. Ebben a fészekben a teljes fészekaljat 6 tojás alkotta, amiből május 23-án 5 fióka kelt ki. A fiókákat június 2-án jelöltük meg, néhány nap múlva ezek is elhagyták a fészket. Ennek a fészekodúnak a bejárata kerek, átmérője 33 mm-es. Az odú 3 méter magasban egy kocsányos tölgy törzsére lett kihelyezve 1997 tavaszán.

A fentiek alapján bizonyítható, hogy 1998-ban Debrecen mellett, a Dél-Nyírségben egy pár kormos légykapó és egy pár örvös x kormos légy-

1. táblázat. Az örvös- és kormos légykapó fészkelő párok száma 1986–1998 között mesterséges fészekodútelepen a nagycseri ligeterdőben. Csak azokat a fészekaljkat vettük figyelembe, amelyekben fiókát is találtunk. – *Pairs of Pied and Collared Flycatchers breeding in nest-boxes in the Nagycseri woodland between 1986–1988. Only those nests with chicks were counted.*

Faj / Species	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>F. albicollis</i>	2	2	-	1	-	3	1	7	7	6	16	11	10
<i>F. hypoleuca</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
<i>F. albicollis x hypoleuca</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

kapó költött eredményesen, ami a kormos légykapó mint új költőfaj megjelenését is jelenti ezen az alföldi területen.

Summary: Nesting of Pied Flycatcher (*Ficedula hypoleuca*) near Debrecen

In Hungary the Pied Flycatcher is a rare breeding bird in deciduous woods of middle and high elevations. Until now only one breeding record was known from the Hungarian lowlands near Szeged (Galiba & Galiba 1993). In 1998 the authors found a breeding pair of Pied Flycatcher in a nestbox colony at Nagycsere (Great Plain, near Debrecen). The nestboxes were placed in a 40 ha large woodland that has been studied by the author and his colleagues for more than 10 years to monitor population changes of birds in hardwood forests. A typical species of the nestbox colony with a steadily increasing population is the Collared Flycatcher (see Table 1). On May 12, a male Pied Flycatcher was seen at a "type C" artificial nestbox at a height of 4.5 m on a walnut tree. The female was also identified in the nestbox when the clutch was checked. The clutch consisted of 7 eggs and five of them hatched within a few days. The juveniles fledged from the nestbox sometime between

May 26 and June 2. Another incubating female was detected in a large "B type" nestbox. The male was, however, a Collared Flycatcher in this case. Out of the 6-egg clutch five juveniles hatched on May 23 and left the nestbox sometime in early June.

Irodalom

- Fintha I. 1986. Értékes természeti tájaink: Az árterek. Természetvédelem 1986(6): 26–27.
- Galiba F. & Galiba F. 1993. Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*) költése Szeged mellett. *Aquila* 100: 279.
- Juhász L. & Vas A. 1994a. Mesterséges fészekodútelep madártani és természetvédelmi jelentősége egy keményfa ligeterdőben a Hajdúsági Erdőpusztákon. *állattani Közlemények* 80: 79–89.
- Juhász L. & Vas A. 1994b. Odúlakó madárfajok populációs tulajdonságainak vizsgálata egy keményfa ligeterdőben a Hajdúsági Erdőpusztákon. *Debreceni Déri Múzeum Évkönyve* 1993: 21–50.
- Juhász L. & Vas A. 1996. Odúlakó madárfajok populációdinamikai változása és diverzitása egy mesterséges fészekodútelepen Debrecen-Nagycserén. *Debreceni Déri Múzeum Évkönyve* 1994: 7–24.
- Soó R. 1964. A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve I. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Dr. Jubász Lajos
Debreceni Agrártudományi Egyetem
4015 Debrecen, Böszörményi u. 138.

A kucsmás poszáta (*Sylvia melanocephala*) második bizonyított előfordulása Magyarországon

BÁNHIDI PÉTER ÉS GYURÁ CZ JÓZSEF

Egy ad. hím kucsmás poszátát fogtunk 1998. április 5-én a Tömörd melletti Nagy-tó közelében. A madarat gyűrűzés, a biometriai adatok felvétele és a bizonyító felvételek elkészítése után szabadon engedték. E megfogott példány volt a faj második bizonyított hazai előfordulása.

A faj elterjedése

A kucsmás poszáta Dél-Európában, Észak-Afrikában és Kis-ázsában a Földközi-tenger partvidékén, és a környező szigeteken költ. A görög és a dalmát partszakaszok sűrű bozótosaiban a leggyakoribb poszátafaj. Fészékét az aljnövényzetbe vagy alacsonyabb bokrokba készíti. Költőhelyének jelentősebb részén állandó madár, de egyes északibb populációi télen délebbre húzódnak. Kóborló példányai alkalmilag Európa északi tájain, például Hollandiában (Scharringa & Osiek 1982) és Svédországban (Petterson et al. 1983) is előkerülnek. Az első hazai kucsmás poszátát 1979. július 29-én fogták a Tapolca közelében lévő Szent György-hegyen: szőlőkkel és gyümölcsösökkel borított hegyoldalon, elvadult szőlőben került hálóbá egy hím példány (Zsoldos 1979).

A második hazai példány megkerülésének körülményei

Az MME Vas megyei Csoportjának (Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület) néhány tagjával 1998. április 4-én a Tömördi Madárvártára mentünk két napos gyűrűzésre. útközben viharos délnyugati szél fúj, itt is, ott is porviharokat kavarna. A délutáni hálóállítás után – a szokásos módon – éjszakára a hálók alsó két zsebet felhúztuk, elkerülendő, hogy valami hívatlan vad keresztülmenjen rajtuk és megrogálja őket. Másnap, vagyis április 5-én hajnalban még sötétben húztuk szét újra a zsebeket. Ezt követően a 6 órakor történt ellenőrzéskor az egyik, bokrok (elsősorban galagonya, kőköny,

vadkörte és vadrózsa által alkotott növénytársulás) közé állított hálóbán találtuk meg a kucsmás poszátát.

A befogott példány leírása

A tömördi bokrosban befogott kucsmás poszáta egy kifejlett hím volt. Fekete sapkája a szeme alá ért, torka fehér, háta és testoldala szürke, testalja szürkésfehér volt. Élénkvörös szemgyűrűje és szélső fehér faroktollai miatt nem lehetett összetéveszteni más hazai poszátával.

A madár biometriai adatai a következők:

Szárnyhossz (teljes feszítésnél): 57 mm

Farokhossz: 62 mm

Farok/szárny arány: 1,09

Testtömeg: 13,8 g

Kondíciókategória: 3

Leghosszabb kézevezők: 3. és 4.

Szárnyformula: 1, 3, 04, 6, 7 (a 2. kézevező csúcsa a 6. és a 7. kézevező csúcsa közé esik)

Az 1. kézevező és a leghosszabb kézfedők csúcsa közötti különbség: + 4 mm

A szárnycsúcs és az első karevező közötti különbség: 13 mm

Szárnyindex (a szárnycsúcs és az 1. kézevező közötti különbség): 31 mm

A méretek alapján a madár alfaji hovatartozását nem tudtuk egyértelműen meghatározni az átfedő mérettartományok (Svensson 1995) miatt. Feltételezzük, hogy a délnyugati viharos szél a szlovén vagy horvát tengerpartokon költő populációból (*ssp. melanocephala*) sodorta el a madarat hazánk területére, és a madár testoldalának a hátával egyező szürke színe is a törzsalakra utal.

Summary: Second record of Sardinian Warbler (*Sylvia melanocephala*) in Hungary

An adult male Sardinian Warbler was netted on April 5, 1998 near Tömörd (Vas county, western

3-5. Kucsmás poszáta (*Sylvia melanocephala*) ad. hím, Tömörd, 1998. április 5. (Gyurácz József) – Male Sardinian Warbler (2nd Hungarian record)

6. A tömördi Nagy-tó melletti bokros, ahol a kucsmás poszáta (*Sylvia melanocephala*) befogása történt, Tömörd, 1998. április (Gyurácz József) – The area where the second Hungarian Sardinian Warbler was netted

Hungary). The individual was ringed, measurements and photographs were taken and the bird consequently released. This is the second accepted record of the species in Hungary.

The first record, also a male, was netted in 1979 near Tapolca. Although measurements do not exclude the possibility of another race, circumstances (date, place, weather conditions in previous days) and colouration of the flanks indicated the nominate (*ssp. melanocephala*) race.

Irodalom

- Petterson G., Lindstorm Å. & Ståhl U. 1983. Sammetshätta *Sylvia melanocephala* för första gången anträffad i Sverige. *Vår Fågelvärld* 42: 251-252.
- Sharringa C. J. G. & Osiek E. R. 1982. Rare and scarce birds in the Netherlands in 1981. *Limosa* 55: 125-138.
- Svensson L. 1995. útmutató az európai énekesmadarak határozásához. MME, Budapest.
- Zsoldos Á. 1979. Kucsmás poszáta (*Sylvia melanocephala*) előfordulása a tapolcai Szentgyörgy-hegyen. *Madártani Tájékoztató* 1979. október-december: 14.
- Bánbidi Péter, 9700 Szombathely, Nagy L. u. 36. III./7.
Dr. Gyurácz József, 9737 Bük, József A. u. 1./d.

Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*) előfordulása a Begécsi-víztárolón

ZALAI TAMÁS ÉS VASAS ANDRÁS

A Geszt határában elterülő Begécsi-víztároló frissen csapolt 2-es medencéjében egy fiatal vándorpartfutót figyeltünk meg 1998. szeptember 21-22-én. Az adatot a Nomenclator Bizottság elfogadta, ezzel a begécsi előfordulás a faj kilencedik hitelesített adata hazánkban.

A megfigyelés körülményei

A Begécsi-víztárolón az 1998-as nyár végi és őszi időszakban az ország más területeihez hasonlóan kiemelkedően jó partimadár-vonulást észleltünk. A szeptember elején csapolt 5-ös medencében szinte az összes ritkábban előforduló partimadarat sikerült megfigyelnünk, így látunk csigaforgatót (*Haematopus ostralegus*) (4 pd), parti lilét (*Charadrius hiaticula*) (26 pd), sarki partfutót (*Calidris canutus*) (3 juv.), fenyérfutót (*Calidris alba*) (1 juv.), sárjártót (*Limicola falcinellus*) (2 juv.), kis godát (*Limosa lapponica*) (2 juv.), kőforgatót (*Arenaria interpres*) (3 pld.) és vékonycsőrű víztaposót (*Phalaropus lobatus*) (2 juv.), valamint nagy számú sarlós partfutót (*Calidris ferruginea*) (max. 120 pld.). Az 5-ös egység, fokozatos kiszáradásával, szeptember közepétől vesztett jelentőségéből, csökkent az itt tartózkodó partimadarak száma. Ekkor kezdték csapolni a kb. 150 ha kiterjedésű 2-es tóegységet. Szeptember 18-án már kisebb kiterjedésű iszapszigetek látszottak ki a tóból, kevés madarat vonzva a területre.

Szeptember 21-én Kern Rollanddal és feleségével végeztünk megfigyelést a tórendszeren. Kora délután jutottunk ki a nevezett tóegység partjára, mely ekkorra már optimális képet mutatott: nagy kiterjedésű iszapzátónyok és sekély vizű tocsogók tarkították a tavat. Látványosan nőtt a partimadarak száma is: parti liléből 73-at, fenyérfutóból 23-at számoltunk, és sikerült 1-1 kőforgatót és kis godát is megfigyelnünk. A tómeder nádszegélyében gyalogolva a tó délnyugati végében Zalai Tamás egy fiatal vándorpartfutót vett észre, mely ekkor a megfigyelőktől kb.

250 méterre, kissé ellenfényben tartózkodott. A faji azonosítást az erős szél is nehezítette. A délután folyamán a madár egyre közelebb került a megfigyelőkhöz, legközelebről mintegy 80 méterről figyeltük jó látási viszonyok közt. A partfutó elsősorban pajzsoscankók (*Philomachus pugnax*) laza csapatában táplálkozott, bár azok társaságát különösen nem kereste. Sötétedés előtt a megfigyelőhálózat néhány tagjának még sikerült megfigyelnie mintegy 400 méteres távolságból. Másnap még megtaláltuk, a következő napokban azonban már nem került elő.

A madár leírása

Általános benyomás: nagy termetű, havasi partfutónál 5-8%-kal nagyobb, sötét színezetű, rövid csőrű, elnyújtott testű, hosszú szárnyú partfutó. A nyak hosszú, a testtartás vízszintes.

Részletes leírás: a csőr rövid, a fej hosszával megegyező, esetleg enyhén hosszabb, kissé lefelé ívelő, vastag tövű, színezete sötét, a tövénél zöldes (ez a csőr legfeljebb egyharmad-egynegyed részére terjed ki). A fejtető gesztenyebarna, erőteljes hosszanti sávózással. A szemöldök-sáv feltűnő, fehéres színezetű, a szem mögött erősen sávózott. A szem és a kantár sötét. A fülfedők világosbarnák, csíkozottak. A nyak, a mell felső része, enyhén barnás alapon sűrűn sötét hosszanti vonalakkal tarkított. Ez a mintázat éles határral válik el a mell alsó részének hófehér színétől. A has és az alsó farokfedők szintén fehérek. A láb viszonylag rövid, sötét zöldessárgás alaptónusú. A háttollak sötétek, vörhenyes, gesztenyebarna szegéssel. A váll- és a szárnyfedők feketés színezetűek, kontraszt közöttük nem fedezhető fel. Szegésük gesztenyebarna. A vállfedőkön fehéres „V”-alakú, elütő mintázat látható. A harmadrendű evezők feketések, gesztenyés szegéssel. Röptében feltűnően hosszú szárnyúnak látszik, nehezen látható vékony szárnycsikkal. A repülő madár egyöntetűen sötétnek tűnik. A felső farokfedők

középső része és a középső faroktollak feketék. A szélső farokfedők szürkéssek. A farkcsík szélé mindkét oldalon fehér. Hangját nem hallottuk.

Viselkedés: jellegzetesen megrogyva táplálkózott, az iszapfelszín tetejéről csipegetett.

A faj magyarországi előfordulásai

Hazánkban előfordulását 1987-ben bizonyították először (Schmidt & Sós 1988). Ezután még további hét alkalommal figyelték meg (Ecsedi 1993, Ecsedi & Szondi 1993, Kovács 1991, Oláh 1994, Szimuly 1994, A. Grüll et al. in MME Nomenclator Bizottság 1998, Tar J. in MME Nomenclator Bizottság 1998), mely előfordulások zöme a Tiszántúlra esik. Az adatok két nagy csoportra bonthatók: egyik részük szeptember elejére-közepére, míg másik részük szeptember végére, október elejére esik. Ezeken kívül egy nyári előfordulása ismert (Ecsedi 1993). Egy alkalom kivételével, amikor egyszerre három madarat láttak (Szimuly 1994), minden esetben magányos példányokat észleltek.

Summary: Occurrence of Pectoral Sandpiper (*Calidris melanotos*) at the Begécs Reservoir

On September 21–22, 1998 a juvenile Pectoral Sandpiper was observed on a freshly

drained pond of the Begécs reservoirs (Geszt, Békés county). This is the ninth accepted record of this species in Hungary. The circumstances of the observation are discussed and description on the individual given in the paper.

Irodalom

- Ecsedi Z. 1993. Vándor partfutó *Calidris melanotos* újabb előfordulása a Hortobágyon. Partimadár 1993(3): 55–57.
- Ecsedi Z. & Szondi L. 1993. Az Északkelet-Hortobágy ritka madárvendégei 1985–91 között. Aquila 100: 266–267.
- Kovács G. 1991. Faunisztikai kiegészítések a Hortobágy madárvilágához (1987–1990). Aquila 98: 184–185.
- MME Nomenclator Bizottság 1998. Az MME Nomenclator Bizottság 1996. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. Túzok 3: 41–52.
- Oláh J. 1994. Újabb vándor partfutó *Calidris melanotos* megfigyelése Magyarországon. Partimadár 4(2): 42.
- Schmidt A. & Sós E. (1988): Vándor partfutó (*Calidris melanotos*) Magyarországon. Aquila 95: 185.
- Szimuly Gy. (1994): Vándor partfutók (*Calidris melanotos*) Naszály-Ferencmajorban. Aquila 101: 212–213.

Zalai Tamás, 3361 Heves, Hősök u. 1./a.
Vasas András, 5600 Békéscsaba, Rezeda u. 1.

Pásztorgém (*Bubulcus ibis*) előfordulása a Fertő mellett

HADARICS TIBOR

Fertőújlak közelében, az élőhely-rekonstrukciós terület mellett (Borsodi-dűlő) 1998. május 30-án délután egy nászruhas subad. pásztorgémet figyeltünk meg. A madarat német madarászok – Jan Streese és Manuela Timm – találták és határozták meg először, de még aznap Mogyorósi Sándor, Váci Miklós és Hadarics Tibor is megfigyelte, másnap, azaz május 31-én ugyancsak német madarászok (Jochen Schwarz és társai) a Nyéki-szálláson látták. A megfigyelést a Nomenclator Bizottság a pásztorgém tizenkettedik magyarországi előfordulásaként hitelesítette (A kategória).

A megfigyelés körülményei

1998. május 30-án délután 15 és 16 óra között mentem ki a fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területre, útközben talákoztam Mogyorósi Sándorral és feleségével, akik éppen onnan tartottak hazafelé, s tőlük megtudtam, hogy a már említett német madarászok a Hansági-főcsatornától északra (Borsodi-dűlő), a frissen lekaszált gyepen nagy kócsagok (*Egretta alba*) között láttak egy nászruhas pásztorgémet.

Amikor kiértem a területre, rögtön a Hansági-főcsatornától északra elterülő kaszálóhoz siettem. Az autóból gyorsan átnéztem a kérdéses kaszált területet (az országúttól keletre eső részt), de csak nagy kócsagokat láttam. Kiszálltam az autóból, s ekkor vettem észre az úttól nyugatra eső rész felett repülni egy kis termetű, fehér színű gémféle madarat. Bár ellenfényben és tőlem elég messze (kb. 350-400 m-re) volt, azonnal felismertem a pásztorgémet. Klasszikus megfigyelés volt, megpillantásakor ugyanis éppen a Fertő-Hanság Nemzeti Park ott legelésző bivalycsordája felett repült. A madár déli irányban átrepült a Hansági-főcsatorna felett és a Nemzeti Park majorsági épülete melletti legelőn tartózkodó nagy kócsagok közé szállt le. Ekkor, kb. 300 m-re lehetett tőlem, de a nagyságbeli különbség rendkívül látványos volt a nagy kócsagokhoz képest. Általános benyomást tekintve kb. harmada lehetett csak a kócsagoknak, s míg

a magas fűből a nagy kócsagoknak az egész teste, addig a pásztorgémnek sokszor csak a feje látszott ki.

A pásztorgém a későbbiekben visszament a Borsodi-dűlőbe, és az úttól keletre eső lekaszált területen szedegetett nagy kócsagok társaságában. Az úttól kb. 150 m-re lehetett, s hogy közelebbről is meg tudjam figyelni, behajtottam a területet kettészelő földútra, ahonnan sikerült is mintegy 50-60 m-ről megfigyelnem és fényképeznem. A madarak természetesen észrevettek, mivel a földút mellett néhány magasabb gazos folton kívül nem nagyon volt takarás, és lassan elhúzódtak ellenkező irányba, így viszont az országúthoz kerültek közel, s oda visszamenve onnan szintén 60 m-ről figyelhettem. Minthogy a gém és a kócsagok egy lekaszált réten szedegettek, jól meg lehetett figyelni a lábukat is. Ekkor gyönyörű napsütéses idő volt, s mivel már a délutáni időszakban a Nap nem volt olyan magasán, a fény szinte oldalról esett a madárra.

A megfigyelést megelőző héten több, délnyugatról érkező front vonult át Közép-Európán. Valószínűleg ezek egyikével sodródott a madár ide a mediterrán területekről (a délnyugati irányt figyelembe véve talán a Camargue-ból). A pásztorgémek megfigyelése mindig felveti a madár eredetének problémáját. Sok helyen tartják ugyanis állatkertekben, vadasparkokban, ahol a pásztorgémek ráadásul többnyire félig szabadon élnek és fészkelnek, kijárnak a környező területekre. Az általunk megfigyelt madár azonban szinte biztosan vad eredetű volt, tekintetbe véve a már említett fronthatásokat és azt, hogy vele egy időben egy másik mediterrán elterjedésű faj, egy vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) is megjelent a területen, ami szintén egy délnyugatról érkező fronttal juthatott el Közép-Európába (Hadarics 1999).

A madár részletes leírása

A pásztorgém általános megjelenését tekintve csak mintegy egyharmada volt a nagy kócsagok méretének. Teste kb. a fele lehetett, de a rövid

nyak miatt tűnt még ennél is kisebbnek. Feje kerekesebbnek tűnt, nem olyan elnyújtott, mint a kócsagoké. Az áll tollazata az alsó csőrökáva alatt feltűnően előre nyúlt (sokkal előbbre, mint a homlok tollazata a felső csőrökáva felső élén), ami még jobban fokozta a fej kerek kinézetét, és egy jellegzetes „tokás” megjelenést kölcsönzött a madárnak. Csőre viszonylag rövid, kb. a fej hosszával volt egyenlő; a csőr felső és alsó éle ívesen görbült, ezáltal a csőr inkább vaskosnak tűnt, és nem annyira árszerűnek, mint a kócsagoknál. Lába hosszú, reptében a farkon túl nyúlt, lábujjai a testméretéhez képest aránytalanul hosszúnak tűntek. Reptében szárnya feltűnően kerek volt, sokkal kerekesebb, mint a kócsagok szárnyvége.

Színezetére alapvetően a hófehér szín volt jellemző. Az arc, az áll, a torok, a nyak, a testoldal, a szárny (evezők és fedőtollak egyaránt), a has, az alsó és a felső farokfedők, valamint a faroktollak egyaránt tiszta fehérek voltak. A fejtető tollazata a homloktól egészen a tarkóig narancsos zsemleszínű volt, e szín ráterjedt az üstök-szerűen megnyúlt tarkótollakra is. A fejtető narancsos színezete a szem vonaláig nem terjedt, a szem és a szem előtti csupasz bőrfelület, valamint a narancsos fejtetőtollazat között fehér tollak voltak Hasonló narancsos zsemleszínű tollak voltak egy kis foltban a begyen is. A hát közepének megnyúlt dísztoilai szintén ilyen színűek voltak.

A csőr alapvetően sárgás színezetű volt. Hegyén kb. tizedrészt kiterjedésben fekete, e fekete szín az alsó csőrökáván határozottan nagyobb kiterjedésű, s mindkét csőrökáván elmosódott határú. A csőr hegye felé eső egyharmada egyébként élénk narancssárgás volt, e szín a csőr töve felé fokozatosan halványult, és átment a tő felé eső kétharmad fakó zöldessárgájába. A csőr és a szem közötti csupasz rész szürkéssárga színű, a szivárványhártya halványsárga volt.

A láb kétszínű volt: felső része, azaz a sarokizület feletti rész (*tibiotarsus*) és a csüd felső fele szennyes zöldessárga, s ez éles határ nélkül ment át a csüd alsó részének piszkos sötétszürke színébe. A lábujjak ugyancsak sötétszürkék voltak. A madáron gyűrű nem volt.

A fejtető narancsos zsemleszínű „sapkájának” kiterjedése alapján a madarat a törzsalakhoz tartozónak határoztuk (*ssp. ibis*). A fekete csőrhegy és a csőrtő fakó zöldessárga színe, a szivár-

ványhártya világos színe, valamint a láb felül zöldessárga, alul pedig szürkés színe alapján még nem teljesen kifejlett (*subad.*), dísztoilai alapján nászruhás példány volt.

A pásztorgém elterjedése és hazai előfordulásai

A pásztorgém eredeti elterjedési területe csak a Pireneusi-félsziget déli részére, a sivatagok, a magashegységek és a zárt esőerdők kivételével egész Afrikára, Madagaszkárra, a Közel-Keletre, valamint Dél- és Délkelet-Ázsiára korlátozódott. Századunkban azonban viharos terjeszkedésnek lehettünk tanúi. Az 1930-as években jelent meg Dél-Amerika keleti partvidékén, s azóta többfelé megjelent Dél-Amerikában, s rendkívüli gyorsasággal terjeszkedett észak felé, meghódította Közép-Amerikát, az 1950-es évek elejére már stabil populációja alakult ki Floridában, az 1960-as évek közepén pedig elérte Kaliforniát, napjainkban már Kanada déli részein is fészkel. Délkelet-Ázsiából először 1948-ban települt be Ausztráliába, s azóta a megfelelő élőhelyeken általánosan elterjedt madárrá vált, 1963-ban már Új-Zélandot is elérte, s az utóbbi évtizedekben már Óceánia szigetvilágában is megjelent (Mauersberger 1978).

Érdekes, hogy gyors amerikai és ausztráliai térhódításával ellentétben Európában csak lassan terjeszkedett. A 19. században még csak Andalúziából volt ismert. 1930-ban fészkel először Portugália déli részén; a Pireneusi-félsziget állománya az 1960-as években indult erőteljes növekedésnek, az 1970-es években vált újabb és újabb kolóniák jöttek létre – elsősorban a Pireneusi-félsziget délnyugati részén –, és az állomány elérte az 50 ezer párt; 1990-ben Spanyolországban és Portugáliában összesen kb. 85 ezer párt számláltak, leggyakoribb a Guadiana folyó mellett, ott mintegy 10 ezer pár költ (Farinha 1997). A dél-franciaországi Camargueban először 1969-ben költött eredményesen 2 pár, 1984-ben 464, 1985-ben a kemény januári fagyok miatt csak 74, 1987-ben 85, 1988-ban 211, 1989-ben 266 (Isenmann 1993), 1991-ben 580, 1992-ben 1100, 1993-ban 1800, 1996-ban pedig már 3540 pár fészkel (Farinha 1997). Szardínia szigetén 1985 óta fészkel (1992-ben 65 pár) (Farinha 1997). Európa középső részébe még nem nagyon jutott el fészkelőként,

7–8. Pásztorgém (*Bubulcus ibis*), Fertőújlak, 1998. május 30. (Hadarics Tibor) – Cattle Egret

további északi irányú terjeszkedésének akadálya valószínűleg a hideg téli időjárás. Franciaország nyugati részén, Nantes közelében (Lac de Grand Lieu) 1981 óta rendszertelenül fészkel néhány pár. Az 1980-as években Elzászba is betelepítették. Teljes európai állományát 69-87 ezer közöttire becsülik (Farinha 1997).

A pásztorgém első, hitelesnek elfogadott hazai adatai még az 1930-as évekből származnak. 1931. július 29-én 3 pd-t láttak Dinnyésen (Nagy 1934), 1934. augusztus 11-én pedig ugyancsak 3 pd került szem elé Kölked közelében (Porgányi 1934). Ezután hosszabb ideig nem voltak adatai a fajnak, 1959 és 1964 között viszont szinte minden évben megfigyelték Hódmezővásárhely mellett, a Sasér gémtelepén (Schmidt & Sterbetz 1962, Sterbetz 1964, 1974). Valamennyi saséri megfigyelés nyáron volt, nagyrészt júniusban, minden esetben néhány napig látták a madarat, 1959-ben viszont egészen augusztusig többször is megfigyelték (Schmidt & Sterbetz 1962), 1960 júniusában pedig 2 pd-t láttak (Sterbetz 1964). A továbbiakban 1976. augusztus 7-én a hortobágyi Derzsi-erdőnél (Kovács G. in MME Nomenclator Bizottság 1998), 1989. június 7–9-ig a Balmazújváros melletti Nagy-szikén (Ecsedi & Szondi 1993), 1996. június 9-én a hortobágyi Akadémiai-halastó

mellett (Kovács et al. 1998), 1997. július 7–9-ig a Pálmonostora melletti Postaházi-dűlőben (Pigniczki 1999) 1-1 ad. madarat figyeltek meg.

Fentiek az eddigi vad eredetüként (A kategória) hitelesített hazai pásztorgémadatok. Két esetben a bécsi, félig szabadon élő pásztorgémkolóniából származó gyűrűs madár is megkerült Magyarországon (természetesen mindkettő E kategória): 1974. augusztus 25-én Bajánsenyén (Schmidt 1978), 1978. május 28-án pedig Dákán találtak egy-egy Bécsből megszökött madarat.

A Fertőről két korábbi, nem hitelesített adata van: 1978 májusának végén a fertőrákosi üdülőtelepen észleltek egy piros gyűrűvel megjelölt, tehát valószínűleg szintén fogságból szökött madarat (Kárpáti 1982); 1982 nyarán pedig a tó déli partján láttak egy példányt.

Kárpáti (1998) a pásztorgém délkelet-magyarországi megjelenéseit a délnyugat-ázsiai telepekről származó madarak északnyugati irányú kóborlásának tekinti, ez ugyan csak feltételezés, de bizonyíték híján sem cáfolni, sem megerősíteni nem lehet. A Fertőn most megfigyelt példány – a megjelenését megelőző napok időjárási frontjainak mozgása alapján – viszont szinte biztosan a délnyugat-európai populációk valamelyikéből – az irányt figyelembe véve talán a

Camargue-ból vagy a Pireneusi-félsziget keleti feléről – származott.

Summary: Cattle Egret (*Bubulcus ibis*) near Lake Fertő

A subadult Cattle Egret was observed near Fertőújlak, on the eastern shore of Lake Fertő (Győr-Moson-Sopron county) on May 30–31, 1998. The observed individual was feeding in the company of Great White Egrets. The record was the 12th accepted for Hungary. Considering the fact that several weather fronts were sweeping through Central Europe in the preceding weeks from the south-east (a Slender-billed Gull was also seen in the region on the same day) and also the behaviour of the bird, it was considered to originate from a wild population. In the paper a description is given on the individual as well as on the circumstances of the observation. Reference is given also to earlier Hungarian records as well as unverified records from Lake Fertő.

Irodalom

Ecsedi Z. & Szondi L. 1993. Az Északkelet-Hortobágy ritka madárvidégei 1985–91 között. *Aquila* 100: 266–267.
 Farinha J. C. 1997. *Bubulcus ibis* Cattle Egret. In: Hagemeyer W. J. M. & Blair M. J. (eds.) The EBCC Atlas

of European Breeding Birds. Their Distribution and Abundance. T & A D Poyser, London.
 Hadarics T. 1999. A vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) újabb előfordulása Magyarországon. *Túzok* 4: 17–20.
 Isenmann P. 1993. Oiseaux de Camargue. S.E.O., Brunoy.
 Kárpáti L. 1982. A Fertő táj madárvilágának ökológiai vizsgálata. Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények 1982/1: 111–203.
 Kárpáti L. 1998. Pásztorgém *Bubulcus ibis*. In: Haraszthy L. (szerk.) Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
 Kovács G., Magyar G. & Kovács G. 1998. Pásztorgém (*Bubulcus ibis*) újabb előfordulása a Hortobágyon. *Aquila* 103–104: 115.
 Mauersberger G. 1978. Urania állatvilág. Madarak. 2. kiadás. Gondolat Kiadó, Budapest.
 MME Nomenclator Bizottság 1998. Az MME Nomenclator Bizottság jelentése a Magyarországon ritka madárfajok 1988 előtti előfordulásairól. *Aquila* 103–104: 101–114.
 Nagy L. 1934. Adalékok ritkább madaraink újabb előfordulásához. *Aquila* 38–41: 364–365.
 Pigniczki Cs. 1999. A pásztorgém (*Bubulcus ibis*) első megfigyelése a Péteri-tavon. *Túzok* 4: 22.
 Porgányi L. 1934. Pásztorgémek előfordulása Mohács vidékén. *Aquila* 38–41: 365.
 Schmidt E. 1978. Külföldi gyűrűs madarak kézre kerülései – XXVII. gyűrűzési jelentés. *Aquila* 84: 91–100.
 Schmidt E. & Sterbetz I. 1962. Pásztorgém a Sasérben. *Aquila* 67–68: 204.
 Sterbetz I. 1964. A pásztorgém rendszeres megjelenése a Saséri rezervátumban. *Aquila* 69–70: 246–247.
 Sterbetz I. 1974. A hódmezővásárhelyi Tisza-ártér természetvédelmi területeinek madárvilága. *Aquila* 78–79: 45–80.

Dr. Hadarics Tibor, 9400 Sopron, Ív utca 14. II./4.

A rozsdás nádiposzáta (*Acrocephalus agricola*) ötödik előfordulása Magyarországon

GYURÁCZ JÓZSEF

Egy rozsdás nádiposzáta fogtunk és gyűrűztünk a Sumonyi-halastavaknál 1998. augusztus 6-án. A madarat a biometriai adatok felvétele, a gyűrűzés és a bizonyító fényképfelvételek elkészítése után szabadon engedték. Az adatot a Nomenclator Bizottság hitelesítette, így ez volt a rozsdás nádiposzáta ötödik bizonyított előfordulása Magyarországon.

Elterjedés és vonulás

A rozsdás nádiposzáta költőterülete a Fekete-tenger nyugati partvidékétől Kelet-Európán és Nyugat-Szibérián át a Jenyiszej felső folyásáig, dél felé Délnyugat-Mongóliáig, Afganisztánig és Iránig terjed (Cramp 1992). Romániai vizsgálatok szerint az öreg madarak őszi vonulása már július második felében megkezdődik, és augusztus közepére elhagyják költőterületüket. A fiatalok vonulása szeptember második felében fejeződik be. A telet Pakisztántól és Nepáltól délre, India területén töltik, ahol az első példányok már augusztusban megjelennek.

A faj hazai előfordulásai

Magyarországon korábban négy alkalommal fordult elő, minden esetben a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület „Actio Hungarica” madárgyűrűző és vonuláskutató táboraiban. Az első példányt (*juv.* hím) 1978. augusztus 11-én a Fülöpháza melletti Kondor-tavon (Györgypál & Bankovics 1980), a másodikat (kor és ivar ismeretlen) 1992. szeptember 23-án Fenékpusztán a Balaton nádszegélyében (Molnár L. és Kovács L. in Magyar & Hadarics 1995), a harmadikat (*ad.* hím) 1995. április 1-jén szintén Fenékpusztán (Palkó S. in MME Nomenclator Bizottság 1998), a negyediket (*ad.*) 1995. július 21-én a hansági Fehér-tónál (Neuwirth N. és Fülöp T. in Magyar 1997) fogták.

Az ötödik példány befogásának körülményei

1998. augusztus 4-én árnyékban 33 °C-ot mérünk, de a megelőző napokban is kánikula volt jellemző. A több napos hőséget az augusztus 5-én hazánk területén átvonuló hidegfront félnapos záporokkal, zivatarokkal szakította meg. Augusztus 6-án napsütéses, szélcsendes volt a reggel, a 7 órás hálóellenőrzéskor az egyes számú hálóban, a parttól körülbelül 50 m-re, a legalsó hálózsebben, a vízfelszíntől 30 cm-re találtuk meg a rozsdás nádiposzáta egy példányát, amely déli irányból repült a hálóba. A madarat meggyűrűztük, majd mérés és bizonyító fényképfelvételek készítése után elengedtük.

A befogott rozsdás nádiposzáta adatai

A madár faji bélyegei közül jól látható volt a feltűnő, széles és világos szemöldöksáv, amely jóval a szem vonala mögé ért, a szemöldöksávot felülről a fejtetőnél sötétebb szín határolta. Jól megfigyelhető volt az alsó csőrkáva világos tőfele és sötét csúcsi vége, valamint a világos, sárgásbarna láb.

Kor: I+ (első naptári évén túl)

Ivar: tojó (határozott kotlófolt)

Kondíciókategória: 3

Testtömeg: 8,5 g

Szárnyhossz (teljes feszítésnél): 54 mm (kopott tollak)

Farokhossz: 48 mm (kopott tollak)

Farok/szárny arány: 0,89

Leghosszabb kézvezető: 3. és 4.

Az 1. kézvezető és a leghosszabb kézfedők csúcsa közötti különbség: 0

A 2. kézvezető bemetszése: 11 mm

Szűkítés a 3., a 4. és az 5. kézvezető külső zászlóján volt.

9–11. Rozsdás nádiposzáta (*Acrocephalus agricola*) ad., Sumony, 1998. augusztus 6. (Gyurácz József) – Adult Paddyfield Warbler (5th Hungarian record)

A szárnyformula további részletei a tollazat kopottsága miatt nem tudtuk felvenni.

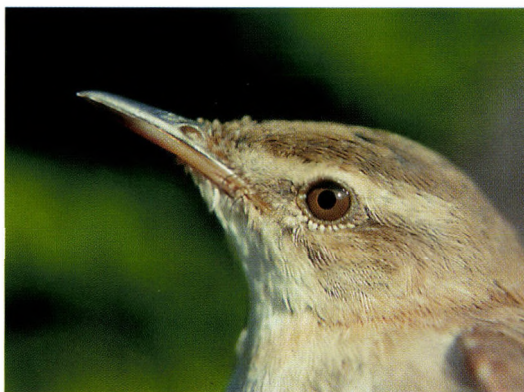
A Sumonyban befogott példány szárny- és farkhosszúsága, valamint testtömege a romániai madarak értékeihez (Cramp 1992) áll legközelebb, így a madár a *septima* alfajhoz tartozik (akárcsak a korábban Magyarországon megkeült rozsdás nádiposzátaik mindegyike).

Summary: Fifth record of Paddyfield Warbler (*Acrocephalus agricola*) in Hungary

A Paddyfield Warbler was netted at Sumony-fishponds (Baranya county) on 6 August 1998. The bird was released after it was ringed, photographed and measurements taken. Body measurements indicated that the individual belonged to the *septima* race. This is the fifth accepted record for Hungary. The author discusses previous Hungarian records – all of them referring to netted individuals.

Irodalom

- Cramp S. 1992. The birds of the Western Palearctic. Vol. 6. Oxford University Press, Oxford.
 Györgypál Z. & Bankovics A. 1980. Feldrohrsänger (*Acrocephalus agricola* Jerdon) in der ungarischen

- Fauna. Aquila 86: 73–85.
 Magyar G. 1997. Az MME Nomenclator Bizottság 1995. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. Túzok 2: 1–10.
 Magyar G., Hadarics T. 1995. Az MME Nomenclator Bizottság 1993. évi jelentése ritka madárfajok magyarországi előfordulásáról. Aquila 102: 193–198.
 Magyar G., Hadarics T., Waliczky Z., Schmidt A., Nagy T. & Bankovics A. 1998. Nomenclator avium Hungariae. Magyarország madarainak névjegyzéke. Madártani Intézet, Budapest.
 MME Nomenclator Bizottság 1998. Az MME Nomenclator Bizottság 1996. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. Túzok 3: 41–52.

Dr. Gyurácz József,
 Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Állattani Tanszék
 9701 Szombathely, Károlyi G. tér 4., Pf. 170

A vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) újabb előfordulása Magyarországon

HADARICS TIBOR

Egy ad. nászruhas vékonycsőrű sirályt figyeltem meg 1998. május 30-án a Fertőújlak melletti élőhely-rekonstrukciós terület Nyéki-szállás nevű részén. A madár egészen június 4-ig e területen tartózkodott, s ebben időszakban szinte minden nap sikerült megfigyelniünk. A vékonycsőrű sirályról bizonyító felvételeket is készítettem, melyek alapján a Nomenclator Bizottság hitelesítette az adatot, így ez a faj negyedik bizonyított előfordulása Magyarországon.

A megfigyelés körülményei

1998. május 30-án a reggeli, kora délelőtti órákban a Fertőújlak melletti élőhely-rekonstrukciós területen madarásztam, s az őrház mellől nézegettem az elárasztott Nyéki-szálláson lévő madarakat, amikor a vízen úszkáló és a felszínről táplálkozó dankasirályok (*Larus ridibundus*) között megpillantottam az ad. vékonycsőrű sirályt.

Az időjárás felhős és elég szeles volt, kora hajnalban még esőre állt az idő. A megfigyelés során a Nap a hátam mögött volt, de felhők takarták. Kezdetben elég erős déli-délnyugati szél fújt (ez az irány e területen viszonylag ritka), de ez később gyengült.

A megfigyelés délelőtt 7 és 10 óra között történt, kezdetben a madár tőlem kb. 150-200 m-re lehetett, s a szigetek között úszkált, de később közelebb jött (kb. 80-100 m-re), és ekkor egy zátonyra is kiállt. Nagyon rövid ideig (néhány percig) álldogált a zátonyon, aztán még messzebb repült, de ugyanúgy visszaült a vízre és a dankasirályok között táplálkozott az elárasztás túlsó szegletében. 11 óra körül megérkezett Pellingér Attila, Antli István és Németh Árpád, ekkor a madár továbbra is a vízen úszó dankasirályok között táplálkozott, de tőlünk elég messze volt. A Nap is előbújt a felhők közül, s a levegő „remegése” is megindult, ezért úgy határoztunk, hogy a Hansági-főcsatorna déli gátján, a nádszegély takarásában közelebb megyünk a sirályokhoz. Sikerült is egészen közel kerülni, ekkor kb. 30-35 m-ről tudtuk a vékony-

csőrű sirályt figyelni (60-szoros nagyításon kitöltötte a teleszkóp látómezejét). Ekkor a Nap kissé szemből és balról sütött, a szél már alig fújt. A déli órákban érkezett a területre Mogyorósi Sándor, de ő nem találta meg a madarat, igaz akkorra a látási viszonyok már romlottak (a nagy meleg és a Nap eltérő szöge miatt). Délután 16 óra körül én is ismét kimentem a területre, és a vékonycsőrű sirályt én sem találtam, pedig a területen lévő madarak láthatóan megegyeztek a délelőtt ott lévőkkel.

Június 1-jén délelőtt Mogyorósi Sándor és Vasas András ismét megfigyelték a madarat a Nyéki-szálláson. Június 2-4-ig Pellingér Attila minden nap látta. Június 3-án kora hajnalban (hajnali 5-től fél 8-ig) én is ismét megfigyeltem. Ezen a reggelen a már korábban leírt területen láttam ismét, ugyancsak a szigetek között úszkált és a víz felszínéről táplálkozott dankasirályok társaságában, majd kiült egy közeli zátonyra és tollászzkodott, illetve pihent, később a terület távolabbi szegletébe repült, majd egy barna rétihéjától (*Circus aeruginosus*) megriadva, 20-30 dankasirályal együtt nagyon magasra felkörüzött a levegőbe, és ekkor szem elől tévesztettem. Június 3-án gyönyörű idő volt, a napfelkelte oldalról ráeső fényénél szebb és jobb fényviszonyokat aligha lehetett volna kívánni a megfigyeléshez. A vékonycsőrű sirályt utoljára június 4-én figyelte meg Pellingér Attila és Riezinger Norbert. Június 5-én és az elkövetkező néhány napon az intenzív keresés ellenére sem találtuk meg többé.

A madár részletes leírása

A vékonycsőrű sirály a mellette lévő dankasirályokkal megegyező méretű volt, talán egy árnyalattal kisebbnek tűnt. A nyaka hosszabb és vékonyabb volt. Ha kinyújtják pózolás közben, dankasirályoké is lehet hasonló, a vékonycsőrűé viszont minden helyzetben hosszabbnak és vékonyabbnak tűnt, ami elegánsabb körvonalakat kölcsönözött a madárnak. A test hátsó fele, tehát az összecsukott szárnyak és a farokrész szintén

12–13. Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) ad., Fertőújlak, 1998. május 30. (Hadarics Tibor) – Adult Slender-billed Gull (4th Hungarian record)

nyújtottabbnak tűnt. A test megnyúltabb, az álló madár összességében karcsúbbnak tűnt a dankáknál, a melle viszont kifejezetten szélesebb, teltebb volt.

Csőre hosszú, a dankasirályok csőrénél feltűnően, mintegy másfélszer hosszabb volt. A csőr a dankák csőrénél egyértelműen vastagabb (és nem vékonyabb), a hossza miatt viszont feltűnően karcsúnak látszott. A szájug mélyen behúzódott a szem közepvonalaig (valójában a dankasirálynál is eddig ér, de ott a barna fej miatt ez nem feltűnő). A homlok lapossága révén a madár feje előrefelé megnyúlt benyomást keltett, szemben a dankasirályok kerek fejével. A homlok oldalának tollazata hosszan előre nyúlt a csőr tövére, ez a fehér tollak miatt nagyon feltűnő. A szem a homlok egyenes vonalához közelebb helyezkedett el, nem annyira a fejedal közepén, mint a dankáknál.

Az összecukott szárny kb. 3-4 cm-rel ért túl a farkon, és a két szárnyhegy keresztezte egymást, ez különösen hátulról nézve volt feltűnő (a dankáknál a szárcsúcsok sokkal jobban – 6-7 cm-rel – túlnyúltak a farkon, a két faj között e tekintetben feltűnő volt a különbség). Ugyancsak feltűnő különbségnek találtam, hogy az összecukott szárnyon a kézevezők válltollak alóli kinyúlása („primary projection”) a vékonycsőrű sirálynál sokkal kisebb volt (5-6 cm), mint a dankáknál (8-9 cm), utóbbiaknál hosszan,

szinte kardszerűen nyúltak ki az evezők.

A vékonycsőrű sirály lába a dankákénál valamivel hosszabb volt, különösen a sarokizület feletti részen (*tibiotarsus*), ezáltal az álló madár teste némileg magasabban helyezkedett el a talajszint felett. A láb határozottan vastagabbnak látszott, szemben a dankasirályok „pálcikalábaival”.

Úszás közben a vékonycsőrű sirály testhelyzete alig különbözött a dankákétól. Ugyanúgy a test közepe merült a vízbe, és ferdén felfelé álltak a nyak, illetve az összecukott szárny és a fark alkotta hátsó testfél. A határozók kiemelik, hogy úszás közben a vékonycsőrű sirály sarokizülete kilátszik a vízből, a dankáké viszont nem. E bélyeg egyáltalán nem volt ezen a madáron megfigyelhető, normál úszás során a sarokizület nem látszott ki a vízvonal fölé, csak akkor lehetett azt látni, amikor a madár előrehajolt úszás közben, vagy a felszín alól szedegetett. Ezekben a pozíciókban viszont a dankasirályok sarokizülete is kilátszott. Egy lényeges különbséget viszont már az első pillanatban felfedeztem a két madár úszása között. Nevezetesen a vékonycsőrű sirály mélyebben merült a vízbe, mint a dankasirályok. Úszás közben a vékonycsőrűnél a szárny elülső-alsó éle elérte a vízvonalat, vagy az alatt volt már, azaz a szárnyfedők szürke színe leért a vízvonalig, illetve még az alá is. A dankasirályok esetében viszont a madár oldalainál végig kb. 3-4 cm-es magasságban még a test-

14. Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) ad., Fertőújlak, 1998. május 30. (Hadarics Tibor) – Adult Slender-billed Gull (4th Hungarian record)

oldal fehér tollazata látszott a vízvonál és a szárny elülső-alsó szürke tollazatú éle között.

Reptében nem nagyon tudtuk hosszabb ideig megfigyelni, egyszer-egyszer rövid távolságokra odábbrepült, illetve egy alkalommal magasra felkörüözött a dankasirályokkal, egyetlen különbség a nyújtottabb test volt, különösen a hosszabb nyak és a nyújtottabb fej és csőr volt feltűnő.

A színezetet tekintve a fej, a nyak, a mell, a has tollazata és az alsó farkfedők fehérek voltak. A mellén nagyon gyenge rózsaszínes árnyalat látszott, ami szőrt fényénél nem is volt látható, csak a hajnali fényekben, a napfelkelte rácsó vöröses fényénél tűnt fel. A hát tollai, a válltollak és a szárnyfedők világosszürkék voltak, teljesen azonos árnyalatúak a dankasirályok hátszínezetével, bár bizonyos szögekben a vékonycsőrű sirály hátának szürke színe leheletnyivel világosabbnak tűnt. Az összecukott szárnyon a kézevezők válltollak alól kinyúló része fekete volt; a szárnyél válltollak alatti részén – az elsőrendű evezők fehér külső zászlóinak megfelelően – keskeny fehér vízszintes sáv látszott. A faroktollak fehérek voltak.

Reptében a szárnyak színezete megegyezett a dankasirályok szárnymintázatával, azaz a külső elsőrendű evezők külső zászlói fehérek, az evezők csúcsi részei viszont feketék voltak, a fekete szín röviden a külső zászlókra is rányúlt. A karevezők, a válltollak, valamennyi szárnyfedő

a háttal megegyező világosszürke színű volt. A csőr sötétvörösnek, de a dankasirályok csőrénél határozottan világosabbnak látszott, a hegye viszont kb. egyötöd részben sötétebb volt (e szín már többé-kevésbé megegyezett a dankasirályok csőrszínével). A szem szivárványhártyája sötét, barnás színű volt. A lábak élénkpirosak, s feltűnően világosabbak voltak a dankák lábainál; még akkor is ki lehetett a madarat szűrni a lábszín alapján, amikor a dankasirályok mögött teljes takarásban, fejét a szárnytollak közé dugva pihent.

A madár hangját nem hallottuk, bár amikor a dankasirályok csapatával felkörüözött a levegőbe, akkor erősen rikoltoztak a sirályok, amennyiben a vékonycsőrű sirály is hallatta hangját, akkor az egyáltalán nem különbözhetett a dankasirályokétól, mert azok hangjától eltérő hangot a csapat irányából nem hallottunk.

A vékonycsőrű sirály elterjedése és hazai előfordulásai

A vékonycsőrű sirály elterjedési területe nem összefüggő, egymástól akár több száz kilométerre lévő, elszigetelt telepeken költ. Elterjedési területe eredetileg a Fekete-tenger északnyugati és nyugati partjaira, az Azovi-tenger környékére, a Kaszpi-tenger és a belső-ázsiai sztyepptavak (Aral-, Balhas-, Tengiz-tó) vidékére, Kis-Ázsia,

Irak és Irán belső vizeire, valamint az iráni és pakisztáni tengerparti zónára terjedt ki. Érdekes, hogy ezen elterjedési területtől messze, a mediterrán térség nyugati részén is költött: a Camargue-ban már 1842-ben, a Guadalquivir deltájában már 1879-ben leírták fészkelését. Az 1960-as években kezdett nyugat felé terjeszkedni, s a már akkor is a legerősebb populációval rendelkező Fekete-tengerről kiindulva a Földközi-tengernek előbb a keleti, majd a nyugati medencéjében is egyre több helyen jelent meg fészkelőként: Görögországban az Axios folyó torkolatában 1966-67, Tunéziában szintén az 1960-as évek, Szardínián az 1970-es évek, a Camargue-ban rendszeresen 1972, az Ebro del-tavidékén az 1970-es évek közepe, Olaszországban a Comacchioi-tónál 1978 óta költ. Egyiptom, Algéria és Marokkó területéről is ismert fészkelése. Nyugat-Afrika partvidékén legdélebbi fészkelőhelyei Mauritánia és Szenegál partjain vannak (Glutz & Bauer 1982).

Európai állományát 41-82 ezer párra becsülik. A legerősebb fészkelőállomány Ukrajnában, a Fekete- és az Azovi-tenger partvidékén él, itt vannak a legnagyobb ismert telepei is: 1984-ben a Tendra-szigeten 37 450, a Kerch-félszigeten 18-20 ezer pár fészkel (Serebryakov & Zubakin 1997). Állománya mindenütt növekvő tendenciát mutat, a Camargue-ban például 1976-ban 7, 1982-ben 26, 1985-ben 17, 1986-ban 88, 1988-ban 286, 1990-ben 244, 1991-ben 204, 1992-ben 212, 1993-ban 543, 1994-ben 611, 1995-ben 859 pár fészkel (Isenmann 1993, Sadoul & Johnson 1996).

Mostani fertői megfigyelését megelőzően Magyarországon eddig mindössze három esetben fordult elő. Először 1992. május 3-7-ig figyeltek meg egy ad. példányt a Hortobágyi-halastavon (Tar et al. in Waliczky 1993), majd 1994. június 22-27. között több alkalommal észleltek egy madarat a Szarvas határában lévő ún. Décsi-rizsföldrendszeren (Oláh J., Tar J. és mások in Magyar 1995). 1998. május 11-én a Geszt melletti Begécsi-víztárolónál látták és filmezték le egy ad. példányt (Zalai & Vasas 1999). Ezek a Kelet-Magyarországon, az Alföldön megfigyelt madarak valószínűleg inkább a Fekete-tenger északi részének – egyébként is nagyon jelentős egyed-számú – populációiból származhattak.

A fertői megfigyelés kapcsán viszont mindenképpen el kell mondani, hogy a madár megjele-

nése előtti héten több, délnyugati irányból érkező front vonult át Közép-Európán. Nyilván ezek egyikével érkezett a vékonycsőrű sirály, mégpedig – a frontok mozgását és irányát figyelembe véve – valószínűleg a Földközi-tenger nyugati medencéjéből, talán éppen a Camargue-ból. Megjegyzendő, hogy ugyanezen a napon, ugyanezen a területen egy másik mediterrán faj, egy pásztorgém (*Bubulcus ibis*) is felbukkant a területen (Hadarics 1999).

Summary: Recent occurrence of Slender-billed Gull (*Larus genei*) in Hungary

An adult Slender-billed Gull was observed on May 30, 1998 on the Nyéki-szállás wetland, near Fertőújlak (Győr-Moson-Sopron county). The birds was seen until June 4 almost every day. This is the fourth accepted record of the species for Hungary. Several weather fronts, coming from the south-west, preceded the observation in Central Europe. It is presumed that the arrival of the observed individual, along with a Cattle Egret, also observed on the same day in the region was connected with these fronts. Circumstances of the observation with a detailed description of the recorded individual and references to earlier observations of the species in Hungary are also discussed in the paper.

Irodalom

- Glutz von Blotzheim U. & Bauer K. 1982. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 8. Charadriiformes (3. Teil). AULA Verlag, Wiesbaden.
- Hadarics T. 1999. Pásztorgém (*Bubulcus ibis*) megfigyelése a Fertő mellett. *Túzok* 4: 11-14.
- Isenmann P. 1993. Oiseaux de Camargue. S.E.O., Brunoy.
- Magyar G. 1995. Az MME Nomenclator Bizottság 1994. évi jelentése ritka madárfajok magyarországi előfordulásáról. *Aquila* 102: 199-208.
- Sadoul N. & Johnson A. R. 1996. Goéland railleur *Larus genei*. In: Sériot J., Trotignon J. & les coordinateurs espèce: Les oiseaux nicheurs rares et menacés en France en 1994 et 1995. *Ornithos* 3: 97-117.
- Serebryakov V. & Zubakin V. 1997. *Larus genei* Slender-billed Gull. In: Hagemeyer W. J. M. & Blair M. J. (eds.) The EBCC Atlas of European Breeding Birds. Their Distribution and Abundance. T & A D Poyser, London.
- Waliczky Z. 1993. Az MME Nomenclatura Bizottságának jelentése az 1992. évről. *Madártani Tájékoztató* 1993(2): 49-56.
- Zalai T. & Vasas A. 1999. Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) megfigyelése a Begécsi-víztárolón. *Túzok* 4: 21-22.

Dr. Hadarics Tibor, 9400 Sopron, Ív utca 14. II./4.

Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) megfigyelése a Begécsi-víztárolón

ZALAI TAMÁS ÉS VASAS ANDRÁS

Egy nászruhás vékonycsőrű sirályt figyeltünk meg 1998. május 11-én a Geszt határában lévő Begécsi-víztároló egyik ivadéknevelő taván. Az adatot a Nomenclator Bizottság a faj harmadik honi előfordulásaként hitelesítette.

A megfigyelés körülményei

1995. május 11-én a geszti Begécsi-víztárolón végeztünk madármegfigyelést. Ebben az időszakban a tórendszer tavai feltöltött állapotban voltak. Partimadarak és sirályok számára ideális; nagyobb kiterjedésű csapolt tómeder nem áll rendelkezésre, csak egy kis kiterjedésű, mintegy 0,5 ha-os, frissen csapolt, ivadéknevelésre szolgáló medence.

A késő délutáni órákban Vasas András egy feltöltött tóegységen a kormos szerkők (*Cblidonias niger*) fészkelésének elősegítésére kihelyezett fészkalapokat ellenőrizte, míg Zalai Tamás az ivadéknevelő tavon lévő madarakat figyelte, amikor dankasirályok (*Larus ridibundus*) kisebb csapatában kézítávcsóval egy öreg, nászruhás vékonycsőrű sirályt vett észre. Ezek után már teleszkóppal figyeltük a közel (max. 70 m) tartózkodó madarat és értesítettük a magyar megfigyelőhálózat tagjait; akik közül aznap többen sikeresen megfigyelték a sirályt, és Széll Antal bizonyító videofelvételt is készített.

A madár valószínűleg aznap érkezhett, mivel szemmel láthatólag nem ismerte a területet: sötétedés előtt a feltöltött 4-es tóegység betonszigetére éjszakázni húzó dankasirályokkal távozott, de mivel a betonsziget nem elégítette ki igényeit, kénytelen volt a nyílt vízben tölteni az éjjelt. Valószínűleg a kis kiterjedésű táplálkozóterület sem felelt meg számára, mivel másnap hajnalban már nem találtuk meg.

A madár leírása

Általános benyomás: Dankasirálynál kis mértékben, de szemmel láthatólag nagyobb, világosabb dőlányú, megnyúlt, hosszú nyakú, lapos homlokú, fehér fejű, hosszú csőrű sirály. A

hosszú csőr, nyak, lapos homlok, elnyújtott madár benyomását kelti.

Részletes leírás: A fej és a nyak mintázatlan, fehér színezetű. A homlok lapos, a fejszűcs a szem mögött helyezkedik el. A fej enyhén szögletesnek tűnik. A felső csőrkéva tollasodása megnyúlt, vége kissé kihegyesedő, nem kerek. A két csőrkéva tollasodásának kiterjedésében jelentős különbség van (az alsó jóval rövidebb). A szemgyűrű sötétvörös. A szem csak kis távolságból tűnt világosnak, ám akkor sem sárgásnak, hanem meggypirosnak (olyan benyomást keltett, mint a nap felé fordított meggy, amely sötét, de az áttetszőség miatt mégis világosnak hat). Nagyobb távolságból a szem sötétvörösnek tűnt. A csőr sötétvörös, hosszú, egyenes lefutású, a végén enyhén sötétebb. A csőr nem vékonyabb, csak hosszabb, mint a dankasirály csőre. A nyak megnyúlt, a mell, a has és az alsó farkfedők hófehérek. Csak bizonyos távolságból és szögből (oldalfény, lemenő nap) látszott a hason minimális rózsaszínes árnyalat. A lábak hosszúak, sötétpirosak, egy árnyalattal világosabbak a csőrnél. A háttollak, a szárnyfedők és a harmadrendű evezők világos palaszürkék. A harmadrendűek világos szegése vékony, határa diffúz, elmosódott.

Reptében: Megnyúlt, hosszú nyakú, hosszú csőrű madár. A fark hosszú, fehér, lekerekedő végű. A farkfedők fehérek. Szárnymintázata hasonló az öreg dankasirályéhoz: a szélső öt kézvezető fehér, fekete véggel. Ezeknek az evezőknek a fedőtollai fehérek. Az első kézvezető külső zászlója fekete. A belső kézvezetők, valamint fedők világosszürkék. A világos, szürke belső evezők és a fehér külső evezők között kisebb a kontraszt, mint a dankasirálynál. A karevezők és a vállvezetők, valamint fedők egyöntetű világosszürkék.

Viselkedés: Végig a kis méretű tavon tartózkodott, sétálgatva táplálkozott, gyakran úszkált. Ilyenkor nyakát jellegzetesen előrefelé tartotta. Több alkalommal repült a megrebbenő dankasirályokkal. Néhány esetben a kis pocsolójában lábával „toporzékolt” (a táplálékot akarta talán felkavarni).

**Summary: Slender-billed Gull (*Larus genei*)
at the Begécs Reservoir**

A breeding plumage adult Slender-billed Gull was observed on May 11, 1998 on a fish pond of the Begécs reservoirs near Geszt. This was the third accepted record of the species for

Hungary. A detailed description of the bird and the circumstances of the observation is discussed in the paper.

*Zalai Tamás, 3361 Heves, Hősök u. 1./a.
Vasas András, 5600 Békéscsaba, Rezeda u. 1.*

Túzok 4(1-2): 22-28, 1999

Rövid közlemények

**A pásztorgém (*Bubulcus ibis*) első
megfigyelése a Péteri-tavon**

*First observation of Cattle Egret (*Bubulcus
ibis*) at Péteri-tó*

1997. július 7-9-ig egy nászruhas pásztorgémet figyeltünk meg Pálmonostora határában, a Péteri-tavi Természetvédelmi Területen. A madarat a helyi tábor lakói találták, és Lendvai Mária határozta pásztorgémmé. Tajti László társaságában július 8-án este sikerült ismét megfigyelni a gémet, s elkészítettük a madár részletes leírását is. A következő nap hajnalán ifj. Oláh János és Zalai Tamás társaságában újra láttuk, s ők is megerősítették a határozás helyességét. A madarat utoljára Bankovics Attila észlelte július 9-én délután. Utána a környéken még sokfelé kerestem a pásztorgémet, de már nem került elő. A madár nagyobb volt, mint az üstökögém (*Ardeola ralloides*): amikor egymás mellett álltak, a pásztorgém jól láthatóan magasabb volt, reptében pedig másfélszer akkora, mint az üstökögém. Alkata zömök, nem olyan kecses, mint a kócsagok. Nyaka valamivel karcsúbb, mint az üstökögémé. A pásztorgém torka „duzzadt”, csőre pedig enyhén lefelé ívelt. Csőre és kantárja narancssárga, lába narancssárgás, a talpa fekete vagy sötét, a szírványhártyája citromsárga. Tollazata alapvetően fehér, de a fejtető és a tarkó, a hát közepe, valamint a begy zsemleszínű. A repülő pásztorgém egyértelműen fehérebb, mint az üstökögém. Lábán nem viselt

jelzőgyűrűt. A madár egy rövid fűvű háztáji legelőn tartózkodott, ahol teheneket legeltettek. A megfigyelés színhelyén egy kis szikes lapos is elhelyezkedett, amelynek az alja nedvesen állt. A gyepon a pásztorgém mellett még 6-8 üstökögém is tartózkodott. A két faj egymással szemben agresszívan lépett fel, többnyire a pásztorgém üldözte az üstökögémeket, de egy alkalommal az egyik üstökögém ellene fordult, és megkergette. A verekedések akkor törtek ki, ha a két faj 1-2 m-nél jobban közelítette egymást. A pásztorgém bizalmatlanul viselkedett, a közeledő embert feszülten figyelte, kb. 50 m-re volt hajlandó azt bevárni. A pásztorgém péteri-tavi megfigyelését a faj előfordulását az MME Nomenclator Bizottsága hitelesítette, s az egyedat „A” kategóriásként, a 11. hitelesített és vad eredetűnek tartott magyar adataként vette jegyzékbe. – *Pigniczki Csaba, 6000 Kecskemét, Liget u. 1./b.*

**Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*) újabb
fészkelése Nyugat-Magyarországon**

*New breeding record of Common Shelduck
(*Tadorna tadorna*) in west-Hungary*

Az egyik soproni preparátortól kaptam 1998 májusának végén értesítést, miszerint egy elpusztult bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*) tojót kapott, s információi vannak a madár fészkelésével kapcsolatban is. A madarat (pontosab-

ban annak már csak a tollas bőrért) megnéztem, az valóban egy tojó bütykös ásólúd volt. A preparátor szerint az agyagosszergényi vadórtól kapta, s megkerülési körülményei meglehetősen érdekesek: az ásóludat 1998 májusának elején a vadór kutyája fogta egy rókakotorékban (kotorékozás közben, róka helyett). Ezen kívül még annyit tudott, hogy amikor a kutya kihozta a kotorékból a madarat, az még élt, de rövidesen elpusztult. Mivel a vadór is meglepődött a zsákmányon, tüzetesebben megvizsgálta a kotorékot, és a nyílásán benyúlva elérte a karnyújtásnyira lévő fészket, amelyben ekkor már csak négy összetörött tojás volt. A kotorék helyét a preparátor nem tudta, de megígérte, hogy megszerzi ezt az információt.

Hosszas alkudozás után a vadór végül elárulta neki a helyet: a kotorék, amelyben a bütykös ásólúd költeni kezdett Agyagosszergény határában, a Kardos-ér partján, annak partfalában volt. Szerettem volna fényképfelvételeket készíteni az élőhelyről, illetve magáról a kotorékról, de a vadór elzárkózott attól, hogy elvezessen a helyre és megmutassa, sőt én magam nem is beszéltem vele – csak a preparátoron keresztül üzengettünk egymásnak –, mert nem volt hajlandó találkozni és beszélni velem, mondván, hogy a természetvédőkkel nem kíván kapcsolatba kerülni. Maga a fészkelés a tojó pusztulása és a tojások megsemmisülése miatt ugyan megghiúsult, de tudományos szempontból így is van jelentősége, hiszen a környéken az utóbbi három évben ez már a harmadik költés. Az ezt megelőző két évben a petőházi cukorgyár ülepítőin fészkel a faj (Hadarics T. 1996. Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*) fészkelése Magyarországon. Túzok 1: 124–127.; Mogyorósi S. 1997. Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*) újabb fészkelése Magyarországon. Túzok 2: 112.). A mostani megghiúsult fészkelés helye, a Kardos-ér Agyagosszergény határában húzódó szakasza mindössze 6-7 km-re van a petőházi cukorgyár ülepítőitől. A cukorgyári ülepítőket egyébként egész időszak alatt fokozott figyelemmel kísértük, de ott költést nem tapasztaltunk, sőt a madarak is csak egyszer, május 1-jén mutatkoztak: Váczi Miklósnak sikerült egy párt megfigyelnie.

A közeli fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen viszont február végétől június közepéig folyamatosan több madarat (max. 8 példányt, azaz 4 párt) is lehetett látni, melyek többnyire

párban mozogtak és nászviselkedést is mutatnak. Júliusban már csak alkalmasszerűen mutatkozott egy-egy madár, de július 31-én a Nyéki-szálláson feltűnt egy család (1 ad. tojó + 8 már repülő fiatal), de ezek szinte biztosan nem az élőhely-rekonstrukciós területen fészkeltek, illetve keltek ki a tojásból, hiszen itt már akkor biztosan szem elé kerültek volna, amikor a tojó még csak a pici, röpképtelen fiókákat vezettegeti. Akár a szomszédos ausztriai Fertőzugból (Seewinkel) is jöhettek – néhány éve ott is fészkel a faj –, de az osztrák madarászoktól kapott információk szerint 1998-ban náluk két pár költött biztosan, viszont mindkettő nyolctól különböző számú fiókát nevelt. Augusztus 1-jén már csak 1 ad. + 7 juv. (Homor P.), augusztus 2-án 7 juv., augusztus 9-én pedig már csak 5 juv. példány volt a területen. – Dr. Hadarics Tibor, 9400 Sopron, Ív utca 14. II./4.

Fán fészkelő fülemülék (*Luscinia megarhynchos*)

Nightingales (Luscinia megarhynchos) nesting on tree

A fülemüle az erdőszélek, bokros területek egyik gyakori énekesmadara, ezeken az élőhelyeken általában a dús aljnövényzetű részekben a talajon fészkel. Az utóbbi években három esetben is találtam a szokványostól eltérő helyre épített fészket, ami érdekes, de – úgy látszik – korántsem ritka jelenség. Az első ilyen fészket 1995. május 16-án a Gyulavári melletti Mályvádi-erdőben, egy kb. 2 hektáros erdei tisztáson találtam, melynek az erdővel határos egyik szélén összefüggő vadkörte és galagonya állomány volt. A fészkek egy vadkörte törzse mellé 1,7 m magasan épült, már teljesen kész, de még üres volt. Elkészítésének módja nem különbözött a földre épített fészkektől, vastag permű volt, száraz levelekből, vékony gallyacskákból és gyökerekből készült, kívülről álcázásként száraz tölgylevelekkel volt körberakva. A második fára épített 1995. május 28-án a Gyula-Városerdő melletti parkerdőben, ugyancsak egy idősebb vadkörte-re építve fedeztem fel. Az első fészkekhez hasonlóan ezt is szorosan a fa törzse mellé, 1,5 m magasan építette a madár, mely ekkor négy tojásán kotlott. A harmadik érdekes fülemülefészket 1997. május 7-én a békéscsabai

Körös-csatorna hullámterén, vegyes erdőállományban, egy mezei szilen találtam. Ez is közvetlenül a fa törzse mellé, sarjhajtások közé épült 2 m magasan, benne hat tojáson kotlott a madár. A három fészék közül ez volt a legkülönlegesebb, ugyanis álcázás gyanánt kizárólag száraz nádlevelek voltak beépítve. Mindhárom fészék a talajon készült „hagyományos” fülemüle-fészkekkel azonos méretű volt, közös jellemzőjük, hogy a viszonylag nyílt helyen lévő magasabb elhelyezéstől függetlenül, a fatörzs és a sarjhajtások takarásában igen jól el voltak rejtve, nagyon nehezen lehetett őket felfedezni. – *Marik Pál, 5600 Békéscsaba, Tolnai u. 4./d.*

Lilebíbic (*Chettusia gregaria*) megfigyelése Sarkad határában

*Sociable Plover (Chettusia gregaria) near
Sarkad*

1997. május 18-án a Sarkad külterületén lévő cukorgyári ülepítőtavakon madarásztam. Derült, napos, tiszta, madármegfigyeléshez kedvező időjárás volt. A mintegy 40 hektár kiterjedésű tórendszeren valamennyi medence fel volt töltve, ezért főleg vízimadarak tartózkodtak a területen. A kis számú partimadár a tavak közötti gátakon, illetve főként az egyes medencékbe hosszán benyúló földnyelveken tartózkodott, melyek egy részén még nem záródott a növényzet. Dél előtt 9 órakor az egyik ilyen felsziget iszapos, előző évi száraz növényi szárrakkal borított részéről kisebb, de több fajból álló partimadár csapatot riasztottam fel, amint a közeli töltésen gyalogoltam. A köröző madarak között azonnal feltűnt egy, a többitől küllemben jelentősen eltérő madár, amelyet korábban még nem láttam. Ezért a bíbicek (*Vanellus vanellus*), réti (*Tringa glareola*), piroslábú (*Tringa totanus*) és füstös cankók (*Tringa erythropus*), valamint dankasirályok (*Larus ridibundus*) gyors szemrevételezése után csak ezt a madarat figyeltem. Megfigyelésének kedvezett az is, hogy a legtöbb madár szinte azonnal átrepült a szomszédos tavakra, így a légtérben mozgó példányok száma jelentősen csökkent. A megfigyelt egyed röptében valamivel kisebb volt a bíbicnél, a szárnyának a csúcsa a bíbicénél sokkal kevésbé lekerekített, de nem volt hegyes mint a legtöbb partimadaré. Az első szembetűnő bélyeg a kézevezők

fekete és a karevezők fehér színe volt, ami élesen elütött a test többi részétől. Ez alapján azonnal lilebíbice gondoltam. Közben a repülő madár egyszer mintegy 15-18 m-re is megközelített, amikor gyakorlatilag szabad szemmel is jól meg tudtam figyelni. A rövid fekete csőr, a fejtetőn lévő fekete-fehér mintázat, a nyak és a mell világosabb, a hát és a szárnyfedőtollak sötétebb homokszíne, valamint a has gesztenyebarna tollazata alapján a határozás már nem volt nehéz. E jegyek egyértelművé tették, hogy egy öreg, nászruhas lilebíbicet látok. A rövid, kb. egy percig tartó megfigyelés alatt a lilebíbic mindvégig más fajoktól elkülönülve mozgott, repülés közben többször is ti-tyú-it, ti-tyú-it hangokat adott, majd közép magasan repülve a távolabbi tavak felé szállt el. A nap folyamán még kerestem a többi tavon, de már nem láttam. Az adatot a Nomenclator Bizottság hitelesítette, így ez a megfigyelés a lilebíbic ötödik előfordulása, és egyben első májusi észlelése Magyarországon. – *Marik Pál, 5600 Békéscsaba, Tolnai u. 4./d.*

Szokatlan helyekre épített gólyafészkek Nagyivánban

*Stork nests (Ciconia ciconia) built in unusual
places in Nagyiván*

1998-ban Nagyivánban örvendetesen magas volt a gólyaszaporulat. Több új fészék is épült, és ezek majdnem mindegyikében kelt is ki fióka. Mindössze két párnak hiúsult meg a költése, mindkét fészék különös helyre épült. 1998 áprilisában egy gólyapár kezdett fészket rakni a templom csúcsán. A torony az 1995. június 1-jei tűz óta csonka. A gólyák az óra helye fölötti lemezív tetejére kezdtek gallyakat hordani. Később a fészekanyag lecsúszott az ív aljára. Bár így fészkelésre még alkalmas lett volna, a költés elmaradt. Elképzelhető, hogy a pár első alkalommal kísérelt meg fészkelést. Szintén áprilisban kezdett anyagot hordani egy másik pár a nagyiváni légvédelmi szirénára. A sima, gömbölyű felület nagy kihívást jelenthetett a gólyáknak, azok mégis sikerrel építettek fészket. Úgy tűnt, hogy költeni is fognak. Május 25-én azonban megtörtént a sziréna ellenőrzése. A dolgozók pedig nemcsak a verebek által a hangszórókba hurcolt gízgázt szedték ki, hanem sajnos

15. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészke légvédelmi szirénán, Nagyiván, 1998. május (Kovács Gergely) – *White Stork nest on anti-aircraft siren*

a működést egyáltalán nem befolyásoló gólyafészket is lelökték. Dacára annak, hogy a tojó már jó ideje kotlott, a lehullott gallytömeg között nem volt tojás. Ezután már nem tudták újrarakni a madarak a fészket, de tartották a helyet július végéig. Ez a két fészke volt a legmagasabban a faluban. Valószínűleg ezért is vállalkoztak ilyen bravúros fészkepépítésre a madarak. – Kovács Gergely, 5363 Nagyiván, Bem apó u. 1.

Kanadai lúd (*Branta canadensis*) megfigyelése a horvátországi Dráván

Observation of Canada Goose (Branta canadensis) on the River Drava, in Croatia

A kanadai lúd 1997-es első magyarországi megfigyelését a közelmúltban fogadta el a Nomenclator Bizottság (Túzok 3: 57–60.). Néhány hónappal később a Dráva horvát területén, a magyar határ közelében figyeltünk meg egy kanadai ludat. 1997. július 28-án a Dráva Órtilos és Barcs közötti szakaszán Mezei Ervinnel kishajóról végeztünk faunisztikai megfigyeléseket. A magyar államhatártól kb. 4 km-re, a horvát Gabajeva Greda közelében – a 215–214 fkmek között –, egy kanadai ludat észleltünk. E helyen a part közelében hat bütykös hattyú (*Cygnus olor*) tartózkodott és a lúd a hattyúktól kb. 150 m-re lévő drávai zátonyon állt. A hajó elhaladásakor mintegy 100 m-ről figyeltük a madarat, mely óvatosan, nyakát behúzva a zátonytólunk távolabb eső része felé lépkedett. Sajnos

16. Kanadai lúd (*Branta canadensis*), Horvátország, Dráva, 1997. augusztus (Győri Vilmos) – *Canada Goose on the river Drava (Croatian side)*

a továbbhaladó hajó miatt az egyértelmű határozáson túl nem volt lehetőségünk a lúd részletesebb megfigyelésére, illetve pontosabb információk gyűjtésére. Győri Vilmos barcsi fotóművész augusztus 4–10. között csónakkal haladt át e területen, s ő még látta a bütykös hattyúkkal együtt mozgó kanadai ludat. A madarakat sikerült kb. 30 m távolságból fényképeznie, majd azok szárnyra kaptak. Augusztus 17-én újra jártunk a területen, azonban csak nyolc bütykös hattyút láttunk, a kanadai ludat már nem. – Fenyősi László, 7570 Barcs, Petőfi S. u. 10.

SZERKESZTŐI MEGJEGYZÉS: Minthogy a megfigyelés nem határainkon belül történt, az adat hitelesítése nem tartozik a Nomenclator Bizottság hatáskörébe (a faj egyébként valamennyi velünk határos országban ritkaság). Horvátországban tudomásunk szerint egyelőre nem működik „ritkaságbizottság”, amennyiben megalakul, akkor az adat oda nyújtható majd be hitelesítésre. Az írást azért közöljük mégis, mert a megfigyelés közvetlenül az országhatár mellett történt, és a megfigyelt madár faja a fényképek alapján kétségkívül megállapítható. A madár eredete ugyanakkor nem egyértelmű, mivel az őszi és tavaszi átvonuló libatömegek között felbukkanó kanadai ludak valószínűleg a skandináviai elvadult állományból származnak (C kategória), de egy nyár közepi magányos példány megfigyelése inkább fogsági eredetre utal (D vagy E kategória). – Dr. Hadarics Tibor

Nagyszámú barna kánya (*Milvus migrans*) csoportosulása

*Unusual large flock of Black Kites (*Milvus migrans*) at Gemenc*

1995. augusztus 16-án Gemencen madarásztram. A területen jelentős számú barna kánya fészkel. A nap folyamán Baja térségében 11 példányt – zömében egyesével – figyeltem meg az ártéri erdő feletti légtérben. A nagy meglepetés azonban Érsekcsanád határában ért: itt egy friss szántáson 28 példányt pillantottam meg együtt. A 11 fiatal és 17 öreg a rögökön ült. Bár közismerten előszeretettel járnak – akár igen nagy – csapatokban, Magyarországon manapság még itt, a gemenci erdőknél is ritkaságszámba megy a barna kányák ilyen nagy számú csoportosulása. Az irodalomban hasonló adatot nem találtam, ezért itt ragadom meg az alkalmat, hogy aki esetleg megfigyelt az utóbbi időszakban (az utolsó 8-10 év) hasonló vagy ennél nagyobb számú csoportosulást, az értesítsen az alábbi címen. – *ifj. Vasuta Gábor, 1126 Budapest, Fodor u. 29./B, e-mail: vasuta@elender.hu*

Kacagócsérek (*Gelochelidon nilotica*) megfigyelése a Dunakanyarban

*Gull-billed Terns (*Gelochelidon nilotica*) around the Danube Bend*

Több mint egy évtizede figyelem rendszeresen a Dunakanyar, s azon belül is a Vác és Göd közötti szakasz (1680–1670 fkm) madárvilágát, hangsúlyosan az átvonuló és telelő vízimadarakat. Emellett természetesen amikor csak lehetőség nyílik rá, szemmel tartom a területet, hiszen a megszokott fajok mellett bármikor adódhat egy-egy érdekesség. Így történt 1998. június 22-én is, amikor a váci parton (1679 fkm) távcsöveztem körbe: a látómezőben lévő öt kormos szerkő (*Cblidonias niger*) és néhány sárgalábú sirály (*Larus cachinnans*) mellett két nagy termetű csér bukkant fel. A madarakat elsöre kacagócsérnek határoztam, de a megpillantás után a parti fűzfák takarásába kerültek. Gyorsan pozíciót kellett váltanom, s bár a madarak ekkorra már eltávolodtak tőlem, megbizonyosodtam, hogy valóban kacagócsérekkel van dolgom. A csérek folyamatosan, együtt repültek északi irányba, s csak egyszer vett az egyik példány hir-

telen fordulatot, hogy visszacsapjon a vízbe, majd haladtak tovább. Jómagam eddig három csérfajt – küszvágó (*Sterna hirundo*), kis (*Sterna albifrons*) és lócsért (*Sterna caspia*) – láttam a Dunakanyarban, s ezeken kívül nincs tudomásom a kacagó- vagy más csérfaj itteni előfordulásáról. – *Selmecezi Kovács Ádám, 2621 Verőce, Garam u. 18., e-mail: ska@zpok.hu*

Zöld küllő (*Picus viridis*) érdekes éjszakázóhelye

*Observation of interesting roosting site of Green Woodpeckers (*Picus viridis*)*

Karancslapujtő szélén, kertünk végében mezőgazdasági területtel határos, fiatal akáccal benőtt árok húzódik. 1998. október végén és november elején feltűnt, hogy sötétedés előtt közel azonos időpontokban naponta hallottam innen egy zöld küllő rikoltását. Felmerült bennem, hogy valahol itt éjszakázhat, de ennek helyét elképzelni sem tudtam, mivel a számára megfelelő odvas fa nem volt, és valahogy mindig el is feledkeztem róla, hogy utánanézzek. November 12-én 16 óra 15 perckor, már szürkületben éppen terepbejárásról érkeztem haza, amikor a közelemben a zöld küllő kiáltására lettem figyelmes. A hang irányába fordultam, és távcsövemmel megláttam, amint éppen egy „A” típusú, áttört gerincű, beton villanyoszlopon kúszott felfelé egy hím madár. Az oszlop csúcsán, a kétoldali 40x40 cm-es fejlemez takarásában eltűnt a szemem elől, csak a faroktollainak a vége kandikált ki alóla, a madár szorosan simult az oszlop belső falához. Addig kíváncsiskodtam, amíg észrevett, és a szomszédos kert gyümölcsfájára repült. Ekkor eltávolodtam az oszloptól, és megfelelő takarást keresve izgatottan vártam, hogy visszatér-e. A madár öt perc múlva már itt is volt, az oszlop csúcsa alatt két méterrel „landolt” és már mászott is felfelé, hogy visszabújjon a helyére. A lemez alól többször is kidugta a fejét, hogy minden rendben van-e, majd megnyugodva mozdulatlanul kapaszkodva pihent a rejtekhelyen. Másnap jobban megnéztem, hol éjszakázik és főleg, hogy mibe kapaszkodik meg, mert az oszlop belső felülete teljesen sima. Rögtön felfedeztem a betonban egy 2 cm-es furatot, valószínűleg ebben kapaszkodva pihent 12 m magasan. Napnyugta-

kor már lesben állva vártam az érkezését, de most már kellő távolságban, nehogy elijeszem a madarat. 16 óra 5 perckor, a csendet éles kiáltással megtörve repült rá az oszlopra és már igyekezett is felfelé a megszokott éjszakaihelyére. Ezután naponta ellenőriztem a bepülések időpontját. Feltűnt, hogy az oszlopra érkezés időpontjában szinte mindig rikoltott egyet (ritkábban kettőt) és gyorsan a helyére kúszott. A madár egészen december 9-ig erre a helyre járt éjszakai, bár volt néhány nap közben is, amikor nem jött. Érkezése mindig a napnyugta előtti vagy utáni fél órán belül volt. Érdekesként megjegyzem, hogy kertem egyik gyümölcsfájára kihelyezett marhafaggyúra egyszerűen sem jött táplálkozni, nem úgy mint a szürke küllő (*Picus canus*), amelynek két tojó példánya november 29-től december 31-ig naponta többször is látogatta azt. – *Rozgonyi Sándor, 3182 Karancslapujtó, Honvéd út 7.*

Bigámia megfigyelése házi rozsdafarkúnál (*Phoenicurus ochrurus*)

Bigamy in Black Redstart (Phoenicurus ochrurus)

A házi rozsdafarkú kecskeméti lakótelepünkön rendszeresen fészkel. Az első érdekes megfigyelésemet a fajjal kapcsolatban 1992. július 8–10-ig terjedő időszakban végeztem, amikor egy redőnytokra ráépített fészekhez egyszerre két tojó madár is bejárt etetni. A különös eset megfigyelésére két és fél napot tudtam szánni. A két tojó szorgalmasan kereste a fészkek 50 méteres környezetében a táplálékot a fiókáknak, mind a ketten részt vettek az etetésben és a fiókák ürülékének az elhordásában. A hím csak a kora reggeli órákban jelent meg egy alkalommal a fészkek közelében, de nem etetett, egyébként a közelben énekelgetett. A két tojó a fészeknél lévő hímeket nem támadta, s egyik tojó tollazatú madár sem énekel, így egyértelműen kizárható, hogy az egyik madár egy tojó színezetű 2. éves hím („*cairii*” alak) lett volna. Nem tudtam megállapítani pontosan, hogy hány fióka tartózkodott a fészekben (legalább ötre becsültem a számukat), s azt sem, hogy összetojásról volt e szó, vagy az egyik tojó csak besegített a fiókanvelésbe. – *Pigniczki Csaba, 6000 Kecskemét, Liget u. 1./b.*

SZERKESZTŐI MEGJEGYZÉS: Bigámiát több esetben leírtak már házi rozsdafarkú esetében, bár az nem gyakori eset (lásd H. Menzel: *Der Hausrotschwanz. Die Neue Brehm-Bücherei*. A. Ziemsen. Wittenberg Lutherstadt, 1983; valamint az ott hivatkozott közleményeket. – *Dr. Magyar Gábor*

Deformált csőrű csóka (*Corvus monedula*) *Jackdaw (Corvus monedula) with deformed bill*

1998. április 30-án egy erősen deformált csőrű csókát figyeltünk meg Nagyivánban. A felső csőrükava szinte töből hiányzott, az alsó pedig rendellenesen vékony volt és kissé felfelé görbült. Ha ezt valami sérülés okozta, az már régi lehetett, mert a madár nyugodtan tollász kodott, nem látszott rajta, hogy szenvedne. Egy normális csőrű példánnyal volt párban, könnyedén repült és nyilván táplálkozni is tudott, mert nem tűnt legyengültnek. Sajnos csak ültében tollász kodva és párjával elrepülve láttuk, táplálék felvétel közben nem sikerült megfigyelni. – *Kovács Gergely és Dr. Kovács Gábor, 5363 Nagyiván, Bem apó u. 1.*

Küszvágó csér (*Sterna birundo*) költése művi környezetben

Common Tern (Sterna birundo) nesting in artificial environment

A szakirodalom szerint a küszvágó csér fészket rendszerint gyér növényborítású szigetekre, ritkábban uszadéokra, tavirózsa levézetére, vízben úszó fatörzsre építi. 1998 júliusában meglehetősen érdekes helyen, teljesen művi környezetben találtam fészkeit. Komárom-Esztergom megye egyetlen csértelepe a Bokodi-hűtőtávon, a hőerőműt a bányával összekötő szalagpálya, illetve a korábbi kötélpálya tóban levő betonalapzatán található. Már a korábbi években is gyakran láttam átnyaraló cséereket, sőt minden évben egyre többet, de fészkelésüket nem tapasztaltam, igaz nem is fordítottam erre nagyobb figyelmet. Július 1-jén az egyik beton alapzaton észrevettem egy fiókat. Teleszkóppal végignézttem a többi talapzatot is, és további fiókákat, illetve tojásokat láttam. Pár nap múlva csónak-

17. Kűszvágó csér (*Sterna birundo*) tojásai a csupasz betonon, Bokodi-hűtőtő, 1998. július (Riezing Norbert) – *Common Tern eggs laid on a bare concrete surface*

kal mentem a „szigetekhez”, hogy jobban meg-nézhessem őket. A korábban használt kötél-pálya betonalapzata a vízből kb. két méternyire emelkedik ki, így biztos védelmet nyújt az arra csónakázó horgászoktól. A szalagpálya talapzata azonban csak egy méterrel emelkedik a vízszint fölé, ezért könnyen fel lehet rá mászni. Ennek ellenére ezeken is találtam három fészket. A régi talapzatokon további nyolc, a vízterelő gáton pedig egy pár költött. Érdekes, hogy az első fészket az arra legalkalmatlanabbnak tűnő gátra rakták (itt már fejlettebbek voltak a fiókák, illetve a legtöbb fészkekben ekkor még csak tojások voltak). A vízterelő gátak nem sokkal emelked-

18. Kűszvágó csér (*Sterna birundo*) betondarabokkal és rozsdás szögekkel körülrakott fészke, Bokodi-hűtőtő, 1998. július (Riezing Norbert) – *Common Tern nest surrounded by pieces of concrete and rusty nails*

nek ki a vízből, egy részük tavasszal víz alá kerül. Szélességük 5 cm körüli, a csatlakozásoknál azonban valamivel szélesebbek (15-20 cm). Itt néhol kis mélyedések találhatóak (max. 1-2 cm). Egy ilyen mélyedésben álldogáltak a fiókák. A fészkek anyaga sem a szokványos volt: rozsdás vasdarab, szög, betondarab, kavics. Sokszor nem is volt fészkek, a madarak egyszerűen a sima betonra rakták a tojásokat. A madarak az állandó emberi zavarás (üzemi terület) ellenére sikeresen költöttek. Ez az eset ismét bizonyítja, hogy érdemes odafigyelni a látszólag jelentéktelen ipari tavakra is. – Riezing Norbert, 2851 Környe, Bem J. u. 33.

Milyen Madár Ez? 4/1-2.

Az 1998/4. számban megjelent fényképen egy fiatal gyurgyalag (*Merops apiaster*) látható. Szokatlanul kevés megfejtés érkezett, és gyurgyalagon kívül egyedül vörhenyes fecskére tippeltek. A Milyen Madár Ez? 3. sorozatának nyertese – az egyetlen 100%-os találati aránnyal – Fodor András. Nyereménye Svensson, Mullarney és Zetterström: Collins New Bird Guide című könyve. A dróton ülő madár alakjáról először a fecskék juthatnak eszünkbe, azonban a színezet miatt ezt rögtön el is vethetjük. Oldala és hasa halvány kékes árnyalatú, tarkója élénk gesztenyebarna, a vállfedőtollaknak pedig halvány sár-

gás színe van. Az összecukott szárnyon a kézevezők külső zászlója látszik, ezek sötétebb kékek. Tehát nagyon tarka madarat kell keresnünk. Ez némiképp megkönnyíti a választást. E színösszetételnek egyedül a hazai gyurgyalag felel meg. Az elfordított fej jobb oldalán látszik egy kevés a fekete maszkból és a sárga torokfoltból, a kézevezők pedig sötétebb végűek, ez mind helytálló ennél a fajnál. A fakó színek, a világossal szegett, barnás szárnyfedőtollak, valamint a megnyúlt középső faroktollak hiánya azt is elárulják, hogy fiatal madárral van dolgunk.

– Kókay Szabolcs

19. Milyen Madár Ez? 3/4.: Fiatal gyurgyalag (*Merops apiaster*), Pély, 1995. augusztus 19. (Kókay Szabolcs) – *Fuor-in-a-row 3/4: Juvenile Bee-eater*

20. Milyen Madár Ez? 4/1.: Feladat a faj felismerése. A megfejtéseket 1999. október 15-ig kérjük beküldeni. – *Four-in-a-row 4/1*

21. Milyen Madár Ez? 4/2.: Feladat a faj felismerése. A megfejtéseket 1999. október 15-ig kérjük beküldeni. – *Four-in-a-row 4/2*

Könyvismertetések

The Handbook of Bird Identification for Europe and the Western Palearctic. Mark Beaman és Steve Madge. Helm (Észak-Amerikában a Princeton University Press gondozásában) 65 GBP. 868 oldal 358 színes ábrával és számos színes elterjedési térképpel.

Európa és régiójának madármegfigyelői igazán nem panaszkodhatnak a határozókönyvek hiányáról: csak a jobb minőségű könyvekből már eddig is vagy féltucatnyi volt kapható, és az alábbiakban tárgyalt madárhatározási kézikönyv mellett 1999 tavaszára a Collins Kiadó is újabb könyvvel rukkolt elő Lars Svensson és munkatársai tollából.

A Helm kötetének két szerzője, Mark Beaman és Steve Madge elsősorban a madármegfigyelő turizmus terén ismert: két bejáratos madarász turistairoda alapítóit tisztelhetjük bennük. Bár nevük már néhány korábbi könyv címlapján is ott szerepel (Beaman egy palearktikus fajlistán, Madge-é pedig a Helm kiadó lúdalakúakat, valamint varjakat és szajkókat bemutató kötetén), számukra e könyv igazi haszna cégük hírnevének további emelése lehet. A festők neve viszont bizonyára sokkal többek számára cseng ismerősen: Peter Hayman tusrajza már a „Peterson” magyar kiadásában is ott díszelgett, de a világ partimadáralfajait bemutató Helm-kötet festményei révén is bizonyára sokan ismerik idehaza. Ő a vízimadarak többségét, köztük – a Helm madárcládokat bemutató sorozata után ismételtelen – a partimadarakat kapta feladatul. (úgy tűnik már, hogy a kiadó beskatulyázta e szerepkörbe: India madarait bemutató kézikönyvük partimadárábráit is órá bízták – pedig számos festő akad még, akik e fajokat legalább olyan jól képesek ábrázolni.) Dan Zetterströmnek jutottak a ragadozók (ónála kevésbé bánom a beskatulyázást, mivel ragadozóí nagyságrendekkel jobbak az előző szerző cankóinál), a néhai Laurel Tuckeréi lett a récefélék többsége, Martin Elliott festette a sirályféléket, míg a maradékon osztozott Hilary Burn és Allan Harris. Hilary Burn talán Cramp nyugat-palearktikus kézikönyvéből a leginkább ismert, míg Alan Harris, és Laurel Tucker a Macmillan kiadásában megjelent határozókönyv ábráinak készítésében

jeleskedtek korábban; de Martin Elliott, vagy Dan Zetterström neve is igazán jó cégér a könyvhöz. A képeket illetően egyetlen komolyabb kritikát tudok csak felhozni, nevezetesen azt, hogy azok nem egy helyen, hanem a szöveg között kisebb csoportokban, vagy egyenként szétszórva található meg.

A szöveges rész durván fajonként kétharmad oldal terjedelemben tárgyalja azok meghatározását, nem és kor szerint alfejezetekre bontva, majd külön fejezet tárgyalja a kor és nemek elkülönítését, a hangot, földrajzi változékonyságot, végül a gyakoriságot és élőhelyet. Bár a határozási rész nagyjából tartalmazza mindazokat az ismereteket, ami a régió fajairól az eddig publikált könyvekből és cikkekből ismert (ha mással nem is tud szolgálni, legalább két-három irodalmi forrás helyett itt egy helyen található meg az információk), a fajok elterjedésével kapcsolatban mind a szövegben, mind a térképeken súlyos hiányosságok és tévedések fedezhetők fel. Erre csak részben szolgálhat megmentőül a könyvkéziratok örök átka, hogy mire a nyomdába kerülnek, már el is avultak. A könyv már hosszú évek óta készül, megjelenésének beharangozott időpontját pedig többször módosították. A szerzők még halvány kísérletet sem tettek arra, hogy még egyszer átfussák korábban megírt szövegüket, és azt aktualizálják. Bármennyire is hasznos az országghatárok bejelölése az elterjedési térképeken, 1998-ban már egyenesen idegesítő olyan térképekkel találkozni, amin Csehország és Szlovákia egy országgént szerepel (e hiba visszatér egyébként a szövegben is), és a volt Jugoszlávia utódállamait ugyanúgy nem találjuk meg, mint a balti államokat. Bár Magyarország határai rendszerint helyesen szerepelnek, azért éppen a parlagi sasnál (egy tipikus magyar fajnál) hiába keressük bármelyik európai országghatárt. (Hogy ennél a fajnál maradjunk, a képtáblája az ibériai sas név megjelöléssel szerepel, ami igencsak megtévesztő lehet az avatatlan olvasó számára.) Az elterjedés és a fészkelőhely kapcsán egyes fajokat még ma is költőfajnak jelöl hazánkban (vörösfejű gébics), míg másokat meg sem említ (pásztormadár, kis héja, pusztai ölyv). E fajok magyarországi fész-

kelésével pedig teljes cikkek foglalkoztak a *Limicola* vagy a *Birding World* hasábjain, az újabb nemzetközi kézikönyveket (vagy a Tűzokot...) nem is említve. A szerzők nem kivételeztek Magyarországgal, az interneten kritikus hangvételű levelek jelentek meg több más európai országból is a tévedéseket sorolva.

A szerzők fáradozását elismerve – nem utolsósorban a könyv indokolatlanul méregdrága volta miatt – mégsem tudom javasolni a mű megvételét, hacsak nem szenvedélyes könyvgyűjtőről van szó, hiszen legfeljebb az ugyanazokról a fajokról más pozícióban, mások által készített festmények jelenthetnek a korábbi könyvekhez képest újszerű élményt. Ráadásul a már említett Collins-határozó révén egy olyan könyvvel kell megbirkóznia a piacon, amelyiknek a címlapján nem csupán jól ismert, hanem egyenesen a ma-

dárhatározás legelismertebb nevei szerepelnek, és ott a szerzők mindent megtettek azért, hogy a nomen est omen kötelezettségének eleget is tegyenek. Akinek viszik a tenyere egy új európai madárhatározókönyvre, annak tiszta szívémből ezért Svensson új könyvét tudom inkább ajánlani 25 fontért. Aki mégsem tud megenni a Helm-kötet nélkül (bevallom, minden kritikám ellenére én is ezek közé tartozom), és nem bánja, hogy a postán esetleg tovább kell várni, mérsékelheti kiadásait azáltal, ha a Princeton University Press csupán papírborítójában eltérő licenszkiadását valamelyik amerikai könyvkereskedéstől rendel meg az interneten (például www.barnesandnoble.com, www.globe.com vagy www.amazon.com) 70 dollár körüli áron.

– Magyar Gábor

Tűzok 4(1–2): 31–32, 1999

Objektív előtt: a szavannasas (*Aquila rapax*)

Igaz, a szavannasasnak még nincs bizonyított hazai előfordulása, mégis érdemesnek tartjuk bemutatását, hiszen még nem is olyan régen a már nálunk is többször megfigyelt pusztai sassal (*Aquila nipalensis*) egy fajnak tartották, az 1990-es évek elejéig csupán a pusztai sas alfajaként tartották számon. Megfigyelők Magyarországon is jelezték ennek az alfajnak az előfordulását, de ezek az adatok nem nyertek bizonyítást.

A szavannasas költőterülete Afrikában és a Hinduszáni-félszigeten van. A Szaharától délre széles körben elterjedt és viszonylag gyakori faj. A Nyugat-Palearktiszból csak Észak-Afrikában költ. Az algériai populáció nagysága nem ismert, de nem lehet több 10 párnál, míg Marokkóban az 1980-as évek elején 10–100 párban állapították meg a fészkelőállományt. A 90-es években azonban mindkét országban folyamatosan csökkent a fészkelők száma. A fészkelőhelyeken kívül Spanyolországban, Olaszországban, valamint Izraelben és Egyiptomban fordult még elő kóborlóként. A két európai országba valószí-

nűleg az észak-afrikai populációból, míg Izraelbe és Egyiptomba Kelet-Afrikából, az északnak vonuló pusztai sasokkal juthattak el a szavannasasok. A faj alapvetően nem vonuló, de Afrikában több helyen megfigyelték az esős időszakokat követő szezonális vándorlását. Néha a vándorló pusztai sasok közé vegyül, és azokkal „vonul”.

A sűrű erdők és a sivatagok kivételével szinte minden élőhelyen előfordul, de a szavannát és a ligetes, füves térségeket részesíti leginkább előnyben. Tápláléka főleg kisebb emlősökből áll, de jellemzően sok dögöt, elpusztult állatot is fogyaszt.

Fészket tuskés fák tetejére, esetleg villanypóznákra rakja, 2 tojásán 42 napig kotlik. Más sasfajokhoz hasonlóan az idősebb fióka gyakran elpusztítja a fiatalabbat.

A parlagi (*Aquila heliaca*) és a pusztai sasnál kisebb, világosabb színezetű sas, amelynek a szájjuga nem annyira kifejezett, legfeljebb a szem középvonaláig ér. Ivari dimorfizmus megfigyelhető, a tojó általában nagyobb és sötétebb

22. Szavannasas (*Aquila rapax*), Samburu, Kenya, 1995. július (Cursorius/iffj. Oláb János) – Tawny Eagle

23. Szavannasas (*Aquila rapax*), Magadi-tó, Kenya, 1996. július (Cursorius/iffj. Oláb János) – Tawny Eagle

24. Szavannasas (*Aquila rapax*) ad., Nakuru-tó, Kenya, 1998. január (Cursorius/iffj. Oláb János) – Adult Tawny Eagle

25. Szavannasas (*Aquila rapax*), Samburu, Kenya, 1995. július (Cursorius/iffj. Oláb János) – Tawny Eagle

színezetű. Három alfaját különböztetik meg, a Hindusztáni-félszigeten élő *vindbiana* a legkisebb és legsötétebb, míg az észak-afrikai és

dél-arábiai *belisarius*, valamint az Afrika déli részén elterjedt *rapax* világosabb és nagyobb termetű is. – Ecsedi Zoltán és iffj. Oláb János

Érdekes madármegfigyelések, 1998. november – 1999. január

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: HADARICS TIBOR

E rovat számára kérjük beküldeni folyamatosan, vagy legkésőbb a lent megadott határidőig azon madárfajok adatait, amelyek magyar nevét *dőlt betűvel* szedtük a *Magyarország madarainak jegyzéke* című összeállításban (Túzok 1: 42-48). Természetesen helyt adunk gyakori fajok szokatlan helyen, a szokásostól eltérő időben vagy mennyiségben való megfigyeléseinek is. A lap egyes számaiban mindig a megjelenést megelőző időszak adatait közöljük, az alábbiak szerint (zárójelben az adatok beküldési határideje):

1. szám: november–januári adatok (február 10.)

2. szám: február–áprilisi adatok (május 10.)

3. szám: május–júliusi adatok (augusztus 10.)

4. szám: augusztus–októberi adatok (november 10.)

Felhívjuk a figyelmet, hogy a határidők lejártá után is lehet még adatokat beküldeni, mivel az utolsó végleges lezárására csak később kerül sor, s így akár az utolsó pillanatban érkezett adatok is bekerülhetnek a lapba. Saját munkánk megkönnyítése érdekében azonban kérünk mindenkit, hogy lehetőleg tartsa be a határidőket.

Az adatok beküldésekor kérjük megjelölni a pontos dátumot (től-ig); a megfigyelés pontos helyét (településhatár és közelebbi hely); a példányszámokat; ha megállapítható a kort és az ivart; valamint a megfigyelő(k) nevét (kettőnél több megfigyelő esetén kérjük aláhúzással, vagy valamilyen más módon megjelölni azt, hogy kinek a nevét szerepeltessük az adat mellett *Kovács P. és tsai* formában, mert minden megfigyelő nevének kiírására terjedelmi okok miatt nincs lehetőségünk). Ha a megfigyelt madárról fénykép is készül, azt is kérjük eljuttatni az adatokkal együtt dr. Hadarics Tibor vagy a *Túzok* szerkesztőségének címére. A fényképek sérülésmentes visszajuttatásáról gondoskodunk. Diát, színes vagy fekete-fehér papírképet egyaránt be lehet küldeni.

Az adatok hitelességéért kizárólag a megfigyelők felelnek. *A csillaggal (*) jelzett adatokat a Nomenclator Bizottság még nem hitelesítette, így azokat a Bizottság állásfoglalásáig fenntartással kell fogadni, idézésük kerülendő, ezért ezen adatoknál a megfigyelő nevét sem közöljük.*

Nyomatékosan kérünk mindenkit, hogy a hitelesítendő fajokról a megadott időpontokig a Nomenclator Bizottság számára is küldje el a részletes leírását.

Északi búvár (*Gavia stellata*): 11.10–11-én a Biharugrai-halastavakon 1 juv. (Vasas A. – Zalai T.); 11.12–17. között a Szegedi-Fertőn 1 ad. (Mészáros Cs.); 11.13-án a Hortobágyi-halastavon 1, a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 ad. téli tollazatú (Szilágyi A.); 11.15-én a Duna Pilismaróti-öblében 1 (Albert L.; Csonka P. és tsai); 11.16-án a nagyhegyesi Elepi-halastavon (Végyvári Zs.) és a Duna váci szakaszán (Selmeczi Kovács Á.) 1-1; 11.16–20. között a geszti Begécsi-víztárolón 1 juv. (Zalai T. és tsai); 11.19-én a Szegedi-Fertőn 1 (Domján A.; Fodor A.); 11.20-án a Körömspusztai-víztárolón 1 (Demeter L. – B. Cooper);

11.25-én az ártándi kavicsbányatavon 1 juv. (Weszelinov O. – Debreceni J.); 11.26-án a Balatonon, a Keszthelyi-öbölben 1 ad. (Ciconia Klub), a Tihanyi-öbölben 1 juv. (Nagy T. – Fodor A.); 11.28–29-én a Keszthelyi-öbölben 1 ad. (Oláh J. és tsai); 12.03-án ugyanott szintén 1 ad. madarat figyeltek meg (Ciconia Klub). 11.29-én 1 elhullott pd-t találtak a Szegedi-Fertőn (Ampovics Zs.). 12.03-án 1 juv. madarat fogtak Teskándon, a téglaglyár udvarán, e pd-t 12.05-én engedték szabadon a zalaegerszegi Gébárti-tavon (Ciconia Klub).

Sarki búvár (*Gavia arctica*): 11.06-án a tatai Öreg-tavon 2 (Csonka P.); 11.07-én Budapesten, a csepeli Kavicsotavon 1 téli tollazatú (Horváth G. és tsai); 11.12–13-án a Biharugrai-halastavokon (Vasas A. – Zalai T.) és a Szegedi-Fertőn (Tokody B. – Domján A.) 1-1 juv.; 11.13-án a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 juv. (Szilágyi A.); 11.19-én Balatonkenesénél 2 (Soproni J.), a Szegedi-Fertőn 1 juv. pd-t láttak (Domján A.). A Balatonon Keszthelynél 11.24-én 3, 11.26-án 4 juv. (Ciconia Klub), 11.27-én 1 juv. (Fodor A. és tsai), 11.28-án 2 ad. + 1 juv., 11.29-én 1 (Oláh J. és tsai), 11.30-án 4 (Oláh J. – Zalai T.); a Tihanyi-öbölben 11.29-én 2 (Nagy T.); 11.30-án Balatonakalinal 1 juv., Balatonfüreden 1, Tihanynál 1, a tihanyi kutatóintézet előtti part közelében 1, a tihanyi mólónál 2, a tihanyi révénél 5, Tihany-Gödörös előtt 1 pd-t figyeltek meg (Oláh J. – Zalai T.); 11.28–30. között a Balaton teljes területén 15 madarat számláltak (Oláh J. – Zalai T.). 12.02-án a szombathelyi csónakázótavon 2 imm. (Ruisz K.); 12.03-án a Balaton Keszthelyi-öblében 1 juv. (Ciconia Klub); 12.05-én Vonyarcvashegyenél a Balatonon 1 ad. (Ciconia Klub); 12.17-én a Duna Pilismaróti-öblében 1 (Lendvai Cs. és tsai); 12.18-án a Duna szobi szakaszán 1 (Kern R.); 12.19–20-án Pilismarótnál 1 juv. (Csonka P. és tsai; Albert L. és tsai); 12.28-án és 01.01-jén a Szigethalom határában lévő Gubovics-szigetnél (Ráckevei-Duna) 1 pd-t észleltek (Hajtó L.).

Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps grisegena*): 11.01-jén a Debrecen melletti Fancsikai-tavakon 2 vedlő ad. (Debreceni J. – Weszelinov O.); 11.06-án a Kis-Balatonon 1 juv. (Ciconia Klub), a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Gál A.); 11.08–19-ig a Debrecen melletti Fancsika II. víztárolón 1 (Gál A.); 11.08–12.03-ig a Fancsika I. víztárolón 1 (Gál A.); 11.14–15-én a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. téli tollazatú (Bod P. – Bede Á.); 11.15-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 (Riezing N.); 11.17-én a Balaton Keszthelyi-öblében 1 téli tollazatú (Ciconia Klub); 11.21-én ugyanott 3 téli tollazatú (Ciconia Klub); 11.24-én és 11.26-án ugyanott 2 téli tollazatú (Ciconia Klub); 11.27–28-án ugyanott 3 téli tollazatú (Hadarics T. és tsai; Oláh J. és tsai); 11.28-án Balatonmáriafürdőnél 4 (Oláh J. és tsai), Fonyódnál a Balatonon 1 téli tollazatú (Oláh J. és tsai); 11.29–30-án a Keszthelyi-öbölben 6 (Zalai T. és tsai); 11.30-án Balatonakali és Balatongyörök előtt 1-1

(Oláh J. – Zalai T.); 12.02-án Keszthelynél 4 téli tollazatú, Vonyarcvashegynél 1 téli tollazatú (Ciconia Klub); 12.03-án Keszthely előtt 6 téli tollazatú (Ciconia Klub); 12.05-én ugyanott 4 téli tollazatú (Ciconia Klub); 12.17–18-án a Duna Pilismaróti-öblében 1 ad. téli tollazatú (Lendvai Cs. és tsai; Bajor Z.); 12.19-én a Duna váci szakaszán 1 pd került szem elé (Kern R. – Vasas A.).

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*): 11.06-án a hortobágyi Csécsi-halastavon 2 téli tollazatú ad. (Bajor Z. és tsai); 11.06–10-ig* a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 téli tollazatú vagy juv., 11.07-én* ugyanitt 2 téli tollazatú vagy juv.; 11.11–12-én és 11.14-én a Nyékládháza melletti Nyéki-tavon 1 téli tollazatú (Simay A. és tsai); 11.28-án* a Balaton Keszthelyi-öblében 4 téli tollazatú; 11.30-án* Balatonakalinnál 1 ad.; 12.02-án* Gyenesdiánsnál a Balatonon 1 téli tollazatú; 12.04–05-én* a Zalaegerszegi Gébárti-tavon 1 téli tollazatú; 12.10-én* a Tihanyi-szorosban (Balaton) 1 téli tollazatú; 12.12-én* a Bokodi-hűtőtavon 1 ad.; 12.12-én* és 12.19-én* a Duna süttői szakaszán 1 ad. téli tollazatú pd-t figyeltek meg. 12.15-én 1 téli tollazatú madarat fogtak Zalaegerszegen, melyet 12.17-én a Zala torkolatában engedtek szabadon (Ciconia Klub).

Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*): 11.01-jén a hortobágyi Ohati-halastavon 12 (Tar J.), a Hortobágyi-halastavon 25–30 (Zeke T.); 11.06-án a Kis-Balaton II. ütemén 1 (Ciconia Klub); 11.07-én a Hortobágyi-halastavon 22 (Varga L. és tsai); 11.08-án ugyanott 20 (Végyvári Zs.); 11.13-án ugyanott 12 (Gál A.); 11.14-én ugyanott 35 (Gyüre P.); 11.15-én ugyanott 8 (Zeke T.); 11.17-én az Ohati-halastavon 2 (Zeke T.); 11.19-én a Hortobágyi-halastavon 10 (Végyvári Zs.); 11.20-án ugyanott 50–60 (Szemadám Gy.); 11.21-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Kókai K. – Cseh J.); 11.25-én a Hortobágyi-halastavon 1 (Kovács G.); 11.28-án a Kis-Balaton II. ütemén (Ingvó) 7 (Futó E. és tsai); 11.29-én a Hortobágyi-halastavon 2 (Zeke T.); 12.01-jén a Körmöspusztai-víztárolón 1 imm. (Vasas A. – Zalai T.); 12.03-án a Szegedi-Fertőn 1 (Domján A.); 12.06-án a szentesi Termál-tónál 1 téli tollazatú ad. (Bod P. – Bede Á.); 12.12-én a szegedi Tisza-parton 2 (Barkóczy Cs.); 12.13-án ugyanott 6 (Ampovics Zs.); 12.22-én ugyanott 1 (Ampovics Zs.); 01.03-án a Sebes-Körös körösszakái szakasza felett 2 (Weszelinov O.); 01.06-án Szegeden a Tiszánál 2 (Ampovics Zs.); 01.08-án ugyanott 1 ad. (Fodor A.); 01.25-én (Kern R.) és 01.31-én (Fodor A.) a Duna váci szakaszán 3 ad. pd-t láttak. 12.04–02.02-ig 1 pd tartózkodott Alsónémedi határában egy csatornán (Zsin G. és tsai).

Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*): 11.21-én 1 ad. pd-t láttak a Duna neszemélyi szakaszán, a Radványi-sziget mellett (Bagdi A.). 01.06-án* a Rétszilasi-halastavon 1 imm. madár került szem elé. Az 1996/97-es és az 1997/98-as télen a Ráckevei-Duna szigetszentmiklósi szakaszán megfigyelt pár a mostani télen is megjelent, s most egy ezévi fiókájukat is magukkal hozták, a madarakat először 12.01-jén* figyelték meg a szigetszentmiklósi Úttörő-hókonynál (a későbbiekben is itt tartózkodtak legtöbbször), 12.03-án* a dunaharaszti Nagy-hókonynál, 12.05-én* pedig a szigetszentmiklósi hajóállomásnál voltak, ezekben a napokban még további 3 ad. és egy másik juv. pd is velük tartott,

12.06-án* viszont már csak 3 ad. + 2 juv. pd-t láttak az Úttörő-hókonytól. Az elmúlt teleken ugyanitt megfigyelt pár és fiókájuk egészen 02.23-ig* Szigetszentmiklós térségében (Úttörő-hókony, Tűzoltó-hókony, hajóállomás, Halászkert, elsőhegyi bánya, Paradicsom-sziget, Oláh-strand) tartózkodott, de 12.25-én* 1 ad. + 1 juv. madár is csatlakozott hozzájuk. 01.18-án*, 01.24-én* és 01.27-én* 2 újabb ad. madár (pár) is felbukkant mellettük, 02.01-jén* pedig két másik ad. példány jelent meg (ezek nem azonosak az imént említett 2 ad. madárral). 02.02–04-én* ismét a január végén már említett 2 ad. madár tartott a családdal, 02.11–12-én* pedig valószínűleg egy újabb pár is felbukkant, amelyek a már említett két pár egyikével sem azonosak. 12.27–01.04-ig* 1 juv. madár Soroksár közelében (Molnár-sziget) is szem elé került, mi több sikerült megfogni és meggyűrűzni (sárga nyakgyűrű fekete AT25 felirattal), ezt a madarat ugyanitt 01.11-én* és 01.25-én* is látták, 02.10–24* között viszont e pd is átment Szigetszentmiklósról és csatlakozott a már több éve itt telelő családhoz.

Rövidcsőrű lúd (*Anser brachyrhynchus*): 11.14-én* a Dinnyési-Fertőn 2; 01.23-án* a Csákvári-réten, 01.31-én* a nagykanizsai Miklósfai-halastavon pedig 1-1 pd-t észleltek.

Kis lilik (*Anser erythropus*): A Tisza-tó Valki-medencéjében 11.11-én* 3, 11.14-én* 2 pd-t láttak. 11.08-án a Hortobágyi-halastavon 10, 11.12-én a hortobágyi Ökör-földön 30 (Végyvári Zs.), 11.13-án a Hortobágyi-halastavon 4 ad. pd-t láttak (Ecsedi Z. – Oláh J.; Tar J.; Végyvári Zs.). 11.25-én* Kocs közelében 1; 01.03-án* a szegedi Fehér-tavon 1 ad. pd-t figyeltek meg. 01.17-én* 1 madarat észleltek a kihúzó ludak között Nyergesújfalú határában.

Kanadai lúd (*Branta canadensis*): 12.19-én* 1 ad. pd-t észleltek a Kis-Balatonon, a zalavári töltés mellett, 12.27-én* valószínűleg ugyanezt a madarat látták Gutorföldre közelében a Kis-Balatonról kihúzó ludak között.

Apácálud (*Branta leucopsis*): A fülöpszállási Kelemen-széken 11.07-én 1 ad. (Kókay Sz. – Lendvai Cs.); a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 11.23-án 1 (Oláh J. – Tar J.), 11.24-én 2 (Varga L. – Oláh J.); a nagyhegyesi Elepi-halastavon 12.05-én 1 ad. (Szilágyi A.); a Dinnyési-Fertőn 12.13-án 1 (Fenyvesi L.); a Duna Pilismaróti-öblében 12.23-án 8 (Czirok G.); a Kis-Balatonon, a zalavári híd közelében 01.17-én 1 imm. (Lelkes A.); a Rétszilasi-halastavon 01.17-én 1 (Staudinger I.); a szegedi Fehér-tavon 01.23–29-ig 1 ad. (Nagy T.; Fodor A. – Barkóczy Cs.; Domján A.); a szabadszállási Zab-széken 01.29-én 1 ad. pd-t figyeltek meg (Pigniczki Cs.).

Örvös lúd (*Branta bernicla*): 11.09–24-ig* 1 ad. pd (*ssp. bernicla*) tartózkodott a geszti Begécsi-víztárolón; 11.14–20-ig* pedig 1 juv. madarat láttak a Túrkeve melletti halastavon.

Vörösnakú lúd (*Branta ruficollis*): 11.06-án a tatai Öreg-tavon 3 (Csonka P.); 11.07–08-án a fülöpszállási Kelemen-széken 1 ad. (Kókay Sz. – Lendvai Cs.; Schmidt A.); 11.10-én a geszti Begécsi-víztárolón 6 (Zalai T. és tsai); 11.12-én Biharugra határában (Fertály) 1 (Zalai T.);

11.12–13-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 3 ad. (Szondi L.; Ecsedi Z. és tsai); 11.13-án a Hortobágyi-halastavon 2 (Végyvári Zs. és tsai), a Begécsi-víztárolón 1 (Vasas A. – Zalai T.); 11.14-én a fülöpszállási Kelemen-széken 2 ad. (Kóky Sz., Majoros I.), Tiszafüred határában (Kopaszócs) 2 (Gál A.); 11.14–15-én a tatai Öreg-tavon 1 ad. (Riezing N.; Musicz L.); 11.15-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 3 ad. (Zöld B. – Varga L.), a tiszacsegei Cserepes-pusztán 2 (Tar J.); 11.16-án a kardoskúti Fehér-tavon 3 ad. (Oláh J.); 11.17-én a geszti Begécsi-víztárolón 6 ad. + 2 juv. (Zalai T.), Kardoskúton 4 ad. (Nagy T. – Fodor A.); 11.19-én a Szegedi-Fertőn 1 (Fodor A.); 11.22-én a fülöpszállási Kelemen-széken 2 ad. (Fekete S. és tsai); 11.23-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 5 (Oláh J. – Tar J.); 11.24-én ugyanott 6 (Varga L. – Oláh J.); 12.02-án a pitvarosi Montág-pusztán 2 ad. (Mészáros Cs.); 12.12-én és 01.16-án a tatai Öreg-tavon 1 ad. pd-t figyeltek meg (Musicz L.).

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*): 11.01-jén a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Soproni J.); 11.09-én a Biharugrai-halastavakon 6 (Zalai T. – Vasas A.); 12.15–17-ig* Alsónémedi közelében, a Duna–Tisza-csatornánál 1 tojó pd-t figyeltek meg.

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): 11.02-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Pellinger A.); 11.05-én a Szegedi-Fertőn 4 tojó (Domján A. – Tokody B.); 11.06–11-ig a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 tojó (Ciconia Klub); 11.12–17-ig a Szegedi-Fertőn 4 tojó + 1 imm. (2y) (Mészáros Cs.); 11.19-én ugyanott 1 (Domján A.); 11.21-én a hortobágyi Csécsi-halastavon 1 (Zeke T. és tsai), a Szegedi-Fertőn 1 tojó (Kókai K.); 11.22-én (Kókai K.), 11.27-én (Domján A.) és 12.06-án (Kókai K.) a szegedi Fehér-tavon 1 tojó pd-t láttak.

Üstökösréce (*Netta rufina*): 11.01-jén Fonyódnál a Balatonon 3 hím + 4 tojó vagy juv., Balatongyöröknél 1 hím, a Kis-Balaton 1 ütemén 1 hím (Vasuta G.); 11.06-án a Fertő egyik belső taván (Oberlakni-tó) 120 (Mogyorósi S. – Molnár B.); 11.06–09-ig a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 2 hím (Ciconia Klub); 11.08-án a Dinnyési-Fertőn 3 hím + 6 tojó vagy juv. (Szl L. – Ugrai Z.); 11.10–11-én a Miklósfai-halastavakon 1 hím (Ciconia Klub); 11.14-én Fonyódnál a Balatonon 2 hím + 1 tojó (Ciconia Klub), a Dinnyési-Fertőn 9 (Fenyvesi L.); 11.17-én a Miklósfai-halastavakon 1 hím (Ciconia Klub); 11.21-én Fonyódnál a Balatonon 3 hím + 2 tojó (Ciconia Klub); 11.24-én Fonyódligetnél 3 hím + 4 tojó, Fonyódnál 1 tojó (Ciconia Klub); 11.27-én Fertőújlak közelében a Hansági-főcsatornán 1 hím (Homor P.); 11.28-án Fonyódligetnél 1 hím + 2 tojó (Ciconia Klub); 11.29-én ugyanott 4 hím (Oláh J. – Zalai T.); 12.03-án ugyanott 2 hím + 2 tojó (Ciconia Klub); 12.06-án a budapesti Óbudai-szigetnél (Duna) 1 tojó (Lendvai Cs. és tsai); 12.13-án a Rétszilasi-halastavakon 1 pár (Staudinger I.); 12.28-án a soroksári Molnár-szigetnél (Ráckevei-Duna) 1 (Hajtó L. és tsai); 01.16-án a Balatonfűzfő melletti szennyvízülépítőköri 1 tojó pd-t észleltek (Szelle E.).

Hegyi réce (*Aythya marila*): 11.01-jén Balatonberénynél 2 tojó (Vasuta G.); 11.03-án a Biharugrai-halastavakon 3

juv. (Zalai T.); 11.05-én ugyanott 5 (Vasas A.); 11.06–08-ig a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 tojó, ugyanott 11.09-én 6 tojó, 11.10-én 4 tojó (Ciconia Klub); 11.09-én a Biharugrai-halastavakon 1 juv., 11.10–12-ig ugyanott 7, 11.13-án pedig 4 (Vasas A. – Zalai T.); 11.12-én a balmazújvárosi Magdolnában 1 (Szondi L.); 11.14-én Fonyódnál a Balatonon 1 hím + 4 tojó (Ciconia Klub), a szegedi Fehér-tavon (Nagy T. és tsai) és a tömörkényi Csaj-tavon (Domján A.) 1-1 tojó; 11.15-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 juv. (Riezing N.); 11.16–17-én a balmazújvárosi Magdolnában 1 tojó (Tar J., Varga L.); 11.17-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 8 tojó vagy juv. (Ciconia Klub), a Duna Pilismaróti-öblében szintén 8 (Pest Környéki Madarász Kör); 11.17–23-ig a Biharugrai-halastavakon 3 (Vasas A. – Zalai T.); 11.20-án a geszti Begécsi-víztárolón 2 juv. (Vasas A. és tsai); 11.21-én a csanyateleki Sírőhegyi-halastavakon 1 tojó, a tömörkényi Csaj-tavon 3 tojó (Domján A. – Ampovics Zs.), Fonyódnál a Balatonon 2 tojó (Ciconia Klub); 11.22-én a balmazújvárosi Magdolnában 2 (Szondi L.), a kabai cukorgyár ülepítőin 4 tojó (Zeke T.), a nagyhegyesi Elepi-halastavon (Szilágyi A.) és a Tisza-tó Abádszalóki-öblében (Zalai T.) 2-2 tojó; 11.23-án az Elepi-halastavon 1 tojó (Oláh J.); 11.24-én a Balatonon Balatonudvarinál 1 tojó (Vasuta G.), Fonyódnál 5 tojó, Fonyódligetnél 2 tojó (Ciconia Klub); 11.26-án ugyancsak a Balatonon Fonyódnál 4 tojó vagy juv., Fonyódligetnél és Balatonboglárnál 3-3 tojó vagy juv. (Ciconia Klub); 11.27-én Balatonlelle és Balatonszemes között 1 hím + 3 tojó (Oláh J. és tsai); 11.28-án Balatonberénynél 2 tojó (Oláh J. és tsai), Fonyódligetnél 1 imm. hím + 9 tojó vagy juv., Fonyódnál 10 tojó vagy juv. (Ciconia Klub), a Keszthelyi-öbölben 4 tojó + 4 hím (Oláh J. és tsai); 11.29-én Balatonföldvárnál 2 tojó, Balatonszemesnél 1 hím + 2 tojó, a Keszthelyi-öbölben 1 tojó (Oláh J. – Zalai T.), Szigligetnél 1 tojó (Hadarics T.); 11.30-án Balatonakalinal 3 tojó, Balatongyöröknél 10, Sajkodnál 2 tojó, Szigligetnél 17, Vonyarcvashegynél 15 pd-t láttak (Oláh J. – Zalai T.); 11.28–30. között a Balaton teljes területén összesen 72 madarat vettek számba (Oláh J. – Zalai T.); 11.29-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 hím (Borbáth P.), Zebegegyénnél a Dunán 1 ad. hím + 1 imm. hím (Fodor A. – Szinai P.); 11.30-án a Biharugrai-halastavakon 5 pd-t láttak (Vasas A.). 12.02-án a Balatonon Gyenesdiásnál 1 tojó, Vonyarcvashegynél 8 tojó vagy juv. (Ciconia Klub), a Tisza-tavon 4 tojó (Tar J.); 12.03-án Fonyódnál a Balatonon 1 imm. hím + 1 tojó (Ciconia Klub), a Szegedi-Fertőn 1 tojó (Domján A.); 12.05-én a Balatonon Vonyarcvashegynél 2 tojó vagy juv., Balatongyöröknél 11 tojó vagy juv. (Ciconia Klub); 12.06-án a szentesi Termál-tavon 2 tojó (Szabó F.); 12.08-án Sződligetnél a Dunán 2 (Selmeczi Kovács Á.), Fonyódnál a Balatonon 3 tojó vagy juv. (Ciconia Klub); 12.10-én Darvas határában a Berettyón 1 juv. (Weszelinov O.), a Balatonon a Tihanyi-szorosban 1 tojó (Ciconia Klub); 12.11-én a Hortobágy-Berettyó túrkevei szakaszán 1 ad. (Pabar Z.); 12.12-én a Dunán Sződligetnél 2 (Selmeczi Kovács Á.), Dömösnél 4 tojó (Pest Környéki Madarász Kör), Süttőnél 2 imm. hím + 2 tojó vagy juv., Tánál 1 tojó (Csonka P. és tsai); 12.13-án a Duna Pilismaróti-öblében 4 (Jolsvai G.), Zebegegyénnél 13 (Bajor Z. és tsai), Szigetszentmiklósnál 9 (Hajtó L.); 12.15-én Sződligetnél 2 tojó (Lendvai Cs.); 12.17-én a

Balatonon Balatonlellénél 1 imm. hím + 5 ad. tojó, Fonyódnál 3 ad. hím + 6 ad. tojó + 1 juv. (Ciconia Klub), a Duna Pilismaróti-öblében 1 ad. hím + 2 imm. hím + 16 tojó (Szél L. és tsai); 12.18-án a Pilismaróti-öbölben 5 ad. hím + 8 (Vasas A.); 12.19-én Fonyódnál a Balatonon 5 imm. hím + 8 tojó (Ciconia Klub), a Duna Visegrádi-öblében 2 (Kern R. – Vasas A.), Visegrádnál 11 (Csonka P. és tsai), a Pilismaróti-öbölben 19 (Kern R. – Vasas A.); 12.20-án a Pilismaróti-öbölben 42 (Schmidt A. – Magyar G.), a budapesti Óbudai-szigetnél 1 tojó (Kókay Sz. és tsai); 12.21-én Fonyódnál a Balatonon 9 tojó vagy juv. (Ciconia Klub); 12.22-én Süttőnél a Dunán 2 imm. hím + 2 tojó vagy juv. (Csonka P. – Kovács K.); 12.29-én a Duna Pilismaróti-öblében 5, Zebegényénél 19 pd-t láttak (Lendvai Cs. – Lendvai F.). 01.02-án a Pilismaróti-öbölben 7 (Bajor Z. és tsai); 01.03-án a Dunán Visegrádnál 2 tojó (Magyar G. – Sós E.), Szobnál 1 tojó (Kern R.), Süttőnél 4 hím + 3 tojó (Magyar G. – Sós E.); 01.14-én Pilismarótnál 8 hím + 25 tojó vagy juv., Visegrádnál 2 tojó (Vasuta G.); 01.16-án Visegrádnál 2 imm. hím + 4 (Csonka P. és tsai), Szobnál 1, Esztergomnál 1 tojó (Albert L.), Süttő és Neszmély között 3 (Riezing N. és tsai); 01.17-én a Balatonon Fonyódnál 1 tojó, Balatonberényenél 1 hím + 4 tojó (Ciconia Klub), a Dunán Zebegényenél 11 hím + 17 tojó (Fodor A.), Visegrádnál 2 ad. hím + 1 imm. hím + 5 tojó (Albert L. – Kanta H.), Nagymarosnál 2 hím + 5 tojó (Fodor A.), a Pilismaróti-öbölben 38 (Jolsvai G.); 01.18-án Visegrádnál (Kókay Sz. és tsai) és a Visegrádi-öbölben (Kókay Sz.) 1-1 tojó; 01.21-én Visegrádnál 8 hím + 20 tojó (Kern R.); 01.29-én Zebegényenél 13 hím + 13 tojó (Kern R.), Visegrádnál 5 ad. hím + 2 imm. hím + 5 tojó madarat észleltek (Riezing N.).

Pehelyréce (*Somateria mollissima*): 12.17-én a Duna Pilismaróti-öblében 2 tojó madarat láttak (Czirok G.).

Jegesréce (*Clangula hyemalis*): A Balatonon 11.21-én Fonyódnál 7 tojó vagy juv. (Ciconia Klub); 11.26-án a Keszthelyi-öbölben 1 tojó + 1 juv., Fonyódnál 1 juv. (Ciconia Klub); 11.28-án Balatonberényenél 1 tojó (Oláh J. és tsai), a Keszthelyi-öbölben 1 imm. hím (Oláh J. és tsai) + 1 tojó (Ciconia Klub); 11.29-én Balatonlellénél 2 juv. tojó, a balatonlellei mólónál 1 tojó (Oláh J. – Zalai T.), a Keszthelyi-öbölben 2 juv. hím (Zalai T. és tsai); 11.30-án Balatonfürednél 1 tojó, a Keszthelyi-öbölben 1 imm. hím (Oláh J. – Zalai T.); 12.02-03-án Keszthelyenél 1 imm. hím (Ciconia Klub); 12.05-én ugyanott 1 tojó (Ciconia Klub); 12.08-án Fonyódnál 1 tojó (Ciconia Klub); 12.10-én Balatonlellénél 1 tojó + 2 juv., Balatonszemessnél 1 juv. (Ciconia Klub); 12.17-én Balatonlellénél 1 tojó (Ciconia Klub); 12.19-én és 12.21-én Fonyódnál 1 tojó madarat figyeltek meg (Ciconia Klub). A Duna Budapest feletti szakaszán 12.14-én a váci Kompkötő-szigetnél 1 tojó (Kókay Sz.); 12.17-én Szobnál 1 juv. tojó (Úgrai Z. és tsai), a Pilismaróti-öbölben 2 ad. tojó (Lendvai Cs. és tsai); 12.20-án a Pilismaróti-öbölben 2 (Bajor Z. és tsai); 12.28-án Vácnál 1 (Schmidt A.); 12.28-én Szobnál 2 tojó (Lendvai Cs. – Lendvai F.); 01.03-án Pilismarótnál 1 tojó vagy imm. (Magyar G. – Sós E.); 01.16-án Süttő és Neszmély között 1 ad. tojó (Riezing N. és tsai); 01.18-án Vácnál 1 tojó pd-t láttak (Vámosi K. és tsai).

Fekete réce (*Melanitta nigra*): A Biharugrai-halastavakon 11.02-án 1 ad. hím (Zalai T.); Fonyódnál a Balatonon 11.24-én és 11.26-án 1 tojó (Ciconia Klub); Mártélyon 11.25-én 1 hím (Boros E. és tsai); Fonyódligetnél 11.28-án 1 tojó (Ciconia Klub); a Balaton Keszthelyi-öblében 11.28-án 1 hím + 2 tojó (Zalai T. és tsai), 11.29-30-án 1 hím + 1 tojó (Zalai T. és tsai), 12.03-án 1 tojó, 12.05-én 1 hím + 2 tojó (Ciconia Klub); Szántódnál a Balatonon 12.10-én 1 tojó (Ciconia Klub); Kismarosnál a Dunán 12.15-én 1 ad. tojó (Lendvai Cs.); a Duna szobi szakaszán 12.17-én (Szél L. és tsai) és 12.19-én (Csonka P. és tsai) 1 ad. tojó pd-t figyeltek meg.

Füstös réce (*Melanitta fusca*): 11.13-án a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 (Borbáth P.); 11.17-én a Karcag határában lévő Kecseri-víztárolón 1 imm. hím (Ecsedi Z. és tsai); 11.20-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. hím (Vasas A. és tsai); 11.21-én a Szegeci-Fertőn 1 tojó (Kókai K.); 11.22-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 2 tojó (Zalai T.); 11.24-én Fonyódnál a Balatonon 3 tojó (Ciconia Klub); 11.26-án Fonyódligetnél 2 tojó, Fonyódnál 1 tojó (Ciconia Klub); 11.28-án Fonyódligetnél (Oláh J. és tsai) és Fonyódnál (Ciconia Klub) egyaránt 4-4 tojó; 11.29-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 7 (Borbáth P.); 12.03-án a Balaton Keszthelyi-öblében 1 hím (Ciconia Klub); 12.07-én a Tisza-tavon (Abádszalóki-öböl) 5 (Borbáth P.); 12.12-én a Bokodi-hűtőtagon 1 tojó (Riezing N.), Pilismarótnál a Dunán 4 (Csonka P. és tsai); 12.22-én a Dunán Nyergesújfalunál 2 (Jánoska F.), a budapesti Óbudai-szigetnél 1 (Jolsvai G.); 12.30-án Szódligetnél 1 (Jolsvai G.); 01.17-én a Duna váci szakaszán 3 (Jolsvai G.); 01.19-én Visegrádnál 3 (Kövér Z.); 01.29-én ugyancsak a visegrádi Duna szakaszán 1 tojó pd-t észleltek (Riezing N.).

Örvös bukó (*Mergus serrator*): 11.05-én a szegedi fehértavon 2 tojó (Mészáros Cs.); 11.11-én a Duna Pilismaróti-öblében 1 (Jolsvai G. – Bajor Z.); 11.12-én Szombathelyen (Újperinti bányató) 3 vedlő ad. hím + 3 ad. tojó (Ruisz K.); 11.14-én a Balaton Keszthelyi-öblében 1 tojó (Ciconia Klub); 11.15-17-ig a geszti Begécsi-víztárolón 1 tojó (Vasas A. – Zalai T.); 11.24-én a Biharugrai-halastavakon 2 tojó (Zalai T.); 11.25-én a Kőrmödspusztai-víztárolón 1 tojó (Vasas A. – Zalai T.); 11.28-án Balatonmáriafürdőnél 2 tojó (Oláh J. és tsai); 11.29-én a Balaton Keszthelyi-öblében 1 tojó (Schmidt A. és tsai), Balatonföldvárnál 1 tojó (Oláh J. – Zalai T.), a Tihanyi-öbölben 2 juv. vagy tojó (Nagy T.); 11.30-án a Kis-Balatonon 3 tojó (Oláh J. és tsai), a Balatonon Tihany-Gödrösnél 1 tojó (Oláh J. – Zalai T.); 12.10-én Szántódnál a Balatonon 1 hím + 3 tojó vagy juv. (Ciconia Klub); 12.11-én a Duna bajai szakaszán (a Sugovica torkolata közelében) 1 tojó (Kalocsa B.), a Drávasztára közelében a Dráván 1 tojó (Wagner L.); 12.12-én a Kis-Balaton I. ütemén (Pogányvári-víz) 2 tojó (Lelkes A.); 01.03-án a Duna visegrádi szakaszán 1 tojó vagy imm. (Magyar G. – Sós E.); 01.14-én szintén Visegrádnál 1 tojó vagy imm. (Vasuta G.); 01.15-én Drávasztáránál a Dráván 2 tojó (Wagner L. és tsai); 01.17-én Visegrádnál a Dunán 2 tojó (Kern R.); 01.18-án a Visegrádi-öbölben (Kókay Sz.) és a Duna visegrádi szakaszán (Vámosi K. és tsai) 1-1 tojó; 01.28-án a Sumonyi-halastavon 1 tojó pd-t figyeltek meg (Wagner L.).

Halcsonfarkú réce (*Oxyura jamaicensis*): 11.08–09-én* 1 imm. hím madarat észleltek a Nagykanizsa melletti Miklósfai-halastavakon.

Kékcsőri réce (*Oxyura leucocephala*): 11.30–12.02-ig* 1 imm. (1y) tojó madarat figyeltek meg a Hortobágyon, a Fényesi- és a Derzsi-halastavakon. 01.16–30-ig* 1 tojó vagy juv. (1y) madár tartózkodott a Duna nagymarosi és visegrádi szakaszán, e madarat 01.17-én* és 01.23-án* a Visegrádi-öbölben is megfigyelték.

Vörös kánya (*Milvus milvus*): 11.26-án a pitvarosi Blaszkovics-pusztán (Mészáros Cs.), 12.12-én a szegedi Tiszárterten (Kasza F. – Puskás L.), 12.18-án Jászszentandrás határában (Borbáth P.), 12.25-én pedig a Jászvány melletti Horváth-dűlőben (Zalai T.) láttak 1-1 ad. pd-t.

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*): 01.23-án* a Balatonkeresztúr melletti Zsidó-réten észleltek 1 ad. hím pd-t.

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): 11.01-jén Kardoskúton 1 ad. (Szabó F.); 11.07-én a szabadkígyósi Nagy-gyöpon 1 juv. (Marik P. – Hankó Gy.); 11.08–09-én a pitvarosi Montág-pusztán 1 ad. (Mészáros Cs. és tsai); 11.16-án a kardoskúti Fehér-tónál 2 ad. (Oláh J.), a székkutasi Ficséripusztán 1 (Kotymán L.); 11.22-én Kardoskúton 1 (Oláh J.); 11.23-án a Hortobágyon (Bakócz) 1 (Ecsedi Z. és tsai); 11.28-án a Szeged melletti repülőtéren 1 (Domján A.); 12.08-án a pitvarosi Blaszkovics-pusztán 3 ad. (Mészáros Cs.), a mezőberényi Kereki-pusztán 1 juv. (Tóth I.); 12.12-én Kardoskúton 1 (Ampovics Zs. és tsai); 12.22-én a Szegedi-Fertőnél 1 (Domján A.); 01.11-én a pitvarosi Montág-pusztán 1 (Mészáros Cs.); 01.12-én a Nagykopáncsi-pusztán szintén 1 pd-t észleltek (Mészáros Cs.). A Balmazújváros melletti Darassa-pusztán 2 madár áttelelt (Tar J.).

Fekete sas (*Aquila clanga*): A már 10.24-e óta a fertőúj-laki élőhely-rekonstrukciós területen tartózkodó ad. madarat 11.02-án a Borsodi-dűlőben (Pellinger A.), 11.21-én a Nyéki-szálláson (Pellinger A. – Váczi M.), 11.27-én pedig a Kizárt nevű területen látták (Hadarics T. és tsai). A Kis-Balaton II. ütemén (Zimány) 11.15-én* és 11.27-én*, a Kis-Balaton Szellős nevű részén 01.07-én* és 01.23-án* észleltek 1 imm. pd-t. 01.10-én* Réde határában (Fekete-víz-pusztá) 1 imm. (2y); 01.29-én* a Biharugrai-halastavaknál került szem elé 1 imm. (4y) pd.

Szirti sas (*Aquila chrysaetos*): 11.08-án Egyek határában, a Kis-Jusztusnál (Meggyes-lapos) 1 ad. (Zeke T.); 12.11-én a Komádi mellett lévő Csébi-szigetnél pedig 1 imm. madár került szem elé (Demeter L.).

Kis sólyom (*Falco columbarius*): 11.06-án a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 2 (Végyvári Zs.); 11.07-én a fertőúj-laki Nyéki-szálláson (Pellinger A. és tsai) és a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon (Ciconia Klub) 1-1; 11.08-án a Kétegyháza melletti Kakucs-pusztán 1 tojó (Marik P. – Hankó Gy.); 11.12-én a geszti Begécsi-víztárolónál 1 (Zalai T.); 11.17-én Noszlopon 1 tojó (Kaufman G.); 11.20-án a pitvarosi Montág-pusztán 1 tojó (Mészáros Cs.); 11.22-én Kardoskúton 1 tojó (Oláh J.); 11.24-én a Geszt melletti Baglyasi-gyepen 1 ad. hím (Vasas A. – Zalai

T.); 11.28-án a hortobágyi Fényesi-halastónál 1 tojó (Emri T.); 11.29-én a tömörkényi Csaj-tónál 1 pd-t észleltek (Lendvai Cs. – Lendvai F.). 12.05-én Balmazújváros határában (Rácok-szigete) 1 (Varga L. – Hódör L.); 12.06-án Szigetszentmiklós mellett (Sámé-hegy) 1 (Hajtó L.); 12.07-én Bakonypölösken 1 tojó (Kaufman G.); 12.08-án Sárrétudvari közelében (Pál-telek) 1 hím (Demeter L.); 12.12-én Dunakeszin 1 (Liszonyi G.); 12.14-én Dobán (Ferencmajor) 1 (Kaufman G.); 12.17-én a Geszt melletti Kis-Vátyon-pusztán 1 ad. hím (Vasas A. – Zalai T.); 12.21-én a zalaegerszegi szeméttelopen 1 (Ciconia Klub); 12.23-án Kistelegen (Ampovics Zs.) és a Berettyóújfalú melletti Bihari-legelőn (Vasas A. – Zalai T.) 1-1 tojó; 12.24-én a Jászvány határában lévő Horváth-dűlőben 1 (Zalai T.); 12.27-én Karancsalja belterületén 1 hím (Rozgonyi S.), a pitvarosi Montág-pusztán 1 tojó (Domján A.); 12.30-án Apc közelében 2 pd-t figyeltek meg (Solti B.). 01.09-én a tömörkényi Csaj-tónál 1 hím (Domján A. – Ampovics Zs.); 01.11-én Mezőgyán határában (Kenderátó) 1 (Vasas A. – Zalai T.); 01.12-én a Nagykopáncsi-pusztán 1 (Mészáros Cs.); 01.15-én Szegeden 1 (Nagy T.); 01.16-án Abony mellett (Füzes-ér) 1 imm. (Gulyás K. Cs. – Vasuta G.), a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 1 (Ecsedi Z.), Balmazújvárosban (Gyüre P. és tsai) és a közeli Nagy-sziken (Emri T. – Gyüre P.) 1-1 hím, Debrecen határában (Tócvölgyi legelő) 1 tojó (Pásti Cs.); 01.16-tól egészen január végéig Lőrincinél 1 (Solti B.); 01.17-én a Szegedi-Fertőn (Kókai K. – Cseh J.) és Balmazújváros határában (Szandalik) (Szondi L.) 1-1; 01.18-án a cserebökényi Veres Zoltán-pusztán 1 tojó (Bod P.); 01.21-én Dombóváron 1 tojó (Katona Cs.); 01.24-én a hortobágyi Nyíró-lapson 1 (Szondi L.); 01.25-én Debrecen mellett (Kismacs) 1 tojó (Borbáth P.); 01.28-án Fertőrákoson 1 (Mogyorósi S.); 01.29-én Debrecen határában (Tócvölgyi legelő) 1 tojó (Pásti Cs.), Heves belterületén 1 hím (Borbáth P.); 01.31-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál (Ciconia Klub) és a tömörkényi Csaj-tónál (Ampovics Zs.) 1-1 tojó madarat észleltek.

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): 11.01–01.31. között 1 tojó tanyázott Pécsen, az ún. „toronyházon” (Ónodi M. és tsai). 11.01-jén a Hortobágyi-halastónál 1 (Zöld B. és tsai); 11.07–08-án a fertőúj-laki Nyéki-szálláson 1 ad. + 1 juv. (Hadarics T. és tsai); 11.08-án a Pomázi-síkon 1 (Paksai G.), Túrkeve határában (Nagy-Kaba) 1 ad. (Pabar Z. és tsai); 11.09-én Zalaegerszegen 2 (Ciconia Klub); 11.14-én a fertőúj-laki Borsodi-dűlőben 1 ad. tojó (Hadarics T.), a nagymarosi Szent Mihály-hegyen 1 (Horváth G. – Szinai P.); 11.16-án a kardoskúti fehér-tónál 1 ad. (Oláh J.); 11.17-én a Biharugrai-halastavaknál 1 ad. (Vasas A.), a fertőúj-laki Nyéki-szálláson 1 (Mogyorósi S.), Balatonhídvégnél 1 juv. (Ciconia Klub); 11.21-én a fertőúj-laki Nyéki-szálláson 1 ad. (Pellinger A. – Váczi M.); 11.24-én a geszti Begécsi-víztárolónál (Zalai T.) és 11.27-én a fertőúj-laki Borsodi-dűlőben (Homor P.) 1-1 imm.; 11.28-án Debrecen határában (Nagy-hát) (Zeke T.) és a hortobágyi Fényesi-halastónál (Zeke T. – Zöld B.) 1-1 pd került szem elé. 12.08-án a pitvarosi Montág-pusztán 1 imm. (Mészáros Cs.); 12.12-én a fertőúj-laki Nyéki-szálláson 1 ad. tojó (Hadarics T. – Váczi M.); 12.14-én Szarvas mellett 1 (Oláh J.), Visegrád közelében (Visegrádi-öböl) 1

26. Északi búvár (*Gavia stellata*) ad., Teskánd, 1998. december 3. (a kép Zalaegerszegen a madár szabadon engedésekor készült 1998. december 5-én) (Faragó Imre Csaba) – Adult Red-throated Diver

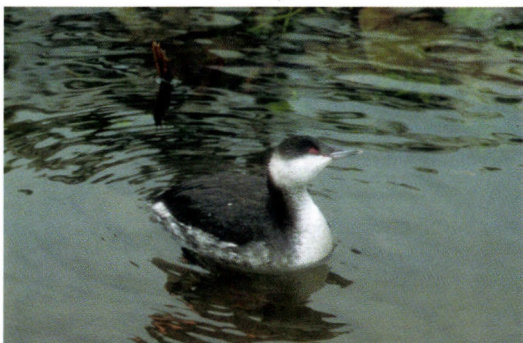
28. Füles vöcsök (*Podiceps auritus*), Zalaegerszeg, 1998. december 15. (Faragó Imre Csaba) – Slavonian Grebe

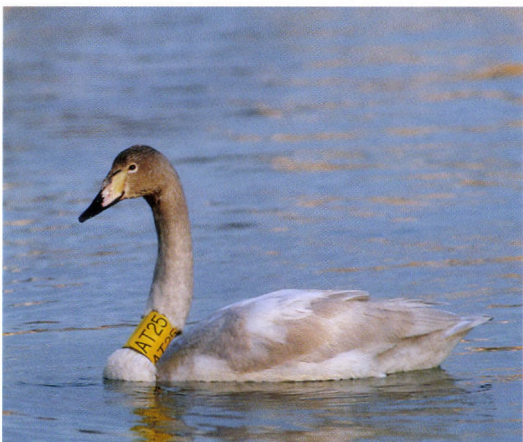
30. Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*), Alsónémedi, 1998. december (Galambos László) – Pygmy Cormorant

27. Füles vöcsök (*Podiceps auritus*), Zalaegerszeg, Gébárti-tó, 1998. december 5. (Faragó Imre Csaba) – Slavonian Grebe

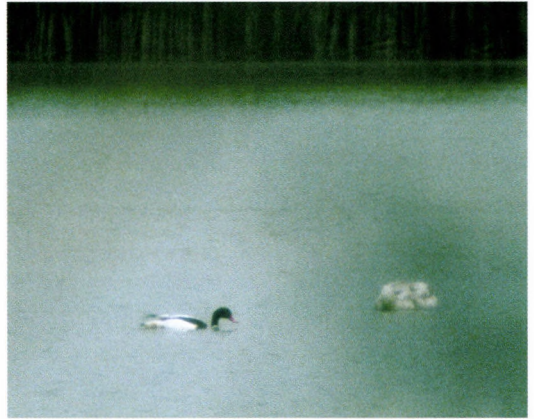
29. Füles vöcsök (*Podiceps auritus*), Zalaegerszeg, 1998. december 15. (a kép a Zala torkolatában a madár szabadon engedésekor készült 1998. december 17-én) (Faragó Imre Csaba) – Slavonian Grebe (the picture was taken right after the bird had been released)

31. Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) juv., Budapest, Soroksár, 1998. december 31. (Magyar Gábor) – Juvenile Whooper Swan

32. Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) tojó, Alsónémedi, 1998. december 15. (Zsin Géza) – Female Ruddy Shelduck

33. Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*) tojó, Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak, 1998. november 10. (Farágó Imre Csaba) – Female Common Shelduck

34–35. Örvös lúd (*Branta bernicla*) juv., Túrkeve, 1998. november 14. (Cursorius/ifj. Oláh János) – Juvenile Brent Goose

36. Jegesréce (*Clangula byemalis*) tojó, Fonyód, Balaton, 1998. november 21. (Farágó Imre Csaba) – Female Long-tailed Duck

37. Jegesréccék (*Clangula byemalis*) imm., Fonyód, Balaton, 1998. november 21. (Farágó Imre Csaba) – Immature Long-tailed Ducks

ad. (Kókay Sz.); 12.20-án Budapesten, a Boráros téren 1 (Horváth G. – Szinai P.); 12.22-én Szegeden 1 ad. tojó (Barkóczy Cs. és tsai); 12.27-én szintén Szegeden, az újszegedi Tisza-hullámtéren 1 (Kasza F.); 12.31-én Debrecen határában (Tóóc-völgyi legelő) 1 ad. pd-t láttak (Pásti Cs.). 01.02–01.30. között többször észleltek 1 imm. tojó madarat a Szegei fogadalmi templom környékén (Kókai K.; Ampovics Zs. – Domján A.; Fodor A. – Barkóczy Cs.), de ugyancsak Szegeden 01.03-án Baktón (Ampovics Zs.), 01.04-én pedig az újszegedi Tisza-hullámtéren (Kasza F.) is szem elé került 1-1 pd (talán ugyanaz). 01.11-én a pitvarosi Blaskovics-pusztán, 01.12-én pedig a szegedi Fehér-tavon 1-1 imm. (Mészáros Cs.); 01.14-én a Szegedi-Fertőn szintén 1 imm. (Ampovics Zs. – Domján A.); 01.17-én Dömösön 2 (Jolsvai G.); 01.20-án Zalaegerszegen 1 (Ciconia Klub); 01.30-án Győr belvárosában 1 imm. hím (Fodor A. és tsai)

Parti lile (*Cbaradrius biaticula*): 11.14-én 1 madarat észleltek a szegedi Fehér-tavon (Nagy T. és tsai).

Fenyérfutó (*Calidris alba*): 11.12-én 1 ad. madarat láttak a Szegedi-Fertőn (Mészáros Cs.).

Kis sárszalonka (*Lymnocyptes minimus*): 11.12-én 1 pd került szem elé a Szegedi-Fertőn (Mészáros Cs.).

Nagy sárszalonka (*Gallinago media*): 11.24-én 1 madarat észleltek a Bakonszeg határában lévő Horgas-pusztán (Weszelinov O.).

Erdi szalonka (*Scolopax rusticola*): 11.06-án a hortobágyi Cserepes-pusztán 1 (Szilágyi A. és tsai); 11.08-án Tarcal közelében 1 (Oláh J. és tsai); 11.09-én Budapesten (Hungária körút) 1 (P. Hípkín); 11.19-én Drávakeresztúr közelében 1 (Wágner L. és tsai); 11.25-én a Sopron melletti Szárhalmi-erdőben 1 (Steiger K.); 12.02-án Dráva-sztrán 1 pd került szem elé (Wágner L.).

Kis póling (*Numenius phaeopus*): 11.08-án a Kisújszállás melletti Kenderesszigeti-halastavakon 4 (Pabar Z. és tsai); 11.12-én a Szegedi-Fertőn 1 pd-t láttak (Mészáros Cs.).

Vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*): 1 juv. pd-t figyeltek meg 11.09-én a Duna budapesti szakaszán, az Óbudai-sziget közelében (Oláh S. – Szalai K.).

Ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*): 11.16-án* a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 juv. pd bukkant fel.

Halászsirály (*Larus ichthyaetus*): 11.11-én* a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 ad.; 11.14-én a csanyteleki Sírőhegyi-halastavakon 1 vedlő ad. (Domján A.); ugyancsak 11.14-én* a szegedi Fehér-tavon 1 téli tollazatú ad.; 11.20-án* a Hortobágyi-halastavon 1 imm. (2y); 11.21-én* a Szegedi-Fertőn, 11.22-én* pedig a szegedi Fehér-tavon 1 nyugalmi ruhás ad. madár került szem elé.

Szerecsensirály (*Larus melanocephalus*): 11.06-án 1 imm. (1y) pd-t észleltek a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon (Oláh J. és tsai).

Heringsirály (*Larus fuscus*): 11.09–15. között a Biharugrai-halastavakon 1 ad. *ssp. fuscus* (Vasas A. – Zalai T.); 11.13-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 imm.

(1y) (Ecsedi Z. – Oláh J.), a szegedi Fehér-tavon 1 ad. (Tokody B. – Domján A.); 11.15-én a Virágoskúti-halastavon 1 (Zöld B.); 11.19-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. *ssp. fuscus* (Zalai T. – Zöld B.); 11.22-én a Virágoskúti-halastavon 1 ad. (Varga L. – Györfi B.); 11.30-án a Biharugrai-halastavon 1 ad. *ssp. fuscus* (Vasas A.); 12.04-én a debreceni szemételepen 1 imm. (1y) (Zeke T.); 12.05-én* Balatonyöröknél a Balatonon 1 ad. *ssp. graellsii*; 01.15–22. között a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. *ssp. fuscus* (Zalai T. és tsai); 01.22-én Biharugrán 1 ad. pd-t figyeltek meg (Oláh J. – Zalai T.).

Ezüstsirály (*Larus argentatus*): 11.28-án* a tatai Öreg-tavon 1 ad.; 12.10-én* Szántódon, a révnél 4 ad., 12.17-én* ugyanott 1 ad.; 01.30-án* Keszthelyen 1 ad. pd-t észleltek.

Jeges sirály (*Larus hyperboreus*): 12.17–18-án 1 imm. (1y) madarat észleltek a Duna Pilismaróti-öblében (Lendvai Cs. és tsai).

Dolmányos sirály (*Larus marinus*): 11.01–15.* között 1 téli tollazatába vedlő ad. pd tartózkodott a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon. 11.05-én a szegedi Fehér-tavon 1 ad. (Mészáros Cs.); 11.14-én* ugyanott 1 téli tollazatú subad./ad.; 11.17-én* Almásfüzitőnél a Dunán 1 ad.; 01.14-én* a Duna Pilismaróti-öblében 1 pd-t láttak.

Csüllő (*Rissa tridactyla*): A Dinnyési-halastavakon 1 juv. (1y) madarat figyeltek meg 11.08–10-ig (Szel L. – Ugrai Z.; Lendvai Cs.; Bajor Z.) és 11.14-én (Bajor Z. – Jolsvai G.).

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): 11.20-án a pitvarosi Blaskovics-pusztán 2 (Mészáros Cs.); 12.02-án magasan a budapesti Óbudai-sziget felett 1 (Ónodi M. – Vasuta G.); 12.09-én Karcag közelében 7 (Kovács G.); 12.11-én a türkevei református templom kertjében 1 ad. (Pabar Z.); 12.12-én Dévaványa mellett (Réhely) 6 (Zalai T. és tsai); 12.23-án a türkevei Csejt-pusztán 3 pd-t figyeltek meg (Pabar Z.).

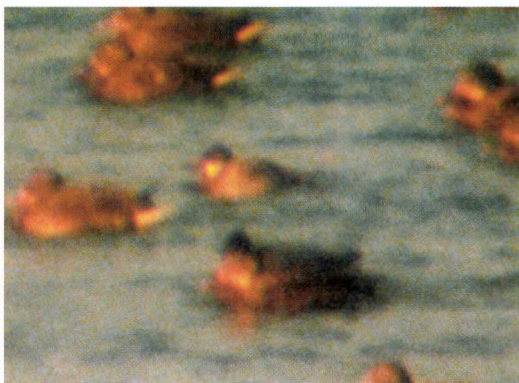
Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): 11.06-án a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 2 (Riezing N.), a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Gál A.); 11.07-én a fülöpszállási Kelemen-széken 3 (Kókay Sz. – Lendvai Cs.), a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 6 (Ciconia Klub), a szentesi Termál-tónál 8 (Szabó F.); 11.08-án a Dinnyési-halastavaknál 8 (Szel L. – Ugrai Z.); 11.13-án a Hortobágyi-halastónál 2 (Végyvári Zs.); 11.15-én a tömörkényi Csaj-tónál (Barkóczy Cs.) és a balmazújvárosi Magdolnában (Végyvári Zs.) 1-1, a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 5 (Riezing N.); 11.16-án a nagyhegyesi Elepi-halastónál 2 (Végyvári Zs.); 11.17-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 11 (Ciconia Klub); 11.21-én a Ferencmajori-halastavaknál 2 (Riezing N.); 11.22-én a hortobágyi Nyírő-lapason 20 (Szondi L.), a Csaj-tónál 10 (Bod P. – Bede Á.); 11.24-én Bakonszeg határában (Horgas-pusztán) 3 (Weszelinov O.); 11.28-án a Ferencmajori-halastavaknál 2 (Riezing N.), a fülöpszállási Kelemen-széken 8 (Bajor Z. és tsai), a Kis-Balaton II. ütemén (Zimány) 20-30 (Lelkes A. és tsai); 11.29-én Guttorföldén (Ciconia Klub) és a Csaj-tónál (Bod P. – Bede Á.; Lendvai Cs. – Lendvai F.) 1-1 pd-t figyeltek meg. 12.12-én a Duna partján Basaharcnál,

38. Fekete réce (*Melaniitta nigra*) hím, Biharugrai-halastavak, 1998. november 2. (Zalai Tamás) – Male Common Scoter

39. Halcsontfarkú réce (*Oxyura jamaicensis*) imm. hím, Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak, 1998. november 8. (Farágó Imre Csaba) – Immature male Ruddy Duck

40. Kékcsőrű réce (*Oxyura leucocephala*) imm. tojójó, Hortobágy, Derzsi-halastó, 1998. december 2. (Zeke Tamás) – Immature female White-beaded Duck

41. Kékcsőrű réce (*Oxyura leucocephala*) imm. v. tojójó, Nagymaros, Duna, 1999. január 30. (Zalai Tamás) – Immature or female White-beaded Duck

42. Fekete sas (*Aquila clanga*) imm., Biharugra, 1999. január 29. (Cursorius/iffj. Oláh János) – Immature Spotted Eagle

Szobnál (Albert L.) és Nagymarosnál (Horváth B.) 1-1; 12.13-án Almásfűzitónél 1 (Magyar G. és tsai); 12.16-án Ártánd határában, a Kutas-főcsatornánál 2 (Weszelinov O.), a Hortobágyon (Kunkápolnás) 1 (Kovács G.); 12.17-én a Duna Pilismaróti-öblénél (Szel É. és tsai) és a Kutas-főcsatorna Mezősas határában húzóód szakaszánál (Weszelinov O.) 1-1; 12.18-án a Körmödspusztai-víztárolónál 18 (Weszelinov O.); 12.19-én a Kis-Balaton zalavári töltésén 5 (Ciconia Klub), a Duna Pilismaróti-öblében 3 (Lendvai Cs.); 12.21-én a keszthelyi mólón 1 (Ciconia Klub); 12.22-én a Szegei-Fertőn 1 (Domján A.); 12.23-án a balmazújvárosi Nagy-szikén 1 (Szilágyi A.); 12.29-én Gutorföldén (Ciconia Klub) és Hencida határában, a Berettyónál (Weszelinov O.) 1-1; 12.31-én a Bokodi-hűtőtónál 1 pd-t láttak (Riezing N.). 01.03-án a balmazújvárosi Magdolnában 3 (Varga L.), Komádi határában, a Sebes-Körösnél 1 (Weszelinov O.); 01.13-án a Szegei-Fertőn 2 (Domján A.); 01.18-án Nagyiván mellett 1 (Kovács G.); 01.21-én a visegrádi Duna-parton 1 (Kern R.); 01.23-án Apaj-Bankházánál 2 (Bajor Z. és tsai); 01.24-én a hortobágyi Nyírő-lapason 1 (Szondi L.), a Duna Visegrádi-öblénél 3 (Kern R.), a zalaegerszegi szeméttelen 01.27-én 1, 01.28-án 2 (Ciconia Klub); 01.30-án Budapesten, a cinkotai Naplás-tónál 1 (Bajor Z. és tsai); 01.31-én a szentesi Termál-tónál (Barkóczy Cs. – Kiss E.), a Bokodi-hűtőtónál (Riezing N.) és Muraszemenye határában (Ciconia Klub) 1-1 pd-t észleltek.

Csonttollú (*Bombycilla garrulus*): December végén a budapesti Népligetben láttak egy madarat, ugyanitt 01.01-jén 1 pd-t gyűrűztek is (Szalai K.). 01.01-jén a Szigethalom melletti Gubovics-szigeten 1 (Hajtós L.); 01.08-án a budapesti Cinkotai-kiserdőben 11 (Kóvér Z.); 01.23-án a balmazújvárosi Pap-réten 1 pd került szem elé (Szondi L.).

Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*): 11.13-án a Doba községhatárában álló Somló-vár romjain 3 (Vasuta G.); 11.14-én a nagymarosi Szent Mihály-hegyen 1 (Vasuta G.); 11.17-én a szilágysági váron 7 (Vasuta G.); 11.20-án a Gerecsében 3 (Csonka P.); 12.20-án a Márianosztra melletti Csák-hegyen 6 (Bajor Z. és tsai); 12.23-án az Eger melletti Berva-völgyben lévő kőbányában 9 (Vasas A. – Zalai T.); 12.25-én ugyanott 12 pd-t láttak (Oláh J. és tsai).

Szólörigó (*Turdus iliacus*): 11.01-jén Balatonyörökön 4 (Vasuta G.), a Rétszilasi-halastavakon 2 (Schmidt A. – Kővári I.); 11.02-án Budapest XVIII. kerületében 1 (Albert L.), Göd és Vác között (Duna-part) 19 (Selmezy Kovács Á.), Sarródon 7 (Mogyorósi S.), a hortobágyi Csécsi-halastónál 1 (Gál A.); 11.03-án Balmazújvárosban 1 (Végyvári Zs.); 11.06-án a Hortobágyi-halastónál 2 (Gál A.); 11.07-én Szegeden 6, Tiszaszigeten 4 (Kasza F.); 11.08-án a fülöp-szállási Kelemen-székénél 1 (Schmidt A.), a Hortobágyi-halastónál 6 (Végyvári Zs.), a Debrecen melletti Fancsika II. víztároló mellett 10 (Gál A.); Szegeden (újszegedi Tisza-hullámtér) 1 (Kasza F.); 11.09-én Göd és Vác között (Duna-part) 41, Vácon 2 (Selmezy Kovács Á.), Tarcalon 2-5 (Oláh J. – Pigniczki Cs.), Noszlopon 7 (Kaufman G.); 11.10-én Debrecenben (KLTE botanikus kertje) 5 (Emri T.), Hidegségen 4 (Mogyorósi S.); 11.11-én Dobán 6 (Kaufman G.); 11.12-én Pápasalomon közelében 14 (Kaufman G.); 11.13-án Budapest XVIII. kerületében 1

(Albert L.); 11.14-én Noszlopon 2 (Kaufman G.), Várpalota mellett (Hideg-völgy) 1 (Somogyi B.), Helesfa közelében (Bagóháza) 25 (Ónodi M.), a szegedi Tisza-ártéren 7, Újszentiván mellett (Tisza-hullámtér) 4 (Kasza F.); 11.15-én a Balmazújváros melletti Virágoskúti-halastónál 26 (Zöld B.); 11.16-án Budapest XVIII. kerületében 4 (Albert L.), Debrecenben (KLTE botanikus kertje) 2 (Emri T.); 11.17-én Hegykőn 1 (Mogyorósi S.); 11.21-én (Pásti Cs. – Nagy J.) és 11.24-én (Pigniczki Cs.) Debrecenben 1-1; 11.25-én Budapesten (XVIII. kerület) 1 (Albert L.); 11.28-án Petőfiszállás közelében 2 (Pigniczki Cs. és tsai), a szegedi Tisza-ártéren 9 (Kasza F.); 11.29-én Gutorföldén 1 (Ciconia Klub); 11.30-án Debrecenben (KLTE botanikus kertje) 1 pd-t láttak (Zöld B.). 12.03-án Verőcén 1 (Selmezy Kovács Á.); 12.04-én Noszlopon 2 (Kaufman G.); 12.05-én ugyanott 3 (Kaufman G.); 12.08-án Sződligetnél 1 (Selmezy Kovács Á.); 12.09-én Debrecenben 1 (Emri T.); 12.12-én a budapesti Népligetben 11 (Szalai K.); 12.13-án a tatai Öreg-tónál 3-4 (Schmidt A. és tsai); 12.19-én a budapesti Orczy-kertben 1 (Szalai K.); 12.21-én Sződligetnél 1 (Selmezy Kovács Á.); 12.22-23-án a budapesti Népligetben 3 (Szalai K.); 12.26-án Dombóváron (Konda-völgy) 1 (Király A. – Király G.); 12.27-én Szegeden (újszegedi Tisza-hullámtér) 3 (Kasza F.); 12.28-án Kecskemét külvárosaiban 10-12 (Pigniczki Cs.), Szigetszentmiklóson 1 (Kókay Sz. – Vámosi K.); 12.31-én Szegeden (Liget) 2 (Homor P. – Laurinyecz B.), a budapesti Margitszigeten 7 pd-t észleltek (Weszelinov O.). 01.01-jén a budapesti Népligetben 6 (Szalai K.); 01.02-án Szegeden (Várkert) 1 (Kókay Sz.); 01.03-án a budapesti Óbudai-szigeten 18 (Szalai K.), Szegeden (újszegedi Tisza-hullámtér) 11 (Kasza F.); 01.04-én Sződligetnél 6 (Selmezy Kovács Á.); 01.05-én Debrecenben 1 (Emri T.); 01.10-én Szegeden (újszegedi Tisza-hullámtér) 3 (Kasza F.); 01.11-én a budapesti Népligetben 16 (Vasuta G.); 01.18-án Szeged belvárosában 5 (Barkóczy Cs.); 01.23-án Sződligetnél (Duna-part) 27 (Selmezy Kovács Á.); 01.28-án Zalaegerszeg 2 (Ciconia Klub); 01.30-án Kecskemét belvárosában 1-2 (Pigniczki Cs.); 01.31-én Szegeden (újszegedi Tisza-hullámtér) 2 pd került a megfigyelők szeme elé (Kasza F.).

Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): 11.06-án Fenékpusztánál, a Balaton-parton 1 imm. (1y) hím + 1 imm. (1y) tojó (Magai F.); 11.14-én Miskolcon 3 (Simay A. és tsai); 11.15-én a zalaegerszegi Válicska-völgyben 1 (Ciconia Klub); 11.16-án és 11.18-án Zalaegerszeg 1-1 (Ciconia Klub); 11.19-én Drávakeresztúron 1 (Wagner L. és tsai); 11.20-án a zalaegerszegi Göcseji úti temetőben 3 (Ciconia Klub), 11.25-én és 11.30-án ugyanott 1-1 (Ciconia Klub); 12.05-én Debrecenben (Köntörgáti-kiserdő) 1 hím (Pásti Cs.); 01.24-én a tömörkényi Csaj-tónál 1 pd került szem elé (Bod P.).

Hajnalmadár (*Ticodroma muraria*): 11.08-án a lillafüredi Palota Szálló falán 1 téli tollazatú ad. (Oláh J. és tsai); 01.14-én Nagyaharsányban 1 pd-t figyeltek meg (Wagner L. – Dudás Gy.).

Nagy örgébcics (*Lanius excubitor*): Novemberből 95, decemberből 70, januárból pedig 81 adatot kaptunk. Az adatok megoszlása részletesebben a következő: 11.01–05.

között 13 adat (14 pd), 11.06–10. között 22 adat (26 pd), 11.11–15. között 14 adat (16 pd), 11.16–20. között 15 adat (16 pd), 11.21–25. között 12 adat (12 pd), 11.26–30. között 20 adat (21 pd); 12.01–05. között 19 adat (19 pd), 12.06–10. között 8 adat (8 pd), 12.11–15. között 12 adat (12 pd), 12.16–20. között 8 adat (8 pd), 12.21–25. között 15 adat (15 pd), 12.26–31. között 8 adat (11 pd); 01.01–05. között 10 adat (11 pd), 01.06–10. között 8 adat (8 pd), 01.11–15. között 8 adat (8 pd), 01.16–20. között 21 adat (24 pd), 01.21–25. között 21 adat (23 pd), 01.26–31. között 15 adat (15 pd).

Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*): 11.01-jén a pili-si Sikárosi-réten 1 (Kövér Z. – Zeidler O.); 11.08-án Tarcalon 2 (Szimuly Gy. és tsai); 11.11-én Felsőtárkányban 1 (Emri T.); 11.14–15-én Pilisszentkereszt közelében 1 (Paksai G.); 11.21-én Tiszadob határában 2 pd-t láttak (Sipos R.). November végén egy, a szibériai alfajhoz (*ssp. macrorhynchos*) tartozó madarat lóttek Csány határában, az Ágó-patak fűzesében (Solti B.). 01.23-án Erdőbényén figyeltek meg 1 pd-t (Gubányi E. – Forgách B.).

Kormos varjú (*Corvus corone corone*): 11.04-én Hidegségen 1 (Mogyorósi S.); 11.16-án Fertőbozon 1 (Mogyorósi S.); 11.17-én Hegykőn 1 (Mogyorósi S.); 11.24-én Keszthelyen 8 (Ciconia Klub); 12.03-án ugyanott 1 (Ciconia Klub); 12.21-én a zalaegerszegi szeméttelen 1 pd-t láttak (Ciconia Klub).

Sárgacsőrű kenderike (*Carduelis flavirostris*): 11.07-én a hortobágyi Cserepes-pusztán 30 (Zöld B. és tsai), a Hortobágyi-halastónál kb. 15 (Szemadám Gy. – Végvári Zs.), a tömörkényi Csaj-tónál 10 (Domján A. – Ampovics Zs.); 11.08-án Debrecenben (Szikgáti-övezet) 3 (Pásti Cs.), a pitvarosi Montág-pusztán 1 (Mészáros Cs. és tsai); 11.09-én a Nagyrabé melletti Nagyvárad-legelelőn 13 (Demeter L.), Nagyiván közelében 70 (Kovács G.), a Szentesi-Fertő melletti pusztán 27 (Bod P.); 11.12-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 25, a hortobágyi Nyári-járáson 40, az Ökörföldön 5 (Végvári Zs.); 11.13-án Nagyiván határában 10 (Kovács G.), a nagyhegyesi Elepi-halastónál 1 átrepülő (Szilágyi A.), a Cserebökényi-pusztákon 36 (Bod P.); 11.14-én Gutorföldén 1 (Ciconia Klub), a hortobágyi Nyári-járáson 30 (Végvári Zs.), a Szentesi-Fertőnél 16 (Szabó F.), a tömörkényi Csaj-tónál 25 (Domján A.); 11.15-én a hortobágyi Hármaspusztán 10 (Weszelinov O.), a Csaj-tónál 45 (Barkóczy Cs.); 11.16-án a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 25 (Végvári Zs.), a kardoskúti Fehér-tónál 63 (Oláh J.); 11.17-én a Türkevei-halastónál 14 (Ecsedi Z. – Oláh J.), a kardoskúti Fehér-tónál 50 (Nagy T. – Fodor A.); 11.18-án a balmazújvárosi Magdolnában 8, a hortobágyi Nyári-járáson 7, az Ökörföldön 120, a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 10 (Végvári Zs.); 11.20-án a pitvarosi Montág-pusztán 50 (Mészáros Cs.); 11.21-én Pórszombat közelében 2 (Ciconia Klub), a tömörkényi Csaj-tónál 40 (Ampovics Zs. – Domján A.), a pitvarosi Blaskovics-pusztán 3 (Mészáros Cs.); 11.22-én a balmazújvárosi Magdolnában 10, a hortobágyi Nyíró-laposon 4 (Szondi L.), Kardoskúton 66 (Oláh J.), a pitvarosi Montág-pusztán 45 (Mészáros Cs.); 11.26-án a hortobágyi Nyári-járáson 11 (Végvári Zs.); 11.27-én a Fülöpszállás határában lévő Sátán-halomnál 2 pd-t figyeltek meg (Pigniczki Cs.).

12.02-án a pitvarosi Montág-pusztán 1, 12.03-án ugyanott 100 (Mészáros Cs.); 12.04-én a kardoskúti Fehér-tónál 60 (Zalai T.); 12.06-án a hortobágyi Mátán 20 (Ecsedi Z. – Oláh J.); 12.13-án szintén Mátán 120 (Emri T.); 12.14-én Nagyiván közelében 210 (Kovács G.); 12.15-én Szigetszentmiklós határában (Alsó-Páskom) 15 (Hajtó L.); 12.17-én a balmazújvárosi Magdolnában 90 (Szondi L.); 12.18-án a Körömsdpusztai-vízátrolónál 160 (Weszelinov O.); 12.22-én a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 2 (Végvári Zs.), a Magdolnában 30 (Szondi L.), a Szegedi-Fertőn 11 (Domján A.); 12.24-én Környén 1 (Riezling N.); 12.26-án Apaj-pusztán 1 (Szemadám Gy.); 12.27-én a Szegedi-Fertő melletti réten 250 (Kókai K.); 12.28-án a kardoskúti Fehér-tónál 100 (Bránya K. – Vasas A.); 12.29-én a Tiszaroff mellett (Tisza ártere) 19 (Fekete S.); 12.30-án Körösszegapáti határában (Nagy-szik) 3 pd-t láttak (Weszelinov O.). 01.08-án a Szentesi-Fertő melletti pusztán 24 (Bod P.); 01.09-én a balmazújvárosi Magdolnában 4, a Daru-Karinkó-pusztán 5, Balmazújváros belterületén 3, a hortobágyi Görbe-hátón 3 (Végvári Zs.), a tömörkényi Csaj-tónál 55 (Domján A. – Ampovics Zs.); 01.10-én a hortobágyi Nyári-járáson 20 (Végvári Zs.), a szomszédos Nyíró-laposon 4 (Szilágyi A. és tsai), 01.11-én a pitvarosi Blaskovics-pusztán 1 (Mészáros Cs.); 01.12-én a hortobágyi Nyári-járáson 5 (Végvári Zs.), a Szegedi-Fertőnél 70 (Mészáros Cs.); 01.15-én a gátéri Fehér-tónál 2 (Bod P.); 01.16-án a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 20 (Ecsedi Z.), a hortobágyi Nyári-járáson 1 (Végvári Zs.); 01.17-én a balmazújvárosi Horton 100 (Ecsedi Z.), a közeli Kis-szegben 7, a hortobágyi Cserepes-pusztán 1 (Szondi L.), a szintén hortobágyi Zám-pusztán 40 (Kovács G.); 01.19-én a hortobágyi Nyári-járáson 15 (Végvári Zs.); 01.24-én a balmazújvárosi Magdolnában 30, a hortobágyi Nyíró-laposon 120, az Ökörföldön 40 (Szondi L.); 01.25-én a Komádi határában elterülő Nagytóti-pusztán 1500 (Tóth I.); 01.29-én a balmazújvárosi Magdolnában 20 pd-t észleltek (Szondi L.).

Zseze (*Carduelis flammea*): 11. 17-én Verőcén 1 (Selmeczi Kovács Á.), Ohaton 2 (Zeke T.); 11.24-én és 11.28-án az Egyek melletti Kis-Jusztusnál (Meggyes-lapos) 2 (Zeke T. – Zöld B.); 11.30-án Felsőgödön (Duna-part) 1 (Selmeczi Kovács Á.); 12.05-én a zalaegerszegi Gébartónál 25 (Ciconia Klub); 12.21-én Tökölön 1 (Nagy J., Nagy S.); 01.01-jén a Budapesten, a cinkotai Naplás-tónál 2 (Hajtó L. és tsai); 01.08–09-én Szigetszentmiklóson 8 (Hajtó L.); 01.17-én a hortobágyi Vókonján 2 (Ecsedi Z.); 01.24-én Nagymaroson 8 pd-t láttak (Horváth R.).

Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*): 11.07-én a hortobágyi Cserepes-pusztán 1 (Zöld B. és tsai); 11.12-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1, a hortobágyi Ökörföldön 1 (Végvári Zs.); 11.13-án a cserebökényi Veres Zoltán-pusztán 6 (Bod P.); 11.14-én a hortobágyi Nyári-járáson 1 (Végvári Zs.); 11.15-én a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 1 (Végvári Zs.); 11.17-én a hortobágyi Akadémiai-halastónál 1 (Végvári Zs.); 11.23-án a cserebökényi Veres Zoltán-pusztán 22 (Bod P.); 11.26-án a pitvarosi Blaskovics-pusztán 1 ad. (Mészáros Cs.); 11.27-én a hortobágyi Kékes-, Zám- és Pentezug-pusztákon 1-1 (Gál A.); 11.28-án a cserebökényi Veres Zoltán-pusztán 1

43–44. Dolmányos sirály (*Larus marinus*) ad., Balmazújváros, Virágoskúti-halastó, 1998. november (Cursorius/iff. Oláb János) – Adult Great Black-backed Gull

45. Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*), Eger, Bervavölgy, 1998. december 25. (Cursorius/iff. Oláb János) – Alpine Accentor

46. Fenyőszajkó szibériai alfaja (*Nucifraga caryocatactes macrorhynchos*) első téli tollazatban, Csány, 1998. november (preparátum) (Solti Béla) – Nutcracker, Siberian (*macrorhynchos*) race, in first winter plumage (stuffed specimen)

(Bod P. – Bede Á.); 11.30-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastó mellett 2 (Varga L. – Oláh J.); 12.04-én a kardoskúti Fehér-tónál 1 (Zalai T.); 12.06-án a hortobágyi Mátán 1 juv. hím (Ecsedi Z. – Oláh J.), a szentesi Termál-tónál 1 (Bod P. – Bede Á.); 12.14-én és 01.06-án a cserebökényi Veres Zoltán-pusztán 1-1 (Bod P.); 01.08-án a Szentesi-Fertő melletti pusztán 1 (Bod P.); 01.16-án a hortobágyi Nyári-járáson 1 (Végyvári Zs.); 01.17-én Nagyiván közelében 3 (Kovács G.); 01.26-án Szerep határában (Sápi-fok) 1 (Demeter L. – Ványi R.); 01.29-én a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 1 pd került szem elé (Végyvári Zs.).

Hósármány (*Plectrobenax nivalis*): 11.11-én Kunmadaras határában 1 (Kovács G.); 11.12-én a fülöpszállási Kelemen-széken kb. 30 (Pigniczki Cs.), a hortobágyi Nyírő-lapason 1 (Szondi L.); 11.14-én Tiszafüred határában (Kopaszköcs) 1 (Gál A.); 11.16-án a kardoskúti Fehér-tónál 1 hím (Oláh J.); 11.20-án a Hortobágyi-halastónál 6 (Végyvári Zs.); 11.21-én ugyanott 2 (Demeter L. és tsai); 11.22-én Nagyiván mellett 5 (Kovács G.); 11.27-én a hortobágyi Zám-pusztán 1 (Gál A.); 11.28-án a fülöpszállási Kelemen-széken 14 (Bajor Z. és tsai), Tököl határában (Laposka-szkéla) 5 (Hajtó L. és tsai); 12.02-án Nagyiván közelében 130 (Kovács G.); 12.14-én a Szarvas melletti Kákán 11 (Oláh J.); 12.15-én Berettyóújfalu határában (Egyház-sziget) 8 (Weszelinov O.); 12.23–25-ig a Pély melletti Hatrongyoson 34 (Zalai T.; Borbáth P.); 01.03-án Nagyiván mellett 50 (Kovács G.); 01.12-én a hortobágyi Nyírő-lapason 1 (Végyvári Zs.); 01.17-én Apaj-pusztán 2 (Szemadám Gy.); 01.24-én a hortobágyi Ökörföldön 1 pd-t láttak (Szondi L.).

Bajszos sármány (*Emberiza cia*): 12.25-én a Bükkzent-erzsébet melletti Nagy-kőnél 6 pd-t észleltek (Katona Cs.).

A következő személyeknek köszönjük az adatok beküldését: Albert László, Ambrus Béla, Barkóczy Csaba, Bede Ádám, Bende Zolt, Bod Péter, Borbáth Péter, Cser Szilárd, Csonka Péter, Demeter László, Domján András, Ecsedi Zoltán, Emri Tamás, Faller László, Faragó Ádám, Faragó Imre Csaba, Fodor András, Forgách Balázs, Gál András, Gál Szabolcs, Géczy Gábor, Gyüre Péter, Homor Péter, Horváth András, Kalotás Zolt, Kasza Ferenc, Katona Csaba, Kaufman Gábor, Kern Roland, Király Gergely, Kiss János, Koczka András, Kókai Károly, Kókay Szabolcs, Kotymán László, Kovács Gábor, Lelkes András, Magyar Gábor, Marik Pál, Mészáros Csaba, Mogyorósi Sándor, Morvai József, Nagy Tamás, Németh Csaba, Németh Norbert, Oláh János, Ónodi Miklós, Pabar Zoltán, Palkó Sándor, Pásti Csaba, Pellinger Attila, Pigniczki Csaba, Riezing Norbert, Rozgonyi Sándor, Ruisz Kornél, Sali István, Schmidt András, Selmeczi Kovács Ádám, Simay Attila, Sipos Roland, Somogyi Balázs, Solti Béla, Soproni János, Sós Endre, Szabó Ferenc, Szalai Kornél, Szél László, Szelle Ernő, Szemadám György, Szilágyi Attila, Szondi László, Tar János, Thuróczy Zolt, Tóth Imre, Varga Ferenc, Varga László, Vasas András, Vasuta Gábor, Végyvári Zolt, Wágner László, Weszelinov Ottó, Zalai Tamás, Zeke Tamás, Zöld Barna.

Néhány adat a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület internetes levelezőlistáiról, a Pest Környéki Madarász Kör *Fűzike* című lapjának aktuális, 33. és 34. számaiból, valamint az Egyesülethez beküldött szinkronjelentőlapokról származik.

Összeállította: Dr. Hadarics Tibor, 9400 Sopron,
Ív utca 14. II./4.

Érdekes madármegfigyelések, 1999. február – április

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: HADARICS TIBOR

E rovat számára kérjük beküldeni folyamatosan, vagy legkésőbb a lent megadott határidőig azon madárfajok adatait, amelyek magyar nevét *dőlt betűvel* szedtük a *Magyarország madarainak jegyzéke* című összeállításban (Túzok 1: 42-48). Természetesen helyt adunk gyakori fajok szokatlan helyen, a szokásostól eltérő időben vagy mennyiségben való megfigyeléseinek is. A lap évi négy számában mindig a megjelenést megelőző időszak adatait közöljük, az alábbiak szerint (zárójelben az adatok beküldési határideje):

1. szám: november–januári adatok (február 10.)

2. szám: február–áprilisi adatok (május 10.)

3. szám: május–júliusi adatok (augusztus 10.)

4. szám: augusztus–októberi adatok (november 10.)

Felhívjuk a figyelmet, hogy a határidők lejártá után is lehet még adatokat beküldeni, mivel az anyag végleges lezárására csak később kerül sor, s így akár az utolsó pillanatban érkezett adatok is bekerülhetnek a lapba. Saját munkánk megkönnyítése érdekében azonban kérünk mindenkit, hogy lehetőleg tartsa be a határidőket.

Az adatok beküldésekor kérjük megjelölni a pontos dátumot (től–ig); a megfigyelés pontos helyét (településhatár és közelebbi hely); a példányszámokat; ha megállapítható a kort és az ivart; valamint a megfigyelő(k) nevét (kettőnél több megfigyelő esetén kérjük aláhúzással, vagy valamilyen más módon megjelölni azt, hogy kinek a nevét szerepeltessük az adat mellett *Kovács P. és tsai* formában, mert minden megfigyelő nevének kiírására terjedelmi okok miatt nincs lehetőségünk). Ha a megfigyelt madárról fénykép is készült, azt is kérjük eljuttatni az adatokkal együtt dr. Hadarics Tibor vagy a *Túzok* szerkesztőségének címére. A fényképek sérülésmentes visszajuttatásáról gondoskodunk. Diát, színes vagy fekete-fehér papírképet egyaránt be lehet küldeni.

Az adatok hitelességéért kizárólag a megfigyelők felelnek. *A csillaggal (*) jelzett adatokat a Nomenclator Bizottság még nem bítelestette, így azokat a Bizottság állásfoglalásáig fenntartással kell fogadni, idézésük kerülendő, ezért ezen adatoknál a megfigyelő nevét sem közöljük.* Nyomatékosan kérünk mindenkit, hogy a hitelesítendő fajokról a megadott időpontokig a Nomenclator Bizottság számára is küldje el a részletes leírást.

Sarki búvár (*Gavia arctica*): 02.01-jén Szigetszentmiklósnál 1 (Hajtó L.); 04.18-án a Duna Pilismaróti-öblében 1 téli tollazatú madarat észleltek (Horváth G. és tsai).

Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseigena*): 03.12-én a hortobágyi Csécsi-, Derzsi- és Fényesi-halastavakon 1-1 (Gál A.); 03.13-án a Hortobágyi-halastavon 1 (Zeke T. és tsai); 03.13–14-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Varga L. és tsai); 03.19-től a Kis-Balaton II. ütemén (Sikér) folyamatosan 2 (Lelkes A. – Palkó S.); 03.26-án a Debrecen melletti Fancsika I. víztárolón 3 (Gál A.); 03.27-én a Hortobágyi-halastavon 1 (Végvári Zs.); 03.28-án a Pálmonostora melletti Péteri-

tavon 1 ad. (Pigniczki Cs. és tsai); 03.30–31-én a Biharugrai-halastavon 1 pd-t láttak (Vasas A. – Zalai T.). 04.03-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 1 (Ciconia Klub); 04.04-én a Debrecen melletti Fancsika III. víztárolón 1, a Halápi-víztárolón 4 (Gál A.); 04.05-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Szilágyi A. – Nagy Sz.); 04.06-án a Biharugrai-halastavon (Vasas A.) és a Körmöspusztai-víztárolón (Demeter L.) 2-2; 04.08-án a Körmöspusztai-víztárolón 4 (Vasas A. – Zalai T.); 04.10-én a Biharugrai-halastavon 1 (Zalai T.); a balmazújvárosi Magdolnában 04.10-én 2 (Szilágyi A.), 04.11-én 3 (Szilágyi A. és tsai); 04.13-án 2 (Szilágyi A.), 04.15-én 1 (Ecsedi Z. – Oláh J.); 04.14-én a balmazújvárosi Nagy-sziken 1 (Szilágyi A.), a Biharugrai-halastavon 2 (Vasas A. – Zalai T.); 04.15-én a Virágoskúti-halastavon 3 (Ecsedi Z. – Oláh J.); 04.16-án a balmazújvárosi Nagy-sziken 1 (Ecsedi Z.; Szilágyi A.); 04.17-én a hortobágyi Csécsi- és Fényesi-halastavon 1-1, a Kunkápolnásimocsárban 20 (Kovács G.), a Kiskunfélegyháza melletti Nagy-sóstavon 2 ad., a Péteri-tavon 1 ad. (Pigniczki Cs.), a Kis-Balaton II. ütemén 2 (Lelkes A.); 04.20-án a hortobágyi Meggyes-lapason 4 (Végvári Zs.); 04.21-én a csanyateleki Síróhegyi-halastavon 1 ad. (Domján A. – Ampovics Zs.); 04.28-án a balmazújvárosi Nagy-sziken 1 (Szilágyi A.); 04.30-án a kiskunfélegyházi Nagy-sóstavon 1 pár + 1 (Pigniczki Cs.), a Bodrogzugban 2 (Oláh J. – Petrovics Z.), Fertőújlakon 1 pd-t figyeltek meg (Riezing N.).

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*): 04.09–14-ig* 1 már teljesen nászruhá és 1 nászruhába vedlő madár tartózkodott a Balmazújváros melletti Nagy-sziken.

Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*): A Dunakanyarban (Göd és Pilismarót között) 02.01. és 04.18. között többször láttak 1-4 pd-t (Pest Környéki Madarász Kör). A Hortobágyon, a Hortobágyi-halastavon 03.13-án 1 (Gyüre P. és tsai), 03.19-én 1 (Oláh J.), 03.20-án 2 (Seprényi A. és tsai), 03.26-án 3, 03.27-én 2 (Végvári Zs.), 04.03-án 3 (Gyüre P.), 04.09-én 2-4 (Magyar G.), 04.10-én 5 (Gyüre P.), 04.11-én 8 (Kis B. – Péchy L.; Emri T. – Zöld B.), 04.16-án 18 (Végvári Zs.), 04.17-én kb. 20 (Kovács G. – Magyar G.), 04.21-én 15 (Ecsedi Z. és tsai), 04.24-én 12-14 (Kovács G. – Sós E.; Gyüre P.); a Ludas-réten 04.29-én 1 pd-t láttak. A geszti Begécsi-víztárolón 03.06-án 3, 03.07–12-ig 1 (Vasas A. és tsai); a Biharugrai-halastavon 03.14-én 1 imm. (Vasas A.), 03.18–30-ig 9 (Vasas A. – Zalai T.); a Begécsi-víztárolón 03.23-án (Vasas A. – Zalai T.) és 03.29-én (Zalai T.) 1-1; a Biharugrai-halastavon 03.31–04.17-ig 2-10 pd-t láttak (Vasas A. – Zalai T.). A Kis-Balaton II. ütemén 03.26-án 1 (Márkus F. – Lelkes A.), 04.17-én 1 ad. nászruhá (Lelkes A.), 04.25-én 1 madarat észleltek (Palkó S.). Ezekon kívül 03.06-án Dinnyésen 1 (Bajor Z. és tsai); 04.08-án a Bodrogzugban 1 (Horváth M.); 04.25-én a Székkutas melletti Kakas-széken 3 ad. madarat láttak (Bod P. – Bede Á.).

Batla (*Plegadis falcinellus*): 04.11-én a tömörkényi Csajtavon 10 (Bod P. – Bede Á.); 04.19-én a Biharugrai-halastavakon 1 (Vasas A. – Zalai T.); 04.21-én a Nagyiván határában lévő Mérges-érenél 6 pd-t figyeltek meg (Kovács G.).

Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*): 02.08-án a Hidegség és Fertőhomok közötti tőzegbányatavon láttak 1 ad. madarat (Mogyorósi S. – Molnár B.); 02.28-án* pedig a Kis-Balaton II. üteménél került szem elé 1 pd.

Kis lilik (*Anser erythropus*): 02.07-én a hortobágyi Derzi-halastavon 1 (Kovács G.); 02.27-én a szintén hortobágyi Nyíró-lapson 1 (Szondi L.); 03.03-án* a geszti Begécsi-víztárolón 1, a Tisza-tó Valki-medencéjében 9; 03.21-én* a Fertőtől keletre, Nyárliget és Tőzeggyármajor között (Pór-Hany) 1 ad. + 1 imm. (2y); 04.03-án a Hortobágyi-halastavon 35 (Zöld B. és tsai); 04.04-én a hortobágyi Karácsony-fokon 20 (Zeke T.); 04.10-én a Hortobágyi-halastavon 25 (Gyüre P.); 04.11-én ugyanott 37 (Zeke T.; Emri T. – Zöld B.); 04.17-én Mátápusztán és a Hortobágyi-halastavon egyaránt 17 pd-t láttak (Gyüre P.).

Indiai lúd (*Anser indicus*): 03.06-án* 1 pd-t láttak Dinnyésen.

Kanadai lúd (*Branta canadensis*): 03.06-án* a Kis-Balaton I. ütemén (Sásas-sziget) láttak 1 ad. madarat; valószínűleg ugyanazt a pd-t észlelték 03.11–12-én* és 03.17-én* a Balatonszentgyörgy melletti ún. Főenyi-legelőn is.

Apácalúd (*Branta leucopsis*): 02.06-án a tatai Öreg-tavon 1 ad. (Csonka P.); 02.12-én Szeged közelében (Algyő) 1 ad. (Mészáros Cs.); 02.27-én Fertőszéplak határában (Hidegségi út) 1 (Hadarics T. és tsai); 02.28-án a Biharugrai-halastavakon 2 (Vasas A. – Zalai T.); 03.01–04-ig a geszti Begécsi-víztárolón valószínűleg az előzőekkel azonos 2 (Zalai T.); 03.10-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán (Nagy-rét) 1 (Ecsedi Z. és tsai); 03.12–13-án a Hortobágyi-halastavon 1 pd-t figyeltek meg (Gál A.; Zöld B. és tsai).

Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*): 02.07-én a hortobágyi Nyíró-lapson 2 (Szondi L.); 02.23-án Geszt határában (Nagy-homok) 1 (Zalai T.); 02.26-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 imm. (2y) (Vasas A. – Zalai T.); 02.26-án Nagyiván közelében 2 (Kovács G.); 03.06-án a fülöpszállási Kelemen-széken 2 (Pigniczki Cs. és tsai), a Hortobágyi-halastavon 1 (Zöld B. és tsai); 03.08-án Fülöpszállás közelében (Sátán-halom) 2 (Utassy T.); 03.12-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 pd került szem elé (Vasas A. – Zalai T.).

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): Március és április folyamán rendszeresen meg lehetett figyelni néhány pd-t a fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen és annak környékén (a madarak gyakran párban mozogtak): 03.10-én (Pellinger A.) és 03.13-án (Pellinger A. – Laczik D.) a Nyéki-szálláson 2; 03.15-én a Nyéki-szálláson 2 hím + 1 tojó (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 03.18-án 1 hím + 2 tojó (Riezing N.); 03.21-én a Nyéki-szálláson 5 (Pellinger A. és tsai); 03.37-én 1 (T. Graham); 03.28-án a Borsodi-dűlőben majd a Pap-réten 2 (Hadarics T.); 04.09-én 1 pár (Riezing N.); 04.10-én a Borsodi-dűlőben 2 pár, a Pap-réten 1, a petőházi cukorgyár ülepítőin 1 pár (Mogyorósi S. – Soproni J.); 04.12-én a Borsodi-dűlőben 4 (Pellinger

A.); 04.14-én 3 pár (Riezing N.); 04.18-án a Borsodi-dűlőben 3 pár (Pellinger A.); 04.19-én a Nyéki-szálláson 2 (Fersch A.); 04.21-én (Fersch A.) és 04.23-án (Pellinger A. – Váczai M.) a Borsodi-dűlőben 2; 04.23-án a Nyéki-szálláson 2 (Pellinger A. – Váczai M.); 04.25-én a Borsodi-dűlőben 4 (Hadarics T.); 04.26–27-én a Borsodi-dűlőben 2 pár (Hadarics T.); 04.28-án a Borsodi-dűlőben és a Nyéki-szálláson 1-1 pár (Pellinger A. – Fersch A.), a sarródi Kócsagvár mellett 1 pár (Fersch A.); 04.29-én a Borsodi-dűlőben 2 pár (Hadarics T.), a Nyéki-szálláson 1 pár (Pellinger A.); 04.30-án 3 (Riezing N.). Ezekon kívül 03.13-án a dunateletleni Böddi-széken 1 ad. (Lendvai Cs. és tsai); 03.14-én és 03.20-án a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 hím (Szilágyi A. és tsai); 04.21-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Gál A.); 04.24-én ugyanott 1 tojó (Zeke T. és tsai); 04.24-én a kabai cukorgyár ülepítőin 4 (Zeke T. és tsai); 04.25-én a szegedi Fehér-tavon 1 pd-t láttak (Kókai K. – Puskás L.).

Fütyülő réce (*Anas penelope*): A pitvarosi Montág-pusztán 02.29-én 1200 (Kókai K.); a fülöpszállási Kelemen-széken 03.06-án kb. 2500 (Pigniczki Cs. és tsai), 03.12-én 3483, 03.16-án 1700, 03.25-én 2050 (Pigniczki Cs.); a Hortobágyi-halastavon 03.28-án 2000 pd-t számláltak (Zeke T.).

Üstökösreçe (*Netta rufina*): A Fertő tavon és a mellette lévő élőhely-rekonstrukciós területen a faj rendszeresen megfigyelhető: 03.13. Rákosi-öböl 1 pár (Mogyorósi S. – Molnár B.); 03.15. Nyéki-szállás 1 pár (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 03.21. ugyanott 3 hím + 1 tojó (Hadarics T.); 03.28. ugyanott 1 pár (Hadarics T.); 04.03. Kőrgát mellett 2 pár (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 04.10. Borsodi-dűlő 1 hím, Nyéki-szállás 5 pár (Mogyorósi S. – Soproni J.); 04.11. Borsodi-dűlő 9 hím + 8 tojó (Pellinger A.); 04.14. Nyéki-szállás és Borsodi-dűlő 3 pár, Pap-rét 1 pár (Riezing N.); 04.18. Csempeész-csatorna 4 hím + 2 tojó (Pellinger A.); 04.25. Nyéki-szállás 3 hím + 2 tojó, Pap-rét 20, Borsodi-dűlő 95 hím + 47 tojó (Hadarics T.); 04.27. Nyéki-szállás 10 hím + 8 tojó (Pellinger A. – Laczik D.), Borsodi-dűlő 250 hím + 100 tojó (Hadarics T.); 04.30. 307 hím + 156 tojó (Riezing N.). A Kis-Balatonon ugyancsak rendszeres a faj, bár kisebb számban fordul elő: 03.06. II. ütem 1 pár (Ciconia Klub); 03.13. II. ütem 15 hím + 13 tojó (Lelkes A.), I. ütem 4 pár + 1 hím (Ciconia Klub); 03.18. II. ütem 1 pár (Ciconia Klub); 03.28. I. ütem (Kányavári-sziget) 2 hím (Ciconia Klub); 04.17. I. ütem 48 (Lelkes A.); 04.19. I. ütem (Kányavári-sziget) 2 hím (Ciconia Klub); 04.25. 2 pár + 2 hím + 2 tojó, I. ütem (Kányavári-sziget) 3 hím (Ciconia Klub). A további dunántúli adatok a következők: 03.13. Rétszilasi-halastavak 1 pár + 1 hím (Staudinger I.); 03.13–14. Pilismarót, Duna (Pilismaróti-öböl) 4 (Pest Környéki Madarász Kör); 03.14. Dinnyési-Fertő és Velencei-tó 4-4 (Fenyvesi L.); 03.15. Dinnyési-Fertő 1 hím + 1 tojó (Lendvai F. és tsai); 03.26. Naszály, Ferencmajori-halastavak 2 hím + 3 tojó (Riezing N.); 03.27-én Pilismarót, Duna (Pilismaróti-öböl) 4 hím + 5 tojó (Lendvai Cs.); 03.29. Nórápi-halastó 1 pár (Hencz P.); 04.02. Naszály, Ferencmajori-halastavak 3 hím + 2 tojó (Riezing N.); 04.04. Balatonlelle, Irmapusztai-halastavak 6 pár + 1 tojó (Berényi Zs.); 04.09. Ferencmajori-halastavak 7 hím + 5 tojó (Riezing N.); 04.10. ugyanott 1

pár (Csonka P. és tsai); 04.16. ugyanott 4 hím + 1 tojó (Riezing N.); 04.17. Rétszilasi-halastavak 1 hím (Staudinger I.); 04.18. Dinnyési-Fertő 1, Velencei-tó 6 (Fenyvesi L.); 04.23. Ferencajori-halastavak 4 hím + 5 tojó (Riezing N.); 04.28. Nórápi-halastó 1 hím (Hencz P.); 04.30. Ferencajori-halastavak 2 hím + 1 tojó (Riezing N.). A faj a Dunától keletre továbbra is csak rendkívül szóróványosan fordul elő: 03.19-én (Oláh J.) és 03.21-én (Emri T. és tsai) a Hortobágyi-halastavon 1 hím; 03.30-án a Biharugrai-halastavakon 1 hím + 1 tojó (Vasas A. – Zalai T.); 04.12-én ugyanott 2 (Vasas A.); 04.14–17-ig ugyanott 1 hím (Vasas A. – Zalai T.); 04.23-án (Pigniczki Cs.) és 04.25-én (Kókay Sz. és tsai) a fülöpszállási Fehér-széken 1 pár; 04.27-én ugyanott 1 hím + 1 tojó (Pigniczki Cs.); 04.30-án a kiskunfélegyházi Nagy-sóstavon 1 pár (Pigniczki Cs. – J. Wilson), a Pálmonostora melletti Péteritavon 1 ad. hím pd-t láttak (Pigniczki Cs. – Barkóczy A.).

Hegyi réce (*Aythya marila*): A Dunán 02.01-jén Sződligetnél 1 tojó (Selmeczi Kovács Á.), Visegrádnál 4 hím + 4 tojó (Vasuta G.), a Visegrádi-öbölben 9 hím + 9 tojó, Zebegénynél 11 hím + 15 tojó (Ecsedi Z. és tsai); 02.03-án a Visegrádi-öbölben 12 hím + 6 tojó, a Pilismaróti-öbölben 2 hím + 6 tojó (Magyar G. – T. Salvadori); 02.07-én Sződligetnél 2 tojó (Szemadám Gy.), Gödnél 1 (Selmeczi Kovács Á.); 02.14-én Dömösnél 5 (Jolsvai G.); 02.15-én Zebegénynél 25 (Kókay Sz. – Vámosi K.); 02.16-án a Visegrádi-öbölben 4 hím + 5 tojó, a Pilismaróti-öbölben 4 hím + 4 tojó (Zalai T. és tsai); 02.17-én Almásfüziténél 1 tojó (Jánoska F.); 02.19-én Zebegénynél 1 hím, Zebegény és Szob között 1 hím + 2 tojó pd-t láttak (Szemadám Gy.). 02.20-án Fonyódnál a Balatonon 1 tojó (Ciconia Klub); 02.23-án a Ráckevei-Duna szigetszentmiklósi szakaszán 4 (Hajtó L.); 02.24-én a Szegei-Fertőn 1 tojó, a szegedi Fehér-tavon 3 hím + 4 tojó (Nagy T.); 02.26-án a Szegei-Fertőn 1 tojó (Domján A.), Zebegénynél a Dunán 3 hím + 1 tojó (Szemadám Gy.); 02.27-én a Duna Visegrádi-öbölben 3 hím + 5 tojó (Lendvai Cs.); 02.28-án a Biharugrai-halastavakon 5 hím (Vasas A. – Zalai T.); 03.05-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 hím (Zalai T. és tsai); 03.06-án a Kis-Balaton I. ütemén 1 hím (Ciconia Klub), a szegedi Fehér-tavon 1 tojó (Mészáros Cs. és tsai); 03.10-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 tojó (Ciconia Klub); 03.13-án a Hortobágyi-halastavon 5 hím + 3 tojó (Gyüre P. és tsai), a Balaton Keszthelyi-öbölben 1 hím + 2 tojó (Lelkes A.), a Duna Pilismaróti-öbölben 15 hím + 20 tojó (Albert L.); 03.14-én a Pilismaróti-öbölben 14 (Magyar G.); 03.15-én a Hortobágyi-halastavon 9 hím + 8 tojó (Oláh J. – Tar J.); 03.19-én a geszti Begécsi-víztárolón 4 hím (Vasas A.), a Hortobágyi-halastavon 4 hím + 3 tojó (Oláh J.); 03.20-án a Hortobágyi-halastavon 4 hím + 2 tojó (Seprényi A. és tsai); 04.21-én ugyanott 7 hím + 5 tojó (Emri T. és tsai); 03.22-én a Biharugrai-halastavakon 1 hím + 1 tojó (Vasas A. – Zalai T.); 03.24-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Szondi L.); 03.27-én a Hortobágyi-halastavon 4 hím + 4 tojó (Szemadám Gy. – Végvári Zs.), a kabai cukorgyár ülepítőin 1 hím + 1 tojó (Zeke T.); 03.28-án a Hortobágyi-halastavon 2 (Zöld B.); 03.29-én a geszti Begécsi-víztárolón 2 hím + 1 tojó (Zalai T.); 03.31-én a Biharugrai-halastavakon 8 hím + 4 tojó pd-t láttak (Zalai T.). 04.01-jén a geszti

Begécsi-víztárolón 1 hím (Zalai T.); 04.03-án a Hortobágyi-halastavon 10 (Zöld B. és tsai); 04.05-én a Dinnyési-Fertőn 1 tojó (Lendvai Cs.); 04.07-én a Hortobágyi-halastavon 2 hím, a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 hím + 1 tojó (Oláh J. – Tar J.), a geszti Begécsi-víztárolón 4 hím + 1 tojó (Zalai T. és tsai); 04.08–18-ig a Dinnyési-Fertőn 1 hím + 1 tojó (Fenyvesi L.); 04.09-én a naszályi Ferencajori-halastavakon 1 tojó (Riezing N.); 04.10-én a geszti Begécsi-víztárolón 2 hím (Zalai T.); 04.11-én a Hortobágyi-halastavon 1 (Zöld B.); a Biharugrai-halastavakon 04.12-én 2 hím + 1 tojó (Vasas A.), 04.14-én 3 hím (Vasas A. – Zalai T.), 04.17–19-ig 1 hím + 1 tojó pd-t figyeltek meg (Vasas A. és tsai).

Jegesréce (*Clangula hyemalis*): 02.15-én a Dunakanyarban 1 tojó (Kókay Sz. – Vámosi K.); 02.23-án a Szegei-Fertőn 1 imm. (2y) tojó (Domján A.); 02.28-án a Duna Pilismaróti-öbölben 1 (Horváth G. – Sevcsik A.); 03.02-án (Domján A. – Bártol I.), 03.06–07-én (Mészáros Cs. és tsai; Ampovics Zs.) és 03.09-én (Domján A.) a Szegei-Fertőn 1 imm. (2y) tojó; 03.04-én a Gyula melletti Tavaszrét (belvíztároló) 1 téli tollazatú hím + 2 téli tollazatú tojó (Marik P.); 03.13-án a Duna Pilismaróti-öbölben 2 tojó (Albert L.); 03.14-én ugyanott 1 (Magyar G.); 03.27-én Szobnál a Dunán 2 tojó (Lendvai Cs.); 03.31-én (Horváth M.) és 04.03-án (Pest Környéki Madarász Kör) a Duna zebegényi szakaszán 1 hím + 1 tojó pd-t észleltek.

Füstös réce (*Melanitta fusca*): 1 hím pd-t láttak 03.05-én a Duna sződligeti szakaszán (Selmeczi Kovács Á.).

Örvös bukó (*Mergus serrator*): 02.12-én Drávasztára közelében (Dráva) 1 tojó (Wágner L.); 02.13-án a Duna dömösi szakaszán 1 (Jolsvai G.); 02.16-án a Duna Visegrádi-öbölben 1 tojó (Zalai T. és tsai); 03.06-án a szegedi Fehér-tavon 2 tojó (Mészáros Cs. és tsai); 03.10-én a Körmösdpusztai-víztárolón 1 hím (Demeter L.); 03.13-án a Galambok melletti horgásztavon 1 tojó vagy imm. (Ciconia Klub); 03.17–18-án (Vasas A.) és 03.25-én (Vasas A. – Zalai T.) a Biharugrai-halastavakon 2 tojó; 03.31-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 tojó (Zalai T.); 04.20-án a Szegei-Fertőn 2 hím (Domján A.); 04.25-én az Özd-Szentsimon melletti Szentsimoni-bányatavon 1 tojó madarat figyeltek meg (Kis B.).

Vörös kánya (*Milvus milvus*): 03.04-én és 04.14-én 1 madarat észleltek Sellye közelében (Wágner L.).

Rétisas (*Haliaeetus albicilla*): A Geszt melletti Kis-Vátyon-pusztán 02.06-án 61 (Kazi R. – Tóth I.), 02.07-én 103 (Vasas A. és tsai), 02.27-én pedig 71 éjszakázó madarat számláltak (Forgách B.). A hortobágyi Csécsi-halastónál 03.13-án 23 pd tartózkodott (Kovács G.).

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*): 03.18-án* a Kunmadarasi-pusztán 1 tojót; 03.29-én* a Nagyváni-pusztán 1 imm. hímét láttak.

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): 02.07-én a kardoskúti Fehér-tónál 2 (Barkóczy Cs. – Nagy T.); 02.09-én a Nagyokpáncsi-pusztán 2 ad. (Mészáros Cs.); 02.28-án a balmazújvárosi Darassa-pusztán (Szondi L.) és a pitvarosi Blaskovics-pusztán (Kókai K.) 1-1; 03.02-án a pitvarosi Mon-

47. Füles vöcsök (*Podiceps auritus*) ad., Balmazújváros, Nagy-szik, 1999. április 10. (Cursorius/ifj. Oláb János) – Adult Slavonian Grebe

48. Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) ad., Hidegség, 1999. február 8. (Molnár Balázs) – Adult Whooper Swan

49. Kanadai lúd (*Branta canadensis*), Balatonszentgyörgy, 1999. március 12. (Lelkes András) – Canada Goose

50. Hím bütykös ásóludak (*Tadorna tadorna*), Kaba, 1999. április 24. (Zeke Tamás) – Adult male Shelducks

51. Űstökösrécék (*Netta rufina*), Fertőújlak, 1999. április 26. (Hadarics Tibor) – Red-crested Pochards

52. Szirti sas (*Aquila chrysaetos*) imm., Hortobágy, Mátapuszta, 1999. március 28. (Zeke Tamás) – Immature Golden Eagle

tág-pusztán 1 ad. (Mészáros Cs.); 03.05-én Berettyóújfalui határában (Péntekhalom) 1 (Demeter L.); 03.06-án a balmazújvárosi Magdolnában 1 ad. (Szilágyi A. és tsai); 03.13-án Kardoskúton 1 (Oláh J.); 03.27-én a hortobágyi Bagotán 1 (Szondi L.); 04.03-án (Zöld B. és tsai) és 04.10-én (Ecsedi Z. – Oláh J.) a balmazújvárosi Darassa-pusztán 1; 04.12-én a pitvarosi Blaskovics-pusztán 1 (Nagy T.); 04.20-án a balmazújvárosi Nagy-szikán 1 ad. pd került szem elé (Szilágyi A.).

Szirti sas (*Aquila chrysaetos*): 02.07-én a Cserébökényi-pusztákon 1 imm. (2y vagy 3y) (Bod P. – Bede Á.); 02.21-én a Gerecsében 2 imm. (2y) (Csonka P.); 03.06-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 1-1 (Ciconia Klub); 03.10-én a szabadkigyósi Nagy-gyöp felett 1 imm. (Forgách B.); 03.14-én a kétegyházi Apáti-pusztán 1 imm. (Marik P.); 03.28-án a hortobágyi Mátá-pusztán 1 imm. (2y) pd-t figyeltek meg (Tar A. és tsai).

Halászsas (*Pandion haliaetus*): 03.08-án a Biharugrai-halastavaknál 1 (Vasas A. és tsai); 03.13-án és 03.17-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 1-1 (Ciconia Klub); 03.21-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 5 (Csonka P. és tsai); 03.23-án a Csökmő melletti halastónál 1 (Demeter L.); 03.26-án Földes határában (Palocsa) 1 (M. Magnier – J.-B. Nogués), a Ferencmajori-halastavaknál 1 ad. (Riezing N.); 03.27-én a Dobsza melletti halastónál (Wágner L. és tsai), a Miklósfai-halastavaknál (Ciconia Klub) és a tömörkényi Csaj-tónál (Bánfi P.) 1-1; 03.28-án Tiszavasvári mellett (Munka Szövetkezet halastava) (Polyák F.), Nádudvar közelében (Szemadám Gy. – Végvári Zs.), a nagyhegyesi Elepi-halastónál (Szondi L.) és a szegedi Fehér-tavon (Kókai K.) 1-1; 03.30-án a Biharugrai-halastavaknál 1 (Vasas A.), a Kis-Balatonnál (Balatonmagyaród) 2 (Ciconia Klub); 03.31-én a nagyhegyesi Elepi-halastónál (Szondi L.) és a Szegedi-Fertőn (Nagy T.; Domján A.) 1-1; 04.01-jén a tömörkényi Csaj-tavon 1 (Domján A. – Bánfi P.); 04.02-án Pér közelében 1 + 1 (Váczai M.); 04.03-án Zaláta mellett (Dráva-part) 1 (Wágner L.); 04.04-én a Szegedi-Fertőn 1 (Ampovics Zs. – Halász N.); 04.05-én a Dinnyési-Fertőn 1 (Lendvai Cs.); 04.08-án a Szegedi-Fertőn 1 (Domján A.); 04.09-én a hortobágyi Akadémiai- (Szilágyi A. és tsai) és Fényesi-halastavaknál (Végvári Zs. és tsai) 1-1; 04.09–10-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 (Riezing N.; Csonka P. és tsai); 04.10-én a Várpalota melletti Burokvölgy felett (Megyer Cs. és tsai) és Kocs közelében (Csonka P. és tsai) 1-1; 04.10–11-én a fertőújlaki Borsodidűlőben 1 (Mogyorósi S. – Soproni J.; Hadarics T. – Pözl F.); 04.11-én Tiszavasvári közelében (Munka Szövetkezet halastava) (Rausch N.), a Hortobágy-Berettyó ecsegpusztai szakaszánál (Kazinczi Z.) és a Szegedi-Fertőn (Ampovics Zs.) 1-1; 04.12-én Hatvannál 1 (Zalai T.); 04.14-én a Bodrogzugban (Petrovics Z.), a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál (Szilágyi A.), a geszti Begécsi-víztározónál (Vasas A. – Zalai T.), a csanyteleki Sírőhegyi-halastónál (Ampovics Zs. – Domján A.) és Tatabánya közelében (Csonka P. és tsai) 1-1; 04.16-án a Szegedi-Fertőn (Nagy T.) és a Ferencmajori-halastavaknál (Csonka P. és tsai) 1-1; 04.17-én a petőfiszállási tanyánál 1 (Pigniczki Cs.); 04.20-án Dáka mellett (Koponya-dűlő) 1 (Hencz P.), Vokány közelében 1 áramütéstől elpusztult

finn gyűrűs (Mufics F.); 04.21-én a tömörkényi Csaj-tónál 1 (Domján A. – Ampovics Zs.); 04.25-én Iharosberénynél 1 (Lelkes A.); 04.30-án a Békéscsaba melletti Cserépgyári-halastónál 1 pd-t észleltek (Marik P.).

Kis sólyom (*Falco columbarius*): 02.02-án Komádinál 1 tojó (Oláh J. – Zalai T.); 02.03-án Bogádmindszentnél 1 (Wágner L.); 02.04-én Furta közelében (Peres) 1 tojó (Demeter L.); 02.06-án Mezősas határában (Lapos-dűlő) 1 tojó (Demeter L. és tsai); 02.07-én Hencida mellett (Gyűrű-szeg) 1 (M. Magnier – J.-B. Nogués), Lentinél 1 tojó, Zalabaksa és Csesztreg között 1 hím (Ciconia Klub); 02.18-án Kismarjánál (Vasad) 1 tojó (Weszelin O.); 02.20-án a balmazújvárosi Magdolnában 1 (Szondi L.), Vérteskethelyen 1 imm. (2y) (Csonka P.); 02.26-án a Gerecsében 1 hím (Csonka P.); 03.02-án szintén a Gerecsében 1 (Csonka P. és tsai); 03.06-án a Kis-Balatonnál 1 tojó (Ciconia Klub); 03.07-én a pitvarosi Montág-pusztán 1 (Nagy T. – Törő K.); 03.11-én a balmazújvárosi Darassapusztán 1 (Végvári Zs.), bodrogkeresztúr határában (Dereszla) 1 (Petrovics Z.); 03.13-án Várpalota mellett (Sár-rét) 1 tojó (Somogyi B.); 03.18-án a balmazújvárosi Magdolnában 1 (Szondi L.); 03.20-án Környe és Kocs között 1 (Riezing N.); 03.23-án a Balmazújváros melletti Daru-Karinkó-pusztán 1 (Szondi L.); 03.24-én a sápi Kis-Rábépusztán 1 tojó (Weszelin O. – Debreceni J.); 04.01-jén a hortobágyi Karácsony-fokon 1 hím (Oláh J. – Szilágyi A.); 04.04-én a Nemesahany melletti Sárosfői-halastónál 1 ad. hím (Vasuta G.); 04.05-én Zagypálfalva közelében 1 hím madarat észleltek (Rozgonyi S.).

Kabasólyom (*Falco subbuteo*): Rendkívül korai időpontban, 03.15-én láttak 1 pd-t a tömörkényi Csaj-tónál (Domján A. – Ampovics Zs.).

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): 02.01–03.05-ig 1 madár tartózkodott a pécsi, már évek óta lakatlanul álló ún. „toronyházon” (Ónodi M.). 02.01-jén a pilisi Dömörkapunál 1 ad. (Vasuta G.); 02.06-án a szegedi Dómnál 1 imm. (2y) (Nagy T. és tsai); 02.09-én Kardoskúton 1 imm. (Mészáros Cs.); 02.19-én Szeged belvárosában 1 (Domján A. és tsai); 02.28-án a Pomázi-síkon 1 (Kóvér Z. – Zeitler O.), a szegedi Dómnál 1 imm. (2y) (Kókai K.); 03.03-án Berekbőszörmény határában (Korhány) 1 ad. (Futó R. és tsai); 03.06-án a fülöpszállási Kelemen-széken 1 ad. (Pigniczki Cs. és tsai), a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 ad. (Ciconia Klub); 03.07-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 ad. (Hadarics T. – Váczai M.); 03.12–13-án a fülöpszállási Kelemen-széken 1 ad. (Pigniczki Cs.; Szél L. és tsai); 03.13-án Kardoskúton 1 (Oláh J.); 03.15-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 ad. (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 03.20-án a hortobágyi Nyíró-lapason 1 (Szondi L.); 03.23-én Földes határában (Palocsa) 1 ad. tojó (M. Magnier – J.-B. Nogués); 03.25–26-án a fülöpszállási Kelemen-széken 1 ad. (Pigniczki Cs.); 03.26-án a dunatetőleni Böddi-széken 1 ad. (Vasuta G. és tsai), Fertőújlakon 1 (Schmidt A.); 03.27-én a Zalaegerszeg melletti Válicakölygyben 1 (Ciconia Klub); 03.28-án a Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza-pusztán 1 imm. hím (Szemadám Gy. – Végvári Zs.); 04.18-án a Tetétlen melletti rizsföldken 1 imm. (2y) (Zöld B. és tsai); 04.25-én a fülöpszállási Kelemen-széken 1 ad. (Lendvai Cs.); 04.25-én és

04.27-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. pd-t figyeltek meg (Hadarics T.).

Törpevízicsibe (*Porzana pusilla*): 04.24-én Gutorföldre közelében észlelték 1 pd-t (Ciconia Klub).

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*): A Szegedi-Fertőn 04.04-én 4 (Ampovics Zs. – Halász N.), 04.08-án 1 ad. (Domján A.), 04.11-én 1 (Ampovics Zs.); a Duna Pilismaróti-öblében 04.11-én 1 (Kern R.), 04.24-én 1 ad. pd-t észlelték (Pest Környéki Madarász Kör).

Parti lile (*Cbaradrius biaticula*): 03.06-án Kardoskúton 3 (Domján A. és tsai); 03.07-én a Szegedi-Fertőn 4 (Ampovics Zs.); 03.09-én a nagyhegyesi Elepi-halastavon 10 (Végyvári Zs.), a Szegedi-Fertőn 11 (Domján A.); 03.13-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson (Pellinger A. – Laczik D.) és a Szegedi-Fertőn (Bánfi P. – Domján A.) 1-1; 03.14-én a Szegedi-Fertőn 20 (Nagy T.); 03.15-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 4 (Hadarics T. – Mogyorósi S.), a hortobágyi Fényesi-halastavon 7 (Gyüre P. és tsai); 03.17-én a geszti Begécsi-víztárolón 6 (Vasas A.); 03.18-án Fertőújlakon 4 (Riezing N.), a hortobágyi Fényesi-halastavon 8 (Gál A.); 03.19-én a csanyteleki Síróhegyi-halastavon 6 (Domján A. és tsai); 03.20-án a hortobágyi Gyökérkúti-halastavon 8 (Gyüre P. és tsai), a nagyhegyesi Elepi-halastavon 2 (Szilágyi A. és tsai), a Szegedi-Fertőn 40 (Domján A. és tsai); 03.21-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 20 (Pellinger A. és tsai), a naszályi Ferencmajori-halastavakon 41 (Csonka P. és tsai); 03.23-án a Szegedi-Fertőn 27 (Domján A.); 03.24-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 3, a Karácsony-fokon 2 (Ecsedi Z. – Oláh J.), a Szegedi-Fertőn 3 (Nagy T.); 03.26-án a dunatetőtleni Böddi-széken 7 (Pigniczki Cs. – Lengyel Sz.), a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 (Riezing N.); 03.30-án a szabadszállási Zabszéken 3 (Szel L. és tsai); 04.03-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Mogyorósi S. – Hadarics T.); 04.08-án a Karancslapujtó melletti Kotroczó-pusztán 2 (Rozgonyi S.), a Szegedi-Fertőn 2 (Domján A.); 04.09-én a Ferencmajori-halastavakon 2 (Riezing N.); 04.10-én ugyanott 13 (Csonka P. és tsai); 04.14-én Fertőújlakon 1 (Riezing N.); 04.16-án a nagyhegyesi Elepi-halastavon 2 (Végyvári Zs.), a Ferencmajori-halastavakon 6 (Csonka P. és tsai); 04.18-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson 5 (Pellinger A.), a szegedi Fehér-tavon 2 (Kókai K.); 04.21-én a Szegedi-Fertőn 2 pd került a megfigyelők szeme elé (Nagy T.).

Aranylile (*Pluvialis apricaria*): 03.06-án Kardoskúton 220 (Domján A. és tsai); 03.07-én a pitvarosi Montág-pusztán 600 (Nagy T. – Törő K.); 03.14-én Apaj-pusztán 125 (Vasuta G.), Lenti mellett 95 (Ciconia Klub); 03.18-án Tiszasziget közelében 81 (Kasza F.); 03.20-án ugyanott 117 (Kasza F.); 03.21-én Bagladnál 220-250 (Ciconia Klub), Tiszaszigetnél 81 (Kasza F.); 03.24-én a hortobágyi Karácsony-fokon 658 (Ecsedi Z. – Oláh J.), Bagladnál 130 (Ciconia Klub); 03.26-án Apaj-pusztán 206 (Sós E. és tsai); 03.28-án Kardoskúton 600 (Domján A. – Ampovics Zs.); 04.01-jén a hortobágyi Karácsony-fokon 4300 (Oláh J. – Szilágyi A.); 04.03–04-én ugyanott 2400 (Zeke T.); 04.03-án Apaj-pusztán 500 (Bajor Z. és tsai); 04.14-én a pitvarosi Montág-pusztán 2500 pd-t számláltak (Mészáros Cs.).

Fenyérfutó (*Calidris alba*): 03.29-én a Kis-Balaton II. ütemén 3 téli tollazatú vagy juv. (Ciconia Klub); 04.25-én a dunatetőtleni Böddi-széken 1 nászruhás pd bukkant fel (Kókay Sz. és tsai).

Kis sárszalonka (*Lymnocyptes minimus*): 02.28-án a pitvarosi Blaskovics-pusztán 1 (Kókai K.); 03.13-án a Balatonfűzfő melletti utótisztító tavaknál 1 (Szelle E.); 03.21-én a pitvarosi Montág-pusztán 7 (Mészáros Cs. és tsai); 04.28-án a Nagyiváni-pusztán 1 pd-t láttak (Kovács G.).

Nagy sárszalonka (*Gallinago media*): 04.15-én a Bihar-nagybajom és Bihardancsháza közötti Nagyvárad-legelőn 1 (Weszelinov O.); 04.29-én a hortobágyi Kis-álomzugban szintén 1 pd-t láttak (Végyvári Zs.).

Erdei szalonka (*Scolopax rusticola*): A tárgyalt időszakból a következő adatok érkeztek: 02.02. Zaláta (Dráva-ártér) 1 (Wagner L.); 03.01. Siklós 2 (Kiss J. – Hesz P.); 03.02. Sopron (Szarhalmi-erdő) 1 (Steiger K.); 03.04. Hortobágy (Csécsi-halastó) 1 (Gál A.); 03.06. Siklós 1 (Kiss János); 03.07. Makkoshotyka (Hotyka-völgy) 1 (Petrovics Z. – Szőke Zs.); 03.08–09. Siklós 1 (Kiss J.); 03.11. Siklós 5 (Kiss J.), Tiszasziget (Tisza-ártér) 1 (Kasza F.); 03.12. Siklós 2 (Kiss J.); 03.13. Siklós 5 (Kiss J.); 03.14. Csáfordjánosfa 1 (Németh Cs.), Börzsöny (Nagy-Hideg-hegy) 1 (Schmidt A.), Budapest (Óbudai-sziget) 1 (Pető Á.); 03.18. Harkány 8 (Kiss J.); 03.19. Gyula (Patai-erdő) 2 (Bránya K. – Valki A.); 03.20. Börzsöny (Magyar-hegy) 1 (Schmidt A.), Környe és Kocs között 1 (Riezing N.), Siklós 3 (Kiss J.); 03.21. Perőcsény 1 (Schmidt A.), Siklós 1 (Kiss J.); 03.24. Keselyűsfapuszta 11 (Kiss J.); 03.24–25. Harkány 5 (Kiss J.); 03.25. Ásotthalom 3 (Domján A.); 03.26–27. Siklós 3 (Kiss J.); 03.27. Kisdobza 1 (Wagner L. és tsai); 03.28. Siklós 2 (Kiss J.), Somogy-szob 1 (Kasza F. és tsai); 03.30. Siklós 1 (Kiss J.); 03.31. Bükk-szenterzsébet 3 (Katona Cs.); 04.02. Hortobágy (Bivalyhalmi-erdő) 1 (Végyvári Zs.); 04.03. Tiszasziget (Tisza-ártér) 1 (Kasza F.); 04.08. Harkány 1 (Kiss J.); 04.11. Jós-vafő 1 (Katona Cs.).

Kis póling (*Numenius phaeopus*): A kis póling a tavaszi vonulás során az Alföldön viszonylag gyakori madár, néhány pd-os kis csapatait szinte mindenütt lehet látni, de helyenként nagyobb – több százas – tömegek is megfigyelhetők, ezért az alföldi adatok közül csak a tíznél nagyobb példányszámú csapatokra vonatkozókat közöljük: 03.05. Kiskundorozsma (Rózsa-lapos) 33 (Mészáros Cs. – Kókai K.); 03.25. Geszt (Begécsi-víztároló) 21 (Vasas A. – Zalai T.); 03.28. Kardoskút 510 (Domján A. és tsai); 04.06. Tetőtlen 28 (Ecsedi Z. – Oláh J.), Váncsod (Váncsodi-legelő) 37 (Demeter L.); 04.07. Gyula (Tavaszerét) 80-85 (Marik P.); 04.07. Hortobágy (Akadémiai-halastó) 18 (Simay A. – Simay G.); 04.08. Hortobágy (Vajda-lapos) 12 (Végyvári Zs.); 04.10. Cserebökényi-puszták 38 (Bod P. – Bede Á.), Geszt (Begécsi-víztároló) 43 (Zalai T.), Tetőtlen (rizsföldek) 11 (Zeke T.), Váncsod (Váncsodi-legelő) 66, Zsáka (Csátó) 23, Zsáka (Álom-zug) 11 (Demeter L.); 04.12. Pitvaros (Blaskovics-pusztá) 29, Pitvaros (Montág-pusztá) 220 (Nagy T.); 04.14. Geszt (Begécsi-víztároló) 22 (Vasas A. – Zalai T.), Pitvaros (Blaskovics-pusztá) 40, Pitvaros (Montág-pusztá) 17 (Mészáros Cs.); 04.15. Bihar-

53. Aranylilék (*Pluvialis apricaria*), Hortobágy, Karácsony-fok, 1999. április 1. (Cursorius/íjf. Oláb János) – Golden Plovers

54. Tavi cankók (*Tringa stagnatilis*), Kaba, 1999. április 10. (Zeke Tamás) – Marsb Sandpipers

55. Vörhenyes fecske (*Hirundo daurica*), Zebegény, 1999. április 18. (Cursorius/íjf. Oláb János) – Red-rumped Swallow

56. Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*), Regéc, 1999. április 9. (Gál András) – Alpine Accentor

nagybajom (Nagyváradilegelő) 48 (Weszelinov O.), Földes 20 (Végvári Zs.); 04.16. Fábiánsebestyén (Külsőpuszta) 61 (Bede Á. – Terney D.); 04.17. Pusztaszér (Büdös-szék) 17 (Pigniczki Cs.), Váncsod (Váncsodilegelő) 57, Zsáka (Csipszila) 11 (Demeter L.); 04.21. Hortobágy (Pentezug) 10 (Gál A.); 04.22–23. Fülöpszállás (Kelemen-szék) 13 (Pigniczki Cs. és tsai); 04.23. Biharnagybajom (Nagyváradilegelő) 24 (Weszelinov O.); 04.24. Tétlen (rizsföldek) 13 (Zeke T. és tsai); 04.25. Fülöpszállás (Kelemen-szék) 12 (Kókay Sz. és tsai); 04.27. Battonya (Szionda-puszta) kb. 200 pd (Csathó A. – Csathó A.). A Dunántúlon csak néhány alkalommal bukkant fel: 04.11. Pilismarót (Duna, Pilismaróti-öböl) 1 (Kern R.); 04.25. Fertőújlak (Borsodi-dűlő) 21 (Pellinger A.); 04.26. ugyanott 10 (Hadarics T.); 04.27. Fertőújlak (Nyéki-szállás) 3 (Pellinger A. – Laczik D.); 04.29. Fertőújlak (Borsodidűlő) 3 pd (Hadarics T. – H. Dietz).

Vékonycsőrű póling (*Numenius tenuirostris*): 03.24-én* a balmazújvárosi Nagy-sziken, 04.25-én* pedig a nagyhegyesi Elepi-halastavon észleltek 1-1 pd-t.

Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): 03.29-én a kabai cukorgyár ülepítőin 1 (Németh L. – Oláh J.); 03.30-án a balmazújvárosi Nagy-sziken 2 (Szilágyi A. és tsai); 04.02-án ugyanott 1 (Szondi L.); 04.03-án Fülöpszállás közelében 2 (Kókay Sz.); 04.06-án a kabai cukorgyár ülepítőin 6 (Ecsedi Z. – Oláh J.); 04.08-án a Szegedi-Fertőn 4 (Domján A.); 04.09–10-én a balmazújvárosi Nagy-sziken 2 (Végvári Zs.; Szilágyi A. és tsai); 04.10-én a Cserebökényi-pusztákon 2 (Bod P. – Bede Á.), a kabai cukorgyár ülepítőin 13 (Zeke T.), a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 ad. (Csonka P. és tsai); 04.11-én a Szegedi-Fertőn 5 (Ampovics Zs.); 04.12-én a kabai cukorgyár ülepítőin 10 (Ecsedi Z.), a szegedi Fehér-tavon 1 (Domján A.); 04.14-én a balmazújvárosi Nagy-sziken 2 (Szilágyi A.), a kabai cukorgyár ülepítőin 9 (Oláh J.), a tömörkényi Csaj-tavon 3 (Domján A. – Ampovics Zs.); 04.16-án a balmazújvárosi Nagy-sziken 1 (Ecsedi Z.), a nagyhegyesi Elepi-halastavon (Végvári Zs.) és a naszályi Ferencmajori-halastavakon (Riezing N.) 3-3, a szegedi Fehér-tavon 2 (Mészáros Cs.), a sárkeresztúri Sárkány-tavon 1 (Bajor Z. és tsai); 04.17-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 5, a Borsodi-dűlőben 1 (Hadarics T.); 04.18-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Pellinger A.), a kabai cukorgyár ülepítőin 4 (Gyüre P. és tsai); 04.19-én a balmazújvárosi Nagy-sziken (Szilágyi A.), a Nagyvíván melletti Kunkápolnási-mocsárban (Kovács G.) és a hahóti tőzegbányatavaknál (Ciconia Klub) 1-1; 04.21-én a Kunmadarasi-pusztán 1 (Kovács G.); 04.23-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 3 (Riezing N.); 04.24-én a kabai cukorgyár ülepítőin 1 (Gyüre P. és tsai), a Kunkápolnási-mocsárban 2 (Kovács G.); 04.25-én a dunatetőn Bóddi-széken 2 ad. nászhűs (Lendvai Cs.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben és a Nyéki-szálláson 1-1 pd-t figyeltek meg (Hadarics T.).

Szürke cankó (*Tringa nebularia*): 04.29-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 43 pd-os csapatot láttak (Hadarics T. – H. Dietz).

Halászsírály (*Larus icthyaetus*): 04.18-án* a szegedi Fehér-tavon, 04.24-én* pedig a hortobágyi Mátá-pusztán láttak 1-1 imm. (2y) madarat.

Szerecsensírály (*Larus melanocephalus*): A Dél-Alföldről a következő adatokat kaptuk: 03.05. Kiskundorozsma, Rózsá-lapos 1 (Mészáros Cs. – Kókai K.); 03.06. Szegedi-Fertő 1 (Mészáros Cs. és tsai); 03.13. ugyanott 1 ad. (Domján A. – Bánfi P.); 03.23. ugyanott 6 ad. (Domján A.); 03.26. Szeged, Baktó 1 ad. (Domján A.); 03.27. Kiskundorozsma 1 ad. (Domján A.); 03.31. Szegedi-Fertő 6 ad. (Domján A.); 04.12. szegedi Fehér-tó 14 ad. (Domján A.); 04.14. Csanytelek, Siróhegyi-halastó 1 ad. (Domján A. – Ampovics Zs.); 04.17. Pusztaszér, Büdös-szék 2 ad. (Pigniczki Cs.); 04.25. Szentesi-Fertő 2 ad. (Bod P. – Bede Á.). A Kiskunságban ugyancsak rendszeresen megfigyelhető volt a faj: 03.12. Fülöpszállás, Kelemen-szék 1 (Pigniczki Cs. – Utassy T.); 03.13. ugyanott 2 ad. (Lendvai Cs. és tsai); 03.16–18. ugyanott 2 ad. (Pigniczki Cs.); 03.25. Fülöpszállás, Fehér-szék 1, Kelemen-szék 4 ad., Soltzentimre, Csaba-rét 2 ad. (Pigniczki Cs.); 03.26. Kelemen-szék 1 pár (Sós E. és tsai); 03.29. ugyanott 5 ad. (Lendvai Cs. és tsai); 03.30. Szabadszállás, Zab-szék 1 imm. (2y) (Lendvai Cs. és tsai); 04.03. Csaba-rét 2 ad. (Kókay Sz.); 04.09. Kelemen-szék 5 ad., Solt, Járás-puszta 2 ad. (Pigniczki Cs.); 04.15. Fehér-szék 1 ad. (Pigniczki Cs. – Utassy T.), Kelemen-szék 5 ad. (Pigniczki Cs.); 04.22. Kelemen-szék 4 ad. (Pigniczki Cs.); 04.23. Fehér-szék 2 ad., Kelemen-szék 6 ad. (Pigniczki Cs. és tsai); 04.25. Fehér-szék 1 pár, Kelemen-szék 6 ad. (Lendvai Cs.); 04.26. Apaj, élőhely-rekonstrukció 3 ad. (Pigniczki Cs. – Boros E.); 04.27. Fehér-szék 11 ad. + 2 imm. (3y), Kelemen-szék 6 ad. (Pigniczki Cs.); 04.30. Bugyi, Moby Dick-halastó 2 ad. (Sós E. – Vasuta G.). Az Alföld más területei közül a kabai cukorgyár ülepítőin 03.29-én 1 ad. (Németh L. – Oláh J.); a Biharugrai-halastavakon 03.22–25-ig 1 ad. (Vasas A. – Zalai T.), 03.30-án 3 ad., 03.31-én 4 ad. (Zalai T.), 04.06-án 3 ad. (Vasas A.); a Körömszuztai-víztározón 04.10-én 4 pd-t láttak (Demeter L.). A Dunántúli adatok a következők: 03.15. Rétszilasi-halastavak 1 ad. (Szél L. és tsai); 04.03. Fertőújlak, Borsodidűlő és Cikes 2-2 (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 04.04. Fertőújlak 3 ad. (Fodor A.); 04.09. Velence 1 (Fodor A.); 04.25. Kis-Balaton I. és II. üteme között 1 ad. (Ciconia Klub); 04.25. Zalaegerszeg, Gébarti-tó 1 ad. (Ciconia Klub).

Vékonycsőrű sírály (*Larus genei*): 04.25-én* Apaj közelében, az ún. Moby Dick I. kavicsbányató melletti belvízfolton került szem elé 1 ad. pd.

Heringsírály (*Larus fuscus*): 04.03-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (*ssp. fuscus*) (Hadarics T. – Mogyorósi S.), a hortobágyi Mátán 1 (*ssp. fuscus*) (Emri T. és tsai); 04.04-én a Szegedi-Fertőn 1 ad. (Ampovics Zs. – Halász N.); 04.09-én a fülöpszállási Kelemen-széken 1 ad. (*ssp. fuscus*) (Pigniczki Cs.); 04.12-én a Duna budapesti szakaszán (az Erzsébet-híd budai hídfőjénél) 3 ad. (Bokor H. – Katona I.); 04.12–19-ig a Biharugrai-halastavakon 1 imm. (4y) (*ssp. fuscus*) (Vasas A.); 04.17-én ugyanott 2 ad. (*ssp. fuscus*) (Vasas A. és tsai); 04.19-én a Hortobágyi-halastavon 1 ad. (Szemadám Gy.), a Biharugrai-halastavakon 2 ad. + 1 imm. (3y) (Vasas A. – Zalai T.); 04.20-án a Szegedi-Fertőn 1 ad. (*ssp. fuscus*) (Domján A.); 04.21-én a Hortobágyi-halastavon 1 (*ssp. fuscus*) (Ecsedi Z. és tsai); 04.22-én a fülöpszállási Kelemen-széken 2 ad. (*ssp. fus-*

cus) (Pigniczki Cs.); 04.23-án ugyanott 1 ad. (*ssp. fuscus*) (Pigniczki Cs. és tsai); 04.24-én a Hortobágyi-halastavon 1 ad. (*ssp. fuscus*) pd-t figyeltek meg (Gyüre P. és tsai).

Jeges sirály (*Larus hyperboreus*): A szegedi Fehér-tavon 03.14-én* és 03.24-én* láttak 1 ad. pd-t.

Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*): 04.26-án* 1 ad. pd-t figyeltek meg a Fertőújlak melletti Borsodi-dűlőben.

Lócsér (*Sterna caspia*): A szegedi Fehér-tavon 03.28-án 2 (Kókai K.), 03.31-én 4 ad. (Nagy T.), 04.04-én 2 (Kókai K. – Cseh J.); a Szegedi-Fertőn 04.04-én 2 (Ampovics Zs. – Halász N.), 04.11-én 5 (Ampovics Zs.); a szegedi Fehér-tavon 04.12-én 5 pd-t észleltek (Domján A.). 04.09-én Gárdonyiban (Velencei-tó) 1 (Fodor A.); 04.14-én a csanyteleki Síróhegyi-halastavon 1 (Ampovics Zs. – Domján A.); 04.16-án a Szegedi-Fertőn 2 ad. (Nagy T.; Mészáros Cs.); 04.17-én a pusztaszeri Büdös-széken 2 ad. (Pigniczki Cs.); 04.19-én a Biharugrai-halastavon 1 (Vasas A. – Zalai T.); 04.20-án Dinnyésen 1 (Horváth M.), a Balmazújváros melletti Virágoskúti-halastavon 1 ad. (Szilágyi A. és tsai), a szegedi Fehér-tavon 3, a Szegedi-Fertőn 2 (Domján A.); 04.21-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 3 (Gál A.), a tömörkényi Csaj-tavon 1 (Ampovics Zs. – Domján A.); 04.22–23-án a fülöpszállási Kelemen-széken 1 ad. (Pigniczki Cs. és tsai); 04.23-án a szabadszállási Zab-széken 2 ad. (Pigniczki Cs.); 04.25-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Kókai K. – Puskás L.); 04.30-án a hortobágyi Fényesi-halastavon 3 pd került szem elé (Kovács G.).

Kis csér (*Sterna albifrons*): 04.26-án Szigetszentmiklós közelében láttak 2 pd-t (Hajtó L.).

Fattyúszerkő (*Chlydonias hybridus*): 04.30-án a Hortobágyon, a Kunkápolnási-mocsár területén 500 vonuló madarat észleltek (Kovács G.).

Fehérszárnyú szerkő (*Chlydonias leucopterus*): 04.30-án Kunmadaras határában, a Kunkápolnási-mocsár térségében 500 vonuló pd-t láttak (Kovács G.).

Füleskuvik (*Otus scops*): 04.29-én 4 madár szólt a pécsi árnyas utcában (Ónodi M.).

Törpekuvik (*Glaucidium passerinum*): 04.11-én* éjszaka 1 hím madár hangját hallották a Gerecsében, a Nagypisznice nyugati oldalán.

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): 02.07-én a Hortobágyon (Kónya) 7 (Juhász L. és tsai); 02.11-én Mezőpeterd határában (Ölyvösi-dűlő) 1 (Weszelinov O. és tsai); 02.13-án a türkevei csónakázótónál 1 (Pabar Z.); 02.14-én a geszti Begécsi-víztárolónál 1 (Zalai T.); 02.14-én Túrkeve mellett (Iovarda) 2 (Pabar Z.); 02.25-én a hortobágyi Kunkápolnási-mocsár területén 2 (Kovács G.); 02.28-án a pitvarosi Montág-pusztán 1 (Kókai K.); 03.01-jén a Váncsodilegélőn 1 (Futó R. és tsai); 03.19-én a Tarnaszentmiklós melletti Hamvajárási-dűlőben 1 (Borbáth P. – Zalai T.); 04.11-én Kömlő határában (Nagy-járás) 1 (Ambrus B.); 04.16-án a tiszavasvári Fehér-széknel 1 pd-t láttak (Polyák F.).

Kalandrapacsirta (*Melanocorypha calandra*): 02.20-án* 1 ad. madár került szem elé a kardoskúti Fehér-tó közelében.

Szikipacsirta (*Calandrella brachydactyla*): 04.20-án* 1 hím pd-t észleltek újfahértó közelében.

Vörhenyes fecske (*Hirundo daurica*): 04.18–19-én* 1 pd-t figyeltek meg Zebegény közelében, a Duna felett.

Erdei pityer (*Anthus trivialis*): 02.01-jén 2 pd-t észleltek Szentes határában (Ilona-part) egy silódombon (Bod P.).

Rozsdástorkú pityer (*Anthus cervinus*): 04.14-én a zsadányi Kivágási-legelőn 1 (Vasas A. – Zalai T.); 04.17-én a Nagyváni-pusztán 1 (Ecsedi Z. – Kovács G.); 04.18-án a kabai cukorgyári ülepítőinél 4 (Emri T. és tsai); 04.20-án a balmazújvárosi Nagy-szikén 1 (Ecsedi Z. és tsai); 04.24-én a hortobágyi Mátán 2 (Emri T. és tsai); 04.26-án a hortobágyi Nyári-járáson 2 (Végyvári Zs.); 04.28-án a szintén hortobágyi Nyirő-lapason 1 (Végyvári Zs.); 04.29-én az ugyancsak a Hortobágyon lévő Ökörföldön 1 (Végyvári Zs.); 04.30-án a kétegyházi Apáti-pusztán 2 pd-t észleltek (Marik P.).

Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): 02.03-án a Dunakanyarban 1 (Magyar G., T. Salvadori); 02.04-én a balmazújvárosi Magdolnában 1 (Szondi L.); 02.06-án Mezősas határában (Cseste-sziget) 1 (Weszelinov O. és tsai); 02.10-én a Balatonfűzfő melletti utótisztító tavakon 1 (Szelle E.); 02.12-én a szegedi Fehér-tavon 2 (Domján A.); 02.14-én a balmazújvárosi Magdolnában 1 (Szondi L.), a Szegedi-Fertőn 2 (Nagy T.); 02.16-án Ártánd mellett, a Kutas-főcsatornánál 2 (Weszelinov O. és tsai), a Szegedi-Fertőn 2 (Domján A.); 02.20-án a szegedi Fehér-tavon 1 (Mészáros Cs.); 02.23-án Balmazújváros közelében 1 (Végyvári Zs.); 03.02-án a hortobágyi Görbe-hátton 2 (Végyvári Zs.); 03.04-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 (Riezing N.); 03.06-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 10 (Ciconia Klub), a Szegedi-Fertőn 15 (Mészáros Cs. és tsai); 03.08-án a sápi Kis-Rábé-pusztán 2, Tetétlen mellett (Sziget) 1 (Weszelinov O. és tsai); 03.10-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 6 (Ciconia Klub), a kabai cukorgyári ülepítőin 1 (Weszelinov O. és tsai); 03.11-én Zalaegerszeg mellett (Neszele) 1 (Ciconia Klub), Földes határában (Palocsa) 3 (Weszelinov O. és tsai); 03.12-én a Hortobágyi-halastónál 1 (Gál A.); 03.13-án a Bokodi-hütőtónál 1 (Riezing N.), a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 3 (Ciconia Klub); 03.14-én Debrecen mellett, a Bodzás-víztárolónál 1, a Halápi-víztárolónál 2 (Gál A.); 03.15-én a tömörkényi Csaj-tavon 1, a csanyteleki Síróhegyi-halastónál 5 (Domján A. – Ampovics Zs.); 03.16-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 9 (Ciconia Klub); 03.17-én ugyanott 8 (Ciconia Klub); 03.18-án Fertőújlakon 1 (Riezing N.); 03.24-én a sápi Kis-Rábé-pusztán 2 (Weszelinov O. – Debreceni J.); 03.26-án a dunatetőtleni Böddi-széken 4 (Vasuta G. és tsai), a fülöpszállási Kelemen-széken 1 (Sós E. – Vasuta G.); 03.27-én a Sajószentpéter melletti ún. Új-tónál 1 (Török Z.); 03.28-án a budapesti Naplás-tónál 1 (Bajor Z. és tsai); 04.03-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 (Ciconia Klub); 04.11-én a kisbucsei tőzegbányatavaknál 3 pd-t láttak (Ciconia Klub).

Kucsmás billegető (*Motacilla flava feldegg*): 04.09-én Nagytóke határában (Szikhát) 1 ad. hím (Bede Á.); 04.21-én Battonya mellett, az ún. új téglagyári tavaknál 1 ad.

hím (Csathó A. – Csathó A.); 04.23-án Biharnagybajom mellett (Nagyváradi-legelő) (Weszelinov O.) és a naszályi Ferencmajori-halastavaknál (Riezing N.) 1-1 hím; 04.25-én a Székkutas melletti Kakas-széken 1 ad. hím pd-t figyeltek meg (Bod P. – Bede Á.).

Citrombillegető (*Motacilla citreola*): 04.16-án* a szege-di Fehér-tavon 1 ad. hím madarat észleltek, amely a törzs-alak küllemi bélyegeit mutatta.

Csonttollú (*Bombycilla garrulus*): 02.11-én Mátrafüreden 40-50 (Kalotás Zs.); 02.12-én Vérteskethelyen 4 (Csonka P.); 03.07-én Bódvaszilason 5 (Vizslán T. – Pingitzer B.); 03.20-án a Tállya melletti Hidegpatak-völgyben 11 (Petrovics Z.); 04.11-én a Zempléni-hegységben (Rókas-tető) 70 (Gál A.); 04.13-án a miskolctapolcai strand környékén 72 (Vizslán T. – Pingitzer B.); 04.15-én a miskolctapolcai Csónakázó-tónál kb. 60 (Vizslán T. – Pingitzer B.); 04.17-én ugyanott kb. 45 (Vizslán T. – Pingitzer B.); 04.22-én Miskolctapolca belterületén kb. 100 (Monostori L.), külterületén 15 + 1 pd-t észleltek (Vizslán T. – Pingitzer B.).

Havasi szürkebegy (*Prumella collaris*): 02.04-én a Márianosztra melletti Csák-hegyen 11 (Ugrai Z. és tsai); 02.06-án a nagymarosi Szent Mihály-hegyen 1 imm. (2y) (Gulyás K. Cs. – Vasuta G.); 02.27-én a visegrádi Salamon-toronynál 3 ad. (Berényi Zs.); 03.14-én a bükkii Tar-kőnél min. 1 (Ferenc A.); 04.09-én a regéci vár romjain 6 pd-t figyeltek meg (Gál A.).

Örvös rigó (*Turdus torquatus*): 04.07-én a Hortobágyi-halastó mellett (Cserepes-pusztá) 1 imm. hím (Oláh J. és tsai); 04.14-én Drávasztrán 1 hím (Wágner L.); 04.29-én a Tokaji-hegyen (Nagy-Kopasz) 1 hím pd-t figyeltek meg (Oláh J. – Petrovics Z.).

Szőlőrigó (*Turdus iliacus*): 02.01-jén a keszthelyi kastélyparkban 3 (Lelkes A.), Szakonyban 1 (Mogyorósi S. – Molnár B.), a váci Duna-ártéren 40 (Selmeczi Kovács Á.); 02.05-én Tiszanánán 1 (Godó L. M.); 02.21-én Szegeden, az újszegedi Tisza-hullámtéren 1 (Kasza F.); 03.04-én a hortobágyi Pityeri-erdőnél 1 (Szilágyi A.); 03.07-én a balmazújvárosi Nagy-sziken 3 (Szilágyi A. és tsai), a püspökladányi ágota-pusztán 1 (Ecsedi Z. és tsai); 03.10-én a Debrecen melletti Fancsika II. víztárolónál 6 (Gál A.), a hortobágyi Hídlábi-erdőnél 5 (Ecsedi Z. és tsai); 03.11-én a Hortobágyi-halastónál 2 (Végvári Zs.), Nagyszékely mellett 14 (Ispán M. – Vasuta G.); 03.13-án a gödi Duna-ártéren 1 (Selmeczi Kovács Á.), a szege-di Tisza-ártéren 4 (Kasza F.); 03.14-én Szegeden, az újszegedi Tisza-hullámtéren 3 (Kasza F.); 03.18-án a hortobágyi Pentezugban 1 (Végvári Zs.), a tiszaszegedi Tisza-ártéren 18 (Kasza F.); 03.20-án Apajnál 1 (Kókay Sz. – Széles A.), Tiszaszégetnél 12 (Kasza F.), a zalaegerszegi Gébarti-tónál 1 (Ciconia Klub); 03.21-én a hortobágyi Rókáson 1 (Szilágyi A. és tsai); 03.23-án a gödi Duna-ártéren 15, a vácin 5 (Selmeczi Kovács Á.); 03.24-én a hortobágyi Bivalyhalmi-erdőnél 2 (Végvári Zs.); 03.25-én a fülöpszállási Kelemen-széken 7 (Pigniczki Cs.), Fülöpszálláson 3 (Kókay Sz.), a püspökladányi ágota-pusztán 2 (Végvári Zs.); 03.26-án a nagyhegyesi Elepi-halastónál 2 (Végvári Zs.), Fülöpszállás mellett (Kiskunsági-főcsatorna) 5 (Pigniczki Cs.); 03.27-

én Somogyiszobon 4, a Senta melletti Baláta-tónál 11 (Kasza F.); 03.28-án a Kiskunfélegyháza melletti Nagy-sóstónál 2 (Pigniczki Cs. és tsai); 03.30-án a hortobágyi Vajdaplason (Végvári Zs.) és az izsáki Kolon-tónál (Pigniczki Cs. és tsai) 2-2; 04.01-jén Verőcén 1 (Selmeczi Kovács Á.); 04.02-án a hortobágyi Bivalyhalmi-erdőnél 30, a nagyhegyesi Elepi-halastónál 6 (Végvári Zs.); 04.03-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Mogyorósi S. – Hadarics T.); 04.04-én Doba közelében (Dobai-erdő) 1 (Vasuta G.); 04.05-én a Varbói-tónál 1 (Török Z.); 04.06-án a hortobágyi Bivalyhalmi-erdőnél 8 (Végvári Zs.); 04.07-én a nádudvari Szelencs-pusztán 2 pd-t láttak (Végvári Zs.).

Csíkosfejű nádiposzáta (*Acrocephalus paludicola*): 04.28-án a Nagyváni-pusztán 5 hím énekelt (Kovács G.); 04.29-én a hortobágyi Ökörföldön is észleltek 1 pd-t (Végvári Zs.).

Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): A Soproni-hegységben 03.14-én a Hidegvíz-völgyben 1 (Soproni J.); 04.03-án a Köves-árokban 3, az Ultrán 2 (Soproni J. és tsai); 04.05-én a Magas-bércen 1 (Soproni J.); 04.06–08-ig a Soproni Egyetem botanikus kertjében 1 (Riezing N.); 04.15-én a Deák-kútnál 2 (Riezing N.); 04.19-én az egyetem botanikus kertjében 1 hím (Selmeczi Kovács Á.); 04.24-én a Magas-bércen 2, a Vadkan-árokban 1 hím (Soproni J.); 04.26-án a Hidegvíz-völgyben 1 (Riezing N.); 04.27-én Újhermesnél 1 (Soproni J.); 04.29-én a Seprőkő-hegyen 2 pd-t láttak (Soproni J.). Ezeken kívül 03.30-án Mátrafüreden (Riezing N.), 04.07-én a hortobágyi Cserepes-pusztán (Oláh J. – Tar J.), 04.14-én pedig a Makkoshotyka melletti Hotyka-völgyben (Petrovics Z.) észleltek 1-1 pd-t.

Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*): 03.19-én 1 nászruhás madarat figyeltek meg Nyghársány közelében a Szársomlyó kőbányájában (Ispán M. – Vasuta G.).

Nagy örgébics (*Lanius excubitor*): Februárból 86, márciusból 21, áprilisből pedig 2 adatot kaptunk. A februári és a márciusi adatok a következőképpen oszlottak meg: 02.01–05. között 22 adat (24 pd); 02.06–10. között 15 adat (20 pd); 02.11–15. között 7 adat (7 pd); 02.16–20. között 16 adat (16 pd); 02.21–25. között 11 adat (12 pd); 02.26–28. között 16 adat (16 pd); 03.01–05. között 5 adat (5 pd); 03.06–10. között 6 adat (6 pd); 03.11–15. között 5 adat (5 pd); 03.16–20. között 2 adat (2 pd); 03.21–25. között 3 adat (3 pd). Az áprilisi adatok a következők: 04.11. Ipolytarnóc 1 (Rozgonyi S. – Egyed P.); 04.24. Bocfolde és Sárhida között 2 pd (Ciconia Klub).

Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*): 02.11-én Biharugra belterületén (Zalai T.), 02.20-án pedig Balatonakarttyán láttak 1-1 pd-t.

Kormos varjú (*Corvus corone corone*): 02.01-jén Alsógödön 1 (Oláh S.); 02.23-án a szombathelyi Gyöngyöshermáni-kavicsbányatavaknál 1 (Ruisz K.); 02.24-én és 03.09-én Fertőhomokon 1-1 (Mogyorósi S.); 03.16-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 1 (Ciconia Klub); 03.21-én Lenti közelében 5 (Ciconia Klub); 03.22-én Fertőhomokon 1 (Mogyorósi S.); 03.27-én a Zalaegerszeg melletti Válicka-völgyben 4 (Ciconia Klub); 03.29-én Fertőhomo-

kon 1 (Mogyorósi S.), Uraiújfalunál 1 (Németh Cs.); 03.31-én a Kőszeg melletti Alsó-réten 1 (Németh Cs.); 04.19-én Fenékpusztán 1 pd-t észleltek (Ciconia Klub).

Sárgacsőrű kenderike (*Carduelis flavirostris*): 02.01-jén a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 25 (Végyvári Zs.), a Szegedi-Fertőn 10 (Domján A.); 02.06-án a balmazújvárosi Kis-szegben 1 (Szondi L.), a hortobágyi Nyíri-járáson 2 (Szilágyi A. és tsai); 02.07-én a balmazújvárosi Magdolnában 2 (Szondi L.), a hortobágyi Nyíró-laposon 58 (Szilágyi A.), Nagyvíván közelében 3 (Kovács G. és tsai), a kardoskúti Fehér-tónál 50 (Nagy T. és tsai), a pitvarosi Montág-pusztán 40 (Kókai K.); 02.09-én a balmazújvárosi Magdolnában 2 (Szondi L.), Zsadány határában (Kis-Kivágás) 70 (Zalai T.); 02.10-én Biharugra mellett (Fertály) 16 (Zalai T.); 02.14-én a balmazújvárosi Magdolnában 8 (Szondi L.), Nagyvíván közelében 1 (Kovács G.), a Szegedi-Fertőn 4 (Kókai K.); 02.16-án a Szegedi-Fertőn 2 (Domján A.); 02.19-én a balmazújvárosi Magdolnában 30 (Szondi L.); 02.22-én a kardoskúti Fehér-tónál 40 (Vasas A. – Zalai T.); 02.23-án a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 23 (Végyvári Zs.); 02.26-án a hortobágyi Zám-pusztán 50 (Kovács G.); 02.27-én a balmazújvárosi Nagyzsiken (Szilágyi A. – Sebők T.) és a Magdolnában (Szondi L.) 20-20, a nagyhegyesi Elepi-halastónál 1, a hortobágyi Nyíró-laposon 30 (Szilágyi A. – Sebők T.), a Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza-pusztán 50 (Kovács G. és tsai); 02.28-án a balmazújvárosi Magdolnában 35 (Ecsedi Z.); 03.01-jén ugyanott 7 (Ecsedi Z. – Nagy Gy.), Nagyvíván mellett 1 (Kovács G.); 03.02-án a hortobágyi Görbe-háton 10 (Végyvári Zs.); 03.03-án a balmazújvárosi Magdolnában 1 (Szilágyi A.); 03.04-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 15 (Végyvári Zs.), a hortobágyi Pityeri-erdőnél 6 (Szilágyi A.); 03.06-án a Hortobágyi-halastónál 30 pd-t észleltek (Emri T. és tsai).

Zseze (*Carduelis flammea*): 02.19-én Szigetszentmiklóson 19 (Hajtó L.); 02.20-án Debrecenben (Pallag) 1 ad. tojó madarat láttak (J.-B. Nogués és tsai).

Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*): 02.06-án a hortobágyi Nyíri-járáson 2 (Szilágyi A. és tsai); 03.30-án a Balmazújváros melletti Daru-Karinkó-pusztán 1 pd-t észleltek (Végyvári Zs.).

Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): 02.04-én a balmazújvárosi Magdolnában 1 (Szondi L.); 02.06-án a hortobágyi Pentezugban 1 (Gál A.); 02.07-én a szintén hortobágyi Nyíró-laposon 23 (Szondi L.); 02.14-én Berettyóújfalu közelében (Újfalusi-legelő) 1 ad. hím + 1 ad. tojó (Weszelinov O. és tsai); 02.15-én Jászládán mellett 5

(Fatér I.); 02.17-én ugyanott 21 (Fatér I.); 02.18-án Tószeg határában (Akadály) 10 (Ispán M. – Vasuta G.); 02.19-én Püspökladány közelében (Batonyás) 1 hím (Demeter L.); 02.23-án a Konyár melletti Fehértói-víztárolónál 1 ad. tojó + 1 juv. (J.-B. Nogués – M. Magnier); 02.26-án a Nagyvíván-pusztán 21 (Kovács G.); 03.15-én Balmazújvárosnál 1 pd-t figyeltek meg (Szondi L.).

Bajszos sármány (*Emberiza cia*): A nagymarosi Szent Mihály-hegyen 02.06-án (Gulyás K. Cs. – Vasuta G.) és 03.01-jén (Vasuta G.) 1-1 hím; a pécsi Tettyén 03.04-én 2 + 1 (Ispán M. – Vasuta G.); az Uppony melletti Láz-bérci-víztároló közelében 03.13-án 1 tojó pd-t láttak (Kis B. – Katona Cs.). 04.11–29-ig a hím madár tartózkodott a Gödöllőn, a Kazinczy-lakótelep parkjában (Sali I.). 04.12-én 5-6 párt észleltek Jósvalfón (Katona Cs.).

Kerti sármány (*Emberiza hortulana*): A Gerecse keleti határterületén költő két pár egyikének hímjét idén 04.26-án láttak először (Csonka P. és tsai).

A következő személyeknek köszönjük az adatok beküldését: Albert László, Ambrus Béla, Bede Ádám, Berényi Zsombor, Bránya Krisztián, Csathó András, Cser Szilárd, Csonka Péter, Demeter László, Domján András, Ecsedi Zoltán, Faragó Ádám, Faragó Imre Csaba, Fatér Imre, Forgách Balázs, Gál András, Gál Szabolcs, Godó Lajos Máté, Gyüre Péter, Hencz Péter, Horváth András, Horváth Márton, Kalotás Zsolt, Kasza Ferenc, Katona Csaba, Kazinczi Zoltán, Kern Rolland, Kis Balázs, Kis Borbás Lajos, Kiss János, Kókai Károly, Kócsay Szabolcs, Kovács Gábor, Lelkes András, Magyar Gábor, Marik Pál, Mészáros Csaba, Mogyorósi Sándor, Nagy Tamás, Németh Csaba, Oláh János, Oláh Sándor, Ónodi Miklós, Pellinger Attila, Petrovics Zoltán, Pigniczki Csaba, Polyák Ferenc, Riezing Norbert, Rozgonyi Sándor, Sali István, Schmidt András, Selmeczi Kovács Ádám, Simay Attila, Sipos Roland, Solti Béla, Somogyi Balázs, Soproni János, Sós Endre, Szél László, Szelle Ernő, Szemadám György, Szilágyi Attila, Szondi László, Talabér Gergely, Tóth Imre, Török Zoltán, Vasas András, Vasuta Gábor, Végyvári Zoltán, Vizslán Tibor, Wágner László, Weszelinov Ottó, Zalai Tamás, Zeke Tamás, Zöld Barna, Zsin Géza.

Néhány adat a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület internetes levelezőlistáiról, a Pest Környéki Madarász Kör *Füzike* című lapjának aktuális, 34. és 35. számaiból, valamint az Egyesülethez beküldött szinkronjelentőlapokról származik.

Összeállította: Dr. Hadarics Tibor, H-9400 Sopron, Ív utca 14. II./4.

NIKON távcsövek – madarászoknak

ANikon több mint 80 éve a fotó- és optikai cikkek gyártóinak élvonalában jár. A Nikonnál a legkiválóbb minőségű végtermékek előállításának érdekében folyamatos a fejlesztő munka már az üveggyártás fázisától kezdve (pl. nagyon kis fényszóródású, ún. ED üvegek alkalmazása). A Nikon keresőtávcsöveinek és megfigyelő teleszkópjainak forgalmazása és szervizelése Magyarországon a Nikon Kft. feladata. A Nikon távcsövekből folyamatos bemutató tekinthető meg az Optika-Camera Kft. üzletében, ahol az alaptípusok (pl. a népszerű Action sorozat) általában azonnal kaphatók, míg a különleges modelleket egyedileg kellett megrendelések keretében 6-8 hetes szállítási határidővel tudják biztosítani.

A Nikon távcsövek akár olyan különleges műszaki jellemzőket is tudnak nyújtani, mint az O-gyűrűs szigetelés révén vízálló kivitel, nitrogéntöltés a párasodás ellen, többszörösen tükrözésmentesített aszfertikus lencsetagok a csökkentett torzítás és a minimális fényvesztés érdekében. Szemüvegesek számára kiválóak a távoli betekintésű, ún. HP modellek, és a terepen történő használat megköveteli a gumírozott, jó fogású bukcolati elemeket, ami a Nikon tereplátcsöveinél természetes.

Az üzleti tapasztalatok szerint a vásárlók rendkívül elégedettek a széles választékkal, hiszen a néhány ezer forintos színházi látcsőtől a nagy értékű profi megfigyelő teleszkópokig bárki megtalálja a kedvére való és megfelelő árszínvonalú modellt és

kivittelt a Nikon választékában.

A szerviztapasztalatok is igen kedvezőek, hiszen a Nikon Kft. 8 éve Budapesten üzemelő márkaszervizében még soha nem került be Nikon távcső meghibásodás miatti javításra.

Madarászok számára kiemelten ajánlható Nikon távcsövek:

- **kezdőknek:** az Action sorozat a kedvező méretek és tömeg, ill. a kedvező árfekvés miatt;
- **haladóknak:** a Standard kategória, melyet a távoli betekintés, a dioptria-korrektio és a különlegesen tiszta keresőkép jellemez;
- **profiknak:** a High grade modellek, melyek vízálló kivitelben, nitrogénnel töltött tubussal készülnek, és a képszéleken is rendkívül finom felbontásúak.

Az egyenes és ferde betekintésű teleszkópok közül kedvező árú miatt ajánljuk a Nikon Spotting Scope-okat cserélhető szemlencsével; az igazán igényeseknek pedig rendelkezésükre állnak a különleges optikai minőségű Nikon Fieldscope-ok, melyek több változatban és méretben, széles szemlencseváltóval (akár 75x nagylátószögű nagyítás mellett) készülnek.

További információért kérjük, hogy forduljanak az Optika-Camera Kft. Budapest V.

Bajcsy-Zsilinszky út 20. szám alatti szaküzletéhez (tel.: 331-3762).

Zalai adatok a hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) vonulásához és élőhelyválasztásához a vonulás során. FARAGÓ IMRE CSABA	1
A kormos légykapó (<i>Ficedula hypoleuca</i>) költése a hajdúsági Erdőpusztán. JUHÁSZ LAJOS	4
A kucsmás poszáta (<i>Sylvia melanocephala</i>) második bizonyított előfordulása Magyarországon. BÁNHIDI PÉTER ÉS GYURÁ CZ JÓZSEF	7
Vándorpartfutó (<i>Calidris melanotos</i>) előfordulása a Begécsi-víztárolón. ZALAI TAMÁS ÉS VASAS ANDRÁS	9
Pásztorgém (<i>Bubulcus ibis</i>) előfordulása a Fertő mellett. HADARICS TIBOR	11
A rozsdás nádiposzáta (<i>Acrocephalus agricola</i>) ötödik előfordulása Magyarországon. GYURÁ CZ JÓZSEF	15
A vékonycsőrű sirály (<i>Larus genei</i>) újabb előfordulása Magyarországon. HADARICS TIBOR	17
Vékonycsőrű sirály (<i>Larus genei</i>) megfigyelése a Begécsi-víztárolón. ZALAI TAMÁS ÉS VASAS ANDRÁS	21
Rövid közlemények	
A pásztorgém (<i>Bubulcus ibis</i>) első megfigyelése a Péteri-tavon. PIGNICZKI CSABA	22
Bütykös ásolúd (<i>Tadorna tadorna</i>) újabb fészkelése Nyugat-Magyarországon. HADARICS TIBOR	22
Fán fészkelő fülemülék (<i>Luscinia megarhynchos</i>). MARIK PÁL	23
Lilebíbic (<i>Chettusia gregaria</i>) megfigyelése Sarkad határában. MARIK PÁL	24
Szokatlan helyekre épített golyafészkek Nagyivánban. KOVÁ CS GERGELY	24
Kanadai lúd (<i>Branta canadensis</i>) megfigyelése a horvátországi Dráván. FENYŐSI LÁSZLÓ	25
Nagyszámú barna kánya (<i>Milvus migrans</i>) csoportosulása. IEJ. VASUTA GÁBOR	26
Kacagócsérek (<i>Gelochelidon nilotica</i>) megfigyelése a Dunakanyarban. SELMECZI KOVÁ CS ÁDÁM	26
Zöld küllő (<i>Picus viridis</i>) érdekes éjszakázóhelye. ROZGONYI SÁNDOR	26
Bigámia megfigyelése házi rozsdafarkúnál (<i>Poenicurus ocburos</i>). PIGNICZKI CSABA	27
Deformált csőrű csóka (<i>Corvus monedula</i>). KOVÁ CS GERGELY ÉS KOVÁ CS GÁBOR	27
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>) költése művi környezetben. RIEZING NORBERT	27
Milyen Madár Ez? 4/1–2.	29
Könyvismertetések	
The Handbook of Bird Identification (Beaman & Madge). MAGYAR GÁBOR	30
Objektív előtt: a szavannasas (<i>Aquila rapax</i>). ECSEDI ZOLTÁN ÉS IEJ. OLÁH JÁNOS	31
Érdekes madármegfigyelések, 1998. november – 1999. január	33
Érdekes madármegfigyelések, 1999. február–április	46

Címlap: Haris (*Crex crex*). STREIT BÉLA

Contents

Data on the numbers and habitat selection of Grey Wagtail (<i>Motacilla cinerea</i>) in Zala county. Cs. I. FARAGÓ	1
Nesting of Pied Flycatcher (<i>Ficedula hypoleuca</i>) near Debrecen. L. JUHÁ SZ	4
Second record of Sardinian Warbler (<i>Sylvia melanocephala</i>) in Hungary. P. BÁNHIDI AND J. GYURÁ CZ	7
Occurrence of Pectoral Sandpiper (<i>Calidris melanotos</i>) at the Begécs Reservoir. T. ZALAI AND A. VASAS	9
Cattle Egret (<i>Bubulcus ibis</i>) near Lake Fertő. T. HADARICS	11
Fifth record of Paddyfield Warbler (<i>Acrocephalus agricola</i>) in Hungary. J. GYURÁ CZ	15
Recent occurrence of Slender-billed Gull (<i>Larus genei</i>) in Hungary. T. HADARICS	17
Slender-billed Gull (<i>Larus genei</i>) at the Begécs Reservoir. T. ZALAI AND A. VASAS	21
Notes	
First observation of Cattle Egret (<i>Bubulcus ibis</i>) at Péteri-tó. Cs. PIGNICZKI	22
New breeding record of Common Shelduck (<i>Tadorna tadorna</i>) in west-Hungary. T. HADARICS	22
Nightingales (<i>Luscinia megarhynchos</i>) nesting on tree. P. MARIK	23
Sociable Plover (<i>Chettusia gregaria</i>) near Sarkad. P. MARIK	24
Stork nests (<i>Ciconia ciconia</i>) built in unusual places in Nagyiván. G. KOVÁ CS	24
Observation of Canada Goose (<i>Branta canadensis</i>) on the River Drava, in Croatia. L. FENYŐSI	25
Unusual large flock of Black Kites (<i>Milvus migrans</i>) at Gemenc. G. VASUTA JR.	26
Gull-billed Terns (<i>Gelochelidon nilotica</i>) around the Danube Bend. Á. SELMECZI KOVÁ CS	26
Observation of interesting roosting site of Green Woodpeckers (<i>Picus viridis</i>). S. ROZGONYI	26
Bigamy in Black Redstart (<i>Poenicurus ocburos</i>). Cs. PIGNICZKI	27
Jackdaw (<i>Corvus monedula</i>) with deformed bill. G. KOVÁ CS AND G. KOVÁ CS	27
Common Tern (<i>Sterna hirundo</i>) nesting in artificial environments. N. RIEZING	27
Four-in-a-row 4/1–2	29
Book reviews	30
In focus: Tawny Eagle. Z. ECSEDI AND J. OLÁH JR.	31
Recent reports, November 1998 – January 1999	33
Recent reports, February–April 1999	46

Front cover: Corncrake. B. STREIT

Túzok

4. évfolyam
3. szám
1999. szeptember

Madártani Tájékoztató

A szerkesztőbizottság elnöke: Schmidt Egon

Szerkesztők: Dr. Hadarics Tibor, Varga Lajos

Szerkesztőbizottság: Bagyura János, Boros Emil, Dr. Magyar Gábor

Munkatárs: Gerard Gorman

Szerkesztőség: Túzok, MME, 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon & fax: 1-275-6267. E-mail: tuzok@mme.hu

Levelezés: A cikkeket és más írásokat a Szerkesztőségbe kérjük küldeni, a faunisztikai megfigyeléseket Dr. Hadarics Tibor (9400 Sopron, Ív u. 14. Telefon: 99-325-079 E-mail: sitke@mail.matav.hu), a ritkaságok leírását a Nomenclator Bizottság (MME NB, 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon: 1-395-7857, fax: 1-395-7457) részére.

Hirdetésfelvétel: Posztós Csaba (telefon: 20-986-7635)

Előfizetés: Az éves előfizetési díj 1999-re az MME tagjainak 1200 Ft, egyébként 2200 Ft, külföldre 4000 Ft. Az előfizetési díj készpénzátutalási megbízással vagy bankátutalással fizethető be az MME számlájára (OTP, Budapest XII., 11712004-20011215).

A Túzok a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) lapja, amely évente négyszer jelenik meg. A lap elsősorban a Magyarországon előforduló madarak terépi megfigyelésével és vizsgálatával kapcsolatos cikkeket és rövid közleményeket közöl, de szélesebb érdeklődésre számotartó írásokat a madártan más területeiről is szívesen fogad. A lap olyan írásokat nem közöl, amelyek másutt már megjelentek, vagy kizárólag faunisztikai adatközlésre szorítkoznak. A magyar és tudományos madárnevek tekintetében a *Magyarország madarainak jegyzéke* (Budapest, 1998, Madártani Intézet), formai kérdésekben a lap e száma mérvadó. Örömmel fogadunk fényképeket és rajzokat, amelyeket eredeti állapotban juttatunk vissza a tulajdonosnak. Kéziratok megőrzését és visszaküldését nem vállaljuk.

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME)

Az MME a BirdLife International képviselő szervezete Magyarországon.

Elnök: Kállay György (telefon: 60-413-920)

Alelnök: Haraszthy László (telefon: 30-491-283)

Ügyvezető igazgató: Fidlóczky József (telefon: 1-275-6267)

Titkárság: 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon & fax: 1-275-6267. E-mail: mme@mme.hu

© Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 1999

Nyomdai előkészítés és nyomás: Winter Fair, 6721 Szeged, Tisza L. krt. 5. Tel.: (62) 432-027. E-mail: winterfa@deltav.hu

Túzok From 1977–1995 published as *Madártani Tájékoztató*

Editor-in-chief: Egon Schmidt

Editors: Dr. Tibor Hadarics, Lajos Varga

Editorial Board: János Bagyura, Emil Boros, Dr. Gábor Magyar

Editorial consultant: Gerard Gorman

Editorial Office: Költő u. 21., H-1121 Budapest, Hungary. Tel. & fax: +36-1-275-6267. E-mail: tuzok@mme.hu

Subscriptions: Annual subscription for 1999 is: 1200 HUF for MME members, 2200 HUF for non-members in Hungary, 4000 HUF (or 15 GBP) for subscribers outside Hungary. Subscriptions should be sent by Bank Transfer to: OTP Bank, Budapest XII., Account number 11712004-20011215.

Túzok is issued quarterly by BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME). *Túzok* welcomes original papers and notes on Hungarian birds, as well as occasional reviews and articles on all aspects of ornithology. Photographs and drawings are also welcomed.

BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME)

President: György Kállay (Telephone: +36-60-413-920)

Vice-President: László Haraszthy (Telephone: +36-30-491-283)

Director: József Fidlóczky (Telephone: +36-1-275-6267)

Address: Költő u. 21., H-1121 Budapest, Hungary. Telephone & fax: +36-1-275-6267. E-mail: mme@mme.hu

A gulipán (*Recurvirostra avosetta*) költésbiológiája és fióka-örökbefogadási viselkedése

LENGYEL SZABOLCS

A madarak szülői gondozásának tudományos vizsgálata az utóbbi években igen gyorsan fejlődött, ám tudásunk még hiányos az olyan jelenségekkel kapcsolatban, melyek nem magyarázhatók egyszerűen, pusztán a klasszikus evolúcióelmélet alapján. A fiókák örökbefogadása, melynek során egy fiatal egyed nem saját genetikai szülei részesítenek gondoskodásban, egyike ezen „fehér foltoknak”. E viselkedést eddig a madarak mintegy 120 fajánál jelezték (Brown *et al.* 1995), megtalálható például a récéknél, ludaknál, sirályoknál és csérekénél, valamint a partimadaraknál. Az adoptálás evolúciós hátterét az első négy csoportban vizsgálták már, ám a tőlük jelentősen eltérő utódgondozási rendszerű partimadarak esetében még nem. Vizsgálatunk célja ezért a partimadarak adoptálási viselkedésének vizsgálata, leírása, valamint a befogadó szülő és az adoptált fióka esetleges előnyeinek, illetve hátrányainak meghatározása volt.

A gulipán több ok miatt is alkalmas ilyen vizsgálatra. Először is, idegen fiókák örökbefogadása valóban előfordul e fajnál (Cramp & Simmons 1983). Másodsorban, a fiókás családok kevésbé kötődnek a növényzethez, mint más, hazánkban fészkelő partimadárnál, így a fiókat távolról is jól lehet látni, és mozgásukat, sorsukat könnyebben nyomon lehet követni. Harmadrészt pedig a gulipán hazai állománya, ha kis mértékben is, de folyamatosan emelkedett az elmúlt évtized során, mely talán lehetővé tesz egy korlátozott zavarással járó kutatást. A vizsgálatot 1998 május elejétől július végéig a Kiskunsági Nemzeti Parkhoz tartozó szikes tavak (Böddi-szék, Fehér-szék, Kelemen-szék, Zab-szék) területén végeztem.

Költésbiológia

Fészkelés, kelési siker

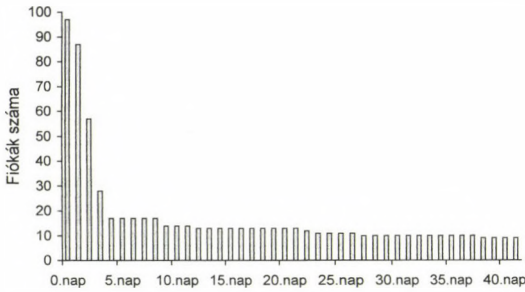
A négy vizsgált szikes tavon 1998-ban összesen mintegy 90-100 pár gulipán fészkelte. A fészkelő-

párok nagy része – főleg a szigeteken, félszigeteken költők – telepekbe szerveződött, de nagyobb partszakaszokon megtalálhatók voltak lazább telepek (szemikolonialis fészkelés), illetve távol eső részekben magányos fészkek is. A vizsgált területen a fészkelési szezon során összesen 127 fészket találtam, többségét (59%-át) szigeteken, kisebb részüket szárazföldön. A legtöbb fészkelés május elején indult, de két kisebb kezdési csúcsot is tapasztaltam, az egyiket május 25., a másikat pedig június 7. körül, melyek valószínűleg pótköltések lehettek.

A fészkek sorsát 121 esetben tudtam megállapítani. Sajnos a fészkek több mint fele, 67 fészkek (55%) elpusztult, melynek fő oka a predáció volt (54 fészkek). Kevésbé jelentős volt az árasztás (6 fészkek), illetve a fészkelelhagyás (4 fészkek). A fészkekragadozók a legtöbb esetben emlősök voltak, így például rókák a Kelemen- és a Zab-széken (20 fészkek), valamint pástortorkutyák a Böddi-széken (4 fészkek). Madarak pusztítottak el 11 fészket, míg a fennmaradó 19 fészkek ragadozója ismeretlen. Madarak közül a legjelentősebb ragadozó a barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) volt, melyet közvetlenül meg is figyeltünk fészkekfosztogatás és tojásfeltörés közben 1998. június 5-én a Zab-széken. Egyéb fészkepustító madarak a sárgalábú sirályok (*Larus cachinnans*), a dolmányos varjak (*Corvus corone cornix*) és a csókák (*Corvus monedula*) lehettek. A figyelemmel kísért fészkek közül 54-ből kelt fióka. A kelési siker nagyon változó volt az egyes fészkelőhelyeken: közel 80%-os volt a szigeteken, és közel 0% a szárazföldi fészkek esetén. Az átlagos kelési siker 45% körül volt, mely arány a partimadarak körében az átlagosnál valamivel jobbnak mondható. Az 54 kikelt fészkekből összesen valamivel több mint 180 fióka kelt, azaz fészkenként átlagosan 3,3.

Fiókavezetés, kirepülési siker

A fiókák kb. 58%-át, 106 fiókát láttam el színes gyűrűs, egyedi jelöléssel. A fiókák lábaira az

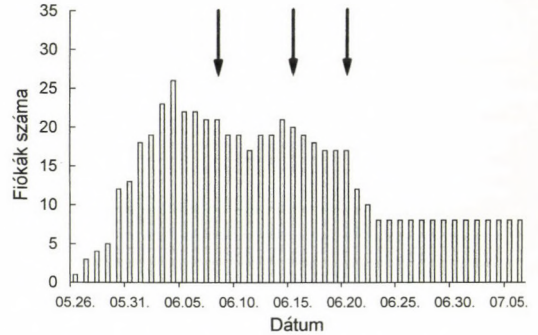
1. ábra. A kelést követő napokon még életben levő fiókák száma a Fehér- és Kelemen-széken. A 0. nap a kelés első napját jelöli, míg a kirepülés a 35. és 40. nap közötti időszakban történt. – **Figure 1.** Number of Avocet chicks alive on each post-batching day at Fehérszék and Kelemen szék. Day number 0 indicates batching, whereas fledging took place between days 35 and 40.

alumínium jelölőgyűrű mellett két, 5 mm magas műanyag gyűrű került, melyek fehér, sárga, narancs, piros, zöld, kék és fekete színűek lehettek. A jelölés lehetővé tette mind az egyes fiókák, mind pedig a családok egyedi elkülönítését, mozgásuk nyomonkövetését és az adoptálás kimutatását.

A fiókás családok elhagyták a fészek környékét és az öreg gulipánok táplálkozóterületekre vezették utódaikat. E területeken a családok territóriumokat foglaltak, melyeket az öreg madarak szomszédaiktól néha intenzív agresszió árán is védelmeztek.

A családok mozgása nagy veszélyekkel járt a fiókákra. Különösen nagymértékű volt a fiókák pusztulása azokon a területeken, ahol a néhány napos fiókáknak szárazföldön is át kellett kelniük (1. ábra). Az ilyen helyeken a fiókáknak akár több mint 80%-a két-három napon belül elpusztult.

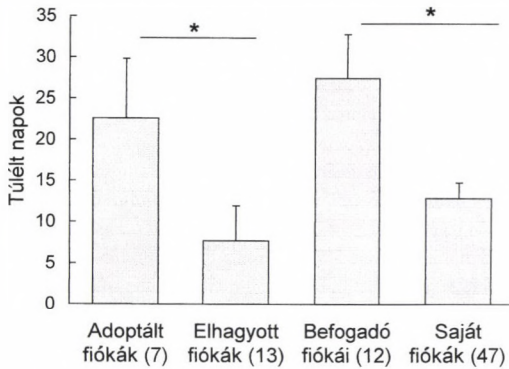
A mortalitás legfőbb okai a predáció, a parazitizmus és az interspecifikus kompetíció voltak. Ez utóbbi a gulipánokkal egy telepben fészkelő dankasirályoktól (*Larus ridibundus*) származott, melyek agresszíven viselkedtek a frissen kelt gulipánfiókákkal szemben, és gyakran ütögették őket. Ennek következtében legalább 4 fióka ilyen módon, a fejére mért ütés következtében pusztult el. A vízen átkelés közben az orvosi pióca (*Hirundo officinalis*) károsította a fiókákat: 1998. június 4-én egy erősen legyeny-

2. ábra. A fiókák összesített száma a Zab-széken az első fészkek kelésétől (május vége) az utolsó fiókák kirepüléséig (július eleje) tartó időszakban. A nyilak a fél napnál hosszabb ideig tartó viharok (erős lehűlés, nagy szél, zivatarok sok esővel, néha jéggel) előfordulását jelölik. – **Figure 2.** Total number of avocet chicks on Zab-szék in the period which lasted from the first batching in the first nest (end of May) to the fledging of the last chick (early July). Arrows indicate the dates of storms (extensive drop in temperature, gusty winds, rain and sometimes hailstorms) which lasted longer than half a day.

gült fiókát találtam a Fehér-széken, melynek lábából (az úszóhártya és a középső ujj közötti részen megtapadva) egy természetes, vérrel duzzadt pióca függött. A mortalitás legjelentősebb oka azonban valószínűleg a ragadozás volt. A barna rétihéja például a sok ott fészkelő gulipán, sirály, csér, stb. üldözése ellenére is berepült a telepekre, ragadozásának nyomait (több pár fiókalábat) meg is találtam. A szárazföldi átkelés közben a gulipánok olyan helyeket érintettek, melyeken abban az időben többször észleltem rókát (*Vulpes vulpes*) és menyétet (*Mustela nivalis*) is, melyek tovább erősíthették a légi ragadozók – a barna rétihéján kívül dolmányos varjú (*Corvus corone cornix*), csóka (*Corvus monedula*) – által okozott predációs nyomást.

A táplálkozóterületekre mindezek miatt igen kevés család jutott el, általában már csak egy vagy kevés fiókával. A fiókák azonban, ha jóval kisebb mértékben is, de itt is ki voltak téve predációs veszélyeknek, főleg barna rétihéja részéről, melyet több ízben is megfigyeltem fiókákra vadászni. A barna rétihéja ügyességére jellemző, hogy kifejlett, öreg gulipánt is képes zsákmányul ejteni, mint annak 1998. június 24-én kora délután szemtanúja voltam.

3. ábra. A fiókák túlélése a négy kategóriában. A csillaggal jelzett különbségek szignifikánsak (Mann-Whitney U-teszt, $p < 0,05$). – **Figure 3.** Chick survival in four chick categories (adopted chicks, abandoned chicks, chicks of adoptive parents and chicks of non-adoptive parents). Differences marked by an asterix are significantly different (Mann-Whitney U-test, $p < 0,05$).

A fiókák túlélése jobb volt azokon a helyeken, ahol a családoknak nem kellett szárazföldön átkelniük, hanem csak a szárazföldre kiúszniuk. A fiókapusztulás fő oka e helyeken nem a predáció, hanem a kedvezőtlen időjárás lehetett (2. ábra). Habár az időjárás hatása valószínűleg csak közvetett volt (pl. hőmérsékleti lehűlés nagyobb energiaigény, rossz táplálkozási körülmények legyengülés, nagyobb predációs veszélyek) ez arra mutat, hogy a fiókák megszűntek egy-egy hosszabb vihar átvonulását.

Az összesített kirepülési siker a fentiek miatt igen alacsony, 10% alatt volt, azaz kevesebb, mint minden tizedik kikelt fióka érte meg a kirepülést. Habár a gulipánoknál vannak adatok még alacsonyabb kirepülési arányokról is (pl. Franciaország atlanti partvidékén a rókáknak köszönhetően egy 400 páros telepből jó évben is csak kb. 10 fióka repül ki, Girard 1997), valószínű, hogy ilyen alacsony fiókaprodukciónak nem elégséges ahhoz, hogy a kiskunsági szikes tavakon fészkelő állományt fenntartsa.

Költés utáni mozgások

A sikertelenül költő és az egyéb területekről beáramló gulipánok június elején verődtek először kisebb (5-10 egyed), majd a hónap közepén nagyobb (30-40 egyed) csapatokba. Az egy tavon tartózkodó gulipánok maximális száma 296 volt (Böddi-szék, 1998. június 20.). E

rengeteg gulipán egy hétig volt itt megfigyelhető, és június végére eltűntek a területéről. Júniusban a Zab-széken is kialakult egy kb. 150 egyedből álló csapat, mely egyre fogyatkozva bár, de október közepéig a tavon tartózkodott. Júliusban a Kelemen-széken egy 60-70 fős gulipán csapat mozgott, köztük a szikes tavakon kirepült fiókás családok többsége is.

A színes gyűrűs gulipánfiókák nagy részét a születési helyükként szolgáló tavaktól távol is megfigyeltem. Július 3. és 9. között a Zab-széken kelt és kirepült fiatal madarak többsége (összesen 3 család) szüleivel átrepült a Kelemen-szék északi részére és csatlakozott az ott gyülekező csapatokhoz. Július közepén pedig a Zab-széken figyeltük meg a legnagyobb Kelemen-széki családot. E család öt fiókáját ezután 1998. augusztus 8-án Johannes Laber a Fertő tó ausztriai részén figyelte meg, ahol egyes fiókák egészen szeptember közepéig a tavon maradtak. A Zab-széken maradt két jelölt fióka Pigniczki Csaba észlelései szerint egészen október közepéig a tavon tartózkodott. Ezt követően az egyik fiókat november 18-án az észak-olaszországi Comacchio sós síkságon (Ferrara tartomány) Roberto Garavaglia figyelte meg. E két megkerülés a gulipánok kezdeti nyugati-délnyugati irányú mozgásait valószínűsíti. A fiókák nagy részének kirepülés utáni mozgásáról azonban nincsenek megbízható adatok.

A kutatás hatása a gulipánok költési és kirepülési sikerére

A fokozottan védett gulipánnal folytatott terepi munka során végig fontosnak tartottam az általam okozott zavarás becslését és csökkentését. A kutatási tevékenység például befolyásolhatja a fészkek pusztulását, mivel a fészkek látogatása közben hagyott szagnyomok, illetve vizuális jelek a fészkekhez vezethetik a ragadozókat.

Annak vizsgálatára, hogy ez valóban így van-e, a ragadozók által leginkább veszélyeztetett szárazföldi fészkek több mint feléhez nem mentem ki. A fészkeket a kottló gulipánok több száz méterről teleszkóppal végzett többszöri megfigyelésével találtam meg, és csak azok pusztulása illetve kikéltése után látogattam meg először.

A 49 ismert sorsú szárazföldi fészkek közül mindössze kettőből (2%) kelt fióka, az egyikből egy, a másiktól pedig kettő. Habár e fészkek a nem-látogatott csoportba tartoztak, az összesített arányok (2 kelt a 26 nem-látogatott fészkekből, illetve 0 a 23 látogatottból) nem különböztek szignifikánsan (feltételes binomiális egzakt teszt [Rice 1988], $p = 0,260$), ami azt jelenti, hogy a különbség valószínűleg pusztán a véletlen műve.

Mivel sajnos kettő kivételével minden szárazföldi fészkek elpusztult, lehetséges, hogy a ragadozók nem a kutatási tevékenység által hagyott nyomokat követik a fészkek megtalálásában.

Alátámasztják ezt közvetlen tapasztalataim is, mivel többször figyeltem meg rókát aktívan fészkeket keresni a gulipánok által kedvelt, általam addig még nem látogatott kopár partokon. Barna rétihéját szintén többször figyeltünk meg olyan gulipánfészkek „támadása” és egy ízben fosztogatása közben, amelyekhez addig még nem mentem ki.

A kutatás során alkalmazott színes gyűrűs jelölés további jelentős zavarás lehet. Ez ugyanis befolyásolhatja a fiókák túlélését, ha a ragadozók nagyobb mértékben pusztítják a gyűrűs fiókat, mint a nem gyűrűs fiókat. Annak vizsgálatára, hogy ez valóban így van-e, összehasonlítottam a jelölt és a nem gyűrűzött fiókák túlélését és kirepülési sikerét.

A fészeknél gyűrűzött 89 fióka átlagosan 6,1 (medián: 1) napig élt, míg a 46 nem jelölt, ismert sorsú fióka átlagos túlélése 7,4 (medián: 1) nap volt. Ez, a 35 napos kirepülési időhöz képest csekély eltérés nem szignifikáns (Mann-Whitney U-teszt = 2015,0, $p = 0,868$), azaz a különbség mindössze a véletlennek tudható be. Ennél fontosabb azonban az, hogy a jelölt és nem-jelölt fiókák közül mennyi élt 35 napig, a kirepülésig. A 89, fészeknél jelölt fióka közül 8 (9,0%) érte meg a kirepülést, míg a 46 nem jelölt, ismert sorsú fióka közül 4 (8,7%) repült ki. Ez az eltérés szintén nem tekinthető statisztikailag szignifikánsnak (feltételes binomiális egzakt teszt, $p = 0,965$).

Ezen eredmények szerint a színes gyűrűs jelölés nem okozott mérhető változást a fiókák túlélésében, azaz a ragadozók ugyanolyan arányban pusztították a gyűrűs és a nem jelölt fiókat is.

Az adoptálások természetrajza

A tapasztalt alacsony kirepülési arány ellenére több család is fogadott örökbe idegen fiókat. A fészkelőszigeteken két olyan fióka idegen családba adoptálódását figyeltem meg, amelyek testvéreit sirályok pusztították el. Sajnos egyik fióka sem élt 3 napnál többet. Az egyik befogadó családnak viszont így két fiókája életben maradt a négy saját és egy idegen fiókája közül, és ez a két fióka ki is repült.

A másik két adoptálás fészkelalmozgások közben jött létre. A Zab-széken két, egy időben kelt három fiókás család ért a tó egyik gulipánok által igen kedvelt táplálkozóterületére, ahol az egyik család egy fiókája átment a másik családba. Az immár négy fiókás családból mindössze egy fióka (egy saját fióka) érte meg a kirepülést, a másik, elhagyott családban viszont mindkét fióka.

A negyedik és legérdekesebb örökbefogadás a Kelemen-széken játszódott le. Június elején négy család majdnem egyszerre ért Kelemen-szék egy félszigetére. Furcsa módon az elsőként a táplálkozóterületre érkező, háromfiókás család befogadta a később érkező három család négy fióját, így összesen hét fiatal madárról gondoskodtak a szülőmadarak. E családban két adoptált fióka elpusztult, míg a három saját és a két másik adoptált fióka kirepült.

Mindezen megfigyelések bizonyítják, hogy adoptálás valóban létrejönnek a gulipán hazai populációjában. A fióka-örökbefogadás gyakoriságára jellemző, hogy a családok több mint 10%-a fogadott be idegen fiókat, míg a legalább egyszer visszalátott fiókák 9%-át nem saját családjában észleltem. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy ezen arányok minimumbecslések, mivel a fiókák 42%-a nem viselt semmiféle jelölést, így az ilyen fiókák esetleges adoptálását nem lehetett kimutatni.

Az adoptálás költsége és haszna

Költségek és haszon a fiókák oldalán

Az adoptálás hatását a fiókatúlélésre a 3. ábra mutatja. A grafikonról látszik, hogy az adoptált fiókák hosszabb ideig éltek, mint elhagyott testvéreik. Ez nem meglepő, hiszen 6-ból 5 esetben az adoptált fióka testvérei elpusztultak.

A befogadó szülő saját fiókái, azaz az adoptált fióka „mostohatestvérei” szintén hosszabb ideig éltek, mint azon fiókák, melyek saját, nem adoptáló családjukban nőttek fel. Habár az adatok egyelőre tájékoztató jellegűek a kis mintaszám miatt, ezen eredmények érdekes módon azt jelzik, hogy az örökbefogadás mind a szülő saját fiókáinak, mind pedig a befogadott fiókának előnyös lehet.

A fiókatúlélésnél is sokkal lényegesebb információ, hogy hány fióka érte meg a kirepülést az egyes kategóriákban. Ezen adatok szerint míg a legalább egyszer „visszalátott”, saját családjukban maradó fiókák 15%-a érte meg a kirepülést, az adoptáló öregek saját fiókáinak viszont több mint fele, 58%-a, mely arányok szignifikánsan különböznek (feltételes binomiális egzakt teszt, $p = 0,001$). A kirepülési arány az adoptált fiókáknál 43%, míg az elhagyott testvéreiknél 18% volt, mely különbség azonban, valószínűleg a kis mintaszám miatt, nem szignifikáns (feltételes binomiális egzakt teszt, $p = 0,185$).

Összegezve elmondható, az eddigi – egyelőre statisztikailag még nem értékelhető mintaelemzésű – adatok azt mutatják, hogy az adoptálás révén nőtt a befogadó szülő fiókáinak mind a túlélése, mind pedig a kirepülési esélye. Az adoptált fiókák hosszabb ideig éltek, mint elhagyott testvéreik, de kirepülési arányuk nem különbözött elhagyott testvéreikétől.

Költségek és haszon az öregek oldalán

Az adoptált fióka jelenléte befolyásolhatja, hogy egy szülő hogyan „osztja be” az idejét, azaz, mennyi időt tölt önfenntartó viselkedéssel (táplálkozás, pihenés, tollázkodás) a szülői gondozás mellett. Ennek vizsgálatára minden fiókás családban öt-hat naponta 30 percen át mértem az egyes viselkedésekkel töltött idő hosszát.

Az adatok előzetes feldolgozása szerint az adoptálók a fiókák növekedése során közel ugyanannyiszor kezdenek fiókavezetési viselkedésbe, míg a nem adoptálók egyre kevesebbszer kezdenek ilyen viselkedést. Az adoptálók viszont a fiókák növekedése során egyre hosszabb időket töltenek önfenntartó viselkedésekkel, míg a nem adoptálóknál ezen viselkedések időtartama meglepő módon csökken. Ezen

előzetes eredmények szerint az adoptálásnak a szülő számára nincsenek jelentős viselkedésbeli költségei, sőt lehetséges, hogy előnyökre tesz szert általa, mivel több ideje jut önfenntartásra.

Az adoptálás révén megváltozott szülői viselkedés kapcsolatban lehet azzal, hogy egy szülő saját fiókái milyen arányban repülnek ki. Ennek vizsgálatára összehasonlítottam a kirepült saját fiókák arányát a kikelt fiókák számára vonatkoztatva a befogadó és a nem-adoptáló családokban.

A saját fiókák kirepülési aránya 46% volt azokban a családokban, melyek adoptált fiókát is tartalmaztak ($n = 4$) és mindössze 4% azon családokban, melyekben nem volt adoptált fióka ($n = 44$). Ez a különbség szignifikáns (Mann-Whitney U-teszt = 6,50, $p < 0,001$), azaz nem csak a véletlen okozta. Habár a kis mintaszám miatt ezen előzetes eredmények csak tájékoztató jellegűek, az adoptáló szülő saját fiókáinak, úgy tűnik, nagyobb esélye van a kirepülésre, mint a nem adoptáló szülő fiókájának.

Mi lehet tehát az adoptálás oka? Előzetes eredményeim szerint az adoptálás kölcsönösen előnyös lehet a befogadó szülő és a befogadott fióka számára. Ennek egyik lehetséges magyarázata lehet a „több szem többet lát” hatás, miszerint a nagyobb fészekaljak jobban észreveszik a közeledő ragadozókat. Habár ez fontos lehet az öregebb fiókákból álló családokban, a szülők minden esetben csak fiatal, néhány napos fiókákat fogadtak be, amikor a fiókák még nem vesznek részt a ragadozók figyelésében.

Mindezek miatt nem biztos, hogy a jobb ragadozóészlelés jelentős előny az adoptálás kialakulásakor. Egy másik magyarázat szerint lehetséges, hogy egyfajta felhígulási effektus révén az adoptált fióka mintegy „elvész” a nagyobb tömegben, és ezáltal növeli túlélését a saját testvéreivel szemben. Ez az előny is lehet kölcsönös, ha a befogadó szülő saját fiókáinak túlélési esélyei is nőnek. Ha például a befogadott fióka az idő nagy részében távolabb van a család geometriai középpontjától, az a befogadó szülő fiókáinak is előnyös lehet, ha a ragadozók nagyobb eséllyel viszik el a szélen levő fiókát. Ez a „felhígulási effektus” magyarázat lehetségesnek látszik, habár a kevés adat miatt nem tudjuk közvetlenül ellenőrizni.

Összegzés és természetvédelmi jellegű következtetések

Mivel a kelési siker majdnem 100%-os a fészkelőszigeteken, a gulipánállomány megőrzése és növelése szempontjából legfontosabb feladat a szigetek megfelelő karbantartása, esetleg új szigetek létesítése. A szárazföldi fészkek viszont szinte minden esetben elpusztultak, és a ragadozók legtöbbször emlősök voltak. A kelési siker növeléséhez fontos lenne ezen fészkek megvédése a ragadozók távoltartásával. Erre jó lehetőséget kínál, hogy a gulipánok előszere-ttel fészkelnek a lehető legtöbb oldalról vízzel határolt helyekre, így félszigetekre. E helyek lezárása akár mechanikus, akár riasztószag-akadályal könnyen megoldható lenne. A riasztószag alkalmazását ki is próbáltuk a tavalyi terepszézon során, és azt tapasztaltuk, hogy egy közönséges dezodorral 10 méteres körben befűjt fészkek 3 nappal tovább „élt”, mint 20-30 méterre levő szomszédai, melyeket rókák pusztítottak el. Az 1999-es terepidőszakban tervezük a mechanikus akadály (kerítés) kísérleti jellegű kipróbálását.

A kelési siker kedvező százaléka sajnos rendkívül alacsony kirepülési sikerrel járt együtt, főleg a Fehér- és Kelemen-szék együttesén. A fiókamortalitás nagymértékben felelős azért, hogy a populáció összesített reprodukív teljesítménye (kb. 0,15 fióka/fészkelési kísérlet) ilyen alacsony.

Mit lehet tenni ez ellen? A fiókák életének első napjaiban tapasztalható pusztulás csökkentésére megoldás lehetne a gulipánfészkekhez közeli dankasirályfészkek távolabb helyezése, így talán csökkenthető lenne a sirályok által okozott elhullás. A szárazföldi fészkek almozgás periódusában a legnagyobb mortalitást a barna rétiheja, a menyét és a róka okozhatja. Míg az első két faj védett, ezért korlátozásukra nincs mód, a róka esetében viszont a csapdázás és eltávolítás, esetleg kilövés alkalmas lehet a fiókák védelmére a fiókavezetés egy-két kritikus hetében.

A tavalyi terepi adatok arra mutatnak, hogy mind az adoptált fiókának, mind a befogadó szülőnek „megérheti” a befogadás. Mindezek miatt természetvédelmi szempontból kivitelezhetőnek tűnik a veszélyeztetett fészkekből származó tojások mesterséges kikeltetése és a fió-

kák repatriációja hozzájuk hasonló korú fiókákból álló családokba. A sikeres repatriációs munkához elengedhetetlen egy jól szervezett, egymással szoros kapcsolatot tartó hálózat, mely a veszélyeztetett fészkeket felderíti, a kikeltetést megszervezi és a repatriációt a megfelelő élőhelyeken kivitelezzi. Egy ilyen hálózat kialakítására tervezünk kísérletet tenni a 2000-es terepidőszakban. Mindezek érdekében kérek mindenkit, akinek veszélyeztetett gulipánfészkekről tudomása van, hogy értesítsen a cikk végén található címen vagy telefonszámon.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás kivitelezéséhez a Kiskunsági Nemzeti Park és az MME Gyűrűzőközpontja biztosított engedélyt, melyekért ezúton is köszönetet mondok. A terepi munka során nyújtott segítségért Fodor Bernadett, Lontay Beáta, Papp Gábor, Pigniczki Csaba, Soltész Anita és Utassy Tibor részére jár köszönet. A kutatást anyagilag az OTKA F026394 számú pályázata támogatta.

Summary: Breeding biology and alien chick adoption in the Avocet (*Recurvirostra avosetta*)

This paper presents results from field research conducted at the alkaline lakes of the Kiskunság National Park from May to July 1998. The hatching success of Avocet nests was highest on nesting islands and was close to zero on the mainland, where predators, mainly Red Fox (*Vulpes vulpes*) destroyed all but one nest. After hatching the Avocet broods moved to feeding areas on the bare shorelines. Fledging success was much lower in areas where the broods had to cross land to reach the feeding areas than in areas where they only had to swim to shore. Chick mortality occurred as a result of predation, mainly by Marsh Harriers (*Circus aeruginosus*), interspecific competition by gulls and parasitism by leeches. The overall fledging success was less than 10%. Adoption of alien chicks was observed in four cases: three families adopted one chick whereas one family adopted four chicks. The survival and fledging success of the adoptive parents' own chicks was higher than that of non-adoptive parents and adopted chicks survived longer than their siblings which

stayed in their natal family. Adoptive parents, therefore, fledged more of their own chicks than non-adoptive parents. The preliminary observations from this study demonstrate that adoption may be mutually beneficial for both the adoptive parent and the adopted chick.

Irodalom

Brown K.M., Woulfe M. & Morris R.D. 1995. Patterns of adoption in ring-billed gulls: Who is really winning the inter-generational conflict? *Animal Behaviour* 49: 321–331.

Cramp S., Simmons K.E.L. 1983. Handbook of the birds of the Western Palearctic. Vol. 3. Gulls to waders. Oxford University Press, Oxford.

Girard O. 1997. Avocet. In: Hagemeyer E.J.M. & Blair M.J. (eds.) The EBCC atlas of European breeding birds: their distribution and abundance. Poyser, London.

Rice W.R. 1988. A new probability model for determining exact P-values for 22 contingency tables when comparing binomial proportions. *Biometrics* 44: 1–22.

Lengyel Szabolcs, *KLTE Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék*
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
E-mail: szabolcs@dragon.klte.hu

Tüzek 4(3): 63–72, 1999

Sivatagi típusú fészkeképítési viselkedés lapos tetőkön fészkelő búbospacsirtáknál (*Galerida cristata*)

ORBÁN ZOLTÁN

Mintegy 30, elsősorban köves sivatagokban és félsivatagokban élő énekesmadárfajról jegyezték fel eddig, hogy fészkeikbe, illetve fészkeik köré követ építenek (1. táblázat). Ezeknek a köveknek a szerepéről évtizedek óta találgatások folynak, rejtő, hőszabályozó (nappal hűt, éjjel fűt), szilárdító és díszítő funkcióját feltételezik (Ferguson-Lees 1960, Etchécopar & Hüe 1967, Glutz & Bauer 1985, Afik *et al.* 1991). E fészkeképítési viselkedés módosult, még kevésbé értett változata a Palearktisz mérsékelt övi régióiban élő pacsirtáknál is előfordul, de feljegyezték az amerikai kontinensen is, az Óvilágból oda betelepült havasi fülespacsirtánál (*Eremophila alpestris*) is (pl. DuBois 1936).

Fészektípusok a talajon

A talajon költő madarak alapvetően két típusba sorolhatók. Az egyik típusba tartozók nem építenek fészket – például a tűzokok (*Otis spp.*) vagy a pusztaityúk (*Pterocles spp.*) –, hanem költőhelyül egy sekély, természetes vagy a madarak által kapart mélyedés szolgál, melynek fő funkciója a tojások helyzetének optimalizálása a kotló madár teste alatt, illetve a szét-

gurulás megakadályozása. E fajok fészekhagyó fiókái olyan fejletlen kelnek ki a tojásból, hogy rövid időn belül, általában órákkal a kikelés után el tudják hagyni a fészket, amely ezután funkcióját veszti, a továbbiakban már nincs kihatással az utódgondozásra.

A második típusba tartozó madarak – pl. verébalakúak (*Passeriformes*) – fiókái fészkek-lakók, fejletlenül jönnek a világra, s egyedfejlődésük a kikelés után egy vagy több hétig a fészkekhez kötődik, melynek fizikai adottságai és környezete alapvetően befolyásolja a költés-sikert. Ezek a fajok jól megépített, puha, mégis erős fészkeiket túlnyomórészt száraz növényi szálakból, elsősorban fűből építik. Ezeknek a talajon épülő fészkeknek két alaptípusa van.

Az elsőbe a valódi, talajon épülő, ún. talaj típusú fészkek tartoznak, melyek lehetnek a földbe süllyesztettek, például a pacsirták (*Alaudidae*) fészkei ilyenek, de dús gyepszinti vegetáció esetén épülhetnek a talaj szintjére is, például a csilpcsalpfüzike (*Phylloscopus collybita*) fészkelhet így.

A második, ún. üreg típusú fészkek közé azok a fészkek tartoznak, melyeket a madarak fal- vagy sziklahasadékába, épületek réseibe, állatok föld alatti kotorékába építenek. Ez a viselkedés

jellemzi például a kövirigókat (*Monticola spp.*), a rozsdafarkúakat (*Phoenicurus spp.*) és általában a hantmadarakat (*Oenanthe spp.*). Vannak olyan fajok melyeknél mindkét fészéképítési forma megtalálható – például a hantmadár (*Oenanthe oenanthe*) hasadéokban és talajmelyedésben is költ –, de ez viszonylag ritka.

A talaj típusú fészkeknek a természetes vagy a madarak kaparta fészekmelyedés (föld)falai, illetve a sűrűn növekvő erős fűszálak adják a támasztást. Ezek a fészkek túlnyomórészt csésze alakúak, viszonylag vékony falakkal. A fészkek anyagául szinte kizárólag száraz, finom növényi szálak szolgálnak, s szerkezetileg a fészkek homogénnek tekinthetők.

Az üreg típusú fészkeknel hiányzik a környezet nyújtotta megtámasztás, ezért azt a madaraknak kell plusz fészekanyaggal biztosítaniuk. Ezek a fészkek kettős szerkezetűek, alapi részük nagy mennyiségű vastagabb, erősebb növényi részből, száraz gyökerekből, ágascskákból áll. Ebbe az épített alapba képezik ki a madarak a tulajdonképpeni fészkeszészét, mely az előző típushoz hasonlóan finomabb növényi szálakból áll, de annál jóval vastagabb falú. Ezeknek a fészkeknek széles alapú, felfelé enyhén keskenyedő kürtő alakjuk van. A két fészektípus közül az utóbbi jóval több fészekanyagot igényel, akár az előbbi többszörösét is.

A száraz, kötött talajú, kopár, köves sivatagokban és félsivatagokban a talajon és az üregekben költő kis méretű madárfajok a mérsékelt övi, jó vízellátottságú területekhez képest különleges fészéképítési körülményekhez kénytelenek alkalmazkodni. Ezek a területeken a gypszi szintű növényzet részben vagy teljesen hiányzik, ezért

itt nem jellemző a csilpcsalpfűzikével kapcsolatban említett, fű közé (a földfelszínre) történő fészéképítés.

A süllyesztett fészkeket a talaj keménysége vagy köves volta miatt nem vagy csak részben süllyesztve tudják a madarak építeni. Az erre a típusra jellemző finomabb növényi szálakból álló, vékonyabb falú, homogén szerkezetű fészkek azonban igénylik a fészekmelyedés (föld)falainak támasztását. Ennek hiányában ezeket a fészkeket is az üreg típusúakhoz hasonlóan, a talajra hordott fészekanyaghalomba kell megépíteni. Mindazonáltal ezek a fészkek nem lehetnek azonos szerkezetűek az üregben épültekével.

A gyakran több méter hosszú járatokban (Ferguson-Lees 1960), mély hasadékokban az üreg típusú fészkek nincsenek kitéve a szél romboló hatásának, ezért ezeknek gyakorlatilag nem kell aerodinamikusan lenniük. Ezzel szemben a talaj típusú de nem süllyeszthető fészkek száraz, könnyű, nagy felületű fészekhalmai ki vannak téve a szél erejének, mely nem csak szétzilálhatja, de akár el is sodorhatja ezeket. Ezért a talajon épülő fészekhalomok egyrészt mindig valamilyen tereptárgynak támasztottan, elsősorban nagyobb kő védelmében épülnek, másrészt a nem védett oldalak lejtős kiképzésűek.

További problémát jelent, hogy az erre a típusra jellemző, homogén szerkezetű, csak vékony növényi szálakból álló fészekanyaghalom nem ad kellő megtámasztást a fészkeszészének. A kötő vagy a fiókáit etetni érkező madár súlya, a kikelt fiókák mozgása könnyen megbonthatná a fészkek peremét, ami rontaná a

57. Búbos pacsirta sivatagi típusú fészke kő rámpával az egyik lapos tető DNy-i sarkában. Jól látható a párkányzat árnyékoló hatása. A 331 db fészekkö tömege a fű fészektesttel együtt majdnem 1 kg. – *Desert type nest of a Crested Lark with ramp. Total weight of the stones is almost 1 kg.*

58. A rámpa egyrészt áramvonalassá teszi, másrészt megtámasztja a fészket. Eltávolításával ez a támasztás megszűnik és a fészek eldőli, szétesik. Fűből csak maga a fészkeszész készült. – *The ramp supports and streamlines the nest.*

59. A fészekkövek mérnöki precizitással vannak a rámpába építve. Ez fokozza a rámpa tartósságát, az alátámasztás hatékonyságát és csökkenti a beépítendő kő mennyiségét. – *Precisely built ramp.*

60. Sivatagi típusú, de a mérsékelt övre adaptált, fűrampás fészkek, néhány funkció nélküli kővel. Szokatlan, hogy a fészkek a tető nyílt, árnyékolatlan részén van, de itt is jellemző a fészkek hátsó oldalának támasztottsága. – *Desert type nest with grass ramp, and some stones with no function.*

61. Kevert típusú, látszólag csak fű rámpával támasztott fészkek (lásd 63. kép is). A fészekkövek a fű fészektest pereménél helyezkednek el, nincs rámpaképző szerepük (62. kép is). A fészkekben fehér nicecell darab van. – *Mixed type nest with grass ramp and stones (see picture 62–63).*

62. A fészekkövek között nem találunk gyöngykvacsot (ez általában jellemző a fészkekre), mert gömbölyű alakjuk miatt a belőlük épített kövezés instabil lenne. Különleges az üveg jelenléte, ez alkotta a kövezés 30%-át. – *River gravel is not used for stoning nests. Using glass tile is exceptional.*

57.

58.

59.

60.

61.

62.

fészek aerodinamikáját, ezen kívül a tojások és a fiókák fészkekből történő kiesését okozhatná. Az üreg és a nem sülyeszthető talaj típusú fészkek több fészkekanyagot igényelnek, mint a sülyesztettek. Ezt a nagyobb fészkekanyag-igényt azonban a szegényes növényzet miatt a madarak nem tudják kielégíteni, vagy csak elfogadhatatlanul nagy ráfordítással. Ráadásul az üreg típusú fészkeknek a kellő stabilitáshoz, támasztottsághoz nem csak több, de eltérő minőségű fészkekanyagra van szükségük, az alapba vastagabb, erősebb növényi száruk, ágacskák kellenek, s ezen igény kielégítése még nehezebb a gyér és kevésbé változatos növényzetű régiókban.

Mindkét fészektípus képviselőit érinti tehát a fészkekanyag problematikája. Az üregben épülő fészkekhez nem áll rendelkezésre a kellő mennyiségű és minőségű építőanyag, a nem sülyeszthető fészkeknek pedig nem csak több anyagra van szükségük, de olyanra is, mely kellően megtámasztja, ugyanakkor szélállóvá is teszi a könnyű szerkezetű fészkekcsészét.

Ezek a területeken olyan anyagból, mely a mérete, tartóssága és az alakja folytán erre legalább elméletileg alkalmas lehet, s korlátlanul áll rendelkezésre, csak egyetlen egy van: a kő. Követ használva takarékoskodni lehet a száraz növényi szálakkal, melyből csak magát a fészkekcsészét kell építeni, mely így kellően puha a tojások védelméhez, de falának nem kell túlságosan vastagnak és erősnek lennie, mert a támasztást egyrészt az a tereptárgy vagy az üreg adja, melynek a fészek valamely oldala vagy hátsó része nekifekszik, másrészt pedig az elülső részeken a madár által odahordott kövek támasztják. A pacstírták, a kövicsukok (*Cercomela*

spp.) és a trombitás sivatagipinty (*Bucanetes githagineus*) fészkei előtt ezek a kövek elsősorban rámpaszerűen helyezkednek el (Harrison 1980, Afik *et al.* 1991). Ezek ék alakja aerodinamikussá teszi az egész fészketestet, miközben alá is támasztja a fészkekcsészét. Az üregekben épülő hantmadárfészkeknel a kövek egyrészt a növényi fészkekanyag alapjául szolgálhatnak (Glutz & Bauer 1988), így vízszintezve a fészkekalapot és magát a fészket, másrészt támasztó rámpát vagy az üreg bejáratát keresztben leszűkítő, lezáró, szintén támasztó szerepű gátat, falat képezhetnek (Ferguson-Lees 1960).

A fészkekővező viselkedés ma szinte kizárólag köves, sivatagos, félsivatagos területek bizonyos fajaira jellemző. A mérsékelt öv jó vízellátottságú, a sivatagoknál mindenképpen dúsabb növényzetű és puhább talajú területein élő pacstírták és hantmadarak fészkei hagyományos módon épülhetnek. Itt lehetséges a fészkek talajba sülyesztése, és mindkét fészektípushoz elegendő mennyiségű és minőségű száraz növényi szál áll a madarak rendelkezésére, ezért ebből a régióból kevés esetben jegyeztek fel a fészkekővezést, s ennek megnyilvánulásai általában eltérnek a sivatagjától. A búbospacstírtá esetén Glutz & Bauer (1985) említi, hogy kisebb kövecskék szükségesek a fészek szélének megépítéséhez.

Búbospacstírták a lapos tetőkön

Európában az előzőekben említett, üregekben fészkelő rigófélék közül csak a házi rozsdafarkúra (*Phoenicurus ochrurus*) jellemző, hogy előszeretettel fészkel az ember közelében,

63. A fű fészketestet eltávolítva előtűnik a félkörben, nem rámpaszerűen megépített kövezés. Szerepe ennek is a csésze támasztása. Ez a fészek átmenet a sivatagi (57. kép) és az adaptált típus (60. kép) között. – *The stones under the nest body form no ramp.*

64. Búbos pacstírtá szokatlan, üreg típusú fészke az egyik lapos tetőn lévő költőláda oldalánál (lásd 65. kép is) Ez a viselkedés is a faj nagyfokú alkalmazkodó képességét jelzi. Az első hazai adata a faj ilyen fészkelésének. – *Unusual, bole type nest of a Crested Lark.*

65. Bár a fészek üregben épült, eltér a valódi üreg típusú fészkektől, mert homogén szerkezetű, nincs vastagabb növényi részekből, ágacskákból álló alapi része. Különleges az ovális fészkekcsésze is. – *No real bole type nest of a Crested Lark.*

66. Barázdabillegető (*Motacilla alba*) kettős szerkezetű, kürtő alakú, valódi üreg típusú fészke az egyik lapos tető szellőzőkürtőjének motorházában (a fedő burkolat el lett távolítva). Fészkekővezést a faj nem alkalmaz. – *Hole type nest of a White Wagtail on a roof.*

67. A jó növényborítottságú költőládjában a sülyesztett fészkek oldalai növényzettől takartak, ezért itt nincs fészkekővezés. Ez a hagyományos habitusa az európai talajon költő populációnak. – *Traditional type nest of a Crested Lark without stones.*

68. Ugyanazon költőládjában, ritkább, csomós növényzet esetén a fészek valamely oldala nyitottá válik. Ezen az oldalon megjelennek az eredeti funkciójukat veszített fészkekővek. A viselkedés kulcsingere a nyitottság. – *The same nest-box with sparse vegetation. Stones are placed to the open side of the nest.*

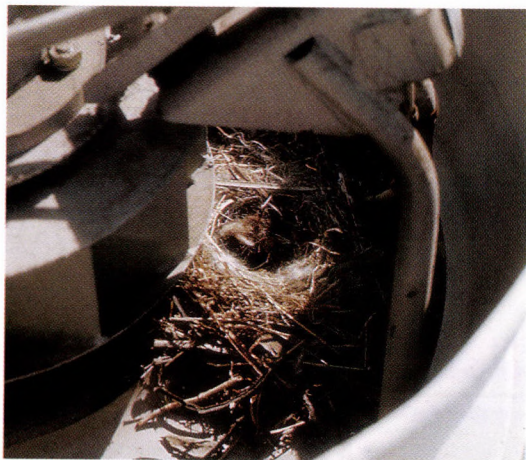
63.

64.

65.

66.

67.

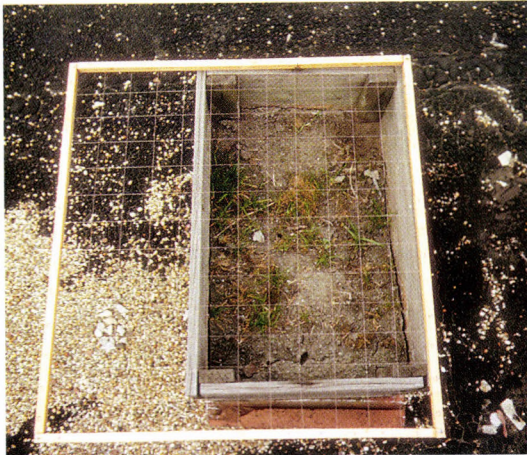
68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

mesterséges környezetben. A házi rozsdafarkúhoz hasonlóan a búbospacsirta is az embert követve érte el mai elterjedését: az ókortól kezdődő, az emberi civilizáció fokozatos növekedésével kapcsolatos tájtalakításokat követve lépésenként hódította meg mai, mérsékelt övi élőhelyeit (Pätzold 1986). Mivel folyamatosan az ember közelében élt és él, kevesebb van belőle, mint a mezei pacsirtából (*Alauda arvensis*). Míg azonban ez utóbbi faj vonul, addig a búbospacsirta télen is talál táplálékot az ember mellett, s valószínűleg ez is hozzájárul ahhoz, hogy állandó madár. Az ember mellett élve a búbospacsirták nagyfokú alkalmazkodóképességről tettek tanúbizonyságot, melynek egyik legspecializáltabb formája a több emeletes tömbházak lapos tetőin történő fészkelés. A viselkedést Európa több országában, elsősorban Németországban dokumentálták (Lindner 1928, Glutz & Bauer 1985), de vannak magyar adatok is (Nagy 1926, Orbán 1985, Bankovics 1986).

A lapos tetőkön a búbospacsirták a megszokottól eltérő környezeti körülmények közé kerültek (Orbán 1991). Míg a mérsékelt övi területeken a talajon épülő fészkeiket a növényzet által védetten, a talajba süllyesztetten tudják építeni, addig a lapos tetőkön a fenti területekhez képest és abszolút értelemben is, sivatagi típusú élőhellyel találkoznak. A tetők szigetelő burkolata a pacsirták számára túl kemény, abba a szükséges fészekmélyedés nem alakítható ki. Mivel a tetőknek gyakorlatilag nincs növényzete, a magas nyári hőmérséklet a

növényzet (árnyékolás) hiányával együtt szélsőségesen meleg mikroklímát eredményez. Ez alapvető különbségeket okoz a hagyományos és a lapos tetőkön épült búbospacsirta-fészkek között.

A tetőkön a fészkekcsésze a sivatagi fajoknál említett módon, a talajra halmozott fészkeanyagban van kialakítva (Orbán 1991). A fészkealap megjelenése miatt ezek a fészkek minimum két-háromszor nehezebbek a súlyosított fészkeknek az irodalomban közölt 12,5-22 g (Glutz & Bauer 1985), illetve a saját mérések során kapott 24,4 g körüli tömegénél.

A fészekhalmok mindig valamilyen tereptárgynak támasztva helyezkednek el, elsősorban a tetőket keretező párkányzat sarkaiban. A fészkek tájoltsága nem véletlenszerű, leginkább a DNy-i sarkot kedvelik, amelyet nem ér közvetlen nap sugárzás, s ezért a legjobb védelmet nyújtja a túlzott felmelegedéssel szemben (Orbán 1991). Ebben a tekintetben is meg egyeznek a tetőn épült fészkek a sivatagiakkal. A hasonlóságot növelik a fészkek kövek is. Ezek száma a néhány darabtól a több százig terjedhet. A kövek a fű fészkeanyag alatt, abba beágyazva, nekitámasztva vagy rajta helyezkedhetnek el (Orbán *et al.* 1992). Egy-egy fészeknél általában több helyen is találunk köveket.

A lapos tetőkön a búbospacsirták fészkekövezési viselkedésének vizsgálatában nagy segítséget nyújtottak a tetőkre kihelyezett mesterséges költőládák (Orbán 1988). Ezekben a pacsirták hagyományos módon, a láda földjébe süllyesztve építhették fészkeiket. Az időjárástól függően

69. Funkciótlán fészkek kövek egy másik költőláda típusban. Bár a fészkek majdnem teljesen nyitott, a kövek egy csomóban vannak, egy kis mélyedést töltenek fel. Ez a kövezés eredeti funkciójára, a támasztásra utal. – *The stones fill up a small depression.*

70. Rendkívül kicsi fészkek az egyik tető felszínén. Különlegesen a két oldalról támasztott, rámpa nélküli fészkek bal oldalán, a fészkek síkja felett lévő, szintén eredeti funkciójukat veszített fészkek kövek. – *Nest on the roof with stones above the nest level.*

71. A költőláda jobb felső (DNy-i) sarkában épülő fészkek. A ládában, és mellette (bal oldalon), a fészkek síkja alatt fészkek kövek. A négyzetrács-hálóval a kövek elhelyezkedésének pontos megállapítása történik. – *Nest under construction in a nest-box, with nest stones around. The grid was used for measuring stone positions.*

72. Jó növényborítottság esetén nincsenek fészkek kövek (lásd 67. kép is), de ilyenkor is megjelenhet egy-egy kő a (fű) fészkek építése előtt. Ezeket a köveket a madarak az építés megkezdésekor eltüntetik. – *No stones used when the vegetation is strong. Some stones could occur in an early phase of nest building, and the birds remove them later.*

73. Fantom fészkek, félkörben, az eredeti funkcionának megfelelően elhelyezkedő kövekkel, melyeket a madarak naponta átrendeztek, bár a fészket tovább nem építették. – *Phantom nest. The birds rearranged the stones every day.*

74. Kőzetminta-keverék beton-, téglá- és csempedarabokkal. Miután a tetőkről el lett távolítva minden fészkek kövezésre alkalmas anyag, pontosabban lehetett mérni a felkínáltakból történő választást. – *Which type of stones do the birds prefer: mixture of broken concrete, brick and tile. All other stones were removed from the roof before the nest building period.*

1. táblázat. Fészekkövező madárfajok Afik et al. (1991) után, irodalmi adatokkal kiegészítve. – *Species gathering stones around their nests (after Afik et al. (1991) and other sources).*

Alaudidae

<i>Ammomanes deserti</i>	Afik et al. 1991
<i>Ammomanes cincturus</i>	Afik et al. 1991
<i>Alaemon alaudipes</i>	Afik et al. 1991
<i>Rhambocoris clotbey</i>	Afik et al. 1991
<i>Mirafra sabota</i>	Afik et al. 1991
<i>Eremophila alpestris</i>	Afik et al. 1991
<i>Eremophila bilopha</i>	Afik et al. 1991
<i>Alauda arvensis</i>	Afik et al. 1991
<i>Eremalauda starki</i>	Afik et al. 1991
<i>Eremopterix verticalis</i>	Afik et al. 1991
<i>Eremopterix nigriceps</i>	Etchécopar & Hüe 1967
<i>Calandrella cinerea</i>	Etchécopar & Hüe 1967
<i>Calandrella brachydactyla</i>	Szabó 1984
<i>Calandrella rufescens</i>	Harrison 1980
<i>Galerida cristata</i>	Glutz & Bauer 1985
<i>Melanocorypha yeltoniensis</i>	Harrison 1980
<i>Melanocorypha calandra</i>	Harrison 1980

Turdidae

<i>Cercomela melanura</i>	Afik et al. 1991
<i>Cercomela scotocerca</i>	Mackworth-Praed & Grant 1960
<i>Cercomela familiaris</i>	Mackworth-Praed & Grant 1960
<i>Oenanthe finschii</i>	Afik et al. 1991
<i>Oenanthe xanthopyrma</i>	Afik et al. 1991
<i>Oenanthe lugens</i>	Afik et al. 1991
<i>Oenanthe alboniger</i>	Afik et al. 1991
<i>Oenanthe leucopyga</i>	Afik et al. 1991
<i>Oenanthe leucura</i>	Afik et al. 1991
<i>Oenanthe moesta</i>	Harrison 1980
<i>Oenanthe lugens</i>	Etchécopar & Hüe 1967

Fringillidae

<i>Bucanetes githagineus</i>	Afik et al. 1991

éves periódusokban, de egy költési időszakon belül is változott a ládák növényzete, a dús borítottságtól a gyér, fűcsomós jellegűn keresztül a kopárig. Az ugyanazon lądában, ugyanazon helyen, de eltérő növényborítottság mellett épült fészkeket összehasonlítva valószínűnek tűnik, hogy a fészekkövezési viselkedés kiváltó kulcsingere a fészkek közvetlen környezetének növényfedettsége, pontosabban ennek hiánya. Amint a fészkek valamely oldala a takaró növényzet hiánya miatt nyitottá válik, megjelennek a kövek.

Kutatók többször leírták különböző pacsirtafajok mérsékelt övi, talajba süllyesztve épült fészkeinél ezeknek a „minden látható ok és cél nélkül” (Glutz & Bauer 1985) odahordott köveknek és egyéb anyagoknak – száraz mohá- és földlemezek, trágyadarabkák, földgöngyök (Kovács 1984, Szabó 1984, Glutz & Bauer 1985, Pätzold 1986) – a meglétét. Ezek a kövek és egyéb anyagok valóban nem bírnak tényleges, a fészkek szilárdításával összefüggő funkcióval, csak az eredeti viselkedési forma jelzésértékű megnyilvánulásai. Véleményem szerint ezek a látszólag oda nem illő anyagok azt jelzik, hogy a fészekkövező fajok, illetve őseik száraz, köves sivatagokban alakultak ki, s az evolúció folyamán ezen ősből keletkezett fajok az eredeti élőhelyről szétterjedve, öröklötten magukban hordozzák a viselkedést. Azok a madarak,

melyek az eredetihez hasonló környezetben maradtak (ilyen gyakorlatilag a pacsirták és a hantmadarak 70-80%-a) továbbra is funkcionálisan építik fészkeikbe a köveket és egyéb anyagokat. A szélesebb elterjedésű fajok, melyek többek között Európa jobb növény- és vízellátottságú területein élnek, alkalmazkodtak új környezetükhöz, mely az eredetihez képest jobb feltételeket biztosít számukra. A puhább talaj és a megfelelő növénytakaró miatt süllyesztett fészkeik itt csak ritkán kitétek, s ezeknél – igaz, nem mindig – meg is jelenik a kövezés sokszor helyi anyagokat (például földgöngy) alkalmazó, de már funkcióját veszített, az eredetitől eltérő változata. Mivel a búbospacsirta a Nyugat-Palearktiszbán kimondottan emberkövető, és az ember közelében általában talál jó növényborítottságú területet, velük kapcsolatban nem írták le a viselkedést. Európai élőhelyein egyedül a lapos tetőkön találkozhat a faj a szélsőséges sivatagi körülményekhez hasonló viszonyokkal, s itt addig nem tapasztalt módon újra meg is jelent a fészekkövezési viselkedés.

A mérsékelt övi lapos tetők egyedülálló, gyakorlatilag laboratóriumi megfigyelési lehetőséget biztosítanak a fészekkövezés tanulmányozásához és megértéséhez. Míg a sivatagokban a kutató soha nem tudhatja pontosan, hol fog a következő fészkek megépülni, addig Dombóváron 1984–1998 között 95 fészket vizsgálhattam

lapos tetőkön úgy, hogy a már említett orientációs preferencia miatt a fészkek környezetének minden négyzetcentiméterét megfigyelés alatt lehetett tartani. A pontosság érdekében az összes vizsgált tetőről összegyűjtöttem a gyöngykavicsba keveredett szennyező anyagokat, elsősorban a téglá- és betontörmelék, majd kőzetminta-keverékeket helyeztem ki. Ezek után tudni lehetett, hogy a tető bármely pontján megjelenő kő vagy egyéb idegen anyag csakis a madarak által kerülhetett oda. A fészkek környezetének folyamatos megfigyelése, fotózása, a kövek helyzetének 1 négyzetméteres, 5 x 5 cm-es négyzetrács-háló segítségével történő rögzítése alapján több olyan jelenséget is sikerült megfigyelni, melyet eddig nem írtak le a viselkedéssel kapcsolatban.

Az egyik ilyen szerint a fészkek kövek a fészkek síkja alatt és felett, attól akár több méteres távolságban is elhelyezkedhetnek. Ezeket a pacsirták a fészkek elkészülte előtt, alatt és után, akár heteken keresztül is átrendezhetik vagy megforgathatják. Kiderült, hogy a színnek fontos szerepe van, a vörös téglá és a világos beton közül ez utóbbit részesítik előnyben. A ládákban, jó növényborítottság mellett, tehát a hagyományos módon épült fészkeknel is gyakran egy-egy kő odahelyezésével indul a fészkeképítés. Ezt a követ aztán a madarak a fű fészkektől kialakítások elviszik a fészkek közeléből. Voltak olyan fantom fészkek, melyeknél valódi fészkek nem épültek, költés nem történt. Ilyenkor a madarak a sarkokban összehordtak néhány tucatszámú követ, és – esetleg kihagyásokkal – napokon keresztül átrendezték, mozgatták ezeket.

A tetőn épült fészkeknel a kövek száma az egy-két darabtól a több százig változott, s a beépítés jellege, illetve helye is nagy változatosságot mutatott. A fészkek többségében azonban egyáltalán nem volt kő. Ezeknél a fészkeknel a kövezést a fészkekészítést is alkotó, száraz fűből készült rámpa helyettesítette. Ennek oka valószínűleg az, hogy a mi klímánkon az épületek körüli parkokban korlátlan mennyiségben áll rendelkezésre a növényi fészkekanyag (nem úgy, mint a sivatagokban). Ezt aránytalanul nagy ráfordítás nélkül össze lehet gyűjteni, s könnyebben kialakítható belőle a rámpa anyaga, mint kőből. Az így készült fészkek tömege csak néhányzorosa a hagyományos, talajba

süllyesztve épült fészkekének, míg a tetőn talált legnagyobb, valódi sivatagi típusú, kórampás fészkek tömege megközelítette az 1000 grammot. A fűrámpával készülő, mérsékelt övhöz adaptált fészkek megépítése a ráfordított energia szempontjából kedvezőbb, mint a kórampás építkezés.

Két esetben találtam búbospacsirta üreg típusú, a fajra nem jellemző fészket a tetőkön. Ezek is jelzik, hogy a pacsirták és a rigófélék említett neveinek fészkeképítési viselkedése közelrokon egymáshoz, s több köztük a hasonlóság, mint a különbség.

Felhívás

Kérem a Tisztelt kollégákat, hogy aki (elsősorban Budapesten) ismer olyan panelházakat, melyen búbos pacsirta költ, esetleg talált is ilyen fészket, kérem értesítsen. Ha valaki rendelkezik bármilyen pacsirta- és hantmadárfaj hazai vagy külföldi fészkeről diával, s ezt nélkülözni tudja vagy lehetővé tenné, hogy megnézzem, kérem, szintén értesítsen. Külön érdekelne természetfotós kollégák fészkefotó gyűjteményének megtekintése. Mindenki segítségét előre köszönöm!

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom Orbán Lajosnak, aki az első tetőn épült fészket mutatta nekem, mellyel vizsgálataim megkezdésére inspirált. Dr. Csörgő Tibor szakmai és számítógépes segítséget nyújtott. Karcza Zsolt és Miklay György a számítógépes adatfeldolgozásban segítettek. A Fővárosi Állat- és Növénykert, valamint a Madártani Intézet Könyvtára és személyzete az irodalom felkutatásában nyújtott nélkülözhetetlen segítséget. Külön köszönettel tartozom Dukát Zsófiának, aki a német nyelvű cikkek fordítását végezte.

Summary: Desert type nest building behaviour of a Crested Lark (*Galerida cristata*) population nesting on flat roofs in Hungary

Author gives a review in this paper on the terrestrial nesting birds and their nest types based on the literature and his own observations. One group of terrestrial nest types (real terrestrial nests) may be surface nests or

subsurface nests based on the level compared to the ground surface. The other type consists of nests built in terrestrial cavities and holes. This latter type is more characteristic for thrushes, chats and wheatears. Cavity type and surface type nests need larger amounts of building material than those belonging to the sub-surface type. In areas with scarce vegetation the only easily available material may be stones and pebbles. While a number of species are well known to incorporate stones and pebbles in their nests (Table 1) this behaviour is hardly mentioned for Crested Lark. Author describes his observations on Crested Larks incorporating pebbles in their nests built on flat roofs of city buildings. Preference of colour, variability in the utilisation of pebbles, variations in the stone collecting activity in the course of nest building are also discussed.

Irodalom

- Afik D., Ward D. & Shkedy Y. 1991. A test of the self-incubation hypothesis for desert bird that build a rampart of stones in front of their nests. *J. therm Biol.* 16: 255–260.
- Bankovics A. 1986. Búbos pacsirta (*Galerida cristata*) fészkelése háztetőn. *Mad. Táj.* 1986 (jan.– márc.): 69–70.
- DuBois A. D. 1936. Habits and nest life of the Desert Horned Lark. *Condor* 38: 49–56.
- Etchécopar R.D. & Hüe F. 1967. *The Birds of North Africa from the Canary Islands to the Red Sea.* Oliver and Boyd, Edinburgh and London.
- Ferguson-Lees I.J. 1960. *Studies of less familiar birds,* 109., Black Wheatear. *Brit. Birds* 53: 553–558.
- Glutz von Blotzheim U. & Bauer K.M. 1985–88. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas.* Bd. 10–11. AULA-Verlag, Wiesbaden.
- Harrison C. 1980. *A Field Guide to the Nest, Eggs and Nestlings of British and European Birds.* Collins, St. James' Place, London.
- Kovács G. 1984. Mezei pacsirta. In: Haraszthy L. (ed.) *Magyarország fészkelő madarai.* Natura, Budapest.
- Lindner K. 1928. A búbospacsirta költése háztetőkön. *Aquila* 32–33: 398.
- Mackworth-Praed C.W. & Grant C.H.B. 1960–73. *Birds of Eastern and North Eastern Africa. African Handbook of Birds.* Series 1–4. Longmans.
- Nagy J. 1926. *Galerida fészkelése a háztetőn.* *Aquila* 32–33: 263.
- Orbán Z. 1985. Adatok a búbos pacsirta (*Galerida cristata*) költésbiológiájához. *Mad. Táj.* 1985(júl.–dec.): 58–60.
- Orbán Z. 1988. Költőláda lapos tetőkön fészkelő búbos pacsirták (*Galerida cristata*) részére. *Mad. Táj.* 1988(1–2): 18–19.
- Orbán Z. 1991. Adatok a lapos tetőn fészkelő búbos pacsirták (*Galerida cristata*) fészkeképítési szokásairól. In: Gyurácz J. (ed.) *A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület III. Tudományos ülése,* Szombathely: 244–251.
- Orbán Z., Karcza Zs. & Csörgő T. 1992. Búbos pacsirta (*Galerida cristata*) rendhagyó fészkelése. In: VI. Magyar Etológiai Konferencia, Visegrád: 43.
- Pätzold R. 1986. *Heidelerche und Haubenlerche.* A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt.
- Szabó L. 1984. Székipacsirta. In: Haraszthy L. (ed.) *Magyarország fészkelő madarai.* Natura, Budapest.

Orbán Zoltán

MME Gyűrűző és Vonuláskutató Szakosztály,
1121 Budapest, Költő u. 21.

Az énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) Magyarországon századunkban

FODOR ANDRÁS

Az énekes hattyúról az irodalomban nem jelent meg nagyobb összefoglaló munka, csupán az előfordulásait találtam meg rövid közlemények formájában vagy egy-egy terület madártani kutatásai során említik meg. E cikkben az utolsó fél évszázad megfigyeléseit szeretném bemutatni, s kicsit többet megismertetni „ritka téli vendégünkről”. Az irodalomjegyzékben megadott forrásokon kívül a Madártani Tájékoztató 1977–1987., a Túzok 1996–1998. és a Füzike 1998. évi számaiból gyűjtöttem adatokat.

Az énekes hattyú *vad hattyú* neve a bütykös hattyú *szelíd hattyú* elnevezésének korrelatív párja. A név találó, a szelídítettként is előforduló bütykös hattyúval szemben az énekes hattyú csak vadon fordul elő. Később a neve *téli hattyúra* változott, mert ekkorra már téli vendégként jelentkezett hazánkban. A nevek között szerepelt a *sárgaorrú hattyú* is. Nevének voltak szinonim alakjai: mint például az éneklő hattyú. Régi latin nevét (*“Cygnus muscus”*) és mai nevét jellegzetes hangjáról kapta, melyet gyakran hallat (Kiss 1984). E faj szől ugyanis legtöbbit a gyakoribb hattyúink közül.

Elterjedés

Az énekes hattyú költőterülete az eurázsiai kontinens északi részén a kis hattyú (*Cygnus columbianus*) elterjedési területéhez kapcsolódik és nyúlik dél felé a 60. szélességi fok környékéig. Izlandtól egészen Kelet-Szibériáig terjed, Észak-Amerikában a trombitás hattyú (*Cygnus buccanitor*) váltja fel. Fészkelésre a facsoportokkal, kisebb erdőfoltokkal tarkított vizes területeket választja, de megtelepszik folyók mentén, folyótorkolatokban és lagúnákban. A terjeszkedés hatására a régen elhagyott területeit foglalja vissza, melyeket az ember már átalakított (pl. halastavak, ülepítőtavak). Az európai állomány nagyrészt Izlandon és Finnországban található, de skandináv területek állománynövekedése miatt a délebbi területeken (FÁK országai, Közép-Európa) is megjelen-

tek a költő párok. Az állomány növekedése az 50-es években indult meg, évről évre 11%-os növekedést mutat. Ez jórészt az illegális vadászat visszaszorulásának, a tojás- és fiókagyűjtés megszűnésének köszönhető (Hagemeijer & Blair 1997).

A kontinens belsejében is egyre stabilabb telelőhelyek alakultak ki és a növekedés hatására egyre több átnyaraló példányt figyeltek meg. Lengyelországban első fészket a Bierza-mocsárban találták meg 1973-ban. Később újabb területeken jelent meg, 1983 óta költ Sziléziában, az Odera egyik holtágában. 1985–88 között már 6 helyen fészkel az Odera mentén (Tomialojé 1990). 1996-ban már 17-18 pár költését bizonyították. Németország keleti részén is erősödött az átnyaraló madarak száma a kedvező lengyel állománynövekedés hatására. 1993-ban egy ivaréretlen pár költéssel kísérletezett Brandenburgban (Berlintől délnyugatra). Egy évvel később sikeres költést bizonyítottak, egy fióka kelt, mely nem sokára „eltűnt”. 1996-ig szintén csak egy-egy fiókát tudtak felnevelni, bár ekkor a fészkelő madarak a 6. életévükön túl voltak, melyet gyűrűzéssel mutattak ki. 1997-ben, Németországban 3 pár fészkel és 1 pár revírt foglalt (Deutschmann 1997).

Vonulás, telelés

Vonulás szeptembertől elkezdődhet, a vizek befagyásával indul és egészen november végéig tart. Egyes esetekben decemberig is elhúzódhat. A nyugati területen fészkelő madarak 3 fő telelőhelyen koncentrálnak:

Az izlandi madarak jelentős része (mintegy 75%) a Brit-szigetek északnyugati részén (Skócia, Írország) telel, melyet műholdas követéssel vizsgáltak. Egy jó kondícióban lévő madár ezt a távot 12 óra alatt is teljesítheti (Bowler 1997). Az Izlandon maradók főleg a tengerparti területeket, nagyobb folyókat választják.

Nagy mennyiségű madár tartózkodik a Balti- és az Északi-tenger térségében, melyek a Fehér-

75. Egy pár énekes hattyú a Dunán. Szigetszentmiklós, 1997. január 4. (Kókay Szabolcs) – *Whooper Swans*

76. Öreg énekes hattyú a Dunán. Szigetszentmiklós, 1997. január 4. (Kókay Szabolcs) – *Adult Whooper Swan*

tengeren keresztül érkeznek meg. 1970. januárjában 20-25 000 énekes hattyút számláltak a területen. Ebből Dániában 11 000 madár tartózkodott (Dybbler 1985). Növekedést 1995. januárjában végzett európai számlálás is alátámasztotta, mely során 49 857 példányt figyeltek meg és a teljes telelőállományt 55 000-re becsülték. A madarak eloszlása a következő volt: Dániában (40%), Németországban (21%), Svédországban (16%), Norvégiában (12%) és Lengyelországban (6%). A szinkron megfigyeléseken túl a táplálkozásukat is vizsgálták, 60%-uk szárazföldi területeken és 40%-uk vízből szerezte táplálékát, a szárazföldi csapatok háromszor nagyobbak voltak. 35000 szárazföldi madarat elemezve 75%-a választotta a mezőgazdasági művelés alatt álló területeket (repce-, gabonaföldek, legelők). Sokan ennek is tulajdonítják a nagy mértékű emelkedést. A kontinens belseje felé haladva egyre jobban a vízi táplálkozás dominál (Wieloch 1998). Skandináv és távoli orosz területekről származó madarak akár Dél-Angliáig is elvonulhatnak, amit több gyűrűzés megkezdés is bizonyít. Nagyobb, keményebb telek idején a kontinens belseje felé húzódnak a nagyobb folyók mentén.

Harmadik jelentős telelőhelye a Kaszpi-tenger nyugati partvidékén, Fekete-tenger (Dunadelta), Földközi-tenger keleti régiójában található. Itt szintén nagy mennyiségek időznek, akár 25 000 madár is összegyűlhet.

Vonulás során megfigyeltek már egyedeket: Spitzbergákon, Spanyolországban, Észak-Afrika

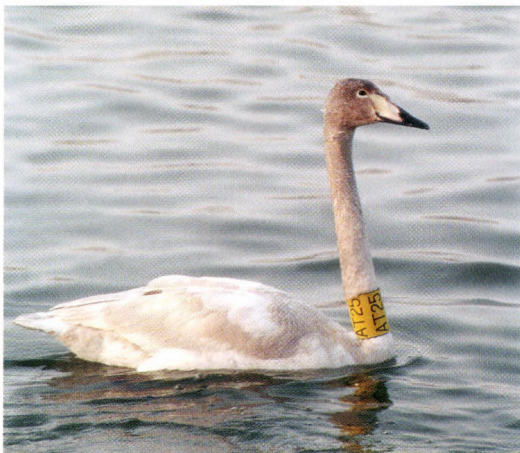
partjai mentén (Egyiptom, Tunézia, Algéria), Perzsa-öbölben, Pakisztánban, Észak-Indiában.

Hozzáink legközelebb az Oderán (legnagyobb csapat 130 pd 1982.02.06. Nietkowica) és az egyik mellékvölgyben (legnagyobb csapat 127 pd 1994.12.01. Barycz-völgy) telelnek nagyobb számban (Dyrcz *et al.* 1991, P.T. Dolata szóbeli közlése). Tavasszal február végétől megkezdődik a vonulás. Északabra haladva egyre később érkeznek a megfáradt vándorok. Izlandon az első énekes hattyúk jelentik a nyár közeledtét. Március közepétől foglalják el a revírjüket a költőpárok, de ez Izlandon májusig is elhúzódhat (Cramp & Simmons 1977).

Hazai előfordulások

Költő fajként eltűnt hazánkából, de évtizedekig rendszeresen jelentkezett egyesével vagy kisebb csapatokban. A XVIII. század közepéig több helyen fészkeltek, főként a háborítatlan mocsarak részesítette előnyben. Bél Mátyás szerint az énekes hattyú 1737-ben még fészkelte Pest megyében, 1781-ből a Ludasi-tóban tömeges fészkelést említenek, a Palicsi-tóból pedig fias hattyúkat (Beretzky 1936). Hódmezővásárhely környékén volt az utolsó költése. Az 1890-es évekig minden télen tartózkodott néhány énekes hattyú a Szarazér környékén (Bodnár 1947, Keve 1960).

Egy rövid idézetben Pusztaszer régi képét és a mocsarak hangulatát szeretném felidézni: „Vize a Tisza kiöntése, s egy nagy tó melben számos

77. Fialat énekes hattyú a Dunán. Budapest–Soroksár, 1998. december 31. (Barkóczy Csaba) – *Young Whooper Swan*

és mindenféle vizimadaron kívül gyakran hattyúk és gödények seregenként tartózkodnak...” (Sólymossy 1928). Egykor igen közönséges madár volt nálunk még a költési időben is. A hattyú közismert voltára, gyakoriságára utal az utána fennmaradt sok tájelnevezés: a hattyas puszták, hattyas rétek. Ezek legtöbbször már búzamező ring, a nádasok és sások helyén falvak házai sorakoznak. A szegedi „Hattyassor” lassanként a város belsejébe kerül, az a hely, hol a Ballagító tiszai vízének a hattyúk élhették világukat (Beretzky 1936).

A rendszeres megfigyeléseken túl, zordabb teleken nagyobb számban mutatkozik. Így 1920/21 telén 100 körüli példányt jeleztek az ország különböző részeiről. 1921/22 telén pedig 43 példányt jelentettek. A korán és a hirtelen beállt tél szoríthatta le a madarakat ilyen nagy mennyiségben (Schenk 1922). A régi puskás megfigyelés nálunk sem kímélte a madarakat.

A 40-es évekig rendszeresen gyűjtötték bizonyító példányaikat, nagyobb csapatokból több madarat is ejtettek. Két kirívó eset történt, amelyek mai országhatárunkon kívül esnek: 1927. augusztusában hetekig tartózkodott Béd határában a Nyitrán 8 pd, melyből hatot lelőttek (Turcsek 1942); 1962. januárjában Szászrégen-nél a Maroson 6 teletőlből hármat kilőttek (Kohl 1964). A vizsgált időszakban is 5 esetben ejtettek el egy-egy madarat. Az utolsót 1962. január 15-én Vásárosnaménynál a Tiszán (Jakab 1964). Magyarországon 1929-ben gyűrűztek 8

példányt, az adat sajnos a világháború miatt megsemmisült, így csak sejtethetjük, hogy a madarak lefagyhattak és ezért sikerült ilyen nagy csapatot meggyűrűzni (Schenk 1930, Varga Lajos szóbeli közlése). Majd’ 70 évnek kellett eltelnie, hogy újra kézre akadjon a következő énekes hattyú. Az eltelt három év során összesen három madárra került fémgűrű és az egyiket nyakgűrűvel is ellátták. Érdekes megemlíteni, hogy mind a három madarat ugyanazon a teletőlhelyen sikerült megfogni (Szinai Péter szóbeli közlése).

Az elmúlt 50 év téli időszakainak adatai

A tárgyalt időszakban összesen 92 megfigyelési adatot sikerült összegyűjteni. A madarak nagy része magányosan vagy párban jelentkezett, átlagos csapat nagyság: 2,585 példány. A legnagyobb csapat 17 példány volt, melyet átrepülve figyeltek meg 1979. január 6-án Bajánál a Dunán (Mad. Táj. 1980 (4–6): 49). Főleg csak átvonuláskor észlelték, 75 alkalommal töltöttek egy napot a területen. Egy hetes intervallumban hatszor, két hetes időközben háromszor, egy hónapot ötször és egy hónapon túl csupán háromszor időztek a madarak.

Az adatok megoszlását nézve kisebb ingadozások mutatkoznak. 1954-ig rendszeresnek mondható, szinte minden télen megfigyelték. Kiseb beözönlése volt a vizsgált időszak előtt 1948/49. tél folyamán 4 észlelés alkalmával 26 madár mutatkozott. Azt következő tél folyamán többször észlelték (6 alkalom), de csak 13 példányt jegyeztek fel. 1956-ig rendszeresen jelentkezett. Egy nagyobb kiugrás volt az 53/54 tél folyamán, mely alkalmával 5 különböző előfordulást jegyeztek fel. A 60-as évekig elmondható, hogy *gyakoribb* volt a bütykös hattyúnál, ettől kezdve rendszertelenül jelent meg, 1976-ig 11 téli idényt hagyott ki. Tehát 18 téli idényből csupán hét alkalommal került elő, idényenként csak egyszer-egyszer. 1976–1982 között ismét nagyobb számban mutatkozott az énekes hattyú, 29 megfigyelés alkalmával 102 példányt észleltek. 6 év alatt 4 jelentősebb mozgalmat könyvelhettünk el.

Ezen időszakban a megfigyelések zöme december vége és február közepe közé esik. Csupán két tavaszi adata van: 1978. február 25. és március 08. között Leányfalunál a Szentend-

1. táblázat. Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) előfordulások Magyarországon az utóbbi évtizedekben. – *Recent occurrences of Whooper Swans in Hungary.*

Téli időny / Winter season	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82
Alkalom/pd / Cases/birds	7/22	8/20	6/37	2/2	1/1	5/20

rei-Dunán időzött 1 pd és 1982. február 27. és március 04. között a kiskunhalasi Sóstón tartózkodott 7 pd (Mad. Táj. 1978 és 1982). 1982 év után ismét rendszertelenné válik, megritkulnak a megfigyelések. 1994-ig 9 megfigyelés szerepel, ezek is vonulás alkalmával előkerült egyedek. Ezzel párhuzamosan a Nomenclator Bizottság úgy dönt, hogy az énekes hattyút felveszi a jelentés köteles fajok közé, így 1996. január elsejétől szerepel a ritka madarak jegyzékében (Magyar 1995).

Öröm az örömben, hogy ezzel ellentétesen, az európai növekedések hatására szaporodtak a megfigyelések. 1995-ben a jó idő miatt elég korán, február 16-án egy ivaréretlen pár érkezett a tömörkényi Csaj-tóra, mely másfél hónapot időzött a területen (Barkóczi Csaba szóbeli közlése). 1995/96. telétől már minden télen nagyobb számban mutatkozott, 27 megfigyelés alkalmával 58 példányt észleltek. (A 27 észlelésből csupán 7 jelentés érkezett a Bizottság felé!) óriási ugrás következett be a megfigyelések tekintetében, érdemes megemlíteni, hogy ennyi adat a vizsgált időszakról számítva 26 év alatt gyűlt össze. Az utolsó időszakot figyelve öt vagy több megfigyeléssel zártuk a téli időszakokat.

Szigetszentmiklósról egy pár 1997. januári első megjelenése óta visszajár. Ezt a gyűrűvel megjelölt öreg tojó többszöri leolvasása bizonyítja. Megjelenésének első telén feltehetőleg az akkor uralkodó szokatlanul hideg időjárás készítette hazánkba a párt. Időnként egy nap alatt is nagyobb területet bejárhatnak, mivel a madarak 1997. február 22-én rövid pihenőt tettek Apaj-pusztán, majd még aznap megfigyelték őket a Kelemen-széken (Kókay Szabolcs szóbeli közlése). Az elkövetkező évekre jellemző volt, hogy egyre korábban keresték fel a területet. Az idei szezonban már családostul érkeztek meg, egy másik család kíséretében. A pár, mely már három éve rendszeresen visszajár, valószínűsíthető, hogy a terjeszkedő lengyel vagy német állományból származik. De más területeken is tapasztaltak bizonyos területhűséget. Hortobágy területén 1920. október végén

21 madárból álló csapatot figyeltek meg, majd a tavaszi vonulás során 1921. február végén ugyanazon a helyen ugyanakkora csapatot láttak újra (Nagy 1924). Még három alkalommal vehető biztosra, hogy ugyanazok a madarak jelentek meg a területen. Feltételezhető, hogy a hideg elől délebbre kényszerült madarak a tavaszi vonulás során érintik az őszi vonulás során bejárt területet.

Összefoglalás

Az adatokat összegezve nagyobb megfigyelési göcök a következők:

- Dél-Alföld (tömörkényi Csaj-tó – szegedi Fehér-tó – kardoskúti Fehér-tó háromszögben): 21 alkalom;

- Duna hazai szakaszának középső része (Nagymarostól Rácalmásig): 19 alkalom;

- Hortobágy és térsége: 11 alkalom.

E három területen volt a megfigyelések több mint fele. Itt számíthatunk leggyakrabban az énekes hattyúk felbuklására a jövőben is.

Az ország területét három nagyobb részre felosztva más-más időszakokban jelentkeznek madarak. Dunától nyugatra a megfigyelések zömét a keményebb hideg elől lehúzó és a megkészt téli vonulók adják. Tavaszi vonulás során is előkerülnek, melyek feltételezhetően Horvátországban és Szlovéniában – a Dráva erómútavain – telelők átvonulásából adódik (Andrija Lesinger szóbeli közlése). Duna-Tisza közén vegyesen fordulnak elő madarak, de itt is a lehúzódnak vannak előnyben. Tiszántúlon nagyobb súlyba kerül a tavasszal átvonuló madarak, mely a Fekete-tengeri telelőhelyekről kerülő úton érkezők közül kerülnek ki, de itt is magas a lehúzódnak madarak száma. A megfigyelések kisebb ingadozást mutatnak, de elmondható, hogy rendszeresen magányosan, kisebb-nagyobb csapatokban előfordul hazánkban. Főleg a téli és a tavaszi vonulás közötti időszakban a nagyobb hidegek alkalmával mutatkoznak. Leggyakrabban december utolsó hete és január utolsó negyede között figyelték meg, 29

alkalmat találtam ezen időszakból. Az európai növekedés hazánkban is érezhető, ahogy a kontinens belsejében megerősödött az állomány szaporodtak a megfigyelések. Ha a tendencia folytatódik hamarosan lekerül az énekes hattyú a jelentésköteles fajok köréből.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetem fejezem ki az összes adatközlőnek, akik segítették a cikk megjelenését: Bagdi Antal, Barkóczi Csaba, Borbáth Péter, Bükki József, Pawel T. Dolata, dr. Hadarics Tibor, Kókay Szabolcs, Andrija Lesinger, Nagy Tamás, Palkó Sándor, Petrovics Zoltán, Sallai R. Benedek, Schmidt András, Széll Antal, Szinai Péter és Varga Lajos. Külön köszönet Barkóczi Csabának, Kókay Szabolcsnak, hogy fotóikat rendelkezésemre bocsátották és ezzel is színesítették a tartalmat.

Summary: The Whooper Swan (*Cygnus cygnus*) in Hungary

This paper summarizes the 20th century records of Whooper Swan in Hungary. In the last 50 years 92 occurrences were documented. The majority of observations were between the end of December and middle of February and mostly of single birds or pairs. More than half of the observations occurred in three areas: ponds on the Great Plain in the Tömörkény-Szeged-Kardoskút triangle (21 cases), the Danube between Nagymaros and Rácalmás (19 cases), and the Hortobágy (11 cases). Most recently, a new wintering site has been used on the Danube at Szigetszentmiklós near Budapest, where a family has returned every winter since 1996. Seven birds were present here in 1998/99 and three of these were ringed and one bird marked with a neck-collar.

Irodalom

- Beretzk P. 1940. Hattyúk magyar földön. *Technika és Természet* 108: 493–495.
- Beretzk P. 1955. Újabb adatok a szegedi Fehértó madárvilágához. *Aquila* 59–62: 217–227.
- Beretzk P. 1964. Adatok a Duna-Tisza köze madárvilágához. *Aquila* 69–70: 258
- Bodnár B. 1947. Adatok Hódmezővásárhely madárvilágához. *Aquila* 51–54: 173–174.
- Bowler J. 1997. Satellite swans: tracking migrating birds. *Birding World* 9: 365–367
- Cramp, S. & Simmons, K.L.E. (eds.) 1977. *The Birds of the Western Palearctic*. Vol. 1. Oxford University Press, Oxford.
- Deutschmann H. 1998. Der Singswan *Cygnus cygnus* als neuer deutscher Brutvogel. *Limicola* 11: 76–81.
- Dudich L. 1954. Énekes hattyú Komárom megyében. *Aquila* 55–58: 232.
- Dybber T. 1985. Status for Danske Fuglelokaliteter, København
- Dyrzc A., Grabiński W., Stawarczyk T. & Witkowskij J. 1991. *Ptaki Śląska*. Wrocław: 526.
- Faragó S. 1985. Összefoglaló jelentés a Gönyű-Szob közti Duna szakasz (1791–1708 fkm.) 1983. augusztus – 1984. április időszakának vízimadár mozgalmairól. *Mad. Táj*, 1985(1–3): 31–35.
- Fintha I. 1976. Énekes hattyú a Hortobágyon. *Aquila* 82: 230–231.
- Hagemeyer W.J.M. & Blair M.J. (eds.) 1997. *The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance*. T & AD Poyser, London.
- Hoffman S. 1954. Énekes hattyú a Kisbalaton környékén. *Aquila* 55–58: 232.
- Horváth A. 1928. Három énekes hattyú. *Aquila* 34–35: 384.
- Horváth L. 1983. Some Ornithological data of the Hanság. *Aquila* 90: 61–71.
- Jakab A. 1964. Hattyú-előfordulások. *Aquila* 69–70: 257.
- Keve A. 1954. Különösebb vendégek a Kisbalaton védterületén az 1949–1951. esztendőkbén. *Aquila* 55–58: 228–230.
- Keve A. 1960. *Magyarország madarainak névjegyzéke*. Budapest 174.
- Király I. 1955. Énekes hattyú a Hanságban *Aquila* 59–62: 377–378.
- Kiss J. 1984. *Magyar madárnevek: Az európai madarak elnevezései*, Budapest 81.
- Kohl I. 1964. Hattyú-előfordulások. *Aquila* 69–70: 257.
- Kovács G. 1985. 1984–1985-ös megfigyelések a Hortobágy téli madárvilágáról. *Mad. Táj*, 1985(4–6): 24–26.
- Magyar G. 1995. Az MME Nomenclator Bizottság 1994. Évi jelentése. Ritka madárfajok magyarországi előfordulásáról. *Aquila* 102: 199–208.
- Molnár Gy. 1988. Bütykös hattyúk (*Cygnus color*) telelése Szegeden. *Mad. Táj*, 1988(1–12): 91.
- Murray R. 1978. Énekes hattyúk (*Cygnus cygnus*) a Dunán. *Aquila* 85: 147.
- Müller G. 1954. Énekes hattyú Biharban. *Aquila* 55–58: 232.
- Nagy J. 1924. A Hortobágy madárvilága. A Hortobágy jelentősége a madárvonulásban. Az itt átvonuló vadludak. *Aquila* 30–31: 272–282.
- Porga Z. 1954. Énekes hattyú Tatán. *Aquila* 55–58: 232.
- Schenk J. 1922. 1920/21. és 1921/22. évi téli hattyúinvázió. *Aquila* 28: 188–189.
- Schenk J. 1930. A magyar királyi Madártani Intézet 1929/30. évi madárjelölései. *Aquila* 36–37: 170–200.
- Schmidt E. 1970. Faunisztikai jegyzetek I. *Aquila* 76–77: 183–186.

- Sólymossy L. 1928. Régi madártani adatok Aquila 34–35: 414.
- Sterbetz I. 1958. A hódmezővásárhelyi szikések madárvilága. Aquila 65: 189–208.
- Sterbetz I. 1974. A hódmezővásárhelyi Tisza-ártér természetvédelmi területeinek madárvilága. Aquila 78–79: 45–77.
- Sterbetz I. 1974. A kardoskúti természetvédelmi terület madárvilága 1952–1973 időközben. Aquila 80–81: 91–120.
- Szabó L. V. 1955. Daru és énekes hattyú a Velencei-tavon. Aquila 59–62: 378.
- Szalai Gy. 1955. Énekes hattyú Somogyban. Aquila 59–62: 377.
- Ternyák J. 1964. Hattyú-előfordulások. Aquila 69–70: 257.
- Tomialojc L. 1990. Ptaki Polski, Warszawa 1990.
- Turcsek F. 1942. Adatok a Nyitra madárvilágához. Aquila 46–49: 301–302.
- Vardarson A. 1997. *Cygnus cygnus* Whooper Swan. In: Hagemeyer, E. J. M. & Blair, M. J. (eds.) 1997. EBCC Atlas of European Breeding Birds. Poyser, London.
- Vertse A. 1954. Énekes hattyú a Velencei-tavon. Aquila 55–58: 232.
- Wieloch M. 1998. Łabędzi krzykliwy w styczniu 1995. roku w Europie północno-zachodniej. Biuletyn Informacyjny Polskiej Grupy Badania Łabędzi No 2. maj: 27.

Fodor András

2120 Dunakeszi, Fóti köz 4.
fodor@naszaly.apok.hu

Túzok 4(3): 78–79, 1999

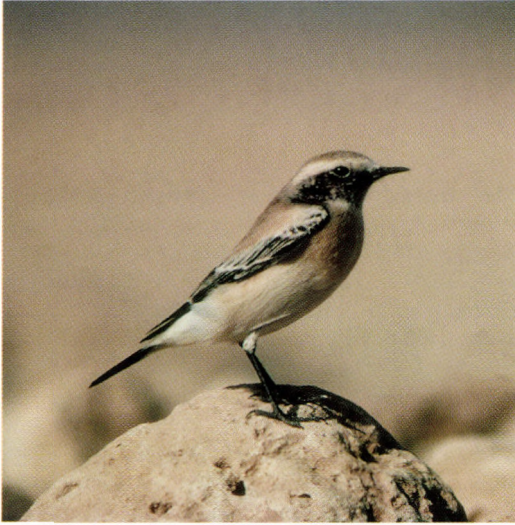
Objektív előtt: a sivatagi hantmadár (*Oenanthe deserti*)

Bizonyára felejthetetlen élményt jelentett Szilágyi Attilának és Tar Jánosnak, amikor 1991. november 17-én meglátták az első hazánkba vetődött sivatagi hantmadarat, egy fiatal tojót, a balmazújvárosi Nagy-szikén. A madár három napig még a területet átszelő csatorna gátján időzött.

A sivatagi hantmadár négy alfaja teljesen benépesíti Észak-Afrika, Kis- és Közép-ázsia sivatagjait, fésivatagjait és részben a kontinentális száraz sztyeppi zónát. állatföldrajzilag a déli hantmadár (*Oenanthe hispanica*) helyét foglalja el a sivatagban. Észak-Afrikában Marokkótól a Nílusig a *bomochroa* alfaj él, Egyiptom keleti felén, a Sínai-félszigeten, az Arab-félszigeten és Észak-Szudánban a *deserti* alfaj, Irántól, Türkmenisztánon, Üzbegisztánon, Afganisztánon keresztül Mongóliáig pedig az *atrogularis* alfaj költ az alkalmas élőhelyeken; Kashmírtól Tibeten és Délnyugat-Kínán át, egészen Belső-Mongóliáig az *oreophila* alfaj fészkel. Élőhelye a síkvidéki és hegyvidéki köves, homokos sivatag, fésivatag és száraz sztyepp. Előnyben részesíti a tamariszkusszal és más növényekkel (*Salicornia*, *Nitraria*) borított vádikat, folyóvölgyeket és sivatagi környezetben levő mezőgazdasági

területeket. Érdekes jelenség, hogy ahol sivatagi poszáta (*Sylvia nana*) is él a területen, ott a poszáta gyakran együtt mozog a sivatagi hantmadárral. A bokorról bokorra szálló hantmadarat a poszáta pontosan követi a bokrok alján ugrálva. Fészkelése kiterjedt elterjedési területén márciustól májusig történhet. Fészket a talajon, valamilyen repedésbe, gyakran kövek közé rejti, amelyet száraz fűvel, levelekkel, szőrrel és tollal gondosan kibélel. 13-14 napig kotlik, majd a kikelt fiókákat mind a két szülő eteti, a fiókák 13-14, illetve néhol 15-18 nap után hagyják el a fészket. Természetesen a család még ősziig együtt marad a fészkelőterület környékén. A telet a Szaharától délre tölti, főleg a Száhel-övezetben, illetve az Arab-félsziget déli felétől egészen Kelet-Indiáig, de a törzsalak részben állandó, illetve csak kis távolságokra kóborol a sivatagi környezetben. Kóborlása során szinte minden esztendőben eljut – különösen késő ősszel – a nyugat-európai országok tengerpartjaira vagy kisebb szigeteire, Közép-Európából viszont csak a hazai előfordulása ismeretes.

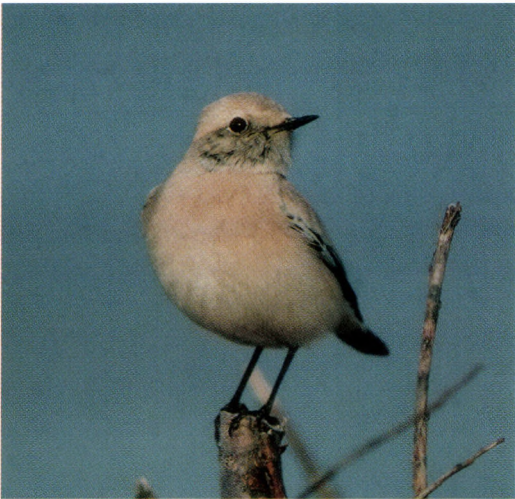
Legközelebb hozzánk Észak-Afrikában, például az Atlasztól délre Marokkóban, Tunéziában,

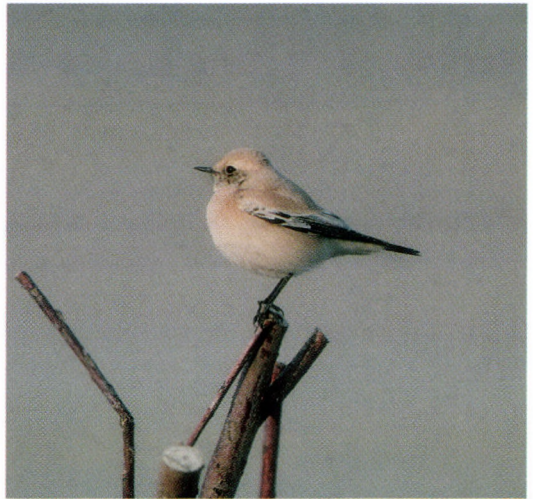
78. Hím sivatagi hantmadár (*Oenanthe deserti*), Arava-völgy, Izrael, 1993. március (Cursorius/Koen von Dijken) – Male Desert Wheatear

79. Hím sivatagi hantmadár (*Oenanthe deserti*) jellegzetes élőhelyén, Izrael, 1993. március (Cursorius/Leo Boon) – Male Desert Wheatear

80. Első téli ruhás hím sivatagi hantmadár (*Oenanthe deserti*), Zandvoort, Hollandia, 1994. október (Cursorius/Leo Boon) – First winter male Desert Wheatear

81. Első téli ruhás hím sivatagi hantmadár (*Oenanthe deserti*), Zandvoort, Hollandia, 1994. október (Cursorius/Leo Boon) – First winter male Desert Wheatear

illetve Izraelben a Negev sivatagban, és Eilathoz közel, az Arava-völgyben figyelhetjük meg.

Általános megjelenésében egy homokszínű, kistermetű hantmadár, amelynek farka teljesen fekete, illetve a szélső faroktollak töve fehér, de ez ritkán látható. A hím torka fekete, amely összeköttetésben van a szárny fekete színével. A

vállán feltűnő fehér sáv húzódik. A tojó torka fehér vagy szürkés, fülfedői vörösbarnák, feltűnő sárgásfehér szemöldöksávot visel, és a szárny kisfedői jellegzetes világos homokszínűek. Az őszi, első téli ruhás madarak tollai feltűnőbben szegettek és a fekete színek elmosódottabbak. – *Ecsedi Zoltán és ifj. Oláh János*

Havasi sarlósfecske (*Apus melba*) előfordulása a Kőszegi-hegységben

NÉMETH CSABA

A Kőszegi-hegységet jártam 1998. szeptember 27-én Herbert Keil német madarász társaságában. 12 óra 20 perckor érkeztünk az Óház-tető és a Pintér-tető között húzódó hegygerinc keleti oldalán lévő Kőszeg 57 B1 erdőrészlethez, ahol tájképfényképezés céljából álltunk meg. Közben Herbert Keil fényképezett, én a légtérben vadászó 100-150 molnárfecskét (*Delichon urbica*) – melyek már előző nap is itt vadásztak – figyeltem távcsöveimmel, laza csapatuk 300-400 méterre közelített meg bennünket. Mialatt a molnárfecskéket figyeltem egy nagyobb terméű madárra lettem figyelmes, mely a molnárfecskék és a köztem lévő légtérbe repült be, északnyugati irányból. A madarat havasi sarlósfecskének határoztam.

Azonnal szóltam Herbert Keilnek, aki az 50 méterre lévő autóhoz indult távcsövéért. A madarat csupán 30 másodpercig volt alkalmam figyelni, ezalatt két teljes kört írt le előttem a levegőben. Kb. 70 méterre közelített meg, majd eltűnt abban az irányban, ahonnan érkezett. Társam már nem tudta megfigyelni.

A madár eltűnése után az Óház-tetőn álló kilátóba siettünk, bízva abban, hogy újra szem elé kerül, esetleg le is fényképezhetjük. A kilátó tengerszint feletti magasságát tekintve pontosan száz méterrel a megfigyelés helye fölött helyezkedik el. A következő fél órában azonban már nem sikerült a nyomára akadnunk.

A megfigyelés körülményei

A madár Kőszeg községhatárában, az Óház-tető és a Pintér-tető között húzódó hegygerinc keleti oldalán lévő Kőszeg 57 B1 erdőrészlet feletti légtérben tartózkodott, mintegy 460-480 méter tengerszint feletti magasságban. A madár a terep fölött 30-40 méter magasan repült.

A hegyoldal ezen részén mészkerülő gyertyános-kocsánytalan tölgyes erdők találhatók, zömmel középkorú állományok. A Kőszeg 57 B1 erdőrészlet korát tekintve kivétel, mivel ez egy fiatal erdő, kocsánytalan tölgy, bükk, vörösfenyő és szelídgesztenye fajokkal.

A megfigyelést összességében ideálisnak mondható látási viszonyok jellemezték. A megfigyelés napjának reggelén 8 óráig szemerklét az eső, később azonban nem volt csapadék, a délelőtti pára is teljesen felszállt, csak néhány gomolyfelhő volt az égen. A Nap a felszínnel hegyesszöveget bezárva, a megfigyelés helyéhez képest déli irányból sütött. A felszín közelében gyenge, a hegygerinc fölött közepes erősségű szél fújt, nyugat-délnyugati irányból. Az előző napi rendkívüli párás idő és borultság után kellemes őszi időjárás volt, 18-20 °C körüli hőmérséklettel. Néhány óra múlva egy átvonuló front széle érintette Kőszeg térségét, így felhős és napos, néha kellemetlenül meleg időszakok váltogatták egymást. Ilyen, frontokban gazdag időjárás előzte meg a megfigyelés napját is.

A madár részletes leírása

A madár első pillantásra sarlósfecskének tűnt egyszínű, sötét háta és hosszú, hegyes szárnyai alapján. A mögötte és mellette lévő molnárfecskékhez képest azonban aránytalanul nagy volt. Különösen feltűnő volt, hogy szárnyfesz-távolsága és testhossza több mint kétszerese volt a molnárfecskékének. Mikor repülése során felém fordult, egyértelműen látszott fehér színű hasa, melyet a mellen egy határozott, sötét szalag szegélyezett. A torok fehér színét nem lehetett jól látni, talán csak sejteni lehetett, hogy az is világos színű.

Amennyire mozgás közben meg lehetett ítélni, a madár feje fecskeszzerűen lapos, csőre rövid, szeme sötét volt. Nyaka rövid, teste hengeres, lába egyáltalán nem látszott. Tollazata összességében sötét árnyalatúnak, amikor közlembbe ért a fehér has kivételével egyöntetűen barnának tűnt.

Hangot egyáltalán nem adott, a megfigyelés időtartamának harmad részét aktív repüléssel, kétharmad részét siklással töltötte. Repülése gyors szárnycsapásokkal járt, a siklás alkalmával szárnyait a vízszintestől kissé lefelé lógatva tartotta.

A faj elterjedése, hazai előfordulása

A havasi sarlósfecske indo-afrikai faunaelem (Dvorak *et al.* 1993). Elterjedési területe magában foglalja Európa mediterrán régióját, Kelet- és Dél-Afrikát, Kis-Ázsiát, a Himaláját, a Hindusztáni-félszigetet és Sri Lankát (Boano & Delov 1997). A megfigyelés helyéhez legközelebb a Keleti Alpokban, a Magas-Tauern déli peremén költ (Dvorak *et al.* 1993). Mivel hegyvidékeken fészkel, elterjedési területén belül előfordulása foltszerű. Teljes európai állománya – Törökország nélkül – 50 000 pár körül alakul (Boano & Delov 1997). Magyarországon eddig egyetlen hitelesített előfordulási adata van. 1996. április 1-jén Nyíregyházán került kézre egy példány, melyet április 5-én Budapesten engedtek szabadon, e madár valószínűleg a Déli-Kárpátokban költő populációból származott (Petrilláné Bartha 1996). Az 1998. szeptemberi megfigyelést a Nomenclator Bizottság hitelesítette, így ez a havasi sarlósfecske második bizonyított előfordulása Magyarországon.

Túzok 4(3): 81–82, 1999

A fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) harmadik előfordulása Magyarországon

BOD PÉTER

A hazánkban rendkívül ritka kóborlóként előforduló fehér farkú lilebíbic laza telepekben költ Délnyugat-ázsiaiában: Irak, Irán, Türkmenisztán, Üzbegisztán és Kazahsztán területén. Enyhe nyugati irányú terjeszkedését jelzi, hogy újabban Szíriában, Törökországban és Azerbajdzsánban fészkel. Telelőterülete Pakisztán, Észak-India és Északkelet-Afrika. Költőterületére március-áprilisban érkezik vissza. Kóborlása folyamán eljutott már Európa szinte valamennyi országába, északon Svédországba, Finnországba, nyugaton a Brit-szigetekre és Franciaországba is. Észlelték Máltán, Cipruson, Líbiában és Tunéziában is. Legelőször 1969 januárjában a Csád-tónál látták (Hayman P., Marchant J. &

Summary: Occurrence of Alpine Swift (*Apus melba*) over Kőszeg Hills

An Alpine Swift was observed in the Kőszeg Hills, Western Hungary, on 27 September 1998. This was the 2nd accepted record of the species for Hungary. The author assumes the bird originated from the nearby Alpine population and was driven into the Carpathian Basin by a strong meteorological front on the previous day.

Irodalom

- Boano G. & Delov V. 1997. *Apus melba* Alpine Swift. In: Hagemeyer W.J.M. & Blair M.J. (eds.) The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T & A D Poyser, London.
- Dvorak M., Ranner A. & Berg H.-M. (eds.) 1993. Atlas der Brutvögel Österreichs. Umweltbundesamt, Wien. 382–383.
- Petrilláné Bartha E. 1996. A havasi sarlósfecske (*Apus melba*) – új faj Magyarországon. Túzok 1: 77–79.

Németh Csaba

9723 Gyöngyösfalu, Arany János u. 5.

Prater T. 1986. Shorebirds. An identification guide to the waders of the world.

A megfigyelés körülményei

A Cserebökényi-puszták Tájvédelmi Körzet határán, a Veres Zoltán-pusztá és a Mucsi-hát nevű határrészek között, közel a pankotai úthoz, birkák által erősen lerágott gazon lucerna-föld mélyebb és nedves területén láttam meg először a madarat 1997. szeptember 25-én kora délután. A mezei pocok (*Microtus arvalis*) által erősen „fertőzött” területre azért mentem ki, mert itt korábban nagy kócsagokat (*Egretta alba*) és szürke gémekeket (*Ardea cinerea*) lát-

tunk táplálkozni, négy nappal ezelőtt pedig hét ragadozómadár-faj, többek között vörös kánya (*Milvus milvus*), pusztai ölyv (*Buteo rufinus*) és szirti sas (*Aquila chrysaetos*) is vadászott a területen. Kora délután derült idő volt, 18 °C-kal, közepesen erős északkeleti széllel és 1025 hPa csökkenő légnyomással. A madár megpillantása idején a Nap oldalról sütött, ezért igyekeztem nagy ívben kerülni, hogy hátsó megvilágítást kapjak. A színe és nagysága miatt először ugartyúknak vagy aranylilének vélt madarat bíbicek (*Vanellus vanellus*) 82 példányból álló csapata mellett láttam meg. A területen még három egerészölyv (*Buteo buteo*), négy vörös vércse (*Falco tinnunculus*), két nagy póling (*Numenius arquata*), 78 dankasirály (*Larus ridibundus*), négy sárgalábú sirály (*Larus cachinnans*), négy kék galamb (*Columba oenas*), két örvös galamb (*Columba palumbus*), nyolc mezei pacsirta (*Alauda arvensis*) és egy seregély (*Sturnus vulgaris*) tartózkodott. A megfigyelést 10x50-es kézitávcsővel, valamivel több mint fél óráig végeztem. Távolságom a madártól általában 150-200 méter volt, legközelebb kb. 80 méterre tudtam megközelíteni. Közeledtemre először mindig a bíbicek repültek arrébb, a lilebíbic – bár kinyújtözva erősen figyelt – háromszor is csak később repült odébb, a bíbiceknél valamivel bizalmasabb volt. Végül kivált a bíbiccsapatból és egyenes vonalban meredeken felemelkedve déli irányba elrepült.

Másnap és további napokon több megfigyelő eredménytelenül kereste a madarat az észlelés helyén és a tőle délre eső vizes területeken.

A madár leírása

A bíbiceket számolva láttam meg közöttük a náluk valamivel kisebb, karcsúbb és meredekebb állású, kis kerekfejű, felülről sötétebb szürkésbarnának látszó madarat. Feltűnő volt a hosszú sárga lába, és az, hogy felső része mintázat nélküli, csak a feje tűnt valamivel világosabbnak. Nagy fekete szeme volt, sötét csőre a bíbicenél hosszabbnak tűnt. Alsó oldala világosabb: a mell a begy alatt jól láthatóan és elégséges határral sötétebb szürke színű, a csukott

szárny alatt a hastájékon rozsdás, az alsó farokfedőknél már hófehér színű. A fejen semmi mintázatot nem láttam. Az álló madáron csak a szárny élén volt fekete szín. Már az első felrepüléskor láttam hófehér faroktollait és az ezeken jóval túlértő sárga lábakat, ezen bélyegek már a terepen biztossá tették a faj meghatározását, azaz, hogy a fehér farkú lilebíbic egy adult példányával van találkozásom. Felszállásai idején, és amikor végleg elrepült tűnt fel a szárnybélés hófehér színe, mely nem egyenes vonallal vált el a szárnycsúcs koromfekete színétől. A szárnyakon felülről három színt láttam: legfelül a hát és a fej színével megegyező, a szárnyhajlattól a szárny törészéig szélesedő, háromszög alakú, sötétebb rozsdásbarna színű területet, mely élesen vált el a középső, keskenyebb és hófehér területtől; a szárnycsúcs, azaz a kézevezők és a külső karevezők végének a koromfekete színe zezgugos vonallal határolódott el a fehér sávól. A repülő madár olyan feltűnő volt, hogy nem lehetett szem elől téveszteni, távolról egy nagy „pillangónak” tűnt, szárnycsapásai a bíbicenél gyorsabbnak látszottak. A madár időnként táplálkozott, többször azonban meredek tertású testhelyzetben mozdatlanul figyelt. Hangját nem hallottam.

Félő volt, hogy ha bizonyító felvételeket akarnék készíteni a madárról, és ezért vissza kellene mennem az autómban hagyott teleobjektívért, a madár közben esetleg elrepül. Így aztán úgy döntöttem, hogy inkább nem próbálom meg lefényképezni, inkább igyekeztem hozzá a lehető legközelebb kerülni, hogy távcsővemmel az apróbb részleteket is megfigyelhessem.

Summary: Third record of White-tailed Plover (*Chettusia leucura*) in Hungary

An adult White-tailed Plover was observed on 25th september 1997 in Veres Zoltán-pusztá, near Cserebökény (Csongrád county). The author gives a detailed description of the observed bird. It was the 3rd observation of the species in Hungary.

Dr. Bod Péter

6600 Szentés, Dr. Brusznayai Á. sétány 10/A

A fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) előfordulása a dunatétleni Böddi-széken

PIGNICZKI CSABA

A Dunatétlen határában elterülő Böddi-széken 1999. július 15-én egy öreg, nászruhás fehér farkú lilebíbicet figyeltem meg. A fajnak eddig három bizonyított előfordulása volt hazánkban (Magyar *et al.* 1998), mostani megfigyelése tehát a negyedik magyarországi adat.

A megfigyelés körülményei

1999. július 14-én érkeztem a Kiskunsági Nemzeti Park fülöpszállási kutatószállására (Borda-tanya). Az ott tartózkodó Kiss Béla hidrobiológus jelezte, hogy a Böddi-székre érdemes napközben kilátogatni, mivel a környék szikes tavai közül ebben van a legtöbb, a madarak számára táplálékul szolgáló vízipoloska (*Nepomorpha*), és a tavon rengeteg a madár. Tanácsát megfogadva másnap, július 15-én kilátogattam a területre. A szikest átszelő csatorna mellett haladtam, sokszor megállva, mert a területen mozgó madarak állományáról minél pontosabb képet kívántam szerezni.

13 órakor 10x50-es Tento kézitávcsővemmel egy csapat széki lilét (*Charadrius alexandrinus*) nézegettem, amikor egy hosszú sárgalábú madarat vettem észre tőlem kb. 80 méterre. Távcsővemet ráélesítve egy fehér farkú lilebíbic képe rajzolódott ki. Ezt követően azonnal állványra tettem a 30-szoros nagyítású Optolyth TBS 80 HD Fluorite teleszkópot, hogy az előttem lévő madárról pontos leírást készítek. A fáradtan álldogáló ritkaságot – miután ülve tökéletesen megfigyeltem – óvatosan felrebbenttem, hogy a reptére jellemző bélyegeket is feljegyezzem. A madár szerencsére csak 20-30 m-t repült, majd leszállt a földre. Ekkor otthagytam, és a legközelebbi telefonfülkéhez siettem, hogy értesítsem a megfigyelőhálózat tagjait. Visszaérkezve a fajt újra megtaláltam, és 18 óráig valaki mindig szemmel tartotta. Utoljára a madarat magányosan látták a talajon, de egy felette átrepülő, bíbicekből (*Vanellus vanellus*), pajzsos- (*Philomachus pugnax*) és réti cankókból (*Tringa glareola*) álló vegyes csapat

„elvitte”. A fehér farkú lilebíbic innen kivált, és magányosan elkezdett ereszkedni valahová, de egy nádfolt takarása megakadályozta a leszálló madár követését (Boros Emil és Máté András szóbeli közlése). Az aznap esti és a következő napok keresései sikertelenek voltak mind a Böddi-széken, mind a környék más szikesein. A madarat 18 óráig tizenhatan láttuk.

A Böddi-széken a fehér farkú lilebíbic mellett ezidőtájt más érdekességek is voltak: július 12-én 49 tavi cankót (*Tringa stagnatilis*), míg július 16-án 218 gólyatöcsöt (*Himantopus himantopus*) számoltunk.

A madár részletes leírása

Alkat, méret: Az egyik legfontosabb, azonnal szembetűnő bélyege a hosszú, sárga láb. A csüd nagy része a repülő madáron messze túlnyúlik a farok mögé. Feje kerek, szeme nagy, a begye gömbölyű, a teste a vége felé elkarcsúsodik, tehát testalkatáról elmondható, hogy lilés. Nyaka vastag, amikor figyelt kinyújtotta, de továbbra is vastagnak látszott. Csőre viszonylag hosszú, kb. a fej hosszának 3/4-e, összességében egyenletesen vékony, de a csúcsnál hirtelen elkeskenyedve, hegyesen végződik, tehát a csőr alakját tekintve szintén lilés. A barna harmadrendű evezők mögé a fekete elsőrendű evezők jól láthatóan, de csak nagyon kicsit nyúlnak túl. A farok a szárny takarása miatt nem látszott. A madár bíbicel összehasonlítva annál valamivel magasabb a hosszú lábai miatt, de a teste egy árnyalattal kisebb (Oláh János szóbeli közlése).

Tollazat: A fej világos fahéjbarna, némi szürkés árnyalattal. Ebben a világos környezetben a sötét szem jól látszik. A csőrtőnél van egy fehér terület, a szemtől kiindulva pedig egy nagyon vékony fekete csík ível enyhén lefelé, ezt leszámítva a fej mintázat nélküli. A háta alapvetően barna, de kékesszürke árnyalatú. A csukott szárny alsó élén vastag, fehér szalag fut keresztül, e szalag felett egy jóval vékonyabb fekete csík látható. A kézevezők a harmadrendű evezők

(vällevezők) által nagyrészt takartak, de fekete színük jól látszott, főleg az elsőrendű evezők rövid túlnyúlásánál. A harmadrendű evezők barnák. A begyven egy barnásszürke szalag látható, míg a nyak a fej színével egyezik. A has fehér.

Tollal nem fedett testrészek: A láb hosszú, élénk citromsárga. A szeme és a csőre feketés.

Reptében: A háromszínű szárnya azonnal feltűnik. Az elsőrendű evezők és azok nagyfedői nagyrészt feketék. Szintén feketék a külső másodrendű evezőinek a csúcsai, ez különösen a nyújtózkodó madáron látszott jól és egyértelműen. A többi (belső) másodrendű evezője és a külső másodrendű evezőinek a töve fehér, innen egy fehér szárnypanel halad felfelé, a szárnyon. A hát teljesen és a másodrendű evezők fedőinek egy része barna. A fehér szárnypanel felett a fekete csík a földön nyújtózkodó madáron volt nagyon jól látható. A szárny alulról fehér, de az elsőrendű evezők feketék. Egyik fontos bélyege reptében, hogy a farka fehér, s e fehér fark mögé messze túlnyúlik a sárga láb.

Hangja: Hangját nem hallottuk.

Viselkedés, élőhely: A fehér farkú lilebíbic szemmel láthatóan fáradtan álldogált a megfigyelés alatt. Fáradtságára jellemző volt, hogy amikor egy kerecsensólyom (*Falco cherrug*) megjelent a légtérben, és minden madár felrepült, e madár még mindig a földön tartózkodott, és csak késve kelt szárnyra, hogy pár méter megtétele után visszaüljön eredeti helyére. A madarat tovább figyelve láttam, hogy többször le is ült. A fehér farkú lilebíbic később egy tocsogós mézpázsitállományba ment át, ahol keveset szedegetett is. A táplálkozása lilés volt: rövid megiramodás után kicsit megállt, majd újra elindult; némelyik megállásánál csőrével felszedett valamit a földről. Egyszer minden ok nélkül felrepült, majd kb. 150 m megtétele után le akart szállni, de a közelben tartózkodó 8-10 gulipán (*Recurvirostra avosetta*) elverte, így a madár beszállt egy pajzsoscankók és bíbicek alkotta vegyes csapatba. Alapvetően olyan területen mozgott, ahol a növényzet mézpázsitból (*Puccinella limosa*) és bárányparéból (*Champhorosma anrcaua*) állt, és a növényzet csak a talaj csekély részét borította. A madarat száraz és tocsogós területeken egyaránt láttuk.

A fehér farkú lilebíbic hazai előfordulásai és helyzete a Nyugat-Palearktiszban

A fehér farkú lilebíbic első hazai észlelése 1975. május 23-án, a Dunántúlon, Agárd mellett történt. Ez a madár egy mesterségesen kialakított kazettarendszer egyik tagjának a fővenyén mozgott (Radetzky 1977). Ez az előfordulás egy kisebb európai invázió évében történt (Lewington *et al.* 1991). Második hazai adata a Balmazújváros melletti Virágoskúti-halastóról származik. Itt 1987. november 15-én egy téli tollazatú példány mozgott egy régi csapoláson, melyet az akkori esőzések ismét tocsogóssá tettek. Ez a madár sem társult más fajokhoz, közelében csupán 2-3 bíbic mozgott (Ecsedi & Szondi 1989). A harmadik előfordulása szintén tisztán-téli, 1997. szeptember 25-én a cserebökényi Veres Zoltán-pusztán, egy birkák által kopárra lelegelt lucernáson mozgott egy öreg példány egy laza szerkezetű bíbiccsapatban (Bod 1999). A Böddi-széken észlelt madár a negyedik, amit hazánkban láttak.

A fehér farkú lilebíbicet Európa számos országában megfigyelték már, országonként azonban csak néhány bizonyított előfordulási adata van. A faj magányos példányai közép-ázsiai fészkelőhelyükről (Bankovics 1998) elvetődtek már Nyugat- és Észak-Európa számos országába, Kelet-, Dél- és Közép-Európában pedig Ausztriában, Lengyelországban, Olaszországban, Romániában és Ukrajnában észlelték hazánkon kívül (Snow & Perrins 1998).

A faj európai előfordulásai március és november közé esnek. Az adatok zöme azonban május és július közötti, illetve novemberi (Lewington *et al.* 1991).

Az adatok azt mutatják, hogy 1999-ben Európában kisebb inváziója volt a fehér farkú lilebíbicnek, ugyanis sok országban megfigyelték, így látták Svédországban, Németországban, Hollandiában, Dániában, Belgiumban és Olaszországban (Anonim 1999). Bár csak feltételezés, de mégsem lehetetlen, hogy a Böddi-széken megfigyelt példány az előbb felsorolt országok valamelyikéből sodródott vissza, ugyanis a megfigyelés napja előtt egy igen intenzív, nyugat felől érkező front haladt át hazánkon. A friss érkezést támaszthatja alá az, hogy a megfigyelt példány fáradt volt.

Summary: Fourth record of White-tailed Plover (*Chettusia leucura*) in Hungary

An adult, summer plumaged White-tailed Plover was seen on 15th July 1999 in Böddi-szék, near Dunatétlen (Bács-Kiskun county). It was the 4th observation in Hungary. The bird was usually alone and stood in the wet and sparse saline vegetation. The observed bird was tired. The author gives a detailed description of the specimen and summarizes the observations of the species in Hungary and Europe.

Irodalom

- Anonim 1999. Western Palearctic news. *Birding World* 12: 225–230, 270–274, 311–314.
 Bankovics A. 1998. Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). In: Haraszthy L. (ed.): *Magyarország madarai*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.

- Bod P. 1999. A fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) harmadik előfordulása Magyarországon. *Túzok* 4: 81–82.
 Ecsedi Z. & Szondi L. 1989. A fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) újabb előfordulása Magyarországon. *Madártani Tájékoztató* 1989. július–december: 27–28.
 Lewington I., Alström P. & Colston P. 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. Domino Books, St. Helier.
 Magyar G., Hadarics T., Waliczky Z., Schmidt A., Nagy T. & Bankovics A. 1998. *Nomenclator avium Hungariae*. Magyarország madarainak névjegyzéke. Madártani Intézet – MME – Winter Fair, Budapest – Szeged.
 Radetzky J. 1977. A fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) első magyarországi megfigyelése. *Aquila* 83: 189–190.
 Snow D. W. & Perrins C. M. 1998. *The birds of the Western Palearctic*. Volume 1. Oxford University Press, Oxford.

Pigniczki Csaba, 6000 Kecskemét, Liget u. 1/B

Túzok 4(3): 85–86, 1999

Milyen Madár Ez? 4/3.

Az 1999/1–2. szám rejtvénye sajátos negatív rekordot hozott, mivel a két képre egyetlen helyes megfejtés sem érkezett. Az elsőn (20. kép) egy első téli tollazatában lévő pusztai gébics (*Lanius isabellinus*) látható. A kép 1996 decemberében készült Kenyában. A madár általános megjelenése, buksi feje és vaskos, a felső csőrökévé végén kissé lefelé hajló csőre alapján első ránézésre megállapítható, hogy valamelyik gébicsfajról van szó. A barna színezet alapján az őrgébics szóba sem jöhetnek, tehát valamelyik kisebb faj fiatal vagy tojó példány lehet. A Nyugat-Palearktiszban – amelynek fajai közül a rejtvény képeit választjuk – három olyan, egymással közeli rokon, elterjedési területeik határán egymással kereszteződő gébics-faj fordul elő, amelyeknek tojóira, illetve fiataljaira ez a barnás színezet jellemző, ezek a barna (*Lanius cristatus*), a tövisszűrő (*Lanius collurio*) és a pusztai gébics (*Lanius isabellinus*). A barna gébics tojója azonnal kizárható, hiszen a hímekhez hasonló fekete maszka (fekete szem körüli rész és fülfedők) van, sőt a kantár, azaz a szem és a csőrök közötti rész is fekete. A fiatal, illetve az első téli tollazatú barna gébics ugyancsak kizárható, mert annak a fülfedői sokkal sötétebb, egészen feketés foltot alkotnak, és testoldalán is sokkal kifejezettebb a harántmintázat. A tövisszűrő gébics tojója a képen látható szinte egyöntetű barna madárnál kontrasztosabb, s bár jelentős egyedi eltérések lehetnek, a barna hát általában elválik a szürkés nyaktól és tarkótól, a fülfedők is sötétebb foltot alkotnak és a testoldalon is erősebb harántsávózás van. A

fiatal és az első téli tollazatú tövisszűrő gébics vállvezetői, karfedői, közép és kis szárnyfedői, hátollai és a fejtető tollai világos szegésűek, e világos szegés alatt egy azzal párhuzamos sötét sávval, ami jellegzetes harántsávózott mintázatot kölcsönöz a tollazat említett részein. Mind ezen tollak a képen látható madárnál egyöntetű barnás színűek, elmosódtak világosabb szegéssel, az említett mintázat hiánya a kis szárnyfedőkön, a hát és a fejtető tollain egyértelműen a pusztai gébicsre utal, bár a vállvezetők és a szárnyfedőtollak említett mintázata a fiatal és az első téli tollazatú pusztai gébicsen is jellemző lehet, a fajnál sok olyan, gyengébben mintázott egyed van, ahol a képen látható példányhoz hasonlóan ez a mintázat ezeken a tollakon is hiányzik. A legjellegzetesebb bélyeg, ami alapján a tövisszűrő gébics és a pusztai gébics elkülöníthető, a képen nem látszik jól, ez pedig a fark színezete. A tojó tövisszűrő gébics farka a hát barna színénél sötétebb, míg ha megfigyeljük, a képen látható madárnak az ágak között elővillanó farkát, láthatjuk, hogy az a hát színénél egyáltalán nem sötétebb. A pusztai gébics farka kifejezetten rozsdavörös színű, s bár ez a szín árnyalatában nagyon változatos lehet, mégis ez az egyik legjobb bélyeg, ami alapján a faj meghatározható. A fiatal tövisszűrő gébics farka is lehet rozsdás színezetű, de mindig barnás árnyalatú és inkább sötétebb színű, a fejtető és a hát egyszínű tollai, az egyszínű kis szárnyfedők alapján viszont a fiatal tövisszűrő gébics jelen esetben kizárható.

82. Első téli tollazatban lévő pusztai gébics (*Lanius isabellinus*), Kenya, 1996. december (Molnár Balázs) – *Four-in-a-row* 4/1: Isabelline Sbrike

83. Nádi tücsökmadár (*Locustella naevia*), Sióagárd, 1999. július (Kalotás Zsolt) – *Four-in-a-row* 4/1–2: *Four-in-a-row* 4/2: Savi's Warbler

84. Milyen Madár Ez? 4/3. Feladat a faj felismerése. A megfejtéseket 2000. március 31-ig kérjük beküldeni. – *Four-in-a-row* 4/3

A második képen egy nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*) látható. A kép 1999 júliusában készült Sióagárd közelében. Az első pillanatban látható, hogy a madár a poszátafélék családjába (*Sylviidae*) tartozik. A madár egy nádszálon kapaszkodik, tehát valószínűnek látszik, hogy egy nádi énekesről van szó, azaz egy nádiposzáta (*Acrocephalus sp.*) vagy egy tücsökmadár (*Locustella sp.*). Mivel vonulási időben a poszáták (*Sylvia sp.*), a gezék (*Hippolais sp.*) és a füzikék (*Phylloscopus sp.*) is előfordulhatnak a nádasban, először ezeket a fajokat zárjuk ki. A poszáták a képen láthatónál többnyire tarkábban színezett madarak, bár a tojók és a fiatalok lehetnek hasonló színezetűek, a poszátáknál a szélső faroktollakon többnyire fehér (vagy világos) mintázat van, a képen látható madár szélső faroktollán viszont ilyen nem látszik, ugyanakkor madarunk farka láthatóan lekerekített, azaz a

szélső faroktollak a középsőknél láthatóan rövidebbek, ami nemcsak a poszátákat, de a gezéket és a füzikéket is kizárja. Madarunk mérete, amely a nádszál vastagságához és a levél szélességéhez viszonyítható, ugyancsak útmutatóul szolgálhat, ennek alapján nem lehet füzike (hiszen azok kisebbek), de nem lehet nagytestű nádirigó (*Acrocephalus arundinaceus*) és rokonfajai (*A. griseldis*, *A. orientalis*, *A. aedon*, *A. stentoreus*) sem, s a Nyugat-Palearktiszból rendkívül ritkán előforduló dalos tücsökmadár (*Locustella fasciolata*) szintén ez okból kizárható. Esetleg szóba jöhet még a berki poszáta (*Cettia cetti*) is, de ha megnézzük a madár árnyékban lévő szárnyát, láthatjuk, hogy a leghosszabb kéz- és karevezők különbsége (a kézevezők „túlnyúlása”, primary projection) nagy, ez a berki poszáta esetében nagyon rövid kellene, hogy legyen. Tehát maradunk az első feltételezésnél, miszerint a madár egy nádiposzáta vagy egy tücsökmadár. E két nembe tartozó fajok közül természetesen csak az ún. egyszínű fajok jöhetnek szóba, minthogy madarunkon semmiféle mintázat, csíkozás nem látható. Annak eldöntése, hogy a madár nádiposzáta, vagy tücsökmadár már nehezebb. Összpontosítsunk a madár farkára, látható, hogy az alsó farkfedők meglehetősen hosszúak, jóval hátrébb végződnek, mint a szárnycsúcs, a faroktollak ugyanakkor nem egy síkban vannak, hanem keresztmetszetben egy ívet alkotnak, mindezek tücsökmadárakra utalnak. Ha jól megnézzük az alsó farokfedőket, akkor azokon gyenge mintázatot láthatunk, mégpedig a sötétebb tollakon halványabb csúcsi részt, ez kizárja a nádiposzátákat, hiszen azoknak az alsó farokfedői egyszínűek, krémfehérek. A tücsökmadarak közül két fajnak, a nádi és a berki tücsökmadárnak (*Locustella fluviatilis*) van egyszínű háta, az alsó farokfedőknek a már említett mintázata a nádi tücsökmadárakra jellemző, a berki tücsökmadár alsó farokfedői sötétebbek, és feltűnő, élesebben határolt fehér csúcshegységük van. – Dr. Hadarics Tibor

Rövid közlemények

Dögkeselyű (*Neopbron percnopterus*) megkerülése Dunaharaszti határában *Egyptian Vulture (Neopbron percnopterus)* near Dunaharaszti

Jakab Árpád hivatásos vadász Dunaharaszti határában 1998. január elején egy elpusztult madarat talált, amit valamilyen keselyűnek határozott meg. A tetem a hasán feküdt, néhány nappal korábban pusztulhatott el, lába sárgás volt, tollazata ép, külsérelmi nyomot nem látott rajta. A madarat a helyszínen hagyta, de hónapokkal később megemlítette Horváth Zoltánnak, aki értesített engem, majd ezt követően kérésemre felkereste a helyszínt és július 20-án begyűjtötte az ekkor már erősen bomlott állapotban lévő tetemet.

Részletesen megvizsgáltuk a mumifikált maradványt, amelynek csontozata és tollazata szinte teljes egészben megmaradt. A faji bélyegek jól látszottak: tollazata esőverte, homokos, piszkos volt, de még így is egyértelműen látható volt a világos tollakból álló, ék alakú fark, valamint jellegzetes feje, ami alapján dögkeselyűnek határoztam meg. Pusztulásának okát nem sikerült megállapítani, lövésre utaló nyomot nem találtunk, az áramütést nem lehet kizárni, de a tetem állapotából ezt egyértelműen nem lehetett már megítélni (a megtalálás helyszínének közelében 20 kV-os oszlopokat mindenesetre nem láttunk). Karmai tühegyesek voltak, gyűrű nem volt a lábán, töredezett tollai sem voltak:

ezekből a tényekből arra következtettünk, hogy nem fogságból szabadult egyedről van szó. Ezt követően a tetemet lefényképeztem és eljuttattam a Természettudományi Múzeumba, ahol Izsák Imre, Vladárk György és Bankovics Attila szintén immatur tollazatú dögkeselyűnek határozta meg.

A dögkeselyű ritka kóborló nálunk, a Nomenclator szerint eddig öt bizonyított adata volt Magyarország mai területén, a most talált példány tehát a hatodik előfordulása a fajnak hazánkban. A faj téli előfordulása meglehetősen érdekes, a dögkeselyű ugyanis vonuló, a telet Afrikában tölti, csak néhány öreg példány marad a költőhelyek környékén a téli időszakban is. Elképzelhető, hogy egy ilyen Dél-Európában maradt egyed vetődött a Kárpát-medencébe, de ne felejtjük el azt sem, hogy a megtalálást megelőző hetekben rendkívül enyhe időjárás uralkodott egész Közép-Európában, s a madár a beáramló déli eredetű meleg légtömegekkel juthatott el ide. – *Bagyura János, MME, 1121 Budapest, Költő u. 21.*

Fekete gólya (*Ciconia nigra*) fészkrét kifosztó héja (*Accipiter gentilis*) *Goshawk (Accipiter gentilis) robbig a Black Stork (Ciconia nigra) nest*

1998. június 21-én Bartha Csaba és Katona Csaba társaságában szokásos megfigyeléseinket

85-86. A Dunaharasztnál 1998 januárjában talált dögkeselyű (*Neopbron percnopterus*). A fénykép 1998 júliusában készült (*Bagyura János*) – *Egyptian Vulture*

végeztük a Tarnavidéki TK területén. Már nem sok volt a hátralevő útszakaszból, de még terveztük a közeli feketegolya-fészkek meglátogatását. Utolsó ellenőrzéskor (május 1-jén) a tojó még kotlott, így kíváncsian vártuk a költés eredményét. Odaértünkkor viszont nem várt látvány fogadott. A fészkek teljesen üres volt, és elpusztult fiókat vagy pusztulásra utaló nyomot sem találtunk. Hosszas keresgélés után előkerült a fészkek alól néhány fehér pihetoll és néhány tokos toll. Hosszas találgatás után végül is Bartha Csabának jutott eszébe, hogy a fiókákat esetleg a közelben fészkelő héja vihette el. Ezek után elindultunk a kb. 300-400 méterre levő héjafészkekhez. Itt a gyanúnk beigazolódott, mert megtaláltuk az egyik fióka csüdig lehúzott lábának a maradványait. Találtunk még néhány nagyobb fekete tollat is. Így ismét gyanakodni kezdtünk, ugyanis az előző évben ugyanebből a golyafészkekből két fióka tűnt el, és csak egy repült ki. Valószínűnek tartjuk, hogy hasonló eset történt akkor is. Tehát láthatjuk, hogy a héja milyen méretű zsákmányállat megfogására képes, és esetlegesen milyen károkat tud tenni egy veszélyeztetett fészkekben. Ezért ha héja fészket találjuk egy ritka madárfaj fészke közelében, akkor tanácsos lehet a kikelt fiókákat a leghamarabb adoptálni. – *Kis Balázs, e-mail: kishb@vadas-matrafured.sulinet.hu*

**Piroslábú cankó (*Tringa totanus*)
öt tojásos fészkealjja
Redsbank (Tringa totanus)
*nest with five eggs***

A Magyarországon fészkelő szalonkafélék (*Scolopaciidae*) átlagos fészkealjja négy tojásból áll. Ettől eltérő tojásszám többnyire a másod- vagy pótköltéseknél fordul elő, amikor általában már kevesebb – ritkábban újra négy – tojást raknak a madarak. A hazai szakirodalom (Haraszthy L. 1998. Magyarország madarai. Mezőgazda, Budapest) adatai szerint három fajnak ennél nagyobb számú tojásból álló fészkealjja is lehet. Ilyen ismert a nagy goda (*Limosa limosa*) a nagy póling (*Numenius arquata*) és a nálunk csak alkalmilag költő tavi cankó (*Tringa stagnatilis*) esetében, melyeknek öt-, de a nagy pólingnak akár hattojásos fészkealjja is lehet. Más fajoknál viszont nem találtam erre vonatkozó informáci-

ót, ezért érdemesnek láttam az alábbiakat lejegyezni. 1998. május 13-án a békéscsabai Öntözött-réten madarásztam. A terület egyik, kb. 10 cm magas belvízzel borított részén, vegyes fészkelő partimadár-kolóniában egy háromtojásos piroslábú-cankó-fészket találtam. A laza fészkelőtelepen egymástól 8-15 m távolságra még 3-4 pár bibic (*Vanellus vanellus*) és 4-5 pár nagy goda költött. Bár a cankó fészkealjját pótköltésnek véltem, május 23-án, amikor ismét a területen jártam, kíváncsiságból újra megnéztem a fészket, melyben ekkor öt tojást találtam. Azok egyforma alakja, mérete és színezete minden kétséget kizáróan bizonyította, hogy egy tojótól származtak. – *Marik Pál, 5600 Békéscsaba, Tolnai u. 4./d.*

**Aranylilék (*Pluvialis apricaria*) tömeges
vonulása a Dél-Tiszántúlon
*Mass migration of Golden Plovers (Pluvialis
apricaria) in south-east Hungary***

A kilencvenes évektől több megfigyelő tudósít az aranylilék kiemelkedő példányszámú tavaszi vonulásáról (Berdó J. 1994. Aranylilék *Pluvialis apricaria* nagyszámú előfordulása Harta környékén 1994 tavaszán. Partimadár 4(2): 43.; Kovács G & Konyhás S. 1995. Aranylilék (*Pluvialis apricaria*) tömeges átvonulása a Hortobágyon 1995 áprilisában. Aquila 102: 217.; Szimuly Gy. 1992. Faunisztika. Partimadár 1992(2): 37.), de a Túzok „Érdekes madármegfigyelések” című rovatában is többször olvashattunk az utóbbi időben nagy példányszámú aranylilecsapatokról.

Az aranylilék hasonló, előzmények nélküli, tömeges megjelenését tapasztaltuk 1999 tavaszán a Dél-Tiszántúlon két egymással szomszédos pusztafoltján, a Vásárhelyi-pusztán és a csanádi Montág-pusztán, valamint ezen pusztafoltok környékén. A Csanádi-puszták középső, legnagyobb tagján a Montág-pusztán az aranylilék igen erős kétütemű vonulását észleltük. Március 2-án öt példány jelent meg, számuk március 12-re 600 példányra emelkedett, majd március 21-re 50 példányra esett vissza. Utána teljesen eltűntek a területről. A második ütem minden átmenet nélkül jelentkezett. Április 12-én még egy sem mutatkozott, de április 14-én már 2500 példányt számláltunk (20% nászruhás, 40% átved-

lő), amelyek viszont április 17-re már tovább is vonultak.

A Vásárhelyi-pusztán március 17-én észleltük az első, 99 példányból álló csapatot, amely már másnapra 1020 példányra duzzadt. Csak április első napjaiban kezdtek fogyatkozni, április második hetétől csökkenésük felgyorsult és 9-én már csak 206 példány maradt (30% nászruhás). A vonulást 14-én 39 madár zárta.

Élőhelyválasztásuk a Montág-pusztán nem tért el a megszokottól. Egy előző évben leégett, tavasszal éppen serkenő pusztai gyepen (*Artemisio-Festucetum pseudovinae*) szálltak meg. A Vásárhelyi-pusztán ellenben szinte kizárólag csupasz, növényzettől mentes, elmunkálatlan őszi szántások belvizekkel tarkított foltjain, majd ezek száradásával a helyükön visszamaradt hantos talajfelszínen láttuk őket. Következésképpen ragaszkodtak a szántókhoz, csak egy esetben és rövid ideig tartózkodtak ecsetpázsitos rét (*Agrostio-Alopecuratum pratensis*) vízállásán.

A vonulás alatt változékonnyá, jobbára esős, szeles időjárás volt jellemző. Napközben, különösen erős szélben a lilék a szántás hantjai mögé húzódtak. Nagyon éberek voltak, ha felriadtak, csak nehezen nyugodtak meg, inkább távolabb repültek egy másik belvízfoltra. Táplálkozás közben ritkán láttuk őket, idejüket leggyakrabban pihenéssel töltötték. A gyakoriság sorrendjében bibicékkel (*Vanellus vanellus*), nagy godákkal (*Limosa limosa*), pajzsoscankókkal (*Philomachus pugnax*), ritkábban récefélékkel (*Anas sp.*), havasi partfutókkal (*Calidris alpina*) társultak. – *Kotymán László, 6800 Hódmezővásárhely, Rákóczi u. 80. – Mészáros Csaba, 6792 Zsombó, Móricz Zs. u. 25.*

Vízisiklót zsákmányoló szalakóta (*Coracias garrulus*)

*Roller (Coracias garrulus)
catching a grass snake*

Az országos szalakótavédelmi program keretében végzett munkánk során 1998. június 18-án egy érdekes eseménynek lehettünk szemtanúi. Cegléd város külterületi részén, a Gerje-patak mellett fiatal vízisiklót zsákmányoló szalakótát figyeltünk meg. E szokatlan jelenség láttán a részletesebb megfigyelés érdekében több időt eltöltöttünk ezen a területen. A patak menti

töltésen lévő kb. 4 méter magas táviróoszlopon három szalakóta ült zsákmányra lesve. Az egyik madár a patak széléről felröppenve, a csőrében egy kb. 12-15 cm hosszúságú siklóval távozott a mintegy 300 m-re lévő fehérynárcsoportban lévő odújához. Néhány perc elteltével ismét elfoglalta korábbi leshelyét a táviróoszlop tetején. Az oszlopról 8 perc múlva lecsapva, ismét egy, az előzőhöz hasonló nagyságú siklóval repült újra vissza az odújához. Kiszáratva megint visszatért, de most már az előző oszloptól 3 oszloppal távolabb foglalta el új leshelyét. A vadászatát további egy órán át kísértük figyelemmel, de ez idő elteltével már nem tapasztaltuk, hogy újabb siklót zsákmányolt volna. A másik két vadászó szalakóta viszont a megfigyelés ideje alatt egyszer sem zsákmányolt vízisiklót. E megfigyelés újabb adattal szolgálhat a szalakóta táplálkozás biológiájának még részletesebb megismeréséhez. – *Iff. Urbán Sándor, 5085 Rákóczi falva, Toldi u. 60.*

Kenti csér (*Sterna sandvicensis*) előfordulása a Biharugrai-halastavakon *Occurrence of Sandwich Tern (Sterna sandvicensis) at the Biharugra Fishponds*

Biharugrai-halastavak ún. Szilas-taván 1997. május 11-én egy öreg, nászruhás kenti csért (*Sterna sandvicensis*) figyeltem meg. Az adatot a Nomenclator Bizottság hitelesítette, így ez a faj kilencedik bizonyított hazai előfordulása.

A megfigyelés körülményei: Madárállományfelmérés közben, a kora délutáni órákban pillantottam meg a kenti csért. A megfigyelés ideje alatt a madár mindvégig a tó közepén található betonszigeten pihent. A csért kb. 45 percen keresztül figyeltem. Másnap is kerestem, de már nem találtam meg. A Szilas-tó a Biharugrai-halastavak közepén található 60 ha-os töegység. A tó nyugati partjánál mintegy 30-40 méter széles nádas van, ám a tó többi partját csak egy-két méteres nádfal szegélyezi. A tó északi részében található egy kb. 4 ha-os nádas. A tónak nagyjából a közepén van egy 180 m² alapterületű (6 x 30 m-es) betonsziget. A betonsziget mellett kb. 50 méterre déli irányban található egy másik, 0,5 ha-os nádas. A megfigyeléskor a tó vízmélysége kb. fél méter volt, emiatt a tó nagy részén sűrű hínárnövényzet volt a vízfelszín alatt. A betonszi-

geten egy 45-50 párból álló dankasirály (*Larus ridibundus*) telep volt kialakulóban, valamint egy pár szercsensirály (*Larus melanocephalus*) kezdett neki a költésnek. A sziget szélére néhány alkalommal kormos szerkők (*Cblidonias niger*) is leszálltak pihenni. Éppen ezért ezen a betonszigeten igen nagy volt a mozgás, és az egyébként is agresszív sirályok sokat civakodtak, és sokat repkedtek. Sokszor közvetlenül a kenti csér mellett is veszekedtek, ám az ekkor sem ugrott fel, nem repült arrébb, csak a nyakát nyújtogatta és a csőrét tátogatta, illetve a tarkótollait borzolta. A megfigyelés ideje alatt a sirályok zavarása sem reptette fel. Csak lépegetni (tipegni) láttam. A megfigyelést optimális körülmények között, meleg, napos, tiszta időben, hátfényben, enyhe délnyugati szélben kézitávcsővel és 15–45x60 Nikon Spottingscope teleszkóppal végeztem, mintegy 200 méteres távolságból.

A madár részletes leírása: Összességében egy nagy termetű csér, rövid lábakkal és hosszú csőrrel. Dankasirály méretű, de rövid lába miatt annál kisebbnek tűnt, alakja is nyújtottabb volt a dankasirályokénál. Rövid lába és hosszú csőre azonnal feltűnt. Tollazata hiánytalannak és épnek látszott. Háta, szárnyfedői és evezőtollai szürkék voltak, e szürke szín valamivel halványabb volt a dankasirályok hátszínénél. Arca, nyaka, melle és alsóteste tiszta fehér volt. Alsó farokfedői, farka szintén teljesen fehérek voltak, és amennyire az összecukott szárnytól a felső farokfedői látszottak, azok is fehérenek tűntek. A kézvezetők túlnyúltak a farkon. A kézvezetők végein (egészen pontosan az összecukott szárnyból kinyúló leghosszabb 4-5 kézvezető végein) a szürke szín sötétebb tónusú volt, mint a hát tollazata és a szárnyfedők. Homloka, fejteteje és tarkója fekete volt. E fekete sapkának az alsó vonala a felső csőrökáva tövének nagyjából a közepétől indult, egyenes vonalban a szem alatt húzódott, majd a tarkó tájékán kissé lefelé fordult, de nem nyúlt le a nyakra. Mikor ideges volt, a tarkó és a fejtető hátsó harmadának fekete színű tollait jól látható módon felborzolta (ezt gyakran csinálta). Lába feltűnően rövid és fekete színű. Csőre hosszú (a fejvel nagyjából megegyező hosszúságú), egyenes és hegyes. Színe mattfekete, a legvégén sárga (e világos csúcs néha fehérnek tűnt). Szeme fekete. A kenti csérnek tulajdonítható elkülöníthető hangot

nem hallottam. Jelölést nem láttam a madáron.
– Vasas András, 5600 Békéscsaba, Rezeda u. 1.

**Sérült vetési ludat (*Anser fabalis*)
támadó rétisasok (*Haliaeetus albicilla*)
White-tailed Eagles (*Haliaeetus albicilla*)
attacking a Bean Goose (*Anser fabalis*)**

1999. január 25-én madármegfigyelést végeztem a Sumonyi-halastónál. A 2-es tónak a bánfai erdő felőli részén volt csak jégmentes vízfelület. Ezen a részen kb. 5000 vetési lúd, 3000 nagy lilik (*Anser albifrons*), 3000 tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) volt. A jég szélén két, egymástól 50 m-re lévő libadögön két imm. rétisas táplálkozott, a harmadik kettőjük közt állt a jégen. Egy idő után a nem táplálkozó rétisas a vízen ülő libák közé repült. A sas közeledtére a libák hangos gágogással felrepültek, csak egy sérült vetési lúd maradt a vízen, amely rátámadó rétisas elől a víz alá bukkott. A sas kb. 10 m magasra emelkedett, majd újra rávágott a libára, de az ismét a víz alá bukkott. A víz alól feljövő liba a szárnyait hátrafelé feltartva és a nyakát a víz felett előre nyújtva próbálta a rétisast elriasztani. A sas nem vágott rá minden forduló után a lúdra, volt amikor elrepült mellette és két-három kör után támadott ismét, de nyolc-kilenc támadás után felhagyott a további próbálkozással és leszállt a jégre. Háromnegyed óra múlva északnyugati irányból egy öreg rétisas repült alacsonyan a tó fölé, ismét nagy riadalmat okozva a libák között. A ludak most is felrepültek, s megint csak a sérült vetési lúd maradt a vízen, 40-50 m-re három bütykös hatyútól (*Cygnus olor*). A öreg sas rávágott a vízen ülő libára, ekkor a két imm. madár is támadásba lendült. Hárman felváltva támadták a libát. Időnként a támadások olyan gyorsan követték egymást, hogy a libának még csak a feje ért a víz fölé, és már ismét le kellett buknia. Az öreg sas három-négy támadás után elrepült az egyik tépett libadöghöz és enni kezdett, de az imm. rétisasok folytatták a támadást. Az egyik elkezdett szitálni a víz alá bukkott liba felett. A másik is mellé repült, de túl közel kerültek egymáshoz és egyensúlyt veszve elrepültek a liba feje fölé. A támadások közben a liba 10 m-nél közelebbre került a hatyúkhoz. Az egyik táma-

dásból kijövő sas a hattyúk közelében repült el, amikor a hozzá legközelebb lévő hattyú a csőrével felé vágott, de nem érte el. Ezután a rétisasok felhagytak a bütykös hattyúk „oltalmát élvező” vetési lúd támadásával. A

megfigyelőhelyemet 14 órakor hagytam el, ekkor a vetési lúd a hattyúk közelében a jég szélén ült és tollászzkodott, a rétisasok a libadögök közelében tartózkodtak. – *Wagner László, 7632 Pécs, Eszék u. 1.*

Túzok 4(3): 91–93, 1999

Levelek

A tűzok (*Otis tarda*) védelme a Hortobágyon

Az a tény, hogy a Hortobágy területéből mintegy 75 000 hektár hazánk első nemzeti parkjaként a legmagasabb szintű természetvédelmi oltalom alatt áll, biztosítja a törvényes kereteket veszélyeztetett madaraink és élőhelyeik megóvásához. Eme keret gyakorlati munkával való kitöltését nem csupán a védelemmel hivatászerűen foglalkozó Hortobágyi Nemzeti Park (HNP) Igazgatóság felügyelői gárdája és őrszervezete végzi, hanem nagy részt vállal benne az 1993-ban megalakult Hortobágy Természetvédelmi Egyesület (HTE) is. Tagjai valamennyien aktív, terepen sokat járó madarászok, akik az MME tagjaiként már régóta vizsgálják a Hortobágy madárvilágát, és a HTE létrehozását az élőhelyvédelmi, élőhely-rekonstrukciós, állományfelmérő munka fellendítésének igényével határozták el.

A Tűzok oldalain is szeretnénk beszámolni a hortobágyi tűzokok érdekében végzett munkáról, mert ami az elmúlt pár évben megvalósult, követendő példa lehet más hazai szervezetek részére is. A tűzok védelmével természetesen az állami természetvédelem és az MME is foglalkozik, de ezek mellett a HTE is bekapcsolódott a regionális (hortobágyi) védelem gyakorlati megvalósításába. Az alkalmazott védelmi in-

tézkedés – amely egy támogatási rendszeren alapul – nem saját ötletünk, több szervezet programjában is olvastunk már hasonló kezdeményezésekről, de gyakorlati megvalósításával eddig még sehol sem találkoztunk az elmúlt évtizedben a Hortobágyon. Tudjuk, hogy létezik a hortobágyi állománynál erősebb tűzokpopuláció is, amelynek védelme bizonyos szempontból fontosabb, azonban ez a munka a HTE-nek – a Hortobágy madárvédelmi programján belül – egy faj általános gyakorlati védelme, így nem hasonlítható össze az országos tűzokvédelmi munkákkal, de azokba is beilleszthető.

A HNP és a HTE tűzokvédelmi együttműködése úgy kezdődött, hogy a nemzeti park szerény anyagi lehetőségeiből már évek óta nem telt repceföldek létesítésének támogatására, még kevésbé „tűzokbarát” lucernások telepítésének finanszírozására. A HTE viszont a pályázatok útján szerzett összegek (KKA, külföldi egyesületek) segítségével és a HNP szakmai egyetértésével hozzájárított ezek megoldásához. Első lépésként még 1995 végén szerződést kötött a Nagyviváni Mezőgazdasági Szövetkezettel tizenöt hektár „tűzoklucerna” kialakítására, melynek telepítési költségeit az HTE biztosította a szövetkezet részére. Számítva az esetleges fészkelésekre, a szerződésben megszabtuk, hogy a lucerna június 25. előtt nem kaszálható le. Az eltelt évek során kiderült, hogy a védett

gyepekkel közvetlenül határos tábla a térség tűzokjainak egyik legkedveltebb nyári legelője lett. Szintén ekkor telepítettünk a nagyiváni tűzokdűrgőhelyek egyik szántójára is 2 hektár lucernát, melyet csak nyár végén kaszáltatunk le. Ennek jelentősége abban van, hogy madaraink dűrgési időszakban a dűrgőhely közelében is táplálkozhatnak.

A fészkelőhelyek és nyári legelők kialakításánál is fontosabb a kedvező – rendkívül hideg teleken különösen fontos – táplálékforrást biztosító területek létrehozása. Erre a legmegfelelőbb a hortobágyi talajokon is jól termeszthető repce, ugyanis a tűzokok ezen a nagy levelű, tápanyagban gazdag növényen megfelelő kondícióban képesek áttelelni. A populációt fenyegető legnagyobb veszély, ha a madarak a hosszú teleken táplálékhiány miatt elvándorolnak. Ilyenkor az alacsonyan repülő madarak – különösen ködös napokon – gyakran magasfeszültségű vezetékeknek ütközve pusztulnak el. Nagyobb veszély számukra azonban az, ha tovább vonulnak délre, pl. Olaszországba, ahol a vadászok számos példányt lelőnek a kóborló madarak közül. A téli legelőként szolgáló repce vetését a HTE a vetőmag megvásárlásával támogatja. 1996-ban 60 hektár, 1997-ben 91 hektár, 1998-ban pedig 95 hektár repce telepítését finanszírozta egyesületünk, de a legtöbb esetben a gazdálkodók saját erőből növelték a telepítések nagyságát a gazdaságos termelés érdekében. Főként a HNP határain belüli szántókon gazdálkodókat igyekszünk ilyen módon rávenni, hogy repcét vessenek. A jó tűzokos helyeken sikerült a Nagyiváni Mezőgazdasági Szövetkezetet, a Csukás Kft.-t és egyes bérlőket is megnyerni az ügynek.

A HNP-n kívüli, de szintén jelentős mennyiségű tűzok által látogatott karcagi határ ugyanilyen fontos, e területen a Karcag-Tilalmasi Mezőgazdasági Kft. 1996 óta szintén rendszeres támogatást kap repcére a HTE-től. Mivel a repcedarázs (*Athalia rosea*) lárvája igen súlyos károkat okozhat a frissen kelt, egy- vagy kétlevelű növényállományban (1996-ban pár nap alatt egész táblákat taroltak le), gyorsan lebomló, környezetkímélő vegyszer alkalmazása nem nélkülözhető.

Míg 1996-ban és 1997-ben csak a karcagi és a nagyiváni határban vetettek támogatásunkkal (vetőmag, vegyszer) repcetáblákat, 1998-ban

ebbe a programba bekapcsolódott a HNP délkeleti részén, Szelencés-pusztán a nádudvari NAGISZ-Növény Kft. is, Borzas-pusztán pedig a Hortobágyi Génmegőrző és Természetvédelmi Kht. kezdett hozzá – a Hortobágyi Nemzeti Parkkal egyeztetve – egy negyvenöt hektáros HNP tulajdonú szántón „tűzokkultúra” kialakításához.

Ha jól sikerül a kelés, és a repce a tél beálltáig eléggé megnő, csak egészen nagy havazás után válhat szükségessé a tábla egyes sávjain a hótakarítás, hogy a tűzokok a levelekhez hozzáférhessenek. Az 1990-es évek elejéig ilyen munkát a Karcagi állami Gazdaság többször is végzett a HNP megbízásából, később a Nemzeti Park már nem tudta ennek munkadíját finanszírozni. Használhatóbb megoldásnak látszik, hogy szükség esetén a természetvédelmi örök és a HTE tagjai egy-egy traktorral, hóekével saját maguk végezzék el ezt a munkát.

A teleléskor, illetve a dűrgőhelyeken végzett számlálások alapján megvan a reményünk arra, hogy a Hortobágy térségének 150-170 példányos tűzokállománya stabil marad, sőt az élőhelyvédelmi munka fokozásával még gyarapodni is fog.

Úgy látjuk, hogy a HNP és a HTE együttműködése egyebek között a tűzokvédelem gyakorlati tevékenységében is példaértékű, méltó legidősebb nemzeti parkunkhoz, a negyedszázados-jubileumát 1998-ban ünnepelt Hortobágyi Nemzeti Parkhoz.

Munkánk támogatásáért elsődlegesen köszönet illeti a Központi Környezetvédelmi Alap (KKA) társadalmi szervezeteket támogató keretét és a Birdlife Österreich, Schweizer Vogelschutz (SVS), Natur- und Vogelschutzverein Winterthur – Seen, Vogelwarte Sempach – Arcatour egyesületek nélkülözhetetlen anyagi segítségét. Köszönetet mondunk a Nagyiváni Mezőgazdasági Szövetkezet, a Csukás Kft., a Karcag-Tilalmasi Mezőgazdasági Kft. és a nádudvari NAGISZ-Növény Kft. vezetésének, akikkel sikerült megkötnünk az eredményre vezető szerződéseket az évek folyamán. A környezetkímélő növényvédőszer beszerzésében a Zeneca Hungary Kft. technikai igazgatója, dr. Lánszky Imre nyújtott nélkülözhetetlen segítséget, akinek ezúton is köszönetet mondunk egyesületünk és a HNP nevében is (a HNP munkatársai segítségével nyertük el a kft. támogatását). Külön köszönet illeti a Hortobágyi

87. Veszekedő túzokkakasok (*Otis tarda*), Nagyiváni-pusztá, 1997. április 25. (Kovács Gábor) – Fighting Great Bustards

Nemzeti Parkot szakmai segítségéért és a Hortobágy Természetvédelmi Egyesület tagságát, a gyakorlati és monitoring munkák elvégzéséért, valamint a szerződésekből rögzített

megállapodások betartásának ellenőrzéséért. – *Ecsedi Zoltán, 4060 Balmazújváros, Esze T. u. 8. – Dr. Kovács Gábor, 5363 Nagyiván, Bem apó u. 1.*

Túzok 4(3): 93–102, 1999

Érdekes madármegfigyelések, 1999. május – július

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: HADARICS TIBOR

E rovat számára kérjük beküldeni folyamatosan, vagy legkésőbb a lent megadott határidőig azon madárfajok adatait, amelyek magyar nevét *dőlt betűvel* szedtük a *Magyarország madarainak jegyzéke* című összeállításban (*Túzok 1: 42–48*). Természetesen helyt adunk gyakori fajok szokatlan helyen, a szokásostól eltérő időben vagy mennyiségben való megfigyeléseinek is. A lap évi négy számában mindig a megjelenést megelőző időszak adatait közöljük, az alábbiak szerint (zárójelben az adatok beküldési határideje):

1. szám: november–januári adatok (február 10.)
2. szám: február–áprilisi adatok (május 10.)
3. szám: május–júliusi adatok (augusztus 10.)
4. szám: **augusztus–októberi adatok (november 10.)**

Felhívjuk a figyelmet, hogy a határidők lejártá után is lehet még adatokat beküldeni, mivel az anyag végleges lezárására csak később kerül sor, s így akár az utolsó pillanatban érkezett adatok is bekerülhetnek a lapba. Saját munkánk megkönnyítése érdekében azonban kérünk mindenkit, hogy lehetőleg tartsa be a határidőket. Az adatok beküldésekor kérjük megjelölni a pontos dátumot (tól–ig); a megfigyelés pontos helyét (településhatár és közelebbi hely); a példányszámokat; ha megállá-

pítható a kort és az ivart; valamint a megfigyelő(k) nevét (kettőnél több megfigyelő esetén kérjük aláhúzással, vagy valamilyen más módon megjelölni azt, hogy kinek a nevét szerepeltessük az adat mellett *Kovács P. és tsai* formában, mert minden megfigyelő nevének kiírására terjedelmi okok miatt nincs lehetőségünk). Ha a megfigyelt madárról fénykép is készült, azt is kérjük eljuttatni az adatokkal együtt dr. Hadarics Tibor vagy a *Túzok* szerkesztőségének címére. A fényképek sérülésmentes visszajuttatásáról gondoskodunk. Diát, színes vagy fekete-fehér papírképet egyaránt be lehet küldeni.

Az adatok hitelességéért kizárólag a megfigyelők felelnek. *A csillaggal (*) jelzett adatokat a Nomenclator Bizottság még nem hitelesítette, így azokat a Bizottság állásfoglalásáig fenntartással kell fogadni, idézésük kerülendő, ezért ezen adatoknál a megfigyelő nevét sem közöljük.* Nyomatékosan kérünk mindenkit, hogy a hitelesítendő fajokról a megadott időpontokig a Nomenclator Bizottság számára is küldje el a részletes leírást.

Sarki búvár (*Gavia arctica*): 05.15-én 1 pd szállt le a fertőújlaki Borsodi-dűlő elárasztására, majd néhány pillanat múlva tovább is repült (J. Laber).

88. Batla (*Plegadis falcinellus*), Hortobágy, Hortobágyi-halastó, 1999. július 19. (Zeke Tamás) – Glossy Ibis

89. Indiai lúd (*Anser indicus*), Hortobágy, Mátá, 1999. május 22. (Gyüre Péter) – Bar-headed Goose

90. Sérült, orsócsonttörést szenvedett pusztai ölyv (*Buteo rufinus*), Szeged, 1999. június 27. (Kókai Károly) – Long-legged Buzzard

91. Vörös kánya (*Milvus milvus*) ad., Dömsöd, 1999. július 3. (Kókay Szabolcs) – Adult Red Kite

92. Terekcankó (*Xenus cinereus*) ad., Hortobágy, Hortobágyi-halastó 1999. május 31. (Cursorius/iff. Oláh János) – Adult Terek Sandpiper

93. Terekcankó (*Xenus cinereus*) ad., Hortobágy, Hortobágyi-halastó 1999. június 2. (Zeke Tamás) – Adult Terek Sandpiper

94. Kőforgató (*Arenaria interpres*), Kaba, 1999. május 22. (Zeke Tamás) – Turnstone

95. Kőforgató (*Arenaria interpres*), Kaba, 1999. május 22. (Zeke Tamás) – Turnstone

96. Szerecsensirály (*Larus melanocephalus*) ad., Fertőújlak, 1999. június 3. (Hadarics Tibor) – Adult Mediterranean Gull

97. Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*), Hortobágy, Hortobágyi-halastó, 1999. július 10. (Zeke Tamás – Gyüre Péter) – Gull-billed Tern

98. Kacagócsérek (*Gelochelidon nilotica*), Fertőújlak, Borsodi-dűlő, 1999. július 11. (Hadarics Tibor) – Gull-billed Terns

99. Kacagócsérek (*Gelochelidon nilotica*), Fertőújlak, Borsodi-dűlő, 1999. július 18. (Hadarics Tibor) – Gull-billed Terns

100. Rozsdástorkú pityer (*Anthus cervinus*), Balmazújváros, Nagy-szik, 1999. május 4. (Zeke Tamás – Tar Attila) – Red-throated Pipit

Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseogenus*): 1999-ben a Hortobágy vésztározással elöntött déli pusztáin (Kun-kápolnási-mocsár, Kunmadarasi- és Nagyiváni-pusztá, Nádudvar térsége) összesen 63-64 pár költött (Kovács G.); a hortobágyi Fekete-réten 2, a Hagymás-laposon 1, a Meggyes-lapason 4 pár fészkelte (Gál A.); a Görbeháza melletti Nagy-Kaproson 1-2 pár fészkelését észlelték (Ecsedi Z. és tsai); a Debrecen környéki víztárolók közül a Fancsika-víztárolókon 1 pár, a Bodzás-, a Halápi- és a Szentannapusztai-víztárolón 2-2 pár, a Mézeshegyi-víztárolón 3 pár, a Vámospércsi-víztárolón 4 pár költését jegyezték fel (Gál A.); a Kiskunfélégháza melletti Nagy-Sós-tavon 3 pár fészkelte (Pigniczki Cs.). Az említett területeken kívüli adatok a következők: 05.01. Bodrozug 9 pár (Petrovics Z. – Majercsák B.), Abony (halastavak) 1 ad. (Ispán M. – Vasuta G.), Esztergom (Duna) 2 ad. (Pest Környéki Madarász Kör), Fertőújlak (Borsodi-dűlő) 1 ad. (Hadarics T. – Mogvorósi S.); 05.05. Balmazújváros (Magdolna) 1 (Varga L. – Oláh J. P.); 05.13. Kistelek (Müller-szék) 2 ad. (Domján A.), Körmösdpuszta (Körmösdpusztai-víztároló) 1 (Demeter L. és tsai); 05.29. Balmazújváros (Virágoskúti-halastó) 1 (Varga L. – Ecsedi Z.); 05.30. Balmazújváros (Magdolna) 1 (Oláh J.); 06.05. Szeged (Szegedi-Fertő) 1 (Nagy T. és tsai); 06.20. Körmösdpuszta (Körmösdpusztai-víztároló) 1 (Vasas A. – Zalai T.); 06.24. Kis-Balaton 8 (Fodor A.); 07.06. Szeged (Szegedi-Fertő) 1 ad. (Mészáros Cs.); 07.17. Balatonfűzfő (Nitrokémia Rt. utótisztító tavai) 3 (Szelle E.), Szeged (Szegedi-Fertő) 1 ad. (Kókai K.); 07.19. Naszály (Ferencmajori-halastavak) 1 juv. (Riezing N.).

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*): 05.15-én* 1 ad. nászruhas madarat láttak Pálmonostora határában, a Péteri-tó II. egységén.

Feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*): 05.08-án a kabai cukorgyár ülepítőin egy olyan rendellenes színezetű madarat észleltek, amelynek nyaka nem fekete, hanem barnásvörös színű volt (Ecsedi Z.).

Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*): 1999-ben a Hortobágyi-halastavon négy telepen összesen kb. 70 pár

101. Vörösfejű gébics (*Lanius senator*) ad. hím, Déványa, 1999. május 16. (Széll Antal) – Adult male Woodchat Shrike

költött (Kovács G.); a Hortobágy déli részén, a Kun-kápolnási-mocsárban kb. 20 pár, Nádudvar határában (Német-sziget) kb. 10 pár fészkelte (Kovács G.). Ennek megfelelően a Hortobágyon rendszeresen meg lehetett figyelni a madarakat, a nagyobb példányszámú észlelések a Hortobágyi-halastavon következők: 05.01. 20 (Gyüre P.); 05.03. 38 (Oláh J.); 05.04. 35 (Tar J.); 05.07. 27 (Végyvári Zs.); 05.08. 30 Papp G. – Zöld B.); 05.09. 25 (Emri T.); 05.11. 40 (Oláh J.); 05.12. 10 (Gyüre P.); 05.16. 15 (Zöld B. – Zeke T.); 05.22 40 (Emri T. és tsai); 05.23. 30 (Emri T. – Zöld B.); 05.30. 40 (Végyvári Zs.); 06.05. 25 (Gyüre P. és tsai); 06.21. 12-15 (Sós E. és tsai); 06.23. és 06.29. 40 (Végyvári Zs.); 06.30. 30 (Végyvári Zs.); 07.03. 60-70 (Gyüre P. és tsai); 07.04. 120 (Emri T.); 07.06. 100 (Gál A.); 07.10. 60 (Gyüre P. – Zeke T.); 07.11. 60-70 (Schmidt A. és tsai); 07.12. 73 (Végyvári Zs.); 07.14. 55 (Szilágyi A.); 07.18. 37 (Varga L.); 07.21. 15-20 (Szemadám Gy.); 07.27. 50 (Gyüre P.); 07.31. 40 pd (Gyüre P.). A kis kárókatona alkalmanként a Hortobágy más területein, más halastavain is feltűntek: 05.02. Ohati-halastó 5 (Oláh J.); 05.06. Horti-libanevelő 2 ad. (Varga L. – Borza L.); 05.16. Virágoskúti-halastó 1 ad. (Szilágyi A.); 05.22. Mátá-pusztá 4 (Emri T. – Zöld B.); 05.25. Balmazújváros 25 (Végyvári Zs.); 06.05. Akadémiai-halastó 1 ad. (Géczy G. – Koczka A.; Varga L. – Gramberger H.); 06.11. Csécsi-halastó 1 (Végyvári Zs.); 06.21. Gyökérkúti-halastó 17 (Sós E. és tsai); 06.27. Ohati-halastó 1 (Simay A. és tsai); 07.04. Derzsi-halastó 7 (Weszelinov O.); 07.04. Ohati-halastó 4 (Weszelinov O.); 07.17. Derzsi-halastó 26, Ohati-halastó 8 (Weszelinov O.); 07.20. Gyökérkúti-halastó 3, Csécsi-halastó 1 (Gál A.); 07.27. Fekete-rét 1 pd (Gál A.). A Tiszaalpár melletti Alpári-réten is fészkelte 2-3 pár (Pigniczki Cs. és tsai); itt májusban fészkepítést (Vajda Z.), 06.09-én 1-2 ad. (Bede Á.), 06.10-én 4 ad. (Pigniczki Cs. – Biró Cs.), 06.11-én 1 ad. (Pigniczki Cs. és tsai), 06.12-én 2 ad. (Pigniczki Cs.), 06.27-én 1 ad. (Pigniczki Cs. és tsai), 07.10-én 5-6 ad. (Bede Á. és tsai), 07.13-án és 07.27-én 6 ad. pd-t észleltek (Pigniczki Cs.). A nyár folyamán a Kis-Balatonon is rendszeresen lehetett látni néhány pd-t – pl. 05.02. II. ütem (Sikér) 1 (Palkó S.); 05.14. II. ütem 1 ad. (Pest Környéki Madarász Kör); 05.23. II. ütem (Zimány) 1 (Lelkes A.); 05.24. II. ütem (Sikér) 1

pd (Lelkes A.) –, de fészkelés valószínűleg nem volt (Lelkes A. – Palkó S.). 06.12–30-ig a Körmödspusztai-víztárolón 9 (Zalai T. és tsai); 07.10-én a Szegedi-Fertőt 1 ad. pd került szem elé (Mészáros Cs. – Kókai K.).

Pásztorgém (*Bubulcus ibis*): 05.27-én* a kabai szennyvíztavaknál 2 nászruhás ad.; 05.28-án* a Balmazújváros melletti Kis-szegben 7 pd-t észleltek.

Kis kócsag (*Egretta garzetta*): A Tiszaalpár melletti Alpári-réten a 06.27-i felmérés alapján legalább 70 pár fészkel (Pigniczki Cs. – Boros E.). 07.28-án Nádudvar határában (Borzas és Ózes) 460 madarat számláltak (Kovács G.).

Nagy kócsag (*Egretta alba*): A 05.11-én végzett repülőgépes számlálás alapján a Hortobágyon és a Tiszatavon együttesen 778 pár fészkel (Tar J. és tsai). A Tiszaalpár melletti Alpári-réten 06.09-én 105 (Bede Á.), 06.12-én 98, 06.27-én 154 (Pigniczki Cs.), 07.10-én 170 (Bede Á.), 07.13-án 291 pd-t számláltak (Pigniczki Cs.). 07.04-én a tömörkényi Csaj-tavon is láttak 160 pd-t (Bede Á.).

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*): A Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 06.07-én 80 (Mészáros Cs.), 06.18-án 150 pd-ból álló csapatot láttak (Mészáros Cs. – Kotymán L.). A pusztaszeri Büdös-székre 07.05-én 116 (Nagy T. és tsai), 07.08-án 118 (Pigniczki Cs. és tsai), 07.11-én 115 madár húzott be éjszakázni (Pigniczki Cs. – Pigniczki J.).

Batla (*Plegadis falcinellus*): 1999-ben a Hortobágyi-halastavon kb. 20 pár, a Kunkápolnási-mocsárban kb. 15 pár költött (Kovács G.). Ennek megfelelően a Hortobágyon rendszeresen lehetett batlákat látni, a nagyobb példányszámú megfigyelések a Hortobágyi-halastavon a következők: 05.22. 10 (Emri T. – Zöld B.); 07.04. 10 (Emri T.); 07.06. 12 (Emri T.); 07.10. 12 (Varga L. és tsai); 07.11. 21 (Szilágyi A. és tsai); 07.12. 15 (Végvári Zs.); 07.14. 25 (Szilágyi A.); 07.18. 29 (Varga L.); 07.19. 12 (Zeke T.); 07.25. 14 pd (Zöld B. és tsai). A Hortobágy más területein is gyakran megfigyelték a madarakat nemegyszer jelentős mennyiségekben is: 05.04. balmazújvárosi Nagy-szik 1 (Szilágyi A. és tsai); 05.19. Kunmadarasi-pusztá 16 (Kovács G.); 05.21. Nyári-járás 1 (Végvári Zs.); 05.23. Mátá-pusztá 13 (Zeke T. és tsai); 05.29. 15 (Zöld B. és tsai); 05.31. Nyári-járás 6 (Végvári Zs.); 07.10. Kunkápolnási-mocsár 60 (Kovács G.); 07.12. Mátá-pusztá 27 (Végvári Zs.); 07.13. nádudvari Borzas 1 (Végvári Zs.); 07.27. Nagyiván 70 (Kovács G.); 07.29. Nagyiván 73 pd (Kovács G.). A Tiszaalpár melletti Alpári-réten 1 pár fészkelését állapították meg (Pigniczki Cs. – Biró Cs.; Bede Á.); itt 06.09–10-én (Bede Á.; Pigniczki Cs. – Biró Cs.), 06.27-én (Pigniczki Cs. és tsai), 07.10-én (Csathó A. I. és tsai) és 07.13-án láttak 1-1 ad. pd-t (Pigniczki Cs.). A Dél-Alföldön a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 05.01-jén 1 (Mészáros Cs.); a tömörkényi Csaj-tavon 05.02-án 1 (Katona I. és tsai); a szegedi Fehér-tavon 06.04-én (Barkóczy Cs. és tsai) és 06.09-én (Nagy T.) 2-2 ad., 06.11-én 1 (Barkóczy Cs. és tsai); a pusztaszeri Büdös-széken 06.12-én 3 ad. pd-t láttak (Pigniczki Cs.). A Csaj-tavon 3 pár költött is (Bede Á.), itt 06.20-án 2 (Domján A. – Halász N.), 06.30-án 3 ad. (Varga S. – Csathó A.), 07.04-én 3 ad. (Nagy T. és tsai), 07.16-án 1 (Bánfi P.), 07.18-án

2 ad. (Bod P. – Bede Á.), 07.19-én és 07.25–26-án 3 ad. (Bede Á. és tsai), 07.30-án 1 pd került szem elé, a fiatal madarak augusztus elején repültek ki (Bede Á.). A Dunántúlról mindössze két adatot kaptunk: 06.10-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Fersch A.), 07.19-én a Seregélyes melletti Elza-majornál 16 pd-t észleltek (Lendvai Cs.).

Kanalgém (*Platalea leucorodia*): A 05.11-én végzett repülőgépes számlálás alapján a Hortobágyon és a Tiszatavon együttesen 300–325 pár fészkel (Tar J. és tsai). A fülöpszállási Kelemen-széken 06.08-án 125 (Pigniczki Cs.); a pusztaszeri Büdös-széken a Péteri-tavon költő madarak közül 06.12-én napközben 105 ad. + 60 juv., késő este 57 ad. + 75 juv. (Pigniczki Cs.); a Tiszaalpár melletti Alpári-réten 07.10-én 220 (Bede Á.), 07.13-án 475 (Pigniczki Cs.); Nádudvar határában (Borzas és Kókony) 07.28-án 1000 pd-t számláltak (Kovács G.).

Rózsás flamingó (*Phonicopterus ruber roseus*): Június közepén* a 8-as számú főút mellett, Hosszúpereszteg határában találtak egy erősen legyengült imm. (2y) madarat, amely a gyűrűje tanúsága szerint a bécsi állatkertből (Schönbrunn) szökött meg.

Vetési lúd (*Anser fabalis*): 05.08-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Varga L. – Oláh J. P.), a Hortobágyi-halastavon 1 (Ecsedi Z.); 05.20-án a Virágoskúti-halastavon 17 (Varga L.); 07.09-én Polgár határában (Folyás), egy út mellett előntésen 1 ad. (ssp. *fabalis*) pd-t láttak (Szilágyi A.).

Nagy lilik (*Anser albifrons*): 05.10-én a Kis-Balatonon (Balatonhídvég) 1 (Palkó S.); 05.11-én a Hortobágyi-halastavon 1 (Szilágyi A. – Tar J.); 05.14-én a fülöpszállási Kelemen-széken 3 ad. (Pigniczki Cs.); 05.16-án a hortobágyi Mátá-pusztán 1 ad. (Zeke T.); 05.17-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 ad. (Szilágyi A. – Nagy Gy.); 05.22–23-án Mátá-pusztán 1 (Emri T. – Zöld B.); 06.25-én a balmazújvárosi Pap-réten 1 megkészt példányt láttak (Szilágyi A.).

Indiai lúd (*Anser indicus*): A balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 05.16-án*, 05.18-án*, 05.20-án* és 05.29-én* 1 ad. madarat láttak, s valószínűleg ugyanezt a pd-t észlelték 05.22-én* a hortobágyi Mátá-pusztán, valamint 05.30-án* és 06.05-én* a Hortobágyi-halastavon is.

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*): 05.22-én* a Körmödspusztai-víztárolón 1 hím + 1 tojó pd-t láttak.

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): A petőházi cukorgyári ülepítőköm (ahol 1996-ban és 1997-ben 1-1 pár költött) csak néhány alkalommal – 05.18., 05.20 (Pellinger A.), 05.23. (Hadarics T.) és 06.15. (Pellinger A.) – figyelt meg 1 párt, de sikeres költést nem észleltek. A közeli fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen egész májusban és júniusban rendszeresen lehetett párban mozgó – sőt nászviselkedést is mutató – bütykös ásóludakat látni (költést itt sem sikerült bizonyítani), általában 2–4 pár mutatkozott, de egy alkalommal 10 pd-t is láttak egyszerre, az itteni részletes adatok a következők: 05.01. Borsodi-dűlő 2 pár + 1 tojó (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 05.02. Borsodi-dűlő 3 pár (Pellinger A.); 05.05–06. Borsodi-dűlő 2 pár (Pellinger A.; Riezing N.);

05.08. Pap-rét 2 pár, Borsodi-dűlő 1 pár (Pellinger A. – Aradi Cs.); 05.09. Nyéki-szállás 2 pár + 1, Pap-rét 2 pár (Pellinger A.); 05.10. Nyéki-szállás 3 pár + 1 (Pellinger A.); 05.11 Pap-rét 4 pár + 1 (Pellinger A.); 05.12. 1 hím (Riezing N.); 05.15. és 05.17 Nyéki-szállás 7 (Pellinger A. és tsai); Pellinger A. – Laczik D.); 05.19. Nyéki-szállás 1 (Hadarics T.); 05.21. Nyéki-szállás 6 (Hadarics T.); 05.22. Borsodi-dűlő 3 pár (Pellinger A. – Mogyorósi S.); 05.24. Nyéki-szállás 4 pár (Hadarics T.); 05.26. Nyéki-szállás 10 (Pellinger A.); 05.27. Nyéki-szállás 8 (Pellinger A.); 05.28. 4 (Riezing N.); 05.29 Borsodi-dűlő és nyéki-szállás 1-1 pár (Hadarics T.); 06.01. Nyéki-szállás 4 (Pellinger A. – Varga L.); 06.02. Nyéki-szállás 2 (Pellinger A.); 06.03. Borsodi-dűlő 1 pár (Hadarics T.), Nyéki-szállás 3 (Pellinger A. – Hadarics T.); 06.06. Borsodi-dűlő 1, Nyéki-szállás 1 pár (Pellinger A. és tsai); 06.10. Borsodi-dűlő 2 pár (Pellinger A.); 06.14. Borsodi-dűlő 1 hím + 2 tojó (Hadarics T. és tsai); 06.17. Borsodi-dűlő 1 pár (Hadarics T.); 06.18. Borsodi-dűlő 2 hím + 1 tojó (Pellinger A. – Fersch A.); 06.19. és 06.21. Borsodi-dűlő 1 pár (Mogyorósi S. – Pellinger A.; Hadarics T.); 06.27. 1 (Pellinger A.). Az ország más területeiről az alábbi adatokat kaptuk (egy júliusi adat kivételével valamennyit májusból): 05.01. Bodrogkeresztúr (Bodrogzug) 4 (Petrovics Z. – Majercsák B.); 05.01. Makó-Rákos (Montág-pusztá) 1 hím (Mészáros Cs.); 05.02. Dunatetőtlen (Böddi-szék) 1 pár (Kókay Sz. és tsai); 05.03. Kaba (szennyvíztavak) 1 hím + 3 tojó (Zeke T.); 05.04. Kaba 1 pár (Oláh J.); 05.04–09. Balmazújváros (Virágoskúti-halastó) 1 hím + 2 tojó (Szilágyi A.); 05.07–09. Kaba (szennyvíztavak és cukorgyári ülepítők) 1 pár (Zeke T.; Ecsedi Z.; Oláh J.); 05.09. Dunatetőtlen (Böddi-szék) 1 ad. (Pigniczki Cs.); 05.09–10. Szegedi-Fertő 1 tojó (Domján A. – Halász N.; Fodor A.); 05.10. Balmazújváros (Virágoskúti-halastó) 1 pár (Dobi A. és tsai); 05.11. Naszály (Ferencmajori-halastavak) 1 ad. tojó (Szimuly Gy.); 05.12. Kaba (cukorgyári ülepítők) 1 pár (Gyüre P.), Szabadszállás (Zab-szék) 2 ad. hím (Pigniczki Cs.); 05.15. Kaba (szennyvíztavak) 2 hím + 1 tojó (Zeke T.), Pusztaszer (Büdös-szék) 1 hím (Pigniczki Cs.); 05.16. Kaba (cukorgyári ülepítők) 1 tojó (Gyüre P. – Emri T.), 05.16. Dunatetőtlen (Böddi-szék) 1 pár (Kókay Sz. és tsai); 05.16–17. Hortobágy (Hortobágyi-halastó) 1 hím (Zöld B. – Zeke T.; Végvári Zs.); 05.17. Dunatetőtlen (Böddi-szék) 3 ad. (Pigniczki Cs.); 05.22. Dunatetőtlen (Böddi-szék) 6 ad. (Pigniczki Cs.), Hortobágy (Hortobágyi-halastó) 1 pár (Emri T. és tsai); 05.24. Szeged (Szegedi-Fertő) 1 (Kókai K.); 05.29–30. Hortobágy (Hortobágyi-halastó) 1 pár (Zöld B. és tsai; Ecsedi Z. és tsai); 07.11 Pusztaszer (Büdös-szék) 1 ad. hím (Pigniczki Cs. – Pigniczki J.).

Fütyülő réce (*Anas penelope*): Néhány késői, esetleges átnyaralásra utaló adatot kaptunk: 05.16. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pár (Domján A.); 05.27. Fülöpszállás (Kelemen-szék) 2 hím + 1 tojó (Pigniczki Cs.); 05.29. Fertőújlak (Borsodi-dűlő) 1 hím + 1 tojó (Hadarics T.); 06.05. Balmazújváros (Virágoskúti-halastó) 12 (Szilágyi A. és tsai); 06.12. és 07.08. Pusztaszer (Büdös-szék) 1 ad. hím pd (Pigniczki Cs.).

Kendermagos réce (*Anas strepera*): A fertőújlaki Borsodi-dűlőben 05.29-én 234 (Hadarics T.), 06.14-én 460

(Hadarics T. és tsai), 06.19-én pedig 420 pd-t számláltak (Mogyorósi S. – Pellinger A.).

Csőrgő réce (*Anas crecca*): Néhány késői, illetve átnyaralásra utaló adatot kaptunk: 05.29. Fertőújlak (Borsodi-dűlő) 24 hím + 4 tojó (Hadarics T. és tsai); 06.05. Balmazújváros (Virágoskúti-halastó) 15 (Szilágyi A. és tsai); 06.12. Kiskunfélegyháza (Nagy-Sós-tó) 1 ad. hím, Pusztaszer (Büdös-szék) 1 pár (a hím udvarolt) + 1 hím (Pigniczki Cs.); 06.14. Fertőújlak (Borsodi-dűlő) 170 (Hadarics T. és tsai); 06.19. Görbeháza (Nagy-Kapros) 4 pd (fészkelésnyanus magatartás) (Ecsedi Z. és tsai). 05.19-én* Darány közelében találtak egy csörgőréce-fészket. A Kőrmösdpusztai-víztárolón 07.09-én* 1 tojót figyeltek meg 8 fiókával.

Üstökösreçe (*Netta rufina*): A fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen az alábbiak szerint alakult az átvonulók száma (a madarak szinte kizárólag az elárasztott Borsodi-dűlőben tartózkodtak, a Nyéki-szálláson és a Pap-réten csak néhány pd mutatkozott): 05.01. 398 hím + 180 tojó (Hadarics T. – Mogyorósi S.), 05.02. 567 (Pellinger A.), 05.06. 678 hím + 208 tojó (Riezing N.), 05.07. 487 (Pellinger A.), 05.08. 550 (Pellinger A. – Aradi Cs.), 05.09. 505 (Pellinger A. – Hadarics T.), 05.12. 759 hím + 193 tojó (Riezing N.), 05.15. 787 hím + 201 tojó (Hadarics T. és tsai), 05.16. 800 (Pellinger A.), 05.22. 575 (Pellinger A. – Mogyorósi S.), 05.27. 590 (Pellinger A.), 05.28. 488 hím + 131 tojó (Riezing N.), 05.29. 494 hím + 150 tojó (Hadarics T.), 06.06. 396 hím + 50 tojó (Hadarics T. és tsai), 06.14. 221 (Hadarics T. és tsai), 06.18. 146 (Riezing N.), 06.19. 62 (Mogyorósi S. – Pellinger A.), 06.27. 30 (Pellinger A.), 07.04. 15 (Hadarics T. – Pellinger A.), 07.11. 5 (Hadarics T. és tsai), 07.18. 1 tojó (Pellinger A. és tsai). Más területekről a következő adatokat kaptuk: 05.02. Naszály (Ferencmajori-halastavak) 1 hím (Csonka P. és tsai); 05.05. Kis-Balaton (I. ütem) 1 pár (Pigniczki Cs. és tsai); 05.08. Biharugra (Biharugrai-halastavak) 1 pár (Vasas A.); 05.10. Kiskunfélegyháza (Nagy-Sós-tó) 1 hím (Nagy T.); 05.15. ugyanott 3 hím + 1 tojó (Pigniczki Cs.); 05.16. Tömörkény (Csaj-tó) 1 hím (Domján A.); 05.18. Petőháza (cukorgyári ülepítők) 3 (Pellinger A.); 05.24. Szeged (Szegedi-Fertő) 1 hím (Kókai K.); 05.27–28. Tömörkény (Csaj-tó) 1 hím (Bede Á.; Bánfi P.); 05.30. Kiskunfélegyháza (Nagy-Sós-tó) 4 hím (Bod P. – Bede Á.); 06.01. Balatonlelle (Irmapusztai-halastavak) 1 pár (Berényi Zs.); 07.12. Biharugra (Biharugrai-halastavak) 1 juv. (Vasas A. – Zalai T.); 07.14. Geszt (Begécsi-víztároló) 1 hím (Zalai T.); 07.19. Naszály (Ferencmajori-halastavak) 6 (Riezing N.), Seregélyes (Elza-major) 1 tojó vagy juv. (Lendvai Cs.); 07.29. Dinnyés (Dinnyési-Fertő) 1 hím + 3 tojó (Lendvai Cs.).

Jegesreçe (*Clangula hyemalis*): 05.13-án 1 hím pd-t figyeltek meg a Kőrmösdpusztai-víztárolón (Demeter L. és tsai).

Örvös bukó (*Mergus serrator*): 05.15-én 1 tojó pd-t észleltek a Szegedi-Fertőn (Domján A.).

Vörös kánya (*Milvus milvus*): 1999-ben egy pár költött Baranya megye déli részén (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.). 07.03-án Dömsöd környék-

kén 1 ad. (Jakab P. és tsai), 07.10-én ugyanitt 1 pd-t láttak (Vámosi K. és tsai).

Kis héja (*Accipiter brevipes*): 1999 májusában és júniusában többször megfigyeltek 1 ad. hím madarat Sarkad közelében (Sarkadremetei-erdő), ugyanabban a revírben, ahol tavaly költött (Forgách B. és tsai): a madarat 05.07-én látták először (Gubányi E. – Forgách B.), ekkor már nászrepült, nászrepülését 05.10-ig minden nap megfigyelték (Forgách B.; Tóth I. és tsai), 05.10-én a madár zsákmánnyal repült be az erdőbe (Forgách B.); e hím madár két új fészket is épített, az elsőt 05.19-én, a másodikat 06.01-jén találták meg (Forgách B.); ezen időpontokon kívül 05.22-én, 05.26-án (Forgách B.), 06.06-án (Forgách B. – Gubányi E.) és utoljára 06.30-án látták a madarat (Gubányi E. – Forgách B.). Tojót egyszer sem észleltek, kotlás egyik fészekben sem volt (Forgách B.). E revíren kívül csak egyetlen megfigyelés volt: 05.23-án 1 ad. hím pd – nem kizárt, hogy a Sarkadremetei-erdőben többször megfigyelt madár – vadászott Sarkad belterületén (Tóth I.).

Vörösfarkú egerészölyv (*Buteo buteo vulpinus*): 05.08-án* Bükkszentkereszt közelében figyeltek meg 1 pd-t.

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): 1999-ben három pár fészkelését állapították meg Magyarországon: a Balmazújváros melletti Darassa-pusztán költő pár fészkelése sikertelen volt (Tar J.), ugyancsak sikertelenül fészkel egy pár Földes határában (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.), a Jászkarajenő és Törtel térségében költő pár viszont 2 fiókát repített (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.). 1999-ben két olyan esetről is tudomást szereztünk, amikor a pusztai ölyv egerészölyvvel állt párba: a balmazújvárosi Darassa-pusztán revírt tartó vegyes pár költési sikeréről nincs adatunk, a fészketek ugyan nem sikerült megtalálni (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.); Gyulavári mellett egy hím pusztai ölyv és egy tojó egerészölyv állt párba, egy hibrid fiókát repítettek (Tóth I.). A fészkelőhelyek környékén a költési időben természetesen rendsze-resen meg lehetett figyelni a madarakat, egyéb területekről az alábbi adatokat kaptuk: 05.02. Balmazújváros (Kis-szeg) 1 ad. (Varga L. – Szűcs L.); 05.06. Balmazújváros (Horti-libanevelő) 1 ad. (Varga L. – Borza L.); 05.25. Székkutas (Ficséri-pusztá) 1 (Nagy T.); 06.04. Kaba (cukorgyári ülepítők) 1 (Zeke T.); 06.06. Hódmezővásárhely (Vásárhelyi-pusztá) 2 imm. (Kotymán L.); 06.07. Pitvaros (Blaskovics-pusztá) 2 (Mészáros Cs.); 06.17. Hortobágy (Zám-pusztá) 1 (Kovács G.); 06.18. Makó-Rákos (Montág-pusztá) 1 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 06.19. Hajdúnánás (Király-domb) 1 ad. (Ecsedi Á. és tsai); 06.20. Hódmezővásárhely (Vásárhelyi-pusztá) 1 imm. (Kotymán L.); 06.27. Szeged (repülőtér) 1 sérült (orsócsonttörés) (Kókai K.); 06.29. Hódmezővásárhely (Vásárhelyi-pusztá) 1 áramütéstől elpusztult (Kotymán L.); 07.01. Makó-Rákos (Montág-pusztá) és Nagykopáncs (Kopáncsi-pusztá) 1-1 (Kotymán L.); 07.04. Balmazújváros (Kis-szeg) 1 (Szondi L.); 07.17. Szabadkigyós (Szabadkai-legelő) 1 ad. (Marik P.); 07.23. Hódmezővásárhely (Vásárhelyi-pusztá) 1 (Kotymán L.); 07.28. Nagyiván 1 (Kovács G.); 07.31. Cserebökényi-puszták 1 pd (Bede Á.).

Szírti sas (*Aquila chrysaetos*): 1999-ben 4 pár jelenlétét állapították meg a Zempléni-hegységben, közülük kettőnek a költése volt sikeres (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.).

Törpesas (*Hieraaetus pennatus*): Országos állománya 1999-ben is 9-10 pár körül mozoghatott (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.), fészket egyik esetben sem sikerült találni, így a fészkelése eredményességéről semmilyen adat nem áll rendelkezésre, egyedül a Gerecsében vehető szinte biztosra egy pár sikeres költése (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.), a gerecsei párt – amelyek sötét színváltozatú egyedek – 05.11-én látták először a revírjükben (Csonka P. és tsai). 05.19-én a Hortobágyon 1 világos (Ecsedi Z.); 05.27-én Csorvás közelében 1 sötét (A. Hachenberg és tsai); 06.21-én Mogyoróska közelében, a regéci várnál 1 világos színváltozatú madarat láttak (Nagy T. és tsai).

Halászsas (*Pandion haliaetus*): 05.02-án a Hortobágyi-halastónál (Zöld B. – Zeke T.); 05.09-én a tömörkényi Csaj-tónál (Bod P. – Bede Á.); 05.27-én Komlóska határában (Pusztavár) (Oláh J. – Petrovics Z.); 07.13-án Nagykanizsa mellett (Soproni J.); 07.29-én a Kis-Balaton II. ütemén (Zimány) (Balázs P.), Nádasdladány közelében (Németh L. – Novák L.) és a Tisza-tó poroszlói részén (Emri T.) került szem elé 1-1 pd.

Fehérkarmú vércse (*Falco naumanni*): 06.19-én* 1 hím pd-t láttak a hortobágyi Nyírő-lapson.

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): 1999-ben két pár fészkelte Magyarországon, egyik 4, a másik 1 fiókát repített (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.). 05.01-jén a nagymarosi Szent Mihály-hegyen 2 ad. (Pest Környéki Madarász Kör), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 05.02-án a dunatetőtleni Böddi-székenél (Szél L. és tsai) és a fülöpszállási Kelemen-székenél (Fekete S. és tsai) 1-1 ad.; 05.05-én és 05.07-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Pellinger A.); 05.08-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 ad. (Varga L. – Oláh J. P.); 05.10-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (R. Kroiss); 05.16-án a hortobágyi Mátá-pusztán 1 pd-t észleltek (Zeke T.). A Fertő Balhöz közeli részén (Csárdacsatorna) 06.15-én 1 (Fersch A.); Pécs belvárosában, az ún. Magasházon 06.21-én 1, 07.21–08.31-ig 1 ad. tojó (Ónodi M.); a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 07.21-én 2 juv. (Hadarics T.), 07.24-én (Pellinger A. és tsai) és 07.26–27-én 1 juv. (Hadarics T.), 07.28-án 2 juv. (Hadarics T.); 07.29-én és 07.31-én 1 juv. madarat láttak (Hadarics T. – Pellinger A.).

Törpevícsibe (*Porzana pusilla*): 1999-ben a Hortobágy déli részén, Kunmadaras (Kunkápolnási-mocsár) és Nádudvar (Borzas-pusztá) térségében 45-50 párba becsülték a fészkelőállományt (Kovács G.). A Somogyfajsz melletti mocsárnál 06.29-én 2 (Tömösváry T.), 07.01-jén 3, 07.05-én pedig 4 pd-t észleltek (Tömösváry T. és tsai).

Reznek (*Tetrax tetrax*): 06.06-án* 1 tojó pd-t figyeltek meg Csákvár közelében; 06.24-én* és 06.26-án* Moson-szolnok határában szintén 1 tojó madarat láttak (nem kizárt, hogy ugyanazt a pd-t észlelték mindkét területen).

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*): A Szegedi-Fertőn 05.03-án 1 ad. (Domján A.); a Körömszpusztai-víztárolón 05.13-án 2 (Demeter L. és tsai); a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 05.17–18-án (Oláh J. – Szilágyi A.) és 05.20-án (Varga L.) 1 ad.; a Hortobágyi-halastavon 05.30-án (Oláh J.) és 06.02-án (Szilágyi A. és tsai) 2; a Virágoskúti-halastavon 06.05-én 1 pd-t láttak (Varga L. – Gramberger H.). A naszályi Ferencmajori-halastavaknál 07.14-én 1 (Szimuly Gy. – Musicz L.); a Szegedi-Fertőn 07.17-én 1 (Mészáros Cs. – Kókai K.); a Hortobágyi-halastavon 07.17–20-ig 1 ad. (Géczy G. – Koczka A.; Nagy Sz. és tsai; Zeke T.; Gál A.), 07.21–22-én (Géczy G. – Koczka A.; Szemadám Gy.; Ecsedi Z. és tsai) és 07.24–25-én 2 ad. (Végvári Zs.; Zöld B. és tsai), 07.27-én és 07.31-én 1 ad. (Gyüre P.); a Szegedi-Fertőn 07.25-én 1 pd-t figyeltek meg (Kókai K.).

Parti lile (*Charadrius biaticula*): 05.02-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 3 (Csonka P. és tsai), a dunatétleni Böddi-széken 16 (Szel L. és tsai), a Hortobágyi-halastavon 2 (Zöld B. – Zeke T.; Varga L. – Szűcs I.); 05.05-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 5 ad. (Pellinger A. – M. Sattler); 05.07-én a Szegedi-Fertőn 1 (Nagy T.); 05.08-án a Hortobágyi-halastavon 5 (Zöld B. – Papp G.); a Szegedi-Fertőn 6 (Kókai K.); 05.09-én a dunatétleni Böddi-széken 4 ad. (Pigniczki Cs.), a Szegedi-Fertőn 9 (Domján A. – Halász N.); a Hortobágyi-halastavon 1 (Oláh J.); 05.10-én a Polgári-halastavon 3 (Ecsedi Z.); 05.11-én a Hortobágyi-halastavon 5, a Polgári-halastavon 12 (Oláh J.); 05.13-án a dunatétleni Böddi-széken 40 ad. (Pigniczki Cs. – Utassy T.), a Körömszpusztai-víztárolón 2 (Demeter L. és tsai); 05.14-én a fülöpszállási Kelemen-széken 6 ad. (Pigniczki Cs.), a Szalonna határában lévő Rakaca-víztárolón 2 (Török Z.), a tömörkényi Csaj-tavon 7 (Nagy T. és tsai); 05.15-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 13 (Pellinger A. és tsai), a szintén Fertőújlak melletti Cikesben 1 (Hadarics T. és tsai), a kardoskúti Fehér-tavon 8 (Nagy T. és tsai), a Szegedi-Fertőn 4 (Domján A.); 05.16-án a Hortobágyi-halastavon 28 (Zöld B. – Zeke T.); 05.16-án a dunatétleni Böddi-széken 34 (Kókay Sz. és tsai); 05.17-én ugyancsak a Böddi-széken 23 ad. (Pigniczki Cs.), a Szegedi-Fertőn 6 (Fodor A.); 05.19-én a Körömszpusztai-víztárolón 5 (Demeter L.); 05.20-án a Biharugrai-halastavon 2 (Vasas A.), a Szegedi-Fertőn 6 (Fodor A.); 05.21-én a kabai cukorgyári ülepítőkönn 1 (Ecsedi Z.), a Biharugrai-halastavakon 6 (Oláh J. és tsai); 05.22-én Fertőújlakon 2 (Pellinger A. – Mogyorósi S.), a dunatétleni Böddi-széken 22 ad. (Pigniczki Cs.), a Polgári-halastavon 4 (Ecsedi Z.), a karcagi rizsföldeken 1 (Kapocsi I. és tsai), a Kisújszállás melletti rizsföldeken 1 (Oláh J. – Zalai T.), a Biharugrai-halastavakon 4 (Oláh J. és tsai); 05.22–23-án a Hortobágyi-halastavon 8 (Emri T. – Zöld B.); 05.24-én a Biharugrai-halastavakon 9 (Vasas A.), a Szegedi-Fertőn 5 (Kókai K.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 8, a Nyéki-szálláson 6 (Hadarics T.); 05.25-én a tömörkényi Csaj-tavon 6 (Nagy T.), a Hortobágyi-halastavon 1 (Végvári Zs.); 05.26-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 4 (Winkler F.); 05.27-én a Körömszpusztai-víztárolón (Zalai T.), a selypi cukorgyári ülepítőkönn (Solti B.) és a fülöpszállási Kelemen-széken (Pigniczki Cs.) 1-1, a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 5 (Pellinger A.); 05.29-én a Körömszpusztai-víztárolón (Oláh J. – Zalai T.) és a fertőújlaki Borsodi-dűlőben (Hadarics T.) 1-1; 05.31-én a Szegedi-

Fertőn 3 (Domján A. – Halász N.), a Hortobágyi-halastavon 6 pd-t láttak (Gyüre P. és tsai). A fertőújlaki Nyéki-szálláson 06.03-án 1 (Pellinger A. – Hadarics T.); a Körömszpusztai-víztárolón 06.11-én 1 (Oláh J. – Zalai T.); a szegedi Fehér-tavon 06.13-án 1 (Domján A.); a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 06.14-én 2 (Hadarics T. és tsai); a szegedi Fehér-tavon 06.15-én 1 (Mészáros Cs.); a fertőújlaki Nyéki-szálláson 06.24-én 1 ad. (Pellinger A. – Hadarics T.); a Szegedi-Fertőn 07.06-án 5 (Mészáros Cs.), 07.10-én 12 (Mészáros Cs. – Kókai K.); a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 07.11-én 2 (Hadarics T. és tsai); a Szegedi-Fertőn 07.14-én 22 (Mészáros Cs.), 07.17-én 34 (Mészáros Cs. – Kókai K.); a Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza-pusztán 07.17-én 1 (Emri T.); egy Debrecen melletti téglagyári kubikgödörben 07.18-án 1 (Pásti Cs.); a szegedi Fehér-tavon 07.21-én 3 (Mészáros Cs.); a Szegedi-Fertőn ugyanezen a napon 2 (Mészáros Cs.); a Hortobágyi-halastavon 07.22-én 1 (Szemadám Gy.); a Szegedi-Fertőn 07.25-én 5 (Kókai K.); a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 07.25-én 1 ad. (Hadarics T. – Pellinger A.), 07.28-án 1 juv., 07.29–30-án 2 ad. + 1 juv. (Hadarics T.); a szegedi Fehér-tavon 07.30-án 14 (Mészáros Cs. – Sipirkó S.); a sarkadi cukorgyári ülepítőkönn 07.31-én 1 juv. pd került szem elé (Bránya K.).

Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*): 07.15-én* a Dunatétlen határában elterülő Böddi-széken 1 ad. madarat figyeltek meg.

Sarki partfutó (*Calidris canutus*): 05.14-én a tömörkényi Csaj-tavon 2 (Nagy T. és tsai), 05.25-én a fülöpszállási Kelemen-széken 1 nászruhás madarat láttak (A. Hachenberg és tsai).

Fenyérfutó (*Calidris alba*): 05.03-án a Szegedi-Fertőn 1 ad. téli tollazattal (Domján A.); 05.04-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 nászruhás (Csonka P. és tsai); 05.09-én a Hortobágyi-halastavon 1 nászruhás (Oláh J.); 05.10-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 nyugalmi ruhás (Pellinger A.); 05.12-én ugyanott 1 (Riezing N.); 05.15-én a Szegedi-Fertőn 2 ad. téli tollazattal (Domján A.); 05.15–18-ig a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 nyugalmi ruhás (Hadarics T. és tsai; Pellinger A.); 05.16-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 ad. (Szilágyi A.); 05.17-én a dunatétleni Böddi-széken 1 ad. nászruhás (Pigniczki Cs.); 05.19-én a kabai cukorgyári ülepítőkönn 4 (Gyüre P.); 05.20-án a Körömszpusztai-víztárolón 1 (Vasas A. – Zalai T.); 06.01–02-án a Hortobágyi-halastavon 2 nászruhás (Zeke T. – Papp G.; A. Hachenberg és társai); 06.09–12-ig a Körömszpusztai-víztárolón 1 (Zalai T. és tsai); 07.14-én a Szegedi-Fertőn 2 nászruhás pd-t figyeltek meg (Mészáros Cs.).

Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*): 07.10-én* 1 nászruhás tojó pd került szem elé a Hortobágyi-halastavon.

Sárjáró (*Limicola falcinellus*): 05.11-én a Polgári-halastavon 1 nászruhás (Oláh J.); 05.17-én a karcagi Ecezugban 1 (Kovács G.), a dunatétleni Böddi-széken 1 ad. nászruhás (Pigniczki Cs.); 06.02-án a Hortobágyi-halastavon 1 nászruhás (Zeke T.); 07.29–30-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. pd-t figyeltek meg (Hadarics T. és tsai).

Nagy sárszalonna (*Gallinago media*): 05.07-én az Orosháza melletti Kakasszéki-tónál (Kotymán L.); 05.08-án Szegi közelében (Emri T.); 05.20-án a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán (Mészáros Cs.); 05.23-án Nagyiván közelében (Kovács G.) figyeltek meg 1-1 pd-t.

Kis goda (*Limosa lapponica*): 05.15–06.19-ig többször észleltek 1 tojó pd-t (valószínűleg mindig ugyanazt a madarat) a Fertőújlak melletti élőhely-rekonstrukciós területen: 05.15-én a Pap-réten (Pellinger A. és tsai), 05.21–22-én (A. Hachenberg és tsai; Pellinger A. és tsai) és 05.26-án (Winkler F.) a Borsodi-dűlőben, 06.06-án a Nyéki-szálláson (Pellinger A.), 06.17-én (Hadarics T.) és 06.19-én (Pellinger A. – Mogyorósi S.) ismét a Borsodi-dűlőben látták.

Kis póling (*Numenius phaeopus*): 05.01-jén a sarródi Lászlómajornál 5, a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Hadarics T. – Mogyorósi S.), a kardoskúti Fehér-tavon 150 (Katona I. és tsai); 05.05-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 3 (Pellinger A.); 05.06-án ugyanott 5 (Mogyorósi S.); 05.07-én a Hortobágyi-halastavon 1 (Schmidt A. és tsai); 05.08-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Varga L. – Oláh J. P.), a fábiansbestyéni Külső-pusztán 8 (Bede Á.), a fülöpszállási Kelemen-széken 1 (Pigniczki Cs.); 05.10-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Zalai T.); 05.14-én a fülöpszállási Kelemen-széken 1 (Pigniczki Cs.); 05.15-én a kardoskúti Fehér-tavon 1 (Nagy T. és tsai); 05.17-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 pd-t láttak (Szilágyi A. – Nagy Gy.). 06.16-án a nádudvari Szelencés-pusztán 2 (Végvári Zs.); 06.19-én a hortobágyi Nyíró-laposton 1 (Szondi L.); 06.22-én Nagyivánnál 1 (Kovács G. és tsai); 06.23-án szintén Nagyivánnál 10 (Kovács G.); 06.25-én a fertőújlaki Madárvárta-öböl (Fertő) felett 2 (Pellinger A.); 06.27-én a hortobágyi Akadémiai-halastavon 6 (Simay A. és tsai); 07.01-jén a Makós-Rákos mellett lévő Montág-pusztán 25 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 07.03-án a Hortobágyi-halastavon 1 (Végvári Zs.); 07.04-én a hortobágyi Zám-pusztán (Kovács G.) és a Hortobágyi-halastavon (Emri T.) 2-2; 07.06-án a Szegedi-Fertőn 1 (Mészáros Cs.); 07.07-én a Körmösdpusztai-víztárolón 1 (Vasas A. és tsai); 07.08-án a Hortobágyi-halastavon (Ecsedi Z. és tsai) és a pusztaszeri Bűdös-széken (Pigniczki Cs. és tsai) 1-1; 07.10-én a dunatetőtleni Böddi-széken (Pigniczki Cs.) és a Hortobágyi-halastavon (Szilágyi A. és tsai) 1-1; 07.11-én a pusztaszeri Bűdös-széken 3 (Pigniczki Cs. – Pigniczki J.); 07.12-én a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 1 (Végvári Zs.); 07.13-án a balmazújvárosi Magdolnában 2 (Varga L. – Borza L.); 07.17-én a Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza-pusztán 4 (Emri T.); 07.18-án a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 4 (Végvári Zs.), a Hortobágyi-halastavon 23 (Varga L.), a pusztaszeri Bűdös-széken 2 (Pigniczki Cs. – Tőgye J.); 07.19-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 3 (Végvári Zs.); 07.20-án a Körmösdpusztai-víztárolón 3 (Zalai T. és tsai), a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 10 (Végvári Zs.); 07.22-én a Hortobágyi-halastavon 15 (Gál A.); 07.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A. – Hadarics T.); 07.31-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Tokody B. – Domján A.), a Cserebökényi-pusztákon 4 pd került szem elé (Bede Á. – Terney D.).

Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): A Dunatetőtlen melletti Böddi-szék környékén egész nyáron rendszeresen megfigyelhető volt, költsé feltételezhető*. 05.02-án a dunatetőtleni Böddi-széken 1 ad. téli tollazatú (Szel L. és tsai), a tömörkényi Csaj-tavon 15 (Katona I. és tsai); 05.03-án a tetőtleni rizsföldeken 2 (Zeke T.); 05.07-én 1 kabai szennyvíztavon 1 (Zeke T.); 05.13-án a dunatetőtleni Bába-széken 1 nászruhas ad. (Pigniczki Cs.); 05.22-én a szintén Dunatetőtlen melletti Böddi-széken 1 nászruhas ad. (Pigniczki Cs.); 06.04-én a kabai szennyvíztavon 1 (Zeke T.); 06.11–12-én a Körmösdpusztai-víztárolón 4 (Oláh J. és tsai); 06.15-én a szegedi Fehér-tavon 5 (Mészáros Cs.); 06.21-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 nászruhas (Hadarics T.); 06.24-én ugyanott 1 (Hadarics T. – Pellinger A.); 06.27-én Nádudvar határában (Borzas 1 (Végvári Zs.); 06.27-én és 07.02-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Pellinger A. – Laczik D.); 07.02-án a Szegedi-Fertőn (Kókai K.), a tömörkényi Csaj-tavon (Nagy T. és tsai) és a fertőújlaki Borsodi-dűlőben (Pellinger A. – Hadarics T.) 1-1; 07.05-én a balmazújvárosi Magdolnában 3 (Végvári Zs.); 07.10-én a dunatetőtleni Böddi-széken 12 (Pigniczki Cs.), a Szegedi-Fertőn 5 (Mészáros Cs. – Kókai K.), a gátéri Fehér-tavon 1 (Bede Á. és tsai), a hortobágyi Kungyörgyi-libanevelőnél 2, a Hortobágyi-halastavon 3 (Emri T. – Zöld B.); 07.11-én a Biharugrai-halastavon 2 (Zalai T.), a dunatetőtleni Böddi-széken 49 (Oláh J. és tsai), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 vedlő ad. + 2 téli tollazatú ad. + 1 juv. (Hadarics T. és tsai); 07.15-én a dunatetőtleni Böddi-széken 18 (Pigniczki Cs. és tsai), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 ad. + 1 juv. (Hadarics T.); 07.16-án az Akasztó melletti előntéseken 21 (Lendvai Cs.), a dunatetőtleni Böddi-széken 17, a szintén Dunatetőtlen melletti Bába-széken 22 (Pigniczki Cs. és tsai); 07.18-án a dunatetőtleni Böddi-széken 3, a Dunatetőtlen és Akasztó közötti Mikla-pusztá elárasztásain 50 (Schmidt A. – Kővári I.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 5 (Hadarics T. és tsai), a pusztaszeri Bűdös-széken 1 (Pigniczki Cs. – Tőgye J.); 07.19-én a dunatetőtleni Bába-széken 12 (Pigniczki Cs.); 07.20-án ugyanott 29 (Pigniczki Cs.); 07.20-án a karcagi Ecese-zugban 5 ad. + 3 juv. (Kovács G.); 07.21-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben (Hadarics T.) és a karcagi Ecese-zugban (Végvári Zs.) 2-2, Nádudvar határában (Német-sziget) 4 (Tar J.), a Karcag határában lévő Sós-fertőn 1 (Végvári Zs.); 07.24-én a karcagi Ecese-zugban 7 ad. + 1 juv. (Kovács G.); 07.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 5 (Pellinger A. – Hadarics T.); 07.26-án ugyanott 4 (Hadarics T.); 07.27-én ugyanott 2 juv. (Hadarics T.); 07.28–29-én ugyanott 1 juv. (Hadarics T. – Pellinger A.); 07.29-én a Seregélyes melletti Elza-majornál 1 ad. pd-t láttak (Lendvai Cs.).

Terekcankó (*Xenus cinereus*): 05.17-én* a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 ad.; 05.22-én* a Körmösdpusztai-víztárolón 1 nászruhas ad.; 05.30–06.02-ig* a Hortobágyi-halastavon 1 nászruhas ad.; 06.12–13-án* a szegedi Fehér-tavon 1 nászruhas; 07.07-én* a dunatetőtleni Böddi-széken szintén 1 nászruhas ad. pd-t figyeltek meg.

Kőforgató (*Arenaria interpres*): 05.13-án a Körmösdpusztai-víztárolón 1 (Demeter L. és tsai); 05.15-én a tetőtleni rizsföldeken 1 ad. (Zeke T.); 05.16-án a dunatetőtleni Böddi-széken 2 (Kókay Sz. és tsai); 05.16–17-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 ad. + 2 imm.

(2y) (Szilágyi A.); 05.17-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 vedlő ad. (Pellinger A. és tsai); 05.19-én a Körömszpusztai-víztárolón 2 (Demeter L.), a tetelényi rizsföldeken 3 (Gyüre P.); 05.20-án a Körömszpusztai-víztárolón 1 (Vasas A. – Zalai T.); 05.22-én a kabai szennyvíztavakon 1 ad. (Zeke T.); 05.24-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Hadarics T.); 05.26-án a Körömszpusztai-víztárolón 4 (Zalai T.); 05.27-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben (Pellinger A.) és a Körömszpusztai-víztárolón (Zalai T.) 1-1, a kabai szennyvíztavakon 1 ad. + 1 imm. (Zeke T.); 05.29-én a Körömszpusztai-víztárolón 1 (Oláh J. – Zalai T.); 06.04-én a kabai cukorgyári ülepítőkön 1 nászruhás ad. (Zeke T.); 06.14-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 imm. (Pellinger A. és tsai); 06.17-én ugyanott 1 ad. pd-t figyeltek meg (Hadarics T.).

Vékonycsőrű víztaposó (*Pbalaropus lobatus*): 06.03-án a fertőújlaki Pap-réten 1 nászruhás hím (Pellinger A. – Hadarics T.); 07.18-án a szintén Fertőújlak melletti Borsodi-dűlőben 1 juv. pd-t láttak (Hadarics T. és tsai).

Halászsírály (*Larus ichthyaetus*): A Hortobágyi-halastavon 05.03–04-én* és 05.08–05.09-én* 1 imm. (3y); a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 05.08–06.12-ig* 1 imm. (2y) madarat észleltek. A Hortobágyi-halastavon 06.21–08.29-ig* tartózkodott 1 ad. pd, 07.03-án* egy másik ad. madár is feltűnt ennek a pd-nak a társaságában, 07.21-én* ugyanitt egy 1 imm. (2-3y) madarat is láttak. A Szege-di-Fertőn 07.14-én* és 07.17-én* észleltek 1 ad. nászruhás pd-t. A szegedi Fehér-tavon 07.30–31-én* 1 imm. (2y), 07.31-én* pedig 1 ad. pd-t is megfigyeltek.

Szerecsensírály (*Larus melanocephalus*): 1999-ben a szegedi Fehér-tavon 50-70 pár kezdett fészkelni (Veprik R. és tsai), de csak 10-20 pár költése volt sikeres (Nagy T.); Kiskundorozsma közelében, a Hosszú-hát hígrágyaszikkasztóin is költött 1 pár (Mészáros Cs.). A Gyomaendrőd melletti Nagy-lapason 3 pár (Széll A.), a Biharugrai-halastavakon 1 pár (Vasas A. – Zalai T.), a Körömszpusztai-víztárolón 3 pár fészkelte (Weszelinov O.). A fülöpszállási Kelemen-széken 1 pár (Boros E.), a szabadszállási Pipás-réten valószínűleg 3 pár költött (Pigniczki Cs. – Utassy T.), a fülöpszállási Fehér-széken a költési idő kezdetén 5 párt láttak, de csak 2 pár kezdett fészkelni (a költés meghiúsult) (Pigniczki Cs.). Apajon egy régen felhagyott halastó elárasztott részén is valószínűleg fészkelte 2 pár (Boros E.). A Rétszilasi-halastavakon kb. 15 pár (Szinai P.), a Kis-Balatonon 2-3 pár (Lelkes A.), a Várpalota melletti szennyvízülepítőkön 2 pár (Megyer Cs. – Lelkes A.), a Fertőújlak melletti élőhely-rekonstrukció elárasztásán (Borsodi-dűlő) 8 pár fészkelte (Hadarics T. – Pellinger A.). A fészkelőhelyek környékén természetesen rendszeresen meg lehetett figyelni szerecsensírályokat, sokszor nem csak a költő madarakat, hanem a költésben részt nem vevő, de ott átnyaráló, még ivaréretlen példányokat is, ezért most csak a költőhelyeken kívüli területek adatait részletezzük: 05.01. Tömörkény (Csajtó) 1 ad. (Domján A.); 05.02. ugyanott 1 ad. + 1 subad. (3y) (Bod P. – Bede Á.); 05.10. Csongrád-Bokros (Bokrosi-pusztá) 2 ad. + 1 imm. (2y) (Nagy T.), Geszt (Bégécsi-víztároló) 2 ad. (Zalai T.); 05.15. Makó-Rákos (Montágpuszta) 2 subad. (3y) (Nagy T. és tsai); 05.16. Kardoskút (Fehér-tó) 1 (Nagy T. – Kiss Zs.); 05.24. Szeged (Nagy-

Fekete) 2 (Kókai K.); 05.25. Kardoskút (Fehér-tó) 2 (Nagy T.); 05.28. Geszt (Bégécsi-víztároló) 1 imm. (2y) (Zalai T.); 05.30. Csongrád-Bokros (Nagy-legelő) 1 ad. (Bod P. – Bede Á.); 05.31. Hortobágy (Sárga-torony) 1 (Oláh J.); 06.05. Hortobágy (Hortobágyi-halastó) 1 (Tar A. – Zeke T.); 06.08. Hortobágy (Ős-Köszely) 2 (Szondi L.), Sopron (Harkai-kúp) 1 ad. (Riezing N.); 06.10. Szeged (öthalmi tehenészet) 1 (Kókai K.); 06.12. Pusztaszer (Büdös-szék) 1 ad. (Pigniczki Cs.); 06.18. Makó-Rákos (Montágpuszta) 3 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 06.20. Tömörkény (Csajtó) 1 ad. (Domján A. – Halász N.); 06.22. Nagyván 7 ad. (Kovács G.); 06.25. Szeged (Nagy-Fekete) 5 ad. (Domján A.); 07.08. Görbeháza (Nagy-Kapros) 2 ad. (Szilágyi A. és tsai); Pusztaszer (Büdös-szék) 1 ad. (Pigniczki Cs. és tsai); 07.10. Hortobágy (Hortobágyi-halastó) 1 (Emri T. – Zöld B.); 07.13. Szentes (Termál-tó) 1 ad. (Bede Á.); 07.16. Dunatétlen (Böddi-szék) 6 ad. + 2 juv. (Pigniczki Cs.).

Heringsírály (*Larus fuscus*): A szegedi Fehér-tavon 05.02-án 1 ad. (Katona I. és tsai); a Hortobágyi-halastavon 05.02-án 1 ad. *ssp. fuscus* (Zöld B. – Zeke T.); a szegedi Fehér-tavon és a Szege-di-Fertőn 05.07-én 1-1 ad. *ssp. fuscus* (Nagy T.); a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 05.08-án 2 ad. *ssp. fuscus* (Varga L. – Oláh J. P.), 05.09-én* 1 ad. *ssp. intermedius*; a geszti Bégécsi-víztárolón 05.09–13-ig 1 ad. *ssp. fuscus* (Vasas A. – Zalai T.); a Szege-di-Fertőn 05.15-én 1 ad. *ssp. fuscus* (Domján A.); a kardoskúti Fehér-tavon 05.16-án 1 ad. *ssp. fuscus* (Nagy T. – Kiss Zs.); a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 05.16-án 1 ad. *ssp. fuscus* (Szilágyi A.), 05.17-én 2 ad. *ssp. fuscus* (Szilágyi A. és tsai), 05.18-án 1 ad. *ssp. fuscus* (Szilágyi A.), 05.20–21-én 2 (Varga L. és tsai); a Körömszpusztai-víztárolón 05.20-án 1 ad. *ssp. fuscus* (Vasas A. – Zalai T.); a debreceni szeméttelen 05.24-én 6 *ssp. fuscus* (Gyüre P. és tsai), 05.25-én 2 ad. *ssp. fuscus* (Zeke T.), 05.26-án 3 ad. *ssp. fuscus* (Tar A.), 05.28-án 1 imm. (2y) *ssp. fuscus* (Tar A. – Zeke T.), szintén 05.28-án* 1 imm. (2y) *ssp. intermedius**; a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 06.05-én 1 ad. *ssp. fuscus* (Varga L. – Gramberger H.); a szegedi Fehér-tavon 06.09-én és 06.11-én 1 imm. (3y) *ssp. fuscus* (Nagy T. és tsai); a Hortobágyi-halastavon 07.03-án 1 ad. *ssp. fuscus* (Zöld B. és tsai), 07.18-án (Zöld B. és tsai), 07.22-én (Ecsedi Z. és tsai) és 07.25-én (Zöld B. és tsai) 1-1 ad. *ssp. fuscus*; a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 07.25-én 2 ad. (Hadarics T.); a Szege-di-Fertőn 07.25-én 1 subad. (Kókai K.); a szegedi Fehér-tavon 07.30-án 1 subad. pd-t figyeltek meg (Mészáros Cs. – Sipirkó S.).

Ezüstsírály (*Larus argentatus*): 05.24-én* a debreceni szeméttelen 3 ad. + 1 imm. madarat figyeltek meg.

Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*): A Hortobágyi-halastavon 05.08-án* 1 ad.; a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 05.17-én* 2 nászruhás ad.; a Biharugrai-halastavakon 05.18–19-én* 1 nászruhás ad.; Kunmadaras közelében 05.19-én* 1; a csanyteleki Síróhegyi-halastavakon 05.23-án* 1 nászruhás ad.; a Körömszpusztai-víztárolón 05.27-én* 1 nászruhás ad., 05.30-án* 1 nászruhás ad. + 1 imm. (2y); a tiszacsegei Cserepusztán 06.05-én* 1 ad.; a naszályi Ferencmajori-halastavakon 06.06-án* 1 nászruhás ad.; a Körömszpusztai-víztárolón 06.08-án* és 06.12-én* 2-2 ad., 06.16–17-én*

1; a Gyula melletti Szana-zugban 06.17-én* 2 nászruhas ad.; a Szegedi-Fertőn 07.04-én* 2 nászruhas ad.; a Biharugrai-halastavakon 07.07-én* 1 nászruhas ad.; a Körömszpusztai-víztárolón 07.07-én* 1 nászruhas ad.; a Hortobágyi-halastavon 07.08-án* és 07.10-én* 1-1 ad.; a pusztaszeri Büdös-széken 07.08–09-én* 1 nászruhas ad., 07.11-én* 2 nászruhas ad.; a Szegedi-Fertőn 07.10-én* 1 vedlő ad.; Pálmonostora határában, a Péteri-tó II. egységén 07.11-én* 1 nászruhas ad.; a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 07.11-én* 3 ad., 07.12-én* 2 ad., 07.16-án* 1 ad., 07.17–18-án* 3 ad.; Hevesvezekény határában (Rakottyas) 07.13-án* és 07.20-án 1 ad. nászruhas; a Szegedi-Fertőn 07.17-én* 2 nászruhas ad.; a Körömszpusztai-víztárolón 07.19-én* 1 vedlő ad., 07.23-án* 3 vedlő ad.; a Hortobágyi-halastavon 07.21-én* 1 ad., 07.22-én* 2 ad., 07.24-én* 1 ad., 07.25-én* 2; Nagyiván közelében 07.23-án* 1 pd-t figyeltek meg.

Lócsér (*Sterna caspia*): A Hortobágyi-halastavon 05.01-jén 1 (Emri T. – Gyüre P.; Oláh J.); a szintén hortobágyi Fényesi-halastavon 05.02-án 4 (Oláh J.); a Szegedi-Fertőn 05.03-án 1 (Domján A.); a Hortobágyi-halastavon 05.16-án 2 ad. (Zöld B. – Zeke T.), 06.02-án 1 ad. (Szilágyi A. és tsai); A. Hachenberg és tsai); a Körömszpusztai-víztárolón 06.03–04-én 1 ad. és tsai; Zalai T.); a Biharugrai-halastavakon 06.18-án 1 (Vasas A. – Zalai T.); a Hortobágyi-halastavon 06.21-én 1 ad. (Sós E. és tsai); a hortobágyi Derzsi-halastavon 06.24-én 1 (Kovács G.); a Hortobágyi-halastavon 06.29-én 1 (Végvári Zs.), 07.08-án (Varga L. és tsai) és 07.10–11-én (Szilágyi A. és tsai) 1 ad., 07.12-én 3 (Szilágyi A. – Oláh J. P.), 07.18-án 1 nászruhas ad. + 2 vedlő ad. (Varga L.), 07.19-én 2 (Oláh J.), 07.20-án 1 (Gál A.), 07.21–22-én 2 ad. (Szilágyi A. – Ecsedi Z.; Ecsedi Z. és tsai), 07.24-én 4 (Vasas A. és tsai), 07.25-én 2 ad. (Zöld B. és tsai); a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 07.21-én 1 nyugalmi ruhás ad. (Hadarics T. – Pellinger A.); a Körömszpusztai-víztárolón 07.21-én 1 pd-t észleltek (Zalai T. és tsai).

Kenti csér (*Sterna sandvicensis*): 07.28-án* a Fertőújlaki melletti Borsodi-dűlőben 5 ad. pd-t láttak.

Sarki csér (*Sterna paradisaea*): 05.15-én* a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. nászruhas madarat figyeltek meg.

Kis csér (*Sterna albifrons*): A Hortobágyi-halastavon 05.22–23-án 1 (Emri T. – Zöld B.); a Körömszpusztai-víztárolón 06.09-én 1 (Vasas A. – Zalai T.), 06.12-én 1 ad. + 1 imm. (2y) (Weszelinov O.), 06.13-án 3 (Fidrich R. és tsai), 06.14-én 2 ad. (Vasas A.), 06.15-én 5 (Vasas A. és tsai); Nádudvar határában (Német-sziget) 06.13-án 1 ad. pd-t láttak (Zeke T.). Szigetszentmiklósnál 07.04-én 3 ad., 07.05-én 1 juv. pd került szem elé (Hajtó L.). A Hortobágyi-halastavon 07.19-én 1 ad. + 1 juv. (az öreg madár etette a fiatal) (Oláh J.), 07.21-én 1 ad. + 1 juv. (Szilágyi A. és tsai), 07.28-án 3 (Tar J.); Nádudvar határában (Német-sziget) 07.21-én 1 (Tar J.); a Karcag melletti Ecse-zugban 07.21–24-ig 1 ad. pd-t észleltek (Végvári Zs.; Kovács G.).

Fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucopterus*): A Hortobágy déli pusztáin 1999-ben tizenkilenc telepen összesen 1125–1270 pár fészelt (Kovács G.).

Füleskuvik (*Otus scops*): 05.09-én a pécsi árnyas utcában 3 (Ónodi M.); 05.10-én a dabasi turjánvidéken 2 (Vasuta G. és tsai); 05.30-án Maroslele határában (Gencshát) 1 (Domján A. és tsai); 07.02-án Mezőhegyes belterületén 1 pd-t észleltek (Bránya K.). 07.02–03-án Kömlő határában (Kocsordos) állapították meg fészkelését, itt egy pár 3 fiókát etetett (Ambrus B. és tsai); 07.10-én pedig a fülöpházi Horváth-tanyánál láttak egy etető párt (Pigniczki Cs. és tsai).

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): 1999-ben a Biharugra melletti Szilas-pusztán (Oláh J. – Zalai T.), a Mezőgyán melletti Varjasi-gyepen (Zalai T.) és a Szentés melletti Kistőkén (Hosszú-zsombok) 1-1 pár költött, utóbbi pár legalább 3 fiókát repített (Óze P.). 05.16-án az Ecesgfalva melletti Templom-zugban 2 (Borbáth P. és tsai); 05.18-án Dévaványán 2 (Fodor A. – Szűcs Cs.); 05.28-án a Szabadkígyós melletti Makkosháti-legelőn 1 (Marik P.); 07.19-én Dunavarsány közelében (Nagy-Ordas) 1 juv. pd-t észleltek (Hajtó L.).

Uráli bagoly (*Strix uralensis*): 1999-ben a Zemplénben 70 költést regisztráltak, ebből 40 ládában, 25 gallyfészeken, 5 odúban (Petrovics Z.).

Szikipacsirta (*Calandrella brachydactyla*): 1999-ben a Hortobágyon valószínűleg egyetlen pár sem költött (Végvári Zs.); az előző évben felfedezett új fészkelőhelyen, Újfehértó közelében viszont kb. 50 párba becsülték a költőállományt*. 05.16–21-ig* 1 éneklő hímét észleltek Szeged közelében, egy Szörög és Kükékháza közötti répaföldön.

Rozsdástorkú pityer (*Anthus cervinus*): 05.01-jén a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 05.01. és 05.13. között a balmazújvárosi Nagy-sziken rendszeresen 1-10 (Szilágyi A.); 05.02-án a dunatétleni Böddi-széken (Szel L. és tsai) és a szabadkígyósi Nagygyöpon (Marik P.) 2-2; 05.03-án a Hortobágyi-halastónál 2 (Oláh J.); 05.07-én Nagyiván mellett 4 (Schmidt A. és tsai); 05.08-án Balmazújváros határában (Rácok-szigete) (Varga L. – Oláh J. P.) és a Gyula melletti Tavasz-réten (Marik P.) 1-1; 05.09-én a dunatétleni Böddi-széken 5 nászruhas ad. (Pigniczki Cs.), a hortobágyi Mátapusztán 8 (Emri T.), a tömörkényi Csaj-tónál 2 (Bod P. – Bede Á.); 05.12-én a Szabadszállás határában lévő Székek-pusztán 1 pd-t észleltek (Pigniczki Cs.).

Kucsmás billegető (*Motacilla flava feldegg*): 05.06-án a Bihardancsháza melletti Nagyváradi-legelőn 1 tojót (Weszelinov O.); 06.06-án a Nagyrábé határában lévő Kis-Rábé-pusztán 1 ad. hímét (Weszelinov O.); 06.11-én a pitvarosi Blaskovics-pusztán 1 hímét láttak (Mészáros Cs. – Kókai K.).

Citrombillegető (*Motacilla citreola*): 05.02-án* a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. tojót; 05.03-án* a balmazújvárosi Nagy-sziken 1 imm. (2y) hím *ssp. citreola*; 05.09-én* a Szegedi-Fertőn 1 hím pd-t figyeltek meg.

Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*): 05.03-án 1 ad. pd-t láttak a balmazújvárosi Nagy-szik szélén épülő ház építési törmelékén (Szilágyi A.).

Csikosfejű nádiposzáta (*Acrocephalus paludicola*): Nyár elején a Hortobágy területén (főleg annak déli és délnyugati részein) összesen 642-676 éneklő hímeket vettek számba (Kovács G.), ebből 483-507 a nádudvari Borzason, 70 az Ecsezugban, 30-31 a Nagyiváni-pusztán, 14-16 Zám-pusztán, 13-16 a Kunmadarasi-pusztán, 11-14 a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán, 8 az Ökörföldön, 7-8 a Pentezugban, 6 a nádudvari Szelencés-pusztán volt (Kovács G. – Végvári Zs.).

Halvány geze (*Hippolais pallida*): 05.19-én 1 éneklő hímeket észleltek a Beregdaróc határában lévő Kisasszonyerdőben (Végvári Zs.).

Bonelli-füzike (*Phylloscopus bonelli*): 05.07-én* 1 éneklő hímeket észleltek a Soproni Egyetem botanikus kertjében.

Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): Adatokat szinte kizárólag a Soproni-hegységéből kaptunk, ahol kis számban költ is: 05.02. Hermes-árok 2, Óhermes és Újhermes 1-1 (Soproni J.); 05.13. Deák-kút 1 (Riezing N.); 05.18. Köves árok 2 (Soproni J.); 05.29. I. halom 1 (Soproni J.); 06.23. Várhely 1 ad. (Fodor A. – Szűcs Cs.), Hidegvíz-völgy 2 (Riezing N.); 07.03. Farkas-árok és Hidegvíz-völgy 1-1 (Soproni J.). A Kőszegi-hegységben – ahol kis számban ugyancsak költ – szintén megfigyelték (Riezing N.).

Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*): Június elején két pár fészkelését állapították meg a Sándorfalva melletti ún. homokerdőben, 06.04-én az egyik odúban 9 fiókát, a másikban viszont 5 kihűlt tojást találtak (Galiba F. és tsai).

Vörösfejű gébics (*Lanius senator*): 05.16–18-ig* 1 ad. hím pd tartózkodott a dévanyai tüzoktelepen és környékén; 06.14-én* szintén 1 hím madarat észleltek Ludányhalászi közelében.

Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*): 05.29-én Badacsonyládbi-hegyen 1 (Villányi P.); 06.03-án Csókakő közelében 1 ad. + 2 juv. pd került a megfigyelők szeme elé (W. Schumm – E. Schumm).

Kormos varjú (*Corvus corone corone*): 05.01-jén a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 05.10-én a Soproni Egyetem botanikus kertjében 1 (Riezing N.); 05.21-én Fertőhomokon 1 (Mogyorósi S.); 05.22-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Pellinger A. – Mogyorósi S.); 05.25-én a Soproni Egyetem botanikus kertjében 1 (Riezing N.); 06.08-án a Sopron melletti Harkai-dombon 2 (Riezing N.); 07.15-én Balfnál 1 (Mogyorósi S.); 07.23-án a sarródi Lászlómajornál 1 pd-t láttak (Mogyorósi S.).

Pásztormadár (*Sturnus roseus*): Orgovány közelében 05.25-én 5 (M. Handschuh és tsai), 05.26-án kb. 15 pd került szem elé (A. Hachenberg és tsai). 05.26-án a Gyula melletti Szana-zugban 8 (Forgách B.), a Hortobágyon, a Nyugati-főcsatornánál 24 (Tar J.), Nagyiván közelében 8 (Kovács G.); 05.26–27-én a Békécsaba melletti Szentmiklós-pusztán 16-17 (Marik P. – Hankó Gy.); 05.27-én Bodrogkeresztúron (Gizella-kastély) 7 (Oláh J. – Petrovics

Z.); 06.18-án a Balmazújváros melletti Horti-libanevelőnél 7 (Varga L.); 07.23-án Nagyiván mellett 1 juv. pd-t figyeltek meg (Kovács G.).

Karmazsinpírók (*Carpodacus erythrinus*): 05.30-án* Debrecenben 1 imm. (2y) hímeket; 06.05-én* Óhután szintén 1 hímeket észleltek.

Sövényármány (*Emberiza cirulus*): Ismert fészkelőhelyén, a pécsi Tettyén valószínűleg 1 pár fészkelte, bár a madarakat a fészkelési időben nem látták, a 07.31-én együtt megfigyelt tojó és már kirepült juv. madár itteni fészkelést valószínűsít (Ónodi M.). 05.30-án* 1 éneklő hímeket láttak a Csolnok melletti Magos-hegyen.

Bajszos sármány (*Emberiza cia*): Bár az ország hegyvidéki területein többfelé költ, csak néhány helyről kaptunk adatokat: 1999-ben a Gerecsében és a környező területeken 48 pár költött (Csonka P. és tsai), több pár költött a Vértesben is (Riezing N.), a pécsi Tettyén pedig 1 pár fészkelését állapították meg (Ónodi M.). 06.22-én 1 éneklő hímeket láttak a Bükkben, a Cserépfalu melletti Hór-völgyben (Sós E. és tsai); 06.27-én pedig Szarvaskő közelében észleltek 2 pd-t (Katona Cs.).

Kerti sármány (*Emberiza hortulana*): A Mecsek keleti részén ismert fészkelőhelyén, Mecseknádasd mellett 2 pár, Ófalu mellett pedig 1 pár fészkelte 1999-ben (Ónodi M.). A Gerecse keleti részén, Sárísáp és Csolnok határában (Magos-hegy) is megállapították 1-1-pár költését*. 05.07-én a Korlát határában lévő Húp-háton észleltek 1 éneklő hímeket (Petrovics Z. – Konyhás S.), a madár valószínűleg egy vonuló egyed lehetett, mert két nap múlva már nem találták meg.

A következő személyeknek köszönjük az adatok beküldését: Ambrus Béla, Balázs Péter, Bánfi Péter, Bede Ádám, Berényi Zsombor, Brányi Krisztián, Csonka Péter, Demeter László, Domján András, Emri Tamás, Fodor András, Forgách Balázs, Gál András, Géczy Gábor, Gyüre Péter, Andreas Hachenberg, Hencz Péter, Katona István, Kis Borbás Lajos, Koczka András, Kókai Károly, Kókay Szabolcs, Kotymán László, Kovács Gábor, Lelkes András, Marik Pál, Mészáros Csaba, Mogyorósi Sándor, Nagy Tamás, Oláh János, Ónodi Miklós, Pabar Zoltán, Pásti Csaba, Pellinger Attila, Petrovics Zoltán, Pigniczki Csaba, Riezing Norbert, Schmidt András, Schmidt Egon, Selmecki Kovács Ádám, Simay Attila, Solti Béla, Somogyi Balázs, Soproni János, Sós Endre, Szél László, Szelle Ernő, Szemadám György, Szilágyi Attila, Szondi László, Talabér Gergely, Tar János, Tóth Imre, Török Zoltán, Varga László, Vasas András, Vasuta Gábor, Végvári Zolt, Víg István, Weszelinov Ottó, Zalai Tamás, Zeke Tamás, Zöld Barna.

Néhány adat a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Internetes levelezőlistájáról, a Pest Környéki Madarász Kör *Füzike* című lapjának aktuális, 35. és 36. számaiból, valamint az Egyesülethez beküldött szinkronjelentőlapokról származik.

Összeállította:

Dr. Hadarics Tibor,

9400 Sopron, Ív utca 14. II./4.

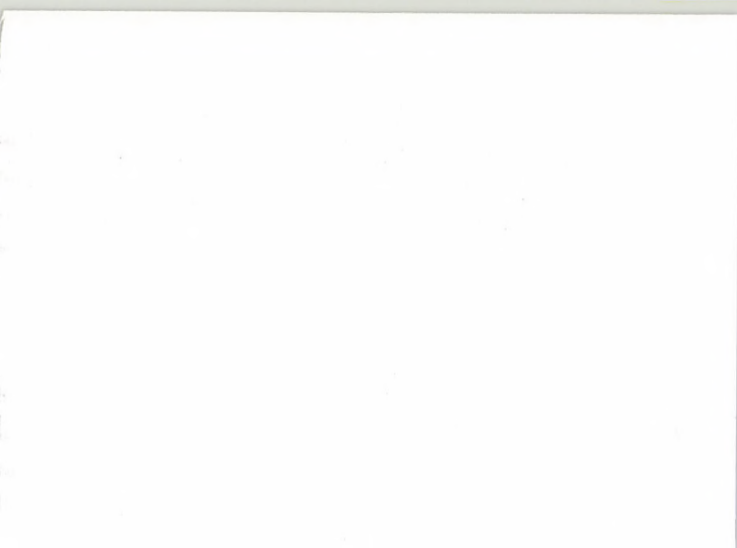
Helyesbítés

86. oldal, 83. kép aláírása helyesen:

83. Nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*), Sióagárd,
1999. július (Kalotás Zsolt) – *Four-in-a-row 4/2: Savi's
Warbler*

Hátsó belső borító, Álláshirdetés:

A Tűzok késedelmes megjelenésére való tekintettel a biharugrai álláshirdetés beadási határidejét 2000. április 21-ig meghosszabbítja az MME.

Álláshirdetés

Egyesületünk a megüresedő biharugrai koordinátori munkakör betöltésére pályázatot ír ki.

A pályázat beadási határideje. 2000. március 25.

A pályázathoz rövid önéletrajzt kérünk csatolni.

A pályázókat előzetes kiválasztás alapján szóbeli meghallgatásra hívjuk be április elején.

Elvárásaink a pályázóval szemben:

- ◆ megbízható madárismeret
- ◆ alapvető ökológiai ismeretek
- ◆ önálló munkavégzési képesség
- ◆ középfokú iskolai végzettség

Munkakörben végzendő feladatok:

- ◆ adatgyűjtés a terület élővilágáról
- ◆ az élőhely változások pontos adminisztrálása
- ◆ a terület látogatóinak kísérése
- ◆ kapcsolattartás oktatási intézményekkel, gazdálkodókkal

Előnyt jelent:

- ◆ idegen nyelv ismerete
- ◆ agrár vagy biológus felsőfokú végzettség
- ◆ oktatási, idegenforgalmi ismeretek

Mit biztosít az MME:

- ◆ szállást
- ◆ szolgálati kerékpárt
- ◆ irodát
- ◆ mobil telefont

A pályázatot a következő címre kérjük:

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
1121 Budapest, Költő u. 21.

Fizetés megegyezés szerint.

Örömmel várjuk a Vadvil Kft. szentendrei boltjában

Közvetlenül a nagy múltú, német **AKAH** cégtől importálunk.

Profiknak – profiktól a következő termékeket ajánljuk:

- ▶ Kowa, Optolyth teleszkópok különféle nagyítású okulárokkal
- ▶ Kedvező árú AKAH spektív, 20-60x-60 45 fokos
- ▶ Hubertus, Steiner, Optolyth, Zeiss kereső távcsövek
- ▶ Ruházat, lámpák, minőségi gumicsizmák, hátizsákok, Stanley acél termosz, Therm A Rest ülőpárna és sok egyéb felszerelési tárgy nagy választékban

Mivel cégünk egyesületeknek, magánszemélyeknek, hivataloknak a fenti termékekből számos optikai eszközt értékesített már, így kellő referencia állhat rendelkezésre a kívánt termék kiválasztásához.

Elérhetőségünk:

2000 Szentendre, Közúzó u. 7.

Telefon: 06 / 26 317-385

Fax: 06 / 26 311-205

Nyitvatartási idő:

Kedd–Péntek 9–17 óra

Szombat 9–13 óra

Hétfőn ZÁRVA

A gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>) költésbiológiája és fióka-örökbefogadási viselkedése. LENGYEL SZABOLCS . . .	57
Sivatagi típusú fészeképítési viselkedés lapos tetőkön fészkelő búbospacsirtáknál (<i>Galerida cristata</i>). ORBÁN ZOLTÁN	63
Az énekes hattyú (<i>Cygnus cygnus</i>) Magyarországon századunkban. FODOR ANDRÁS	73
Objektív előtt: a sivatagi hantmadár (<i>Oenanthe deserti</i>). ECSEDI ZOLTÁN ÉS IJ. OLÁH JÁNOS	78
Havasi sarlósfecske (<i>Apus melba</i>) előfordulása a Kőszegi-hegységben. NÉMETH CSABA	80
A fehér farkú lilebíbic (<i>Chettusia leucura</i>) harmadik előfordulása Magyarországon. BOD PÉTER	81
A fehér farkú lilebíbic (<i>Chettusia leucura</i>) előfordulása a dunatetőleni Böddi-széken. PIGNICZKI CSABA	83
Milyen Madár Ez? 4/3.	85
Rövid közlemények	
Döggese lyű (<i>Neophron percnopterus</i>) megkerülése Dunaharaszti határában. BAGYURA JÁNOS	87
Fekete gólya (<i>Ciconia ciconia</i>) fészket kifosztó héja (<i>Accipiter gentilis</i>). PIGNICZKI CSABA	87
Piroslábú cankó (<i>Tringa totanus</i>) öt tojásos fészkekalja. MÁRIK PÁL	88
Aranylilék (<i>Pluvialis apricaria</i>) tömeges vonulása a Dél-Tiszántúlon. MÉSZÁROS CSABA, KOTYMÁN LÁSZLÓ	88
Vízisiklót zsákmányoló szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>). IJ. URBÁN SÁNDOR	89
Kenti csér (<i>Sterna sandvicensis</i>) előfordulása a Biharugrai-halastavakon. VASAS ANDRÁS	89
Sérült vetési ludat (<i>Anser fabalis</i>) támadó rétisasok (<i>Haliaeetus albicilla</i>). WÁGNER LÁSZLÓ	90
Levelek	
A tűzok (<i>Otis tarda</i>) védelme a Hortobágyon. ECSEDI ZOLTÁN ÉS KOVÁCS GÁBOR	91
Érdekes madármegfigyelések, 1999. május–július	93

Címlap: Fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*), Akasztó, 1999. augusztus 4. FABÓ FERENC

Contents

Breeding biology and alien chick adoption in the Avocet (<i>Recurvirostra avosetta</i>). SZ. LENGYEL	57
Desert-type nest building behaviour in a Crested Lark (<i>Galerida cristata</i>) population breeding on flat roofs in Hungary. Z. ORBÁN	63
The Whooper Swan (<i>Cygnus cygnus</i>) in Hungary. A. FODOR	73
In focus: Desert Wheatear (<i>Oenanthe deserti</i>). Z. ECSEDI AND J. OLÁH JR.	78
Occurrence of Alpine Swift (<i>Apus melba</i>) over Kőszeg Hills. CS. NÉMETH	80
Third record of White-tailed Plover (<i>Chettusia leucura</i>) in Hungary. P. BOD	81
Fourth record of White-tailed Plover (<i>Chettusia leucura</i>) in Hungary. CS. PIGNICZKI	83
Four-in-a-row 4/3	85
Notes	
Egyptian Vulture (<i>Neophron percnopterus</i>) near Dunaharaszti. J. BAGYURA	87
Goshawk (<i>Accipiter gentilis</i>) robbing a Black Stork (<i>Ciconia nigra</i>) nest. CS. PIGNICZKI	87
Redshank (<i>Tringa totanus</i>) nest with five eggs. P. MÁRIK	88
Mass migration of Golden Plovers (<i>Pluvialis apricaria</i>) in south-east Hungary. CS. MÉSZÁROS, L. KOTYMÁN	88
Roller (<i>Coracias garrulus</i>) catching a grass snake. S. URBÁN JR.	89
Occurrence of Sandwich Tern (<i>Sterna sandvicensis</i>) at the Biharugra Fishponds. A. VASAS	89
White-tailed Eagles attacking a Bean Goose (<i>Anser fabalis</i>). L. WÁGNER	90
Letters	
Great Bustard (<i>Otis tarda</i>) protection on the Hortobágy. Z. ECSEDI AND G. KOVÁCS	91
Recent reports, May–July 1999	93

Front cover: White-tailed Plover (*Chettusia leucura*), Akasztó, 4 August 1999. F. FABÓ

Túzok

4. évfolyam
4. szám
1999. december

Madártani Tájékoztató

A szerkesztőbizottság elnöke: Schmidt Egon

Szerkesztők: Dr. Hadarics Tibor, Varga Lajos

Szerkesztőbizottság: Bagyura János, Boros Emil, Dr. Magyar Gábor

Munkatárs: Gerard Gorman

Szerkesztőség: Túzok, MME, 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon & fax: 1-275-6267. E-mail: tuzok@mme.hu

Levelezés: A cikkeket és más írásokat a Szerkesztőségbe kérjük küldeni, a faunisztikai megfigyeléseket Dr. Hadarics Tibor (9400 Sopron, Ív u. 14. Telefon: 99-325-079 E-mail: sitke@mail.matav.hu), a ritkaságok leírását a Nomenclator Bizottság (MME NB, 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon: 1-395-7857, fax: 1-395-7457) részére.

Hirdetésfelvétel: Posztós Csaba (telefon: 20-986-7635)

Előfizetés: Az éves előfizetési díj 2000-re az MME tagjainak 2000 Ft, egyébként 3000 Ft, külföldre 4000 Ft. Az előfizetési díj készpénzátutalási megbízással vagy bankátutalással fizethető be az MME számlájára (OTP, Budapest XII., 11712004-20011215).

A Túzok a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) lapja, amely évente négyszer jelenik meg. A lap elsősorban a Magyarországon előforduló madarak terepi megfigyelésével és vizsgálatával kapcsolatos cikkeket és rövid közleményeket közöl, de szélesebb érdeklődésre számotartó írásokat a madártan más területeiről is szívesen fogad. A lap olyan írásokat nem közöl, amelyek másutt már megjelentek, vagy kizárólag faunisztikai adatközlésre szorítkoznak. A magyar és tudományos madárnevek tekintetében a *Magyarország madarainak jegyzéke* (Budapest, 1998, Madártani Intézet), formai kérdésekben a lap e száma mérvadó. Örömmel fogadunk fényképeket és rajzokat, amelyeket eredeti állapotban juttatunk vissza a tulajdonosnak. Kéziratok megőrzését és visszaküldését nem vállaljuk.

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME)

Az MME a BirdLife International képviselő szervezete Magyarországon.

Elnök: Kállay György (telefon: 60-413-920)

Alelnök: Haraszthy László (telefon: 30-9491-283)

Ügyvezető igazgató: Fidlóczky József (telefon: 1-275-6267)

Titkárság: 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon & fax: 1-275-6267. E-mail: mme@mme.hu

© Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 2000

Nyomdai előkészítés és nyomás: Winter Fair, 6721 Szeged, Pacsirta u. 1. Tel.: (62) 432-027. E-mail: winterfair@tisznet.hu

Túzok From 1977–1995 published as *Madártani Tájékoztató*

Editor-in-chief: Egon Schmidt

Editors: Dr. Tibor Hadarics, Lajos Varga

Editorial Board: János Bagyura, Emil Boros, Dr. Gábor Magyar

Editorial consultant: Gerard Gorman

Editorial Office: Költő u. 21., H-1121 Budapest, Hungary. Tel. & fax: +36-1-275-6267. E-mail: tuzok@mme.hu

Subscriptions: Annual subscription for 2000 is: 2000 HUF for MME members, 3000 HUF for non-members in Hungary, 4000 HUF (or 15 GBP) for subscribers outside Hungary. Subscriptions should be sent by Bank Transfer to: OTP Bank, Budapest XII., Account number 11712004-20011215.

Túzok is issued quarterly by BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME). *Túzok* welcomes original papers and notes on Hungarian birds, as well as occasional reviews and articles on all aspects of ornithology. Photographs and drawings are also welcomed.

BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME)

President: György Kállay (Telephone: +36-60-413-920)

Vice-President: László Haraszthy (Telephone: +36-30-9491-283)

Director: József Fidlóczky (Telephone: +36-1-275-6267)

Address: Költő u. 21., H-1121 Budapest, Hungary. Telephone & fax: +36-1-275-6267. E-mail: mme@mme.hu

Az MME Nomenclator Bizottság 1998. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról

MME NOMENCLATOR BIZOTTSÁG

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Nomenclator Bizottsága (MME NB) 1998-ban az év során észlelt és jelentett ritkaságok mellett számos korábbi adatot is megvizsgált. E jelentés az 1998-as adatok mellett korábbi, de az MME NB által ebben az évben megvizsgált adatokat is tartalmaz.

Az 1998. évi adatok lezárása és összesítése céljából az MME NB 1999. június 25–26-án Budapesten ült össze. 1998-ban az alábbi személyek vettek részt a Bizottság munkájában (ábécé sorrendben): dr. Bankovics Attila (elnök), Barbácsy Zoltán, dr. Hadarics Tibor (titkár), dr. Magyar Gábor, Nagy Tamás, ifj. Oláh János, Schmidt András (titkár), dr. Sós Endre, Végvári Zsolt és Waliczky Zoltán.

E jelentés összeállítása során a Bizottság 156 adatot vizsgált meg (ebben nem szerepelnek azok a fajok, amelyekről nem kell jelentést készíteni, csak az adataikat gyűjtjük). A beküldött jelentések közül a Bizottság 34 faj, illetve alfaj 107 adatát fogadta el A kategóriába, egy faj egy adatát D, illetve két faj három adatát E kategóriába (mely összesen 71,2%-a a megvizsgált adatoknak). Egy adat esetében még további részletek tisztázása szükséges, ezért a végleges döntést a Bizottság elhalasztotta. Az 1998-ból származó 82 adatból 62-t A kategóriásnak, egyet pedig E kategóriásnak fogadtunk el (ez a beküldött 1998-as adatok 76,8%-a).

A fajok neve mögött zárójelben olvasható számadatok a faj bizonyított magyarországi előfordulásainak számát jelentik 1998-cal bezárólag. Az 1975 végéig elfogadott adatok Keve (1960, 1984) névjegyzékeiben, az MME Nomenclator Bizottság által 1988 óta elfogadott adatok az MME NB éves jelentéseiben (Bankovics 1989, 1990, 1992, 1993; Waliczky 1993; Magyar Hadarics 1995; Magyar 1995, 1997; MME NB 1998a, 1998c) található meg. Az 1976–1988 közötti hitelesített adatokat külön jelentésben tettük közzé (MME NB 1998b). A legfeljebb tizenöt hitelesített adattal rendelkező fajok esetében az előfordulások összesítve is megtalál-

hatók Magyarország madarainak névjegyzékében (Magyar *et al.* 1998). Az előfordulások számát és az összes példányszámot törtjel választja el (amennyiben csak egy szám van feltüntetve, ez az előfordulást és az egyedszámot is jelenti). Amennyiben az előfordulások pontos számát a Bizottság tevékenységének megkezdése előtt nem tartották nyilván, az adatokat „n + az 1988 után elfogadott adatok” formában adjuk meg.

E jelentésben tesszük közzé azon fajok 1998-as adatait is, melyeknek csak az előfordulása jelentendő (sarki partfutó, nagy sárszalonna, kis goda, kis csér), valamint a kis héja Békés megyei ismert fészkelőhelye környéki, a faj fészkelését nyomon követő, meghatározott személyek adatait. Természetvédelmi jelentősége miatt a korábbiakhoz hasonlóan valamennyi 1998-as kis lilik adatot közöljük, bár a faj csak a Hortobágy térségén kívül leírásköteles. Ezeknél a fajoknál csak az 1998. évi előfordulások számát adtuk meg zárójelben.

A madarak előfordulási idejéről az általunk ismert leghosszabb időszakot adtuk meg, még akkor is, ha a Bizottsághoz beküldött jelentésben nem szerepel a madár egy területen való tartózkodásának teljes időtartama (ezen esetekben az előfordulás idejét a *Túzok* faunisztikai adatbázisa alapján egészítettük ki). A megfigyelés helyéről legtöbbször a közigazgatási település határt adtuk meg, és ettől csak kivételes esetben térünk el (pl. a Fertő környéki adatok esetében rendszerint a legközelebbi település nevét tüntettük fel). Amennyiben a megfigyelés halastavon történt és a megfigyelés helyéről a tórendszeren belüli medence („tőegység”) számát is tartalmazza a jelentés, ez a halastó neve után zárójelben, római számmal szerepel. Ha a tónak vagy medencének külön neve van, az ugyancsak zárójelben szerepel, pl. Hortobágyi-halastó (Kondás). Az adat után zárójelben szerepel a megfigyelők neve. Rendszerint mindazok nevét feltüntettük, akik a madarat elsőként megtalálták, meghatározták, és az észlelésről jelentést készítettek. Amennyiben viszont a

madarat ötnél több személy találta, a további megfigyelőkre rendszerint *és társaik* megjegyzéssel utalunk. Abban az esetben, ha az adott példányt az első megfigyelést követő napokon más megfigyelők is látták, vagy az adat hitelesítését a megtaláló(ko)n túl további személyek közreműködése is segítette, rájuk *és mások* kifejezéssel utalunk.

Ezúton is felhívjuk tagtársaink figyelmét, amennyiben olyan ritka madár előfordulási adatával rendelkeznek, melyet a Bizottság a részére beküldött jelentés hiányában még nem bírált, azt készítsék el, és juttassák el a Bizottság titkára címére (MME Nomenclator Bizottság, H-1121 Budapest, Költő u. 21., e-mail: schmidt@mail2.ktm.hu). A jelentés elkészítésének módjáról egyebek mellett a *Partimadár* 1994/2. számában közölt irányelvek a mérvadók (Magyar 1994). A jelentések bármilyen formában készíthetők, de mind az elkészítés, mind a bírálatok során könnyebbséget jelent a Bizottság által rendszeresített *Jelentőlap* használata (a bizottság bármelyik tagjától kérhető, de elérhető az MME Nomenclator Bizottság honlapján is: http://www.mme.hu/nb/nb_mme_nb.htm). Felhívjuk a figyelmet továbbá arra, hogy az AERC (Association of European Rarities Committees, <http://users.skynet.be/birding/aerc/aerc.html>) ajánlása szerint kívánatos a rendkívül ritka fajok legalább első tíz előfordulási adatának az egyenkénti, a megfigyelések körülményeit és a madár részletes leírását is tartalmazó, önálló közleményben való publikálása valamelyik hazai szaklapban, lehetőleg olyanban, amelyik idegen nyelvű (angol vagy német) összefoglalókat is közöl a cikkekről (pl. *Túzok*, *Aquila*, *Partimadár* stb.). Kérjük a megfigyelőket, hogy – szakítva az eddigi szokásokkal – a jövőben erről se feledkezzenek meg.

Az el nem fogadott adatok a jelentés végén található a megfigyelők nevének feltüntetése nélkül. Ezeknek az adatoknak csak kisebb részénél volt a megjelölt madárfaj egyértelműen kizárható és az észlelt egyed más fajnak határozható, a többi esetben valószínűsíthető volt ugyan a faj, de a beküldött dokumentumok alapján mégsem volt egyértelműen meghatározható. Minthogy ezek az adatok nem abszolút bizonyosságúak, a madártani szakirodalomban kerülendő rájuk a hivatkozás. Itt közöljük azokat az adatokat is, amelyek dokumentációja

alapján csak nem (*genus*) szintű határozás volt lehetséges, de a szóba jöhető fajok mind jelentéskötelesek (pl. halfarkasok). Sajnálatos módon több esetben érkezett ritka madárfajokról adat dokumentáció (leírás, fénykép stb.) nélkül, különösen régebbi adatok esetén. Amennyiben a megfigyelést nem dokumentálták, azt még elbírálni sem tudtuk, és ezért automatikusan az el nem fogadott adatok között szerepeltettük.

A jelentésben felsorolt adatokra történő hivatkozás esetén, amennyiben az MME NB jelentésén kívül más forrás nem adható meg (minthogy azt máshol nem publikálták még), javasoljuk a megfigyelők nevét is feltüntetni a következő példához hasonlóan: „fekete sas (*Aquila clanga*): 1998. február 18. Fertőújlak, Pap-rét 1 ad. pd (Hadarics T. in: MME NB 1999)”.

Az 1998. év nevezetességei

1998-ban az MME NB új madárfajt nem, csak egy új alfajt fogadott el hazánk madarainak névjegyzékébe: a **csörgő réce amerikai alfaja** (*Anas crecca carolinensis*) A kategóriába került (Oláh *et al.* 1998).

Ritka és alkalmi költőfajok fészkelési adatait 1998-tól kezdte meg rendszeresen gyűjteni és hitelesíteni az MME NB (Schmidt 1998). Az elmúlt néhány évhez hasonlóan 1998-ban is fészkelte a **kis héja** (*Accipiter brevipes*) Békés megyében: a Sarkad melletti Sarkadremetei-erdőben 1 pár 4 fiókát nevelt (Forgách B. és társai). Ugyan egy évvel korábbi adat, de itt kell megemlíteni, hogy 1997-ben Adásztevel közelében 1 pár **vörösféjű gébics** (*Lanius senator*) fészkelte, 5 fiókát repítettek (Somogyi B., Balassa G.), e faj utoljára 1981-ben fészkelte Magyarországon, s megfigyelési adata is csak egy volt azóta.

További említésre méltó adatok 1998-ban: a **borzas gödény** (*Pelecanus crispus*) 10., a **pásztorgém** (*Bubulcus ibis*) 12. (Hadarics 1999a), a **döggeszelyű** (*Neophron percnopterus*) 6. (Bagyura 1999), a **pusztai sas** (*Aquila nipalensis*) 13., a **vándorpartfutó** (*Calidris melanotos*) 9. (Zalai & Vasas 1999a), a **fecskesirály** (*Larus sabini*) 2. (a faj ezzel az adattal átkerült a B kategóriából az A kategóriába) (Szilágyi 1998), a **vékonycsőrű sirály** (*Larus genei*) 3. (Zalai & Vasas 1999b) és 4. (Hadarics 1999b), a **jeges sirály** (*Larus hyperboreus*) 8., a **havasi sarlós-fecske** (*Apus melba*) 2. (Németh 1999), a

citrombillegető (*Motacilla citreola*) 15–17., a **rozsdás nádiposzáta** (*Acrocephalus agricola*) 5. (Gyurácz 1999), valamint a **kucsmás poszáta** (*Sylvia melanocephala*) 2. előfordulása (Bánhidi & Gyurácz 1999).

A jelentés kéziratának lezárásáig hitelesített adatok alapján 1998 során 302 madárfaj fordult elő bizonyítottan hazánk határain belül.

A hitelesítendő fajok adatait érintő változások

A Bizottság megvizsgálta, hogy mely hazai madárfajoknak volt az elmúlt 10 évben negyven vagy annál kevesebb adata, és ennek alapján újra áttekintette a hitelesítendő fajok listáját (az 1998-ig összegyűlt adatok alapján ebbe a körbe esett az összes jelenleg leírasköteles faj). Negyvennél kevesebb adata volt ezeken túl a havasi fülespacsirtának (*Eremophila alpestris*), a hajnalmadárnak (*Tichodroma muraria*) és a fenyőszajkónak (*Nucifraga caryocatactes*) is. Ez utóbbi kettőt határozásuk könnyű volta miatt nem vettük fel a listára, de a havasi fülespacsirtánál már több határozási nehézség fordulhat elő (rossz látásviszonyok, elrepülő csapat stb.), ezért e faj 1999. január 1-től felkerült a

leírasköteles listára. A folyamatos nyilvántartás alapján a listát így időről időre a jövőben is felülvizsgáljuk (amennyiben a negyvennél több adat jelentős része egy évből – inváziós évből – származik, azt az évet nem számítjuk az adatok összesítésékor).

Korábban felmerült az a javaslat, hogy a fakó rétihéja (*Circus macrourus*) hímek, de kizárólag csak az *ad.* hímek megfigyelése esetében ne kérjünk részletes leírást, ez azonban mindvégig csak javaslat maradt. Mivel ezen információ a megfigyelők között sajnos tévesen elterjedt, ezúton erősítjük meg, hogy a fakó rétihéjának minden megfigyelése továbbra is leírasköteles, tehát a tojókhoz és az *imm.* madarakhoz hasonlóan az *ad.* hímek megfigyeléséről is leírást kell készíteni.

Személyi változások

Barbácsy Zoltán megbízatása 1998-ban lejárt. A megüresedett helyre pályázatot írtunk ki, a két pályázó közül a Bizottság dr. Sós Endrét választotta tagnak. Barbácsy Zoltánnak ezúton is szeretnénk köszönetet mondani a Bizottság megalakulása óta végzett áldozatos és pontos munkájáért.

A Bizottság által 1998-ban elfogadott adatok – Accepted records in 1998

A Magyarországon hitelesítetten előfordult madárfajok egyes adatait az AERC (Association of European Rarities Committees) által javasolt kategóriák alapján soroltuk be. Az egyes kategóriák meghatározása a legújabb Nomenclator (Magyar *et al.* 1998) bevezetőjében, az elbírálandó fajok listája az 1994-es jelentésben (Magyar 1995) és a legújabban megjelent fajlistában (Magyar 1996) található.

A kategória

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*) (43/53)

1996. május 10. Debrecen, Fancsika II. víztároló 1 *ad.* (nászruhá) pd (Gál A.);
 1997. november 20. Balatongyörök és Balatonmáriaifürdő között, Balaton 1 (téli tollazatú) pd (Oláh J.);
 1997. november 21. Tihany-Gödrös, Balaton 1 (téli tollazatú) pd (Oláh J.);
 1998. május 8. Budapest, Csepel (Kavicsos-tó) 1 *ad.* (nászruhá) pd (Kókay B., Kókay Sz., Kókay B., Demján S.);
 1998. október 11. Tömörkény, Csaj-tó (VII. tó) 1 *ad.* (téli tollazatú) pd (Bod P.);
 1998. november 6. Hortobágy, Csécsi-halastó (IV. tó) 2 *ad.* (téli tollazatú) pd (Bajor Z., Lendvai Á., Szentirmai I.);
 1998. november 11–14. Nyékládháza, bányató 1 (téli tollazatú) pd (Simay G., Simay A., Simay A.);

Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*) (n+12/18)

1988. március 18. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (V. tó) 1 *ad.* pd (Tar A., Zöld B., Tar I., Szabó J.);
 1998. május 14. Gyula, Dénesmajori-halastó 1 *ad.* pd (Marik P.);
 1998. július 16. Tömörkény, Csaj-tó 1 *imm.* pd (Bod P., Bede Á.);

Borzás gödény (*Pelecanus crispus*) (10/16)

1988. május 28. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (III. és IV. tó) 1 *ad.* pd (Tar A., Tar I.) valószínűleg azonos az 1988. június 2-án a hortobágyi Kungyörgyi-halastónál megfigyelt példánnyal;

1988. szeptember 30. Lovászpata 1 pd (preparátum a zirci Bakonyi Természettudományi Múzeumban, nyilvántartási száma: 8911) (a madár az MME NB 1996. évi jelentésében tévesen rózsás gödényként szerepelt) (Barta Z.) (fotó: *Tűzok* 3: 45. 31. kép);
1998. július 7–10. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (VII. és IV. tó) 1 imm. (3y) pd (Gonda A., Schrott A., Végvári Zs. és mások);

Pásztorgém (*Bubulcus ibis*) (12/17)

1998. május 30–31. Fertőújlak, Borsodi-dűlő és Nyéki-szállás 1 ad. (nászruhá) pd (J. Streese, M. Timm; Hadarics T. és mások) (fotó: *Tűzok* 3: 97. 69. kép; *Tűzok* 4: 13. 7–8. kép) (Hadarics 1999a);

Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) (1996 óta: 8/18)

1994. január 22. – március 6. Hortobágy, Csécsi- (IX. tó) és Hortobágyi-halastó 1 ad. + 1 imm. pd (Emri T., Gál A. és mások);
1998. január 2–30. Kisújszállás, Kenderesszigeti-halastó 1 ad. pd (Pabar Z., Hajdú A., Barta S. és mások);
1998. január 27. Vác, Duna (1678 fkm) 3 ad. + 3 juv. pd (Fodor A., Selmeczi Kovács Á.);
1998. január 27. – február 25. Szigetszentmiklós, Szigethalom és Taksony, Ráckevei-Duna 2 ad. (Hajtó L.; Vámosi K. és mások);
1998. november 21. Neszmély, Duna 1 ad. pd (Bagdi A.);

Kis lilik (*Anser erythropus*)

1996. december 14. Biharugra, Biharugrai-halastavak (Csík-tó) 1 ad. pd (Vasas A.);
1997. március 13. Biharugra, Biharugrai-halastavak (Zöldhalmi-tó) 6 ad. + 4 imm. (2y) pd (Vasas A.);
1998. január 3. Szeged, Fehér-tó (II. tó) 2 ad. pd (Kókai K., Mészáros Cs.);
1998. március 15–18. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó max. 2 pd: március 15. 1 ad. + 1 imm. (2y) pd (Szilágyi A., Nagy A., Béke Cs.); március 17. 2 imm. (2y) (Végvári Zs.); március 18. 1 ad. (Szilágyi A.);
1998. március 31. Hortobágy, Hortobágyi-halastó 16 ad. pd (Konyhás S.);
1998. szeptember 24. – november 13. Hortobágy, Hortobágyi-halastó max. 49 pd: szeptember 24. 27 ad. + 19 imm. (1y) pd (Tar J.); szeptember 25. 22 ad. + 16 imm. (1y) pd (Ecsedi Z. és társai); szeptember 26–27. 21 ad. + 23 imm. (1y) pd (Zeke T., Zöld B.); szeptember 30. 26 ad. + 19 imm. (1y) pd (Konyhás S.); október 1. 45 pd (Tar J.); október 3. 45 pd (Gyüre P.); október 9. 45 pd (Tar J.); október 10. 49 pd (Pigniczki Cs., Bede Á.); október 17. 40 pd (Kovács G., Gyüre P.); október 23–25. 22 pd (Konyhás S.); október 27. 16 pd (Tar J.); november 8. 10 pd (Végvári Zs.); november 13. 4 ad. pd (Ecsedi Z. és társai);
1998. szeptember 27. – október 28. Tiszacsege, Cserépes-pusztá és Rókási-legelő max. 44 pd: szeptember 27. 28 ad. + 16 imm. (1y) pd (Tar J.); október 14. 19 pd (Zalai T. és társai); október 21. 14 ad. + 8 imm. (1y) pd (Konyhás S.); október 22. 22 pd (Tar J.); október 28. 8 pd (Kovács G.);
1998. október 25. Nagyiván 1 pd (Kovács G.);
1998. október 31. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 2 imm. (1y) pd (Varga L., Szűcs L.);
1998. november 12. Hortobágy, Ökörföld 30 pd (Végvári Zs.);

Örvös lúd (*Branta bernicla*) (27/29)

1997. november 21–27. Biharugra, Biharugrai-halastavak (Szilas-tó) 1 juv. pd (Zalai T., Vasas A. és mások);

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) (27/36)

1994. november 26. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (Kondás) 1 ad. tojó pd (Zöld B., Tar A. és társai);
1998. augusztus 11–12. Kaba, cukorgyári ülepítők 1 juv. pd (Ecsedi Z., Oláh J., Zeke T. és mások) (fotó: *Tűzok* 3: 181. 131–132. kép);
1998. szeptember 25. – október 8. Hortobágy, Csécsi-halastó 1 ad. (tojó vagy tojó tollazatú) (Gál A.; Koczka A., Géczy G.; Zeke T. és mások);
1998. október 11–14. Kaba, cukorgyári ülepítők 1 ad. (tojó vagy tojó tollazatú) pd (Zeke T., Guba Zs.; Ecsedi Z.) (fotó: *Tűzok* 3: 182. 133. kép);
1998. november 1. Fertőújlak, Borsodi-dűlő 1 pd (Soproni J.);
1998. november 9. Biharugra, Biharugrai-halastavak 6 pd (Zalai T., Vasas A.);

Csörgő réce amerikai alfaja (*Anas crecca carolinensis*) (1)

1998. április 17–19. Hortobágy, Karácsonyfoki-tó 1 ad. hím (nászruhá) pd (Oláh J., Ecsedi Z., Tar J. és mások) (fotó: *Tűzok* 3: 54. 41–42. kép) (Oláh et al. 1998);

Dögkeselyű (*Neophron percnopterus*) (6/11)

1998. január eleje Dunaharaszti 1 imm. pd (preparátum a budapesti Természettudományi Múzeumban) (Jakab Á., Horváth Z., Bagyura J.) (fotó: *Tűzok* 4: 87. 85–86. kép) (Bagyura 1999);

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*) (n+29/31)

1996. szeptember 3. Szarvas, Horváthpusztai-halastó 1 juv. pd (Oláh J., Domján A.);
1997. április 19. Hortobágy, Nyári-járás 1 ad. hím (Emri T.);

1997. szeptember 18. Kardoskút, Fehér-tó 1 *ad.* hím + 1 *imm.* (3y) hím pd (Oláh J., Zalai T.) (fotó: *Túzok* 2: 149. 136. kép);
 1998. szeptember 12. Geszt, Begécsi-víztároló (V. tó) 1 *imm.* (2y) tojó pd (Vasas A., Zalai T.);
 1998. szeptember 13. Geszt, Begécsi-víztároló (VI. és V. tó) 1 *ad.* hím pd (Zalai T.);

Kis héja (*Accipiter brevipes*)

1998. május 2–3. Gyula, Szana-zug 1 *ad.* hím pd (Gubányi E., Forgách B.; Zalai T.);
 1998. május 7. Gyula, Szana-zug 1 *ad.* hím pd (Forgách B., Szathmáry S.);
 1998. május 8–11. Gyula, Szana-zug 1 *ad.* hím pd (fészket épít) (Szathmáry S.; Forgách B., Bránya K.);
 1998. május 9. Gyula, Szana-zug 1 *ad.* tojó pd (Vasas A. és társai);
 1998. május 15. Gyula, Szana-zug 1 *ad.* hím pd (Bránya K., Szathmáry S.);
 1998. május 19–20. Gyula, Szana-zug 1 *ad.* hím pd (Forgách B.);
 1998. május 24. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 *ad.* tojó pd (Forgách B.);
 1998. május 27. Gyulavári, Mályvádi-erdő 1 *ad.* hím pd (Marik P.);
 1998. május 30. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 pár (Forgách B.);
 1998. május 31. – június 3. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 *ad.* tojó pd (Forgách B.);
 1998. június 5. Gyula, Szana-zug 1 *ad.* hím pd (Bránya K., Szathmáry S.);
 1998. június 5. Gyulavári, Mályvádi-erdő 1 *ad.* hím pd (Marik P.);
 1998. június 9. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 pár (Forgách B.);
 1998. június 11. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 *ad.* tojó pd (Tóth I., Forgách B.);
 1998. június 12–16. Gyula, Szana-zug 1 *ad.* hím pd (Forgách B. és társai);
 1998. június 21–25. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 pár (Forgách B., Tóth I.);
 1998. június 27. Gyula, Szana-zug 1 *ad.* hím pd (Forgách B., Oláh J.);
 1998. június 30. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 *ad.* hím pd (Forgách B.);
 1998. július 3. és július 6. Gyula, Csíkos-ér 1 *ad.* hím pd (Forgách B.);
 1998. július 5. – augusztus 5. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 pár + 4 pull. (Forgách B.);
 1998. augusztus 9. Sarkad (belterület) 1 hím pd (Tóth I.);
 1998. augusztus 12. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 pd (Forgách B.);
 1998. augusztus 24. Gyula, Szana-zug 1 *juv.* pd (Forgách B.);

Fekete sas (*Aquila clanga*) (n+16)

1997. december 14. Biharugra, Biharugrai-halastavak 1 *imm.* (2y) pd (Zalai T., Vasas A., Czirle Cs. és társai);
 1998. február 9. Biharugra, Biharugrai-halastavak 1 *imm.* (2y) pd (Vasas A., Zalai T.);
 1998. február 18. Fertőújlak, Pap-rét 1 *ad.* pd (Hadarics T.);
 1998. március 3–23. Biharugra, Biharugrai-halastavak 1 *imm.* (3y) pd (Zalai T., Vasas A.);
 1998. október 24. – november 27. Fertőújlak, Nyéki-szállás és Borsodi-dűlő 1 *ad.* pd (Váczy M., Hadarics T., Pellinger A., Winkler F. és mások);
 1998. október 29–30. Biharugra, Biharugrai-halastavak 1 *imm.* (4y) pd (Zalai T., Vasas A.);

Pusztai sas (*Aquila nipalensis*) (13/14)

1997. szeptember 26. Hortobágy, Cserepes-pusztta 1 *imm.* (4y) pd (Ecsedi Z., Oláh J., Pigniczki Cs.);

Feketeszárnyú székicsér (*Glareola nordmanni*) (n+9/11)

1996. június 19. Karcag, Apavára 1 *ad.* pd (Kapocsi I., Zalai T., Lesku B.);
 1997. július 11. Karcag, Karcagi-pusztta 1 *ad.* pd (Zalai T., Kapocsi I., Borbáth P.);

Sarki partfutó (*Calidris canutus*) (1998: min. 11/25)

1998. április 13. Hahót 1 pd (Faragó I. Cs.);
 1998. május 1. Hortobágy, Akadémiai-halastó 2 (téli tollazatú) pd (Weszelinov O., Debreceni J.);
 1998. augusztus 15–17. Fertőújlak, Nyéki-szállás 1 pd (Pellinger A.);
 1998. augusztus 30. – szeptember 15. Nagyhegyes, Elepi-halastó max. 6 pd: *augusztus* 30. 2 pd (Szondi L.); *augusztus* 31. 1 pd (Szondi L.); *szeptember* 1. 5 *juv.* pd (Szilágyi A., Szondi L.); *szeptember* 2. 1 *ad.* + 4 *juv.* pd (Oláh J., Pigniczki Cs.); *szeptember* 4. 1 *ad.* + 3 *juv.* pd (Lendvai Cs. és társai, Ecsedi Z., Vaga L.); *szeptember* 5. 6 *juv.* (Gyüre P.); *szeptember* 6. 3 pd (Zöld B., Emri T.); *szeptember* 8. 4 pd (Ecsedi Z., Oláh J.); *szeptember* 10–11. 2 pd (Szondi L.; Tar A. és társai); *szeptember* 12. 3 *juv.* pd (Szilágyi A., Szondi L. és társai); *szeptember* 15. 1 pd (Zöld B.);
 1998. szeptember 2–10. Geszt, Begécsi-víztároló max. 3 pd: *szeptember* 2. 3 *juv.* pd (Vasas A., Zalai T.); *szeptember* 3–10. 1 *juv.* (Zalai T. és társai);
 1998. szeptember 5. Dunatetőten, Böddi-szék 1 (téli tollazatú vagy *juv.*) pd (Pigniczki Cs.);
 1998. szeptember 5. Kisújszállás, új halastó 3 *ad.* pd (Sallai R. B., Pabar Z.);
 1998. szeptember 5–6. Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak max. 2 pd: *szeptember* 5. 2 *ad.* (téli tollazatú) pd (Faragó I. Cs. és társai); *szeptember* 6. 1 *ad.* (téli tollazatú) + 1 *juv.* pd (Faragó I. Cs.);

1998. szeptember 7. Kaba, cukorgyári ülepítők 1 ad. (téli tollazatú) pd (Zeke T.);
 1998. szeptember 11–26. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó max. 2 pd: szeptember 11–12. 1 ad. + 1 juv. pd (Szondi L.; Varga L., Oláh J.; Ecsedi Z. és társai); szeptember 20. 1 juv. pd (Varga L. és társai); szeptember 26. 1 pd Varga L., Borza L.);
 1998. szeptember 18. Szabadszállás, Zab-szék 1 juv. pd (Pigniczki Cs.);

Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*) (9/11)

1998. szeptember 21–22. Geszt, Begécsi-víztároló 1 juv. pd (Zalai T. és mások) (Zalai & Vasas 1999a);

Nagy sárszalonna (*Gallinago media*) (1998: 10/21)

1998. április 4. Zsadány, Kivágási-legelő 1 ad. pd (Zalai T., Vasas A.);
 1998. május 1. Hortobágy, Hortobágyi-halastó 1 pd (Gyüre P.);
 1998. május 17. Szeged, Szegedi-Fertő 1 pd (Kókai K.);
 1998. július 30. Debrecen, szennyvízülepítők 1 (Tar A., Zeke T.);
 1998. augusztus 13. Apaj, Apaj-pusztá 2 (Szemadám Gy.);
 1998. augusztus 28. Pitvaros, Montág-pusztá 3 ad. pd (Mészáros Cs.);
 1998. szeptember 18. Hajdúszoboszló, Angyalháza-pusztá 1 (Konyhás S.);
 1998. szeptember 30. Nádudvar, Szelencés-pusztá 1 (Konyhás S.);
 1998. október 1. Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak 2 (Faragó I. Cs.);
 1998. november 24. Bakonszeg, Horgas-pusztá 1 (Weszelinov O.);

Kis goda (*Limosa lapponica*) (1998: min. 8/8)

1998. április 29. – május 1. Hortobágy, Akadémiai-halastó 1 pd (Oláh J., Ecsedi Z.; Weszelinov O. és társai);
 1998. szeptember 4–22. Geszt, Begécsi-víztároló 1 juv. pd (Zalai T. és társai);
 1998. szeptember 12–13. Naszály, Ferencmajori-halastavak 1 juv. pd (Riezing N.);
 1998. szeptember 12. – október 3. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 1 juv. pd (Ecsedi Z., Oláh J., Tar J. és mások);
 1998. szeptember 19. Hortobágy, Hortobágyi-halastó 1 juv. pd (Gyüre P.);
 1998. október 3–17. Szeged, Fehér-tó 1 pd (Szabó F.; Nagy T. és mások);
 1998. október 3–5. Szeged, Szegedi-Fertő 1 juv. pd (Domján A. és társai);
 1998. október 14–21. Tömörkény, Csaj-tó 1 téli tollazatú pd (Szabó F.);

Vékonycsőrű póling (*Numenius tenuirostris*) (n+8/16)

1974. szeptember 17. Hosszúpályi, Konyári-Sóstófürdő, Kerekfenék-tó 2 pd (Kovács G.);

Terekcankó (*Xenus cinereus*) (21)

1997. október 12. Nagyhegyes, Elepi-halastó 1 ad. (téli tollazatba vedlő) pd (Oláh J. és társai);

Ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*) (n+22/23)

1998. június 17. Körömsdpusztá, Körömsdpusztai-víztároló 1 ad. (világos színváltozatú) pd (Zalai T., Vasas A.);
 1998. augusztus 31. Vác, Duna (1679–1680 fkm) 1 (sötét színváltozatú) pd (Selmeczi Kovács Á.);

Nyílfarkú halfarkas (*Stercorarius longicaudus*) (n+3)

1994. szeptember 17. Pálmonostora, Péteri-tó 1 juv. (átmeneti színváltozatú) pd (Bankovics A. és társai);

Halászsirály (*Larus ichthyaetus*) (48/54)

1993. június 15. – július 3. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (I. tó) 1 ad. pd (Emri T., Gál A., Zeke T. és mások);
 1995. július 1. Hortobágy, Hortobágyi-halastó 1 ad. pd (Emri T., Zöld B., Gyüre P.) az 1995. július 6-tól szeptember közepéig, Hortobágy, Hortobágyi-halastó (Emri T., Ecsedi Z. és társaik in Magyar 1997) adat előfordulási idejének kiegészítése;
 1995. augusztus 12. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (V. tó) 2 ad. pd (Emri T., Zöld B., Gyüre P.) egyik az előzővel valószínűleg azonos példány;
 1995. augusztus 20. Hortobágy, Fényesi-halastó 2 ad. pd (Seprényi A., Tar A., Gál A., Zeke T. és társaik) az előzőekkel azonos példányok;
 1995. október 14. Hortobágy, Hortobágyi-halastó 1 ad. pd (Emri T. Zöld B., Gyüre P.);
 1996. április 27. – november 16. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (Kondás) 1 imm. (2y) pd (Emri T., Gyüre P. és mások);
 1996. július 10–21. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (I. és II. tó) 2 ad. pd (Emri T., Zöld B., Gyüre P. és mások);
 1996. július 28. – november 1. Hortobágy, Hortobágyi-halastó 1 ad. pd (Seprényi A., Tar A., Gál A., Zeke T. és mások) az előző 2 példány egyikével azonos madár, az 1996. augusztus 14. – október 20. Hortobágy, Hortobágyi-halastó és az 1996. augusztus 16. Hortobágy, Gyökérkúti-halastó (Schmidt A., Kővári I., D. Rosair és társaik in MME Nomenclator Bizottság 1998a) adat előfordulási idejének kiegészítése;
 1997. április 21–22. Újiráz, halastavak 1 imm. (3y) + 2 imm. (2y) pd (Demeter L., Ványi R., Végyvári Zs.);

102. Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*) ad., Gyula, Dénesmajori-halastó, 1998. május 14. (Marik Pál) – Adult White Pelican

103. Borzas gödény (*Pelecanus crispus*), Lovászpataka, 1988. szeptember 30. (preparátum) (Hadarics Tibor) – Dalmatian Pelican (stuffed specimen)

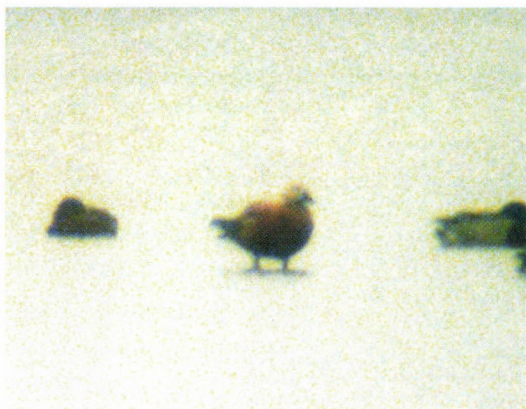
104. Pásztorgém (*Bubulcus ibis*) ad., 12. hazai adat, Fertőújlak, 1998. május 30. (Hadarics Tibor) – Adult Cattle Egret, 12th Hungarian record

105. Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) adult és immatur, Hortobágy, Hortobágyi-halastó, 1994. február 4. (Tar Attila) – Adult and immature Whooper Swans

106. Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) juv., Kaba, 1998. augusztus 11. (Zeke Tamás) – Juvenile Ruddy Shelduck

107. Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) ad., Hortobágy, Csécsi-halastó, 1998. október 4. (Zeke Tamás) – Adult Ruddy Shelduck

108. Csörgő réce amerikai alfaja (*Anas crecca carolinensis*) ad. hím, 1. hazai adat, Hortobágy, 1998. április 17. (Cursorsius/íj. Oláb János) – Adult male Green-winged Teal, 1st Hungarian record

109. Fekete sas (*Aquila clanga*) imm., D kategória, Kőcsújfalu, 1992. október 10. (Vácz Miklós) – Immature Spotted Eagle (Category D)

110. Dögkeselyű (*Neophron percnopterus*) imm., 6. hazai adat, Dunaharaszti, 1998. január (a fénykép 1998 júliusában készült) (Bágyura János) – Immature Egyptian Vulture, 6th Hungarian record

111. Halászsirály (*Larus ichthyaetus*) ad., Hortobágy, Kékes-pusztá, 1998. október 4. (Zeke Tamás) – Adult Great Black-headed Gull

112. Fecskesirály (*Larus sabini*) ad., 2. hazai adat, Balmazújváros, Virágoskúti-halastó, 1998. szeptember 27. (Tar János) – Adult Sabine's Gull, 2nd Hungarian record

113. Fecskesirály (*Larus sabini*) ad., 2. hazai adat, Balmazújváros, Virágoskúti-halastó, 1998. szeptember 29. (Cursorsius/íj. Oláb János) – Adult Sabine's Gull, 2nd Hungarian record

114. Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) ad., 4. hazai adat, Fertőújlak, 1998. május 30. (Hadarics Tibor) – Adult Slender-billed Gull, 4th Hungarian record

115. Ezüstsirály (*Larus argentatus*) ad., Balatonfüred, 1997. október 31. (Cursorius/íj. Oláb János) – Adult Herring Gull

116-117. Csüllő (*Rissa tridactyla*) juv., Polgár, 1998. április 25. (Cursorius/íj. Oláb János) – Juvenile Kittiwake

118. Kucsmás poszáta (*Sylvia melanocephala*) ad. hím, 2. hazai adat, Tömörd, 1998. április 5. (Gyurác József) – Adult male Sardinian Warbler, 2nd Hungarian record

1997. augusztus 13. – szeptember 26. Kisújszállás, Csivag-halastó 1 *ad.* (téli tollazatba vedlő) pd (Monoki Á. és mások);
 1997. október 26. Hortobágy, Derzsi-halastó (XI. tó) 1 *ad.* (téli tollazatba vedlő) pd (Schmidt A., Kővári I., Sós E.);
 1998. április 3–4. Geszt, Begécsi-víztároló (Nagy-Sziki-tó és Kárászos-tó) 1 *imm.* (4y) pd (Zalai T., Vasas A.);
 1998. július 12–27. Szeged, Fehér-tó (I. tó) 1 *ad.* (nászruhas) pd (Kókai K., Cseh J., Mészáros Cs.);
 1998. július 19. Tömörkény, Csaj-tó (X. tó) 1 *ad.* (nászruhas) pd (Tokody B., Domján A., Halász N.);
 1998. július 28. Pusztaszék, Bűdös-szék 1 *subad.* (4y) pd (Pigniczki Cs., Tajti L. A. Micholitsch és mások) valószínűleg azonos az előző pd-nyal;
 1998. július 31. – szeptember 27. Hortobágy, Gyökérkúti- és Hortobágyi-halastó 1 *imm.* (3y) pd (Kovács G.; Végvári Zs., Kapocsi I., Tar J. és mások);
 1998. augusztus 3. – szeptember 27. Hortobágy, Hortobágyi-halastó 1 *imm.* (4y) pd (Tar J., Kapocsi I., Végvári Zs. és mások);
 1998. augusztus 19. – szeptember 14. Biharugra, Biharugrai-halastavak (Ludas- és Emlék-tó) 1 *imm.* (4y) (téli tollazatú) pd (Schmidt A., Kővári I., Vasas A., Zalai T. és mások);
 1998. szeptember 2. Nagyhegyes, Elepi-halastó 1 *ad.* (téli tollazatú) pd (Szondi L. és mások) (fotó: *Túzok* 3: 183. 142. kép);
 1998. szeptember 20. Kardoskút, Fehér-tó 1 *imm.* (3y) (téli tollazatú) pd (Zalai T., Vasas A.);
 1998. október 4–18. Hortobágy, Kékes-pusztá és Csécsi-halastó 1 *ad.* (téli tollazatú) pd (Zeke T.) (fotó: *Túzok* 3: 183. 143. kép);
 1998. november 14. Csanytelek, Síróhegyi-halastavak (II. tó) 1 *subad./ad.* pd (Domján A.);

Fecskesirály (*Larus sabini*) (2)

1998. szeptember 27. – október 3. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó (IV. tó) 1 *ad.* (nászruhas) pd (Szilágyi A. és mások) (fotó: *Túzok* 3: 166–167. 122–127. kép) (Szilágyi 1998);

Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) (4)

1998. május 11. Geszt, Begécsi-víztároló 1 *ad.* (nászruhas) pd (Zalai T., Vasas A. és társaik) (Zalai & Vasas 1999b);
 1998. május 30. – június 4. Fertőújlak, Nyéki-szállás 1 *ad.* (nászruhas) pd (Hadarics T., Pellingner A., Antli I. és mások) (fotó: *Túzok* 3: 98. 71. kép; *Túzok* 4: 18–19. 12–14. kép) (Hadarics 1999b);

Ezüstsirály (*Larus argentatus*) (1998 óta: 1)

1997. október 31. Balatonfüred, Balaton 1 *ad.* (téli tollazatú) pd (Oláh J., Borbáth P., Pigniczki Cs., Vasas A., Zalai T.);
 1997. október 31. Szeged, Fehér-tó 1 *subad./ad.* (téli tollazatú) pd (Nagy T., Boros B.);
 1997. december 23. – 1998. január 4. Tata, Öreg-tó 1 *ad.* (téli tollazatú) pd (Schmidt A., Kővári I., Magyar G., Waliczky Z.);

Jeges sirály (*Larus hyperboreus*) (8)

1998. december 17–18. Pilismarót, Duna (Pilismaróti-öböl) 1 *imm.* (1y) pd (Lendvai Cs., Szél L., Ugrai Z. és mások);

Dolmányos sirály (*Larus marinus*) (37/44)

1995. április 12. Pátka, Pátkai-víztároló 1 *ad.* pd (Váci M.);
 1996. november 1. Szeged, Fehér-tó 2 *ad.* pd (Oláh J., Ecsedi Z., Szilágyi A., Tar J.) egyik példány valószínűleg azonos az 1996. október 20. – november 23. között ugyanitt megfigyelt madárral (Bankovics A. és társai; Keresztes G., Fodor A., Barkóczi Cs.; Nagy T. in MMÉ Nomenclator Bizottság 1998c);
 1998. szeptember 12. – október 30. Tömörkény, Csaj-tó 1 *ad.* pd (Bod P., Bede Á., Őze P.; Domján A., Tokody B., Ampovics Zs. és mások);
 1998. november 5. Szeged, Fehér-tó (XII. tó) 1 *ad.* pd (Mészáros Cs., Sirkó Z.);

Csüllő (*Rissa tridactyla*) (n+34/36)

1992. november 10–15. Debrecen, Fancsika II. víztároló 2 *juv.* pd (Gál A.);
 1998. április 5. Fertőújlak, Nyéki-szállás 1 *imm.* (2y) pd (Hadarics T.);
 1998. április 25. Polgár, Polgári-halastavak 1 *imm.* (2y) pd (Tar J., Oláh J., Ecsedi Z. és társaik) (fotó: *Túzok* 3: 75. 50. kép);
 1998. november 8–14. Dinnyés, Dinnyési-halastavak (II. tó) 1 *juv.* pd (Szél L., Ugrai Z. és mások);

Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*) (n+46/65)

1992. július 18. Egyek, Pusztakócs (Csípő-tanya) 2 *ad.* (nászruhas) pd (Zöld B., Tar A., Gál A.);
 1996. június 9. Balmazújváros, Nagy-szik 8 *ad.* (nászruhas) pd (Ecsedi Z., Tar A., Zöld B.);
 1996. július 5. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (I. és II. tó) 1 *ad.* (nászruhas) pd (Ecsedi Z., Szilágyi A., Móra A., Monoki Á., Szegedi R. és mások);
 1997. július 23. Balatonvilágos, Balaton 1 *ad.* (nászruhas) pd (Kaufman G.);
 1998. április 29. Körmösdpuszta, Körmösdpusztai-víztároló 2 *ad.* (nászruhas) pd (Demeter L., Vasas A., Zalai T.);
 1998. június 10. Biharugra, Biharugrai-halastavak (Zöldhalmi-tó) 1 *imm.* (3y) pd (Zalai T., Vasas A., Czirle Cs., Röffler J.);
 1998. június 14. Tömörkény, Csaj-tó (V. tó) 1 *ad.* (nászruhas) pd (Bod P., Bede Á.);
 1998. június 22. Vác, Duna (1680 fkm) 2 *ad.* (nászruhas) pd (Selmeczi Kovács Á.);
 1998. június 24. Fertőújlak, Nyéki-szállás 1 *ad.* (nászruhas) pd (Hadarics T., Pellingner A. és társaik);

Kenti csér (*Sterna sandvicensis*) (11/24)

1987. július 16. Győr, Holt-Marcal 5 ad. pd (Steiner A.);

Kis csér (*Sterna albifrons*) (1998: a fészkelőkön kívül 11/15)

1998. május 6. Szarvas, Iskolaföldi-halastó 1 ad. pd (Tokody B. és társai);

1998. május 14. Fertőújlak, Nyéki-szállás 1 ad. pd (Hadarics T., Pellinger A.);

1998. május 21. Túrkeve, Hortobágy-Berettyó 1 ad. pd (Kazinczi Z.);

1998. június 1. Fertőújlak, Nyéki-szállás 1 ad. (Mogyorósi S., Vasas A.);

1998. június 17. Kőrmösdpuszta, Kőrmösdpusztai-víztároló 1 pd (Vasas A., Zalai T., Röffler J.);

1998. június 23. Vízvár, Dráva 6 ad. pd (min. 3 pár) (Vasuta G.);

1998. június 28. Hortobágy, Akadémiai-halastó 1 ad. (Zeke T., Gyüre P., Oláh J.);

1998. július 7. Kis-Balaton, II. ütem 4 pd (Nagy L.);

1998. július 8. Geszt, Begécsi-víztároló 1 pd (Zalai T., Vasas A., Pap F.);

1998. július 18. Geszt, Begécsi-víztároló 1 ad. pd (Kókay Sz. és tsai);

1998. július 18. Szeged, Szegedi-Fertő (II. ütem, IV. tó) 2 ad. (nászruhá) pd (Kókai K.);

1998. július 20–22. Fertőújlak, Nyéki-szállás 1 ad. (Hadarics T.);

Havasi sarlósfecske (*Apus melba*) (2)

1998. szeptember 27. Kőszeg, Kőszegi-hegység (Óház-tető) 1 pd (Németh Cs.) (Németh 1999);

Citrombillegető (*Motacilla citreola*) (17/18)

1998. május 1. Kaba, cukorgyári ülepítők 1 ad. hím pd (Oláh J., K. Boonstra és mások);

1998. május 11. Méhkerék, Sápi-legelő 1 ad. tojó (Zalai T., Makra D.);

1998. május 14. Hortobágy, Akadémiai-halastó (III. tó) 1 ad. hím pd (Soltész A., Papp G.);

Rozsdás nádiposzáta (*Acrocephalus agricola*) (5)1998. augusztus 6. Sumony, Sumonyi-halastó 1 ad. pd (Gyurác J. és társai) (fotó: *Túzok* 4: 16. 9–11. kép) (Gyurác J. 1999);**Kucsmás poszáta** (*Sylvia melanocephala*) (2)1998. április 5. Tömörd, Nagy-tó 1 ad. (nászruhá) hím (Bánhidi P., Gyurác J. és társai) (fotó: *Túzok* 3: 81. 53. kép;*Túzok* 4: 8. 3–5. kép) (Bánhidi & Gyurác 1999);**Vörösfejú gébics** (*Lanius senator*) (n+2/3)

1997. május 26. – július 1. Adásztevel 1 pár költött (5 fiókát repítettek) (Somogyi B., Balassa G.);

Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*)

1997. december 13. Biharugra, Cserepes 1 pd (Zalai T., Vasas A.);

1998. február 25. Pitvaros, Montág-puszta 1 hím (nászruhába vedlő) pd (Mészáros Cs., Keresztes G.);

D kategória**Fekete sas** (*Aquila clanga*) (A: n+16, D: 1)

1992. október 10–13. Kócsújfalu, Góréstanya 1 imm. pd (Viszló L., Váci M., Szmorad F., Bessenyei L., Dudás M.);

E kategória**Szent ibisz** (*Threskiornis aethiopicus*) (1)

1997. november 19–26. Zalaistvánd 1 ad. pd (Kozma B., Darázsi Zs.; Németh Cs., Szíva F., Szekeres J., Víz P.) a madarat befogták, később a veszprémi állatkertbe került;

Indiai lúd (*Anser indicus*) (5/6)

1997. december 13–17. Pusztaszér, Büdös-szék 1 ad. pd (Pigniczki Cs., Tajti L.);

1998. szeptember 7. – október 2. Fertőújlak, Nyéki-szállás és Borsodi-dűlő 1 ad. pd (Pellinger A., Laczik D., Hadarics T. és mások);

El nem fogadott, illetve visszavont adatok – Records not accepted or withdrawn

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*) 1998. december 19. Győr, Mosoni-Duna 2; **rövidcsőrű lúd** (*Anser brachyrhynchus*) 1998. március 21. Apaj, Apaj-puszta 3; **kis lilik** (*Anser erythropus*) 1998. január 9. Pitvaros; **kormos réce** (*Anas rubripes*) 1998. október 1–4. Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak; **kanalas réce és kékszárnyú réce hibridje** (*Anas chpeata X Anas discors*) 1998. június 3–7. Fertőújlak, Nyéki-szállás; **örvös réce** (*Aythya collaris*) 1998. december 6.

Budapest, Óbudai-sziget; **kékcserőri réce** (*Oxyura leucocephala*) 1989. november 27. Hortobágy, Hortobágyi-halásó; **fakó keselyű** (*Gyps fulvus*) 1994. május 7. Hortobágy, Hortobágyi-halastó és Nagy-Kecskés; **fakó rétihéja** (*Circus macrourus*) 1989. november 26. Gyula, szennyvízülepítők; **kis héja** (*Accipiter brevipes*) 1977. július 1. Szabadkígyós (korábban elfogadott adat újrabírálata); 1979. július 11. Gyulavári (korábban elfogadott adat újrabírálata); 1990. április 12. Brennbergbánya, Hidegvíz-völgy; 1990. április 30. Debrecen, Nagyerdő; 1998. július 5. Biharugra, Biharugrai-halastavak; 1998. július 18. Biharugra, Biharugrai-halastavak; **vörösfarkú egerészölyv** (*Buteo buteo vulpinus* típusú) 1996. február 27. Oroszi; **pusztai sas** (*Aquila nipalensis*) 1998. április 7. Hortobágy, Cserepes-pusztá 2; **Eleonórasólyom** (*Falco eleonora*) 1989. július 18. Hortobágy, Cserepes-pusztá (az adatról további részletek beszerzése folyamatban van, a végleges döntés az el nem fogadottak között szerepeltetjük); **Feldegg-sólyom** (*Falco biarmicus*) 1987. október 11. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó; **nyírfajd** (*Tetrao tetrix*) 1997. június 17. Gömör-szőlős 2; **lilebíbic** (*Chettusia gregaria*) 1998. október 14. Tömörkény, Csaj-tó; **fehértarkú lilebíbic** (*Chettusia leucura*) 1998. április 24. Hortobágy, Akadémiai-halastó; **vöröstorkú partfutó** (*Calidris ruficollis*) 1997. május 20. Dunatetőten, Böddi-szék; **hosszúujjú partfutó** (*Calidris subminuta*) 1997. július 23. Hajdúszoboszló, ős-Köcsely; **nagy sárszalonna** (*Gallinago media*) 1998. május 17. Szeged, Szegedi-Fertő; **vékonycsőrű póling** (*Numenius tenuirostris*) 1975. július 26. Hosszúpályi, Konyári-Sóstófürdő; 1975. szeptember 21. Hosszúpályi, Sándoros-pusztá; 1976. november 19. Hortobágy, Hortobágyi-halastó; 1996. március 26. Csákvár, Csikvarjai-rét; **laposcsőrű víztaposó** (*Pbalaropus fulicarius*) 1998. szeptember 23. Csikópusztá; **nagy halfarkas** (*Stercorarius skua*) 1996. július 7. Balatonvilágos, Balaton; **dolmányos sirály** (*Larus marinus*) 1995. szeptember 22. Kisköre, Patkósi-halastavak (korábban elfogadott adatot a megfigyelő visszavonta); 1998. március 30. Fertőújlak, Nyéki-szálás; **feketehasú pusztaityúk** (*Pterocles orientalis*) 1995. június 15. Balmazújváros, Magdolna-pusztá 8; **kis sándorpapagáj** (*Psittacula krameri*) 1998. június 7. Sopron; **pettyes kakukk** (*Clamator glandarius*) 1989. augusztus 3. Szeged, Szegedi-Fertő; **kalandrapacsirta** (*Melanocorypha calandra*) 1998. április 6. Hortobágy, Vajdalahosi-erdő; **vörhenyes fecske** (*Hirundo daurica*) 1996. július közepé Szolnok 2-3; **vöröscsillagos kékbegy** (*Luscinia svecica svecica*) 1998. április 26. Szécsény, Ipoly árteré; **szibériai földirigó** (*Zoothera sibirica*) 1989. január 7. Tapolca; **koronás függőcinege** (*Remiz pendulinus coronatus*) 1997. augusztus 19. Sumony, Sumonyi-halastó; **karmazsinprók** (*Carpodacus erythrinus*) 1997. május 24. Balatonyörök; **rózsás prók** (*Carpodacus roseus*) 1998. április 1. Mátra; **sarkantyús sármány** (*Calcarius lapponicus*) 1997. december 27. Tiszaroff, Nagy-gyep; 1998. január 19. Pitvaros, Montág-pusztá.

Summary: The 1998 Annual Report of the Hungarian Checklist and Rarities Committee

This is the eleventh report of the Hungarian Checklist and Rarities Committee. For this report 156 records were considered of which 71.2% were accepted (107 records of 34 different species to category A, one record of one species to category D and three records of two species to category E). Out of the 1998 records 76.8% were accepted (62 records out of 82 were accepted in category A, and one record in category E). The annual meeting of the Committee was held on June 25–26, 1999 in Budapest. The report also contains those of the records that need to be reported only without description.

Definitions for categories follow the recommendations of the Texel and Heligoland guidelines of the AERC. The two sets of figures (divided by a slash) after species names indicate the number of occurrences and individuals up to and including 1997. When only one figure is shown this relates to both occurrences and individuals. For those species where exact numbers of records were not computed prior to

1988, only the number of records accepted since 1988 (“n + the number of records accepted since 1988”) are given in brackets.

Since the report is in Hungarian, the following guidelines are given for acronyms and Hungarian words frequently used in the report. Date is written according to the Hungarian sequence i.e. year, month, day. The date is followed by the place of occurrence, usually the name of the town of municipality followed by the name of the actual locality. Names or numbers of the particular pond of a fishpond system are given after the name of the pond system in brackets. Number of individuals is given with the extension *pd* (i.e. “individual”) with notes on plumage, sex, or other circumstances of the record. *Hím* means male, *tojó* means female, *2y* means second year immature bird, *nyugalmi rubás* means “winter (basic) plumage”, *nászrubás* refers to “adult summer (alternate) plumage”. *Megfogva* means the bird was netted and ringed. The names of observers are in brackets. *És társai(k)* means “et al.” and it usually indicates that the bird was reported by more than four observers. Reference to publication or photo, where available, is given after the record. Rejected records are listed at the end of

the report.

Highlights of 1998 were the first record of **Green-winged Teal** (*Anas crecca carolinensis*) in Category A (Oláh *et al.* 1997).

Further noteworthy records for the year were: 10th record of **Dalmatian Pelican** (*Pelecanus crispus*), 12th record of **Cattle Egret** (*Bubulcus ibis*) (Hadarics 1999a), 6th record of **Egyptian Vulture** (*Neophron percnopterus*) (Bagyura 1999), 13th record of **Steppe Eagle** (*Aquila nipalensis*), 9th record of **Pectoral Sandpiper** (*Calidris melanotos*) (Zalai & Vasas 1999a), 2nd record of **Sabine's Gull** (*Larus sabini*) (Szilágyi 1998), 3rd and 4th record of **Slender-billed Gull** (*Larus genei*) (Zalai & Vasas 1999b, Hadarics 1999b), 8th record of **Glaucous Gull** (*Larus hyperboreus*), 2nd record of **Alpine Swift** (*Apus melba*) (Németh 1999), 15–17th record of **Citrine Wagtail** (*Motacilla citreola*), 5th record of **Paddyfield Warbler** (*Acrocephalus agricola*) (Gyurác J. 1999), and finally, the 2nd record of **Sardinian Warbler** (*Sylvia melanocephala*) (Bánhidi & Gyurác J. 1999).

At the time of finishing the report a total of 302 species were known to have occurred in Hungary in 1998.

Breeding records of rare and occasional breeding bird species will also be verified systematically from 1998 on (see details in Schmidt 1998). Similarly to previous years, the **Levant Sparrowhawk** (*Accipiter brevipes*) bred in 1998 near Sarkad, Békés county, one pair raised four chicks (Forgách B. és társai).

Irodalom

- Bagyura J. 1999. Dögkeselyű (*Neophron percnopterus*) megkerülése Dunaharaszti határában. Túzok 4: 87.
- Bánhidi P. & Gyurác J. 1999. A kucsmás poszáta (*Sylvia melanocephala*) második bizonyított előfordulása Magyarországon. Túzok 4: 7–8.
- Bankovics A. 1989. A Nomenclaturai Állandó Bizottság jelentése, 1988. Madártani Tájékoztató 1989. július–december: 48–49.
- Bankovics A. 1990. Újabb fajok Magyarország avifaunájában. Aquila 96–97: 127–137.
- Bankovics A. 1992. A Nomenclatura Bizottság jelentése az 1990-es évről. Madártani Tájékoztató 1992. július–december: 46–48.
- Bankovics A. 1993. Az MME Nomenclatura Bizottságának jelentése az 1991. évről. Madártani Tájékoztató 1993. július–december: 46–48.
- Gyurác J. 1999. A rozsdás nádiposzáta (*Acrocephalus agricola*) ötödik előfordulása Magyarországon. Túzok 4: 15–16.
- Hadarics T. 1999a. Pásztorgém (*Bubulcus ibis*) előfordulása a Fertő mellett. Túzok 4: 11–14.
- Hadarics T. 1999b. A vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) újabb előfordulása Magyarországon. Túzok 4: 17–20.
- Keve A. 1960. Magyarország madarainak névjegyzéke. Madártani Intézet, Budapest.
- Keve A. 1984. Magyarország madarainak névjegyzéke. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Magyar G. 1994. Hogyan dokumentáljuk ritka madarak előfordulását? Partimadár 4(2): 52–55.
- Magyar G. 1995. Az MME Nomenclator Bizottság 1994. évi jelentése ritka madárfajok magyarországi előfordulásáról. Aquila 102: 199–208.
- Magyar G. 1996. Magyarország madárfajainak jegyzéke. Partimadár 5: 87–91.
- Magyar G. 1997. Az MME Nomenclator Bizottság 1995. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. Túzok 2: 1–10.
- Magyar G. & Hadarics T. 1995. Az MME Nomenclator Bizottság 1993. évi jelentése ritka madárfajok magyarországi előfordulásáról. Aquila 102: 193–198.
- Magyar G., Hadarics T., Waliczky Z., Schmidt A., Nagy T. & Bankovics A. 1998. Nomenclator avium Hungariae. Magyarország madarainak névjegyzéke. Madártani Intézet – MME – Winter Fair, Budapest – Szeged.
- MME NB 1998a. Az MME Nomenclator Bizottság 1996. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. Túzok 3: 41–52.
- MME NB 1998b. Az MME Nomenclator Bizottság jelentése a Magyarországon ritka madárfajok 1988 előtti előfordulásairól. Aquila 103–104: 101–114.
- MME NB 1998c. Az MME Nomenclator Bizottság 1997. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. Túzok 3: 137–154.
- Németh Cs. 1999. Havasi sarlósfecske (*Apus melba*) előfordulása a Kőszegi-hegységben. Túzok 4: 80–81.
- Oláh J., Ecsedi Z. & Tar J. 1998. Amerikai csörgő réce (*Anas crecca carolinensis*) Magyarországon. Túzok 3: 53–56.
- Schmidt A. 1998. Az MME Nomenclator Bizottság legfrissebb döntései. Túzok 3: 33–34.
- Szilágyi A. 1998. A fecskesirály (*Larus sabini*) újabb előfordulása Magyarországon. Túzok 3: 164–167.
- Waliczky Z. 1993. Az MME Nomenclatura Bizottságának jelentése az 1992. évről. Madártani Tájékoztató 1993. július–december: 49–56.
- Zalai T. & Vasas A. 1999a. Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*) előfordulása a Begécsi-víztárolón. Túzok 4: 9–10.
- Zalai T. & Vasas A. 1999b. Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) megfigyelése a Begécsi-víztárolón. Túzok 4: 21–22.

Kanadai lúd (*Branta canadensis*) megfigyelése a Kis-Balatonon

FARAGÓ IMRE CSABA & LELKES ANDRÁS

Mint ahogy a kanadai lúd első hazai hiteles előfordulása kapcsán a fajjal kapcsolatos tudnivalókat korábban már kimerítően tárgyalták (Hadarics T. & Neuwirth N. 1998. Kanadai lúd (*Branta canadensis*) megfigyelése a Fertő mellett. Túzok 3: 57–60.), ezúttal csak a legújabb megfigyelés körülményeit adjuk közre.

Előzmények

1998 októberétől hetente két-három alkalommal végeztünk megfigyeléseket a Balatonon (a Tihanyi-szoros és Keszthely között) és a Kis-Balaton körzetében, így viszonylag naprakész információink voltak a tó madárvilágának változásairól. Az 1998. december 17-én végzett felmérés szembetűnő változást mutatott a balatoni lúdmennyiség alakulásában. A korábbi időszakokkal ellentétben Fonyód és Szántód között mindenütt láttunk pihenő, kihúzó vagy a jégmező felett délnyugat felé alacsonyan vonuló csapatokat. Különösen szembetűnő volt, hogy a megszokottnál jóval nagyobb arányban észleltünk nagy lilikeket (*Anser albifrons*). Mint ahogy balatoni megfigyeléseinknek részben az volt a célja, hogy tisztázzuk a Balatonnak a zalai madárfaunára gyakorolt hatását, már aznap felmerült az az ötlet, hogy 19-én ne a Balatonra menjünk, hanem a Kis-Balatonra, mely ennek az erős vadlúdvonulásnak végcélja, vagy egyik állomása lehet.

Másnap, december 18-án már Zalaegerszeg felett is észleltük az egyre erősödő vonulást, mely este hat óra körül vált igazán erőteljessé. Ekkor már szinte folyamatosan hallottuk a város légterén áthúzó csapatok hangjait, főként nagylilik-csapatokat. A húzás csaknem egész éjjel tartott. Fél óra leforgása alatt több nagy lilik észlelés adódott, mint az elmúlt három évben együttesen. Császnál – talán a köd miatt – kis híján családi házak közé tévedtek kisebb csapatok (Horváth A.). A Csáctól nem messze lévő Berzsenyi úti lakótelep egész éjjel visszhangos volt a lilikek kiáltásaitól (Farágó I. Cs.). Másnap kora reggel – az előző napok és az

éjszakai tapasztalatok alapján – egyhangúlag a kis-balatoni számlálás mellett döntöttünk.

A megfigyelések körülményei

Hideg, szélcsendes, ködös időt fogtunk ki. A Kis-Balatonnál, a zalavári átjárónál a látótávolság 150-350 m között alakult. A köd sűrűsége időszakonként és helyenként is változott, de megmaradt egész napra.

Farágó Ádámmal és Gál Szabolccsal tíz óra körül értünk a zalavári hídra. Amint kiszálltunk a kocsiból, azonnal hallottuk a lúdcapatok zajongását, s a viszonylag sűrű ködben néhány kisebb, rendkívül alacsonyan röpködő csoportot is láttunk. Ezek után leálltunk a hídtól nem messze, hogy kivárjuk a látási viszonyok javulását. A csaknem tökéletesen befagyott tározón álldogáló, ücsörgő libacsapatok szemmel láthatóan a köd miatt maradtak a jégen. Időnként kisebb csoportok felszálltak, de néhány kör után rendszerint vissza is ereszkedtek.

Közvetlenül a zalavári hídnál kisebb vízfelület maradt. A műúttól kb. 80-100 méternyire kezdődött a tározó összefüggő jégmezője. Ennek a jégmezőnek a szélén zömmel nyári ludakból (*Anser anser*) álló lúdcapat pihent. Az első percekben reménytelen vállalkozásnak tűnt a ludak határozása, jobbára csak sziluettek látszóttak. Ezért először a valamivel közelebbi récecsapatot néztük át, ám csak tőkés récéket (*Anas platyrhynchos*) találtunk, köztük egy ún. *Cayuga* mutációs formába tartozó gácsérral. Úgy negyedóra múlva valamivel jobbák lettek a látási viszonyok, így a lúdcapat „eleje” jól láthatóvá vált. Alig kezdtük spektívekkel vizsgálni az első sorokat, amikor egy a nyári ludakkal látszatra megegyező nagyságú, jégen ücsörgő, gubbasztó ludat találtunk, mely nyakát hátrahajva, csőrét tollai közé rejtve pihent, ám így is azonnal feltűnt a fehér pofafoltja. Néhány másodperc alatt meggyőződünk róla, hogy a madár egy kanadai lúd. Ezt követően a madár többször felállt, tollászakodott, nyújtózott, így remekül láthattunk minden testrészt, s kétséget kizáróan tudtuk megállapí-

119. Kanadai lúd (*Branta canadensis*), Balatonszentgyörgy, Kis-Balaton, 1999. március 12.
(Lelkes András) – Canada Goose

tani alfaji hovatartozását is.

Aznap a Kis-Balatonnál rendkívül rossz látási viszonyok mellett, és annak ellenére, hogy nem volt lehetőségünk a teljes védett terület megfigyelésére, kb. 1500 ludat észleltünk. A fajösszetétel a következőképp alakult: nyári lúd 750 pd (kb. 50%), vetési lúd (*Anser fabalis*) (zömmel *ssp. fabalis*, néhány *ssp. rossicus*) 450 pd (kb. 30%), nagy lilik 300 pd (kb. 20%). Az első megfigyelést követő hetekben a kanadai ludat több ízben kerestük a Kis-Balatonon és környékén, ám eredménytelenül. December 27-én azonban láttak egy kanadai ludat egy Gutorfölde felett áthúzó egyes libacsapatban, mely főleg nyári ludakból állott (Cser Sz. és Horváth A.). Könnyen lehet, hogy a megfigyelt madár azonos a kis-balatonival, minthogy az ott éjszakázó lúdcapatok jelentős része ebbe az irányba húz ki, s az éjszakázóhelyektől délre, délnyugatra található mezőgazdasági táblákon táplálkozik (főként kukoricatarlókon). Március 6-án, kora délután újra láttuk a kanadai ludat a Kis-Balaton I. ütemének Kazetta nevű részén, napsütéses időben, kb. 700 méterről, állványos spektívvel (Faragó I. Cs.), ahol 340 vetési lúd, 430 nyári lúd és 290 nagy lilik pihent. A megtalálás időpontjában egy kis szigetre összezsúfolódtott nyárilúd-csapatban tartózkodott, majd kiúszott a vízre, nem sokkal később pedig az egyik nagyobb sziget partjára, ahol szinte kizárólag

nyári ludak tollázkodtak és szedegettek.

Nyilván ugyanez a kanadai lúd került szem elé néhány nappal később, március 11–12-én a Kis-Balaton II. ütemének Felső-Fövény nevű területén is (Lelkes András). A megfigyelés helye valaha a Balaton homokos medre volt (erre utal a Fövény elnevezés is), mely a múlt század második felében, a Balaton vízszintjének lecsökkenése után véglegesen szárazra került. A mintegy 40 ha-os terület jelenleg a Kis-Balaton II. ütemének szegélyén van, északról a 76-os út és a Balatonszentgyörgy–Keszthely vasút vonal határolja, délen fokozatosan állandóan vízzel borított nádasba megy át. Az elmúlt évtizedekben gyom (*Solidago*) borította, 1997-ben és 1998-ban a természetvédelmi kezelés részeként szürkemaráhával legeltették, ezért rövidfüves gyepé alakult, ahol a hóolvadás és nagyobb esők után időszakos tocsogók maradnak. Főleg a tavasi és őszi vonuláskor partmadarak keresik fel. A közeli nádasokban költő nyári ludak a fiókáikat ide vezetik ki táplálkozni, illetve tél végén és kora tavasszal kisebb (200-300 példányos) egyes lúdcapatok is rendszeresen pihennek itt. Először március 11-én késő délután láttam a kanadai ludat kb. 250 nyári lúd között, melyek elszórtan tartózkodtak az ismertetett legelőn. Ekkor kb. fél óráig figyeltem, majd másnap reggel fél nyolckor visszatértem és egy gémeskút mellett, az előző napi megfigyelés

helyén felállítottam egy lessátrat. Röviddel azután, hogy a lessátorba bebújtam, megérkezett az első lúdcapat, kb. 100 pld., majd néhány kör megtétele után leszálltak mintegy 50-60 m-re a lessátortól. A csapatban már röptében észre lehetett venni a kanadai ludat, leszálláskor a többi lúddal együtt hangot adott. A csapathoz később még érkeztek kisebb csapatok, összesen 300 madár legelt, tollászzkodott, pihent a területen. Dél körül egyszerre valamennyi lúd felszállt és elrepültek. Ugyanezen a területen még március 16-án (Futó Elemér) és március 17-én (Novotny Zsolt) is megfigyelték ezt a kanadai ludat.

A madár leírása

Termet: ülve alig tűnt nagyobbnek, mint a nyári lúd. Noha testre kb. másfélszerese a nyári lúdnak, azoknál csak akkor tűnt magasabbnak, ha figyelt és kinyújtotta a nyakát. Felállva hosszabb nyaka igen jól érzékelhető volt, csakúgy mint nagyobb testmérete, habár korántsem olyan szembeötlően, mint ahogy a határozók alapján elvárhatnánk. Nagy mérete leginkább úszva volt feltűnő. **Színezet:** A fej és a nyak egyöntetű fekete, kivéve a hófehér pofafoltot, ami az álltól enyhén keskenyedve legalább a szem vonaláig nyúlt fel rézsút, a szem mögé. A fekete szín mind a fehér pofafolttól, mind a begy barna színétől élesen elütött. A begy világos szürkésbarna, a mell a begynél – amelytől színezete nem válik el élesen – valamivel sötétebb, de még mindig inkább világosbarna, míg a hát valamivel sötétebb barna volt. A testoldal és a hát tollai világosan szegettek, a hát a világosabb tollszegélyek miatt fodrosnak, habosnak tűnik, de nem annyira, mint a nyári lúd esetében. A has hátsó harmada és az alsó farkfedők hófehérek. Faroktollai szintén feketék, farcsíkján fehér, kontrasztosan rajzolt U-alakú fehér folt. Lábszíne sötét, fekete. A csőr alakja a vetési lúdéhoz hasonló (hosszú, valamivel vékonyabb, mint a nyárié), egyöntetű fénytelen fekete.

A mérete, a hát mintázata, valamint a begy és a mell színezete alapján a törzsalakhoz (*ssp. canadensis*) tartozónak határoztuk a madarat. **Viselkedés:** Az első megfigyelés ideje alatt (40-50 perc) jószerivel semmit nem csinált, még akkor sem, amikor közvetlen közeléből több madár is felszállt. Hangot nem adott. Valamivel nyugodtabbnak tűnt, mint a nyáriak, habár a

csapat egészére jellemző volt egyfajta csendes, nyugodt várakozás. A márciusi észlelésnél már aktívabb volt, de a nyáriakhoz hasonlóan viszonylag ritkán változtatott helyet, míg a másik két lúdfaj (a vetési ludak és a nagy lilikek) szemmel láthatóan sokat úszkáltak a szigetek között. Márciusi utolsó megfigyelései alkalmával (amikor a madarat lessátorból fotózni is sikerült) a kanadai lúd a nyári ludakhoz képest nagyon keveset mozgott, többnyire csak tollászzkodott, illetve fejét hátrahajtván pihent, a lessátorhoz 50 m-nél közelebb nem jött, annak ellenére, hogy a nyári ludak gyakran 8-10 m-re voltak attól.

A madár státusza

Első megfigyelése alkalmával, amikor felállt, a csekély távolságnak, a spektíveknek, és az akkor éppen viszonylag jó fény- és látási viszonyoknak köszönhetően tökéletes egyértelműséggel tudtuk megállapítani, hogy a madáron semmiféle jelölés nincs. Épp ezért azt tartjuk valószínűnek, hogy az igen erős vonulással egy önfenntartó északnyugat-európai állományból került ide (C kategória). Az adatot az MME Nomenclator Bizottság elfogadta, így ez a kanadai lúd második hitelesített előfordulása hazánkban.

Summary: Canada Goose (*Branta canadensis*) at Kis-Balaton

After an exceptionally strong migration wave with White-fronted Geese, a Canada Goose was observed in a resting White-fronted Goose flock at the Kis-Balaton on 18 December 1998. The bird had no ring or colour-mark. The authors assume the observed individual wandered from the Northwest European population. Probably the same individual was observed in a Greylag Goose flock at Gutorföldre, about 40 km from the Kis-Balaton, on 27 December 1998, and again at the Kis-Balaton on 6 March 1999. The last observation was on 16–17 March when photographs were also taken. This is the second accepted record of the species for Hungary.

Faragó Imre Csaba (Ciconia Klub)
8900 Zalaegerszeg, Berzsenyi u. 30. IX. 65.
E-mail: ciconia@zpok.hu
Lelkes András
8877 Tornyiszentmiklós, Béke u. 5.

Balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*) műhelyei

GERARD GORMAN

A budapesti Sas-hegy kertjeiben két harkályműhelyt találtam 1998 nyarán. Biztos voltam abban, hogy ezek nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*) vagy balkáni fakopáncs műhelyei, mivel ez a két harkályfaj fordul elő rendszeresen a területen. Már a kezdeti felfedezéstől kezdve feltételezem, hogy balkáni fakopáncsoké lehetnek a műhelyek, mivel ezt a fajt figyeltem meg rendszeresen ezekben a kertekben.

Nyilvánvaló volt, hogy a műhelyeket készítő és használó harkályfajt meg kell határozni. A műhelyek megtalálását követő hetekben rendszeresen figyeltem a harkályokat, míg végül a műhely tulajdonosát is megfigyeltem. Ebben az időszakban egy hím balkáni fakopáncsot figyeltem meg, mely összesen 9 alkalommal látogatta meg a két műhelyet. Más harkályt nem láttam a műhelyeknél. Az 1998–99-es téli időszakban ugyanaz a hím madár csak szórványosan használta a műhelyeket. Tudomásom szerint a műhelyeket 1999 tavaszától kezdve nem használták, annak ellenére, hogy különböző balkáni fakopáncsokat és legalább egy nagy fakopáncsot figyeltem meg az év során.

A harkályműhely egy olyan hely, ahol a harkály a táplálékot beékeli (rendszerint kemény gyümölcsmagokat, fenyőtobozt vagy rovarokat) azért, hogy ott felnyissa és beltartalmához férjen. A táplálékraktárok pedig olyan helyek, ahol a táplálékot összegyűjtik és lazán tárolják, feltehetően későbbi fogyasztás céljából. Rendszerint nehéz elválasztani egymástól a műhelyeket a táplálékraktároktól, sok esetben a kettő egymásba alakulhat, illetve a műhely átalakítható raktárrá és viszont. Feltételezik, hogy a közép fakopáncshoz (*Dendrocopos media*) hasonlóan valószínűleg a balkáni fakopáncs is kiegészítő jelleggel használja táplálékraktározásra a műhelyeket (Winkler 1967). A 121. képen látható azt a műhely, mely dió-, füge- és tobozmaradványokat tartalmaz. A 122. kép mutatja azt a helyet, melyet majdnem kizárólag a fenyőtobozokra használtak a harkályok. A tobozok lazán egymáson vannak, némelyik leesett a földre, és néhányat „*in situ*” nyitottak fel. Sem Cramp (1985), sem Winkler et al. (1995) nem tesz külön említést olyan műhelyről, melyet kőfal

repedéseiben találtak volna (mint amilyen a képen), de mivel a faj közönséges lakója a városi parkoknak, kerteknek, temetőknek és egyéb élőhelyeknek, ahol falak is találhatóak, ezért talán nem meglepő, hogy ezeket a fali repedéseket a harkályok használták.

Évek során számtalan harkályműhelyt találtam Magyarországon és a szomszédos országokban, de rendszerint azokat a nagy fakopáncs munkáinak gondoltam, mert tudtam, hogy a balkáni fakopáncs nem fordul elő erdei élőhelyeken. Egy esetben egy hím balkáni fakopáncsot észleltem, ami valószínűleg egy cseresznyemagot próbált beékelni egy falon található repedésbe egy nagymarosi kertben (Gorman 1998), de bizonyos okok miatt képtelen voltam ellenőrizni, hogy az egy rendszeresen használt műhely volt-e. Annak ellenére, hogy sok harkályműhelyt és táplálékraktárt találtam már eddig, csak az itt leírt (és a nagymarosi megfigyelés) alkalmával voltam biztos benne, hogy a műhelyeket balkáni fakopáncsok használták, mivel láttam a műhely tulajdonosát.

Véleményem szerint anélkül, hogy a műhelyen dolgozó madarat látnánk, lehetetlen a fajt megmondani, amelyik készítette azt. A csőrnyomok és az ürülék alapján rendszerint könnyen el lehet dönteni, hogy harkályok készítették a raktárt, és nem más madár vagy emlős. Az élőhelyválasztás alapján erdei élőhelyen bizonyára a nagy fakopáncs műhelyeiről van szó. Településeken és másodlagos élőhelyeken, mint például gyümölcsösök, szőlőskertek és egyéb kertek, ahol a balkáni és a nagy fakopáncs is előfordul, véleményem szerint lehetetlen biztonságosan eldönteni a fajt anélkül, hogy észlelnénk az adott madarat. Az itt bemutatott műhelyek a legelső, melyeknél biztosan megállapítottam, hogy balkáni fakopáncs készítette.

Műhelyek használata nem egyedül a harkályok sajátja. Európában jó példa az énekes rigó (*Turdus philomelos*), mely híres arról, hogy köveken töri fel a kemény csigaházakat, valamint a csuszka (*Sitta europaea*), mely magvakat ékel ágvillaiba és üregekbe. Jóllehet a műhelyhasználat nem tűnik igazán fejlettnek a harkályok esetében, különösen azoknál, melyek fe-

120. Nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*) műhelye. Németkér, 1982 (Streit Béla) – Anvil of Great Spotted Woodpecker

121. Balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*) műhelye toboz-, dió- és fűgemaradványokkal. Budapest, Sas-hegy, 1998. augusztus (Kester Eddy) – Syrian Woodpecker anvil

122. Balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*) műhelye tobozmaradványokkal. Budapest, Sas-hegy, 1998. augusztus (Kester Eddy) – Syrian Woodpecker anvil

nyőtobozban található magvakkal táplálkoznak.

A nagy fakopáncs által készített és használt műhelyeket és táplálékraktárokat alaposan tanulmányozták, de ez a balkáni fakopáncsra már kevésbé mondható el (Winkler 1968, Ruge 1969). A fajról ismert, hogy gyakran használ műhelyeket gyümölcsök, magvak vagy bogarak felnyitására. Szlivka (1959) megfigyelte, ahogy a balkáni fakopáncsok mogyorót és diót „raboltak” és azokat elraktározták. Összesen 83 szem mogyorót, 7 diót, 11 cseresznyemagot és 3 őszibarack magot számolt össze egy faodúban, mely egy letört ág helyén keletkezett.

A fenti tevékenységgel kapcsolatos irodalom állítja, hogy „megismételt használatot” csak a nagy fakopáncs esetében igazoltak (Cramp 1985). Ennek ellenére a balkáni fakopáncsok

egész évben használják a műhelyeiket. Ez jelenen a „megismételt használatot”? úgy tűnik, a kérdés az, hogy a balkáni fakopáncsok elkészítik és fenntartják műhelyeiket gyakori használatra, ahogy a nagy fakopáncsról azt állítják (Winkler 1968) vagy egyszerűen elhagyják azokat, amikor azok megtelnek héjakkal és a közelben keresnek egy újat. A fent bemutatott műhelyek mindössze 30 méterre voltak egymástól és ugyanabban az időszakban mindkettőt használták. Igaz, hogy néhány hónappal később elhagyták őket készítőik, de a magyarázat egyelőre homályos.

Végezetül érdemes megemlíteni, hogy az egyik műhely tartalmazott néhány fűgét. Tudomásom szerint nincs adat a nyomtatott irodalomban arra vonatkozóan, hogy balkáni fakopáncsok fűgével is táplálkoznak.

**Summary: Syrian Woodpecker
(*Dendrocopos syriacus*) anvils**

The author details his observations of two woodpecker "anvils" or "workshops" in Budapest. The difficulties in identifying which species is responsible for making such anvils, and the differences between an anvil and a "food store", are discussed. The contents of these anvils are described and a brief review of the literature on woodpecker anvils made.

Irodalom

Cramp S. 1985. Handbook of the birds of Europe, Middle East and North Africa. Vol. 4. Oxford University Press.

Túzok 4(4): 123, 1999

Milyen Madár Ez? 4/4.

A *Túzok* 1999/3. számában megjelent fényképen egy *subad.* (2y) békászó sas (*Aquila pomarina*) látható, amelyet mindössze három megfejtő talált el, a többiek az alább kizárt sasfajok valamelyikére tippeltek. A felvétel 1999. június 7-én készült a Balmazújváros melletti Darassa-pusztán. A képre tekintve egyből láthatjuk, hogy valamilyen ragadozómadárral van dolgunk. Ha a madár szárnyára összpontosítunk, hogy azok viszonylag hosszúak és végig szélesek. Emellett jól láthatóan a „gatyá” tollazata lehúzódik a csüdre. A fenti két bélyeg, valamint a világosbarnás színezet alapján megállapíthatjuk, hogy madarunk az *Aquila* nembe tartozik. E *genus*-nak a Nyugat-Palearktiszbán nyolc faja fordul elő. A színezet alapján a szirti (*A. chrysaetos*) és a kaffersas (*A. verreauxii*) azonnal kizárhatók. A maradék hat faj (*A. heliaca*, *A. adalberti*, *A. nipalensis*, *A. rapax*, *A. clanga*, *A. pomarina*) határozása a sokféle korú tollazat és variáció miatt nagyon összetett, így jobban tesszük, ha a képen látható nem túl sok információt tekintjük, és így nem bonyolítva saját dolgunkat ezekre támaszkodunk. De mit is tudunk még össze-szedni erről a képről? A madár testfelépítését és arányait tekintve azt tudjuk elmondani, hogy valószínűleg egy kisméretű sas, hiszen lábai nem túl erőteljesek és a feje is viszonylag kicsi. A bal szárnyról az alakon kívül nem tudunk egyéb bélyeget leolvasni, itt színezet nem látszik. Ezzel szemben a jobb szárnyon láthatjuk,

- Gorman G. 1998. Syrian Woodpecker using wall crevice as 'anvil'. *British Birds* 91: 378.
Ruge K. 1969. Beobachtungen am Blutspechts, *Dendrocopos syriacus* im Burgenland. *Vogelwelt* 90: 201–223.
Szlivka L. 1959. A balkáni fakopáncs mogyoró és dió rablásai. *Aquila* 65: 290.
Winkler H. 1967. Das Schmiedeverhalten der Blutspechts (*Dendrocopos syriacus*). *Egretta* 10 (2): 1–8.
Winkler H., Christie D. & Nurney D. 1995. Woodpeckers. A Guide to the Woodpeckers, Piculets and Wrynecks of the World. Pica Press, Sussex.

Gerard Gorman, Budapest, 1511, Pf.4.
Hungary. E-mail: ggbirder@elender.hu

hogy az elsőrendű evezők tövénél világos folt van, a szárny alapvetően két színű, és a másodrendű evezők végénél is sejthetünk egy világosabb szegést. A fark alakjából nem látunk semmit, de a felső farkfedők világos színét érzékelhetjük. Az alsó farkfedők világos színe jól látszik, de ez sajnos nem sokat segít. Végül, de nem utolsósorban jól látszik, hogy a tarkón egy világos folt van, ami egy igen meghatározó és jó bélyeg. Ha fent leírtakat egyberakjuk, akkor azt az eredményt kapjuk, hogy a képen szereplő madár csakis egy békászó sas lehet. – *ifj. Oláh János*

123. Milyen Madár Ez? 4/4.: Feladat a faj felismerése. A megfejtéseket 2000. szeptember 31-ig kérjük beküldeni. – *Four-in-a-row 4/4.*

Rövid közlemények

Adoptálás megfigyelése nyári ludaknál

(*Anser anser*)

Adoption of alien nestlings by Greylag Geese

(*Anser anser*)

1999. április 15-én a fülöpszállási Kelemen-széken madarásztam. A nyári ludak a pelyhes fiókákat vezettek, és én a szaporulatot számláltam, amikor 21 fiókát vezető két öreg madarat láttam. A család úszott, majd kimentek a szikes tó hátsó, nagy félszigetére, ahol egy kopár részen átvezették az öregek a libasorban haladó fiatalokat. A számlálás jó megfigyelési körülmények között, többször is elvégeztem ugyanazzal az eredménnyel. Május 8-án minden bizonnyal ugyanezt a családot figyeltem meg újra a Kelemen-szék hátsó félszigetén, de most már 25 tokosodó fiókát láttam. A családhoz négy újabb fióka csatlakozott, tehát adoptálás történt. A pusztaszeri Büdös-széken is valószínűleg adoptálás eredményezte azt a családot, melyet Tajti Lászlóval láttam 1999. május 15-én: két öreg madár 18 fiókát vezetett. Az irodalomban találtam még egy érdekes adatot: 1994. májusában a Fertőn megfigyeltek egy 16 fiókás családot (Kárpáti L. 1998. Nyári lúd *Anser anser*. In: Haraszthy L. (szerk.). Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest). A szerző szerint ez a család összetettségéből származott. Én inkább az adoptálást tartom itt is valószínűbbnek, tekintve, hogy egy 16 tojásból álló nyárilúd-fészkelj igen nagy, és valószínűleg nem tudná a madár ezt a tojás mennyiséget egyszerre sikeresen kikölneni. – *Pigniczki Csaba, 6000 Kecskemét, Liget u. 1./b.*

Tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) és fácán (*Phasianus colchicus*) közös fészkelja

Shared nest of Mallard

(*Anas platyrhynchos*) and Pheasant
(*Phasianus colchicus*)

1999. április 18-án Karancslapujtón, a 12 hektáros Rocsota-réten madarásztam. Ennek a területnek több mint a felét az előző években mezőgazdasági művelés alá vonták. A vizenyős

réttel határos gabonatarló szélén haladtam, amikor a lábam előtt, egy avas szalmakupac alól váratlanul tőkésréce-tojó rebbent fel. A gyomosodás miatt helyenként 40 cm-esre hagyott tarlón lévő „szalmalugas” alatt felfedeztem a fészket, melyben egy tojása volt. Amikor április 24-én ismét megnéztem a fészket, meglepődve láttam, hogy a fészkekben az öt tőkésréce-tojás mellett három fácántojás is van. Alig távolodtam el, amikor a levegőben egy héját (*Accipiter gentilis*) láttam közeledni. Amikor a rét fölé ért, hirtelen alacsonyra ereszkedett és siklórepülésben, a rétihéjakra emlékeztető módon végigpásztázta a talajt, majd rácsapott a tőkésréce-párra. Szerencsére elvétette a támadást, de szemlátomást nem is erőltette a zsákmányszerzést, mert üldözés helyett kényelmesen fellepedett a közeli terebélyes fűzbokorra. Április 30-án ismét erre jártam, de ekkorra már a tarlót és vele együtt a fészket is beszántották, így az érdekesnek ígérkező költés további kimenetelét nem tudtam figyelemmel kísérni. – *Rozgonyi Sándor, 3182 Karancslapujtó, Honvéd u. 7.*

Barna kányák (*Milvus migrans*) vonulása Dél-Zalában

*Unusual strong migration of Black Kites
(Milvus migrans) in Southern Zala*

1999. szeptember 23-án délután, 16:30 és 20:30 között Faragó Ádámval, Gál Szabolccsal és Horváth Andrásval a Nagykanizsa melletti Miklósfai-halastavakon madarásztunk. 17:15-ig egy juv. szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*) megfigyelése és fotózása kötött le minket. Amikor a területen tartózkodó egyéb madárfajokat is számba vettük már, és hazaindultunk volna, a legnagyobb, VII. tőegység felett 17 barna kányát (*Milvus migrans*) pillantottunk meg, amint 200–400 méter közti magasságban termikelnek. Alig néhány perc múlva „libasorba” állva, egymástól 100–200 méternyire leszakadozva, kilépve a termikből déli irányba indultak. Ahogy alaposabban átnéztük a környéket, meglepve láttuk, hogy a Principális-csatorna völgye felett további kányák vonulnak szintén

déli irányba, egyesével-kettesével, ritkábban 3-5 madár együtt. Gál Szabolccsal a területen maradtunk sötétedésig, s összesen 67 barna kányát, 3 barna rétihéját (*Circus aeruginosus*), 2 kabasólymot (*Falco subbuteo*) és egy vándorsólymot (*Falco peregrinus*) láttunk átvonulni. A madarak kb. 1-1,5 km-es sávban szóródtak, s repülési magasságuk 150-500 méter között mozgott. Kisebb szünetektől eltekintve folyamatosan érkeztek északról, és távolodtak dél felé, rendszerint „ráérős”, de ritmikus szárnycsapásokkal, néha rövid siklásokat iktatva a repülésbe; két-három alkalommal újra láttunk termikelő példányokat is. Tekintve, hogy a halfarkas miatt eleinte nem figyeltük a környéket, már nem állapítható meg biztosan, mikor kezdődött a fenti vonulás, könnyen lehetséges, hogy valamivel korábban, mint ahogy azt észleltük, így feltehetően a látottnál valamelyest több madár vonult át.

A területen az elmúlt években is szép számmal láttunk ragadozókat, s a rendszeres terepbejárásoknak köszönhetően viszonylag sok faj került elő, így például a ritkábbak közül halászsasokat (*Pandion haliaetus*) rendszeresen láttunk itt (főként az őszi vonuláson), csakúgy mint vándorsólymot (*Falco peregrinus*), de több ízben találgottunk a rendszeres rétisások (*Haliaeetus albicilla*) mellett szirti sasokkal (*Aquila chrysaetos*), néha békászó sassal (*Aquila pomarina*), törpesassal (*Hieraetus pennatus*), kígyászölyvvel (*Circaetus gallicus*), pusztai ölyvvel (*Buteo rufinus*) is. Tekintve, hogy a ritkább ragadozók többsége csak a légteret használta (legalábbis nincsenek ennek ellentmondó megfigyeléseink), már korábban is felmerült a kérdés, vajon mi csábítja a területre a ragadozókat? Legkézenfekvőbbnek egyfajta geográfiai magyarázat tűnt. Egyrészt az észak-déli irányú zalai völgyek feltehetően mint vonulási csatornák működnek, annál is inkább, mert a Kisalföld irányából, a Marcal folyását követve egyfajta geográfiai „tölcsér” igen nagy területek vonuló madarait irányítja koncentráltan Zala megyére. Ezek a vonuló madarak valahol a Zala északi kanyarjának a tájékán érik el a Zalai-dombságot, innen pedig a völgyeket követve haladnak tovább. E völgyek közül is a leghosszabb és egyik legszeleesebb éppen a Principális-csatorna völgye (teljes hosszában kettészeli a megyét), melynek déli végében található a Miklósfai-

halastavak is. Véleményünk szerint a vonuló barna kányák ilyen nagyszámú megjelenése a völgyben, épp a fent leírt feltételezést látszik alátámasztani. Másik tényezőként azzal is számolni lehet, hogy az országnak ez a régiója a Kárpát-medence „délnyugati kapuja”, ahol a északkeletről délnyugatra tartó vonulási utak kiléphetnek a medencéből, másrészt az északról dél felé tartó madarak (megkerülve az Alpokat) épp itt válhatnak irányt nyugat (a Pó-síkság) felé. Korábban is találkoztunk olyan jelenségekkel, melyek a fentieket támasztják alá.

A Miklósfai-halastavaknál észlelt erőteljes ragadozómadár-vonulás elsősorban nem is azért érdekes, mert egy viszonylag ritka fajt figyeltünk meg szokatlanul nagy egyedszámban, hanem mert ezen feltételezett vonulási útvonalak, geográfiai hatások tényleges meglétének bizonyításához szolgáltat újabb információt. Habár nem könnyű számszerűsíteni a geográfiai helyzetből adódó előnyöket, érdemes erre vonatkozó adatokat gyűjteni, mert a Kárpát-medence, és azon belül néhány „különösen forgalmas” vonulási csatorna potenciális természetvédelmi értéket képvisel: lehetővé teszi, hogy könnyebben és gyorsabban települjenek be élőhelyrekonstrukciós területek, új halastavak vagy árasztások. – *Faragó Imre Csaba (Ciconia Klub), 8900 Zalaegerszeg, Berzsenyi u. 30. IX./65.*

Nyolc fehérgólya-fióka (*Ciconia ciconia*) egy fészeken

*White Stork (Ciconia ciconia) nest
with eight chicks*

1999-ben minden korábbi évet felülmúlt a Nagyivánban fészkelő fehér gólyák száma: 27 pár nevelt fiókákat és további 7 új pár telepedett meg, melyek feltehetően a jövő évtől kezdenek költeni. Feltűnő volt a magas fiókaszám, ugyanis a 27 családban összesen 120 fióka nőtt fel. Míg az utóbbi 24 évben ötfiókásnál nagyobb fészek-alj egyszer sem akadt, addig az idén öt családban is találtunk hat-hat fiókát. A legfurcsább és legnehezebben magyarázható jelenség a Fő u. 72. előtt lévő, villanyoszlopon épült fészeken felfedezett nyolc fióka volt. Az irodalom által sem ismert rekordnagyságú családról bizonyító fényképeket is készítettünk. Mivel hétfiókásnál

124. Nyolcfiókás fehér gólya (*Ciconia ciconia*) család, Nagyiván, 1999. július 12. (Kovács Gergely) – White Stork nest with eight chicks

nagyobb szaporulatról semmilyen forrásmunkában nem lertünk adatot, ezt a népes társaságot eleinte megpróbáltuk azzal magyarázni, hogy esetleg idegen fészekből repülhetett át egy-két korán érett fiatal, mivel azonban az ilyen idegenből szakadt jövevényeket valószínűleg nem engednék maguk közé leszállni (a fészektulajdonos szülők agyon is vernék őket), el kellett hinnünk, hogy mindnyájan ugyanazon család tagjai. E nyolcfiókás fészek lakói július 19-én váltak repülőssé. – Dr. Kovács Gábor és Kovács Gergely, 5363 Nagyiván, Bem apó u. 1.

Fára szálló fehérszárnyú szerkők

(*Cblidionias leucopterus*)

White-winged Black Terns

(*Cblidionias leucopterus*) roosting on tree

1999-ben a Hortobágy déli pusztáin és mocsarain (Kunkápolnási-mocsár, Kunmadarasi- és Nagyiváni-pusztá, Borzas, Ózes, Ecse-zug, Német-sziget) 19 fészektelepen mintegy 1200 pár fehérszárnyú szerkő költött. Nagyiván település szélétől a három legközelebbi telep csupán 500-1500 méterre helyezkedett el, így valóban naponta tanulmányozhattam őket. Május 25-én a falutól keletre található Korosztály-kútnál fényképeztem, amikor feltűnt, hogy a kút melletti száraz akácra (akasztófa gyanánt áll itt egy 1975-ben forgatott betyárfilm óta) elég sok madár üldögél. Kiderült, hogy a közeli két szerkőtelep madarai járnak oda, egyszerre 10-12 is, hogy hosszasan, félóráig eltanyázzanak

125. Fára ülő fehérszárnyú szerkők (*Cblidionias leucopterus*), Nagyiván, 1999. május 25. (Kovács Gábor) – White-winged Black Terns sitting on a tree

rajta. Egy-egy madár néha a kútgém hegyén is megpihent, de csak pár percre. Ezt a fehérszárnyú szerkőkre egyáltalán nem jellemző viselkedést május 25-től június 11-ig rendszeresen láttam az „akasztófán” (egyszerre max. 26 példány pihent az ágakon), majd hirtelen leszoktak róla és később már sem az öregek, sem a június 25-től kirepült fiatalok nem szálltak rá többé. Megjegyzem, hogy a környéken állandóan jelen lévő másik két szerkőfaj egyedei nem használták a fát pihenőhelyül. – Dr. Kovács Gábor, 5363 Nagyiván, Bem apó u. 1.

**Szokatlanul népes csigaforgató-csapat
(*Haematopus ostralegus*) megfigyelése a
Miklósfai-halastavakon**

*Oystercatchers (Haematopus ostralegus) in
exceptionally large flock in Hungary*

Az elmúlt évek során az őszi partimadár-vonulás ideje alatt kb. 100 megfigyelőutat tettünk a Ciconia Klub megfigyelőivel a Nagykanizsa melletti Miklósfai-halastavaknál, s bár ebben az időszakban mindig kiváló pihenő- és táplálkozóhelyet nyújtanak a lecsapolt tavak, csigaforgatóval eddig minden várakozásunk ellenére sem találkoztunk. 1999. szeptember 5-én azonban kellemes meglepetés ért minket. Cser Szilárddal, Horváth Andrással és Faragó Ádámmal délután két óra felé értünk a tavak lecsapolt IV. töegységéhez, ahol a tófenék szikkadtabb részén, egy dankasirály (*Larus ridibundus*) csapat szomszédságában, más partimadaraktól elkülönülten, 20 madárból álló, pihenő csigaforgató-csapatot pillantottunk meg. A madarak olyan tömött bolyban pihentek, hogy felszállásukig a pontos létszámot se tudtuk megállapítani. Így természetesen a korösszetételt sem állt módunkban meghatározni, de a madarak többsége (kb. 15) öreg volt. S habár remek látási viszonyok között, viszonylag közelről figyelhettük őket (kb. 350 m) állványos távcsővel (Kowa TSN-821), alfaji hovatartozásukra vonatkozóan semmi bizonyosat nem állapíthattunk meg, még akkor sem, amikor egy-két madár a bolytól elszakadva, rövid ideig keresgélésbe kezdett. A csőrbarázdából semmi sem látszott, de nagy valószínűséggel az *ssp. longipes* alfajhoz tartoztak.

A tómederben ugyanekkor más, ritkább partimadarakat is észleltünk, így sarki partfutókat (*Calidris canutus*), fenyérfutókat (*Calidris alba*) és egy juv. kőforgatót (*Arenaria interpres*). Ez utóbbi fajjal egyébként a korábbi 2-3 évben – csakúgy, mint a csigaforgatóval – nem találkoztunk. A fenti fajok a gyakoribb partimadarakhoz hasonlóan intenzíven táplálkoztak elsősorban a tófenék vízesebb déli oldalán. A csigaforgatók azonban nem táplálkoztak és meglepően rövid ideig maradtak a tavon. Kb. 20-30 perces megfigyelés után – bár semmi sem zavarhatta meg őket – mintegy vezényszóra szárnyra kaptak, s anélkül, hogy akár legalább

egy „tiszteletkört” leírtak volna, folyamatosan emelkedve, élénk „kvik-kvik” kiáltozással délnyugati irányba kihúztak a tóról. Amikor szem elől veszítettük őket, lehettek már 500-700 méter magasban is. A következő napokban már egyáltalán nem találkoztunk a fajjal, sem a tavakon, sem a tágabb környéken.

Magai Ferenc, a fenékpusztai tábor gyűrűzője számolt be róla, hogy megfigyelésünk napján, ill. azt megelőzően többször is látott néhány csigaforgatót Fenékpusztánál a Balaton felett. Ezért úgy gondoljuk, hogy a népes csapat talán egy jelentékenyebb vonulási hullámmal érkezett a területre, ahol csak pihenni állt meg. Nem ez az első eset, amikor a Miklósfai-halastavakon rövid időre, percekre vagy néhány órára megálló ritkaságot észlelünk.

A *Túzok* Érdekes madármegfigyelések című rovatában megjelenő adatok tanúsága szerint 1996 és 1999 között 6 madárnál többet egyszer sem láttak hazánkban (az esetek túlnyomó részében 1-2 madár jelenik meg). Az irodalom szerint a legnagyobb csigaforgató csapat, amit Magyarországon ezidáig észleltek, 27 madárból állt, s szintén ebben a régióban, Fenékpusztán látták 1988.07.26-án; a második legnépesebb csapata pedig a szegedi Fehér-tavon jelent meg 1989.07.27-én, amikor is 12 madár mozgott együtt (Kalotás Zs. 1998. Csigaforgató *Haematopus ostralegus*. In: Haraszthy L. (szerk.). Magyarország madarai. Mezőgazda Kiadó, Budapest.). A fentieket figyelembe véve elmondhatjuk, hogy a Miklósfai-halastavakon megpihenő csigaforgatók a második legnépesebb csapatot alkották, amit Magyarországon ezidáig észleltek. – *Faragó Imre Csaba (Ciconia Klub), 8900 Zalaegerszeg, Berzsenyi u. 30. IX. 65.*

**Vékonycsőrű víztaposó
(*Phalaropus lobatus*) késői előfordulása
a Duna budapesti szakaszán**

*Late occurrence of Red-necked Phalarope
(Phalaropus lobatus) on the Danube at
Budapest*

1998. november 9-én délután a budapesti Óbudai-szigetnél végeztünk madármegfigyelést a Dunánál, amikor a sziget északi végénél gyülekező, mintegy 50 tőkés réce és 2 kontyos réce között egy juv. vékonycsőrű víztaposót

figyeltünk meg. A csapat a parttól viszonylag távol, a folyó közepén tartózkodott, a víztaposó a récéktől több alkalommal eltávolodott, a part felé közeledett, majd minden esetben visszarepült a récék közé.

Az éppen áradó Duna (ekkor volt felső-tiszai árvíz is) rengeteg gallyat és szemetet sodort magával, talán az így kialakult bővebb felszíni táplálékkal hozható összefüggésbe a faj e különös előfordulása. A vékonycsőrű víztaposó ősszel augusztus és október eleje között vonul át hazánkon, elsősorban sekélyebb állóvizeinken, ezért is szokatlan ez a novemberi előfordulása a Dunán. – *Oláh Sándor, 1112 Budapest, Vőfély u. 1.; Szalai Kornél, 1089 Budapest, Vajda P. u. 11.*

Tengelicet (*Carduelis carduelis*)

etető házi verebek (*Passer domesticus*)

House Sparrows (Passer domesticus) feeding Goldfinch (Carduelis carduelis) chicks

1999. június 4-én este a házunk előtti járdán egy frissen kirepült tengelicfőokra lettem figyelmes. A madarat megpróbáltam biztonságos helyre „irányítani”, néhány kísérlet után a madárka egy közeli gazonos részen állapotodott meg. Hazaérve tovább figyeltem, és ekkor tűnt fel, hogy körülötte házi verebek mozognak. A fióka egész idő alatt a szárnyát rezgettette és eleséggérő hangokat hallatott. Kis idő múlva egy háziveréb-tojó megetette. Ezután egészen sötétedésig egy hím és egy tojó házi veréb etette a fiókát a gazonos részről, a járdáról és a szemeteskukából hozott eleséggel. Megjegyzendő, hogy a környéken nincs a tengelicek számára alkalmas fészkelőhely, és soha nem is láttam itt tengeliceket korábban. – *Török Zoltán, 3792 Sajóbáony, Kun B. u. 10. III./8.*

Egy késői kerecsensólyom

(*Falco cherrug*) költés története

Unusual late breeding of Saker (Falco cherrug)

Egy barátom január utolsó napjaiban 120 kV-os magasfeszültségű oszlopon mutatott nekem egy általam nem ismert hollófészket. A madarak végül is nem ebben, hanem egy másik közeli,

hasonló típusú oszlopon rakott fészkekben költöttek. A fészket több alkalommal ellenőriztük. A három fiatal holló április végén kirepült, és rövid időn belül elhagyták a területet. Azt gondoltuk, hogy erre az évre itt már nem lesz semmi dolgunk. Hacsak nem az, hogy a fészket megerősítsük, avagy lecseréljük egy „kerecsentálcával”. Mint a továbbiakból kiviláglik, meglepetésünkre, és természetesen nagy-nagy örömeinkre nem így történt.

Augusztus 2-án megkeresett az Észak-Dunántúli Áramszolgáltatótól (ÉDÁSZ) egy korábbi ismerősünk (az ő és néhány hasonló szemléletű elektromosipari szakember hathatós segítségével végzünk védelmi munkát magas- és közepesfeszültségű oszlopokon), hogy a megelőző napon egy 120 kV-os oszlopukra rálóttek és áramkimaradás volt a környéken. Ez önmagában még számunkra nem volt érdekes, de a karbantartásra és helyreállításra kivezényelt szakemberek (akikkel már dolgoztunk „kerecsentálca” magasfeszültségű oszlopokra való kihelyezése során) jelezték a tatabányai kirendeltségnek, hogy az oszlopon egy gallyfészkekben két „horgascső” madár lapul. A kirendeltség üzemviteli vezetője értesített a történetről, és a területen járt illetékes szakembereket kiküldte értem, hogy szemrevételezzem a madarakat és a fészket. A szakemberek megpillantásakor már ismerősként köszöntöttük egymást és hiányolták, hogy miért nem vizünk egyből „tálcát” a területre, mert azok bizony sólymok a fészkekben. Ahogy közeledtünk az „értített” oszlop felé, már kezdett bennem motoszkálni a gondolat, hogy csak nem ugyanaz az oszlop, amelyiken a hollópár fészkelte. Odaérve bizonyossá vált, hogy az általunk már ismert hollófészkekben kezdett költésbe a kerecsensólyom és nevelt két fiatal, melyek már közvetlenül kirepülés előtt álltak. Hogy miért lóttek rá az oszlopra? Vagy a madarak szűrtak szemet valakinek és ellenük irányult a támadás, de lehet, hogy csupán szórakozásból a szigetelőket akarták szétlőni. Nem sikerült megállapítani, de a továbbiakban a madarak biztonsága érdekében nappal őriztük a fészket egészen a kirepülésig. Az egyik fiatal augusztus 5-én már „pillangó” röptével elhagyta a fészket, míg a másik fiatal két nappal később követte. Tehát ugyanaz a fészket két sikeres költést is magáénak tudhat ez évben. A hollók nálunk, Komárom-Esztergom

megyében sík- és dombvidéken szinte a kirepülés után azonnal elhagyják a fészket, így a kerecsenpár a megüresedett fészket május első felében elfoglalta és költésbe kezdett. A kerecsenes oszloptól négy oszlopnnyira egy másik, ugyancsak holló által rakott fészkekben kabasólyom nevelt és repített három fiatalat augusztus derekán. Ez volt az első „oszlopos” kabasólyom költés nálunk. Komárom-Esztergom megyében magasfeszültségű oszlopon egy pár kerecsensólyom költést ismertünk ezidáig, de az a pár egy „kerecsen-tálcában” költött ebben évben. Ez volt az első „természetes” költés, de a jövőre nézve sokkal biztonságosabb 220 kV-os OVIT tartóoszlopra kívánjuk átszalni a kerecsenpárt. – *Csonka Péter, 2859 Vérteskethely, Petőfi Sándor u. 11.*

**Egy késői fattyúszerkő
(*Chlidonias hybridus*) telepről
Late breeding of Whiskered Terns
(*Chlidonias hybridus*)**

A Hortobágy északi részén található Nagy-Kaproson 1999-ben a hatalmas tömegű belvíz néhány, egyenként több hektár kiterjedésű, részben egymással összefüggő tavat hozott létre, amelyek alapját ősi, tiszai áradások medrei képezték. Elszórta állandó vízű, illetve nedves mocsarak, rétek, szikfokok is jellemzik a vidéket, a szigetszerű löszháton agrárművelés, a környező pusztagyepeken legeltetés folyik. A fattyúszerkők mintegy tíz párja május elején jelent meg itt, s alakított vegyes telepet a másik két szerkőfajjal. A telep kb. 1 m mély vízben, ritkás gyékényes, sásos, lapulevelű keserűfüves vegetációban volt. Június elején már etetést észleltem (néhány pár ekkor még fészket épített), s a fiatalok zöme július közepére vált röpképesé.

Augusztus 19-én ugyanezen a helyen ismét létrejött egy, most már kizárólag fattyúszerkők tizenkét párja alkotta kolónia. A vízfelszín ekkorra már elérte a süllőhínár, a rence, felnőttek a vízi hídor és az ágas békabuzogány kisebb állományai. Hat fészkekben ekkor tojásos teljes fészkealjok, ötben már pelyhes fiókák voltak, egy fészkek pedig még épült. A lassan széteső előző fészkek maradványainak környékén pusz-

tulás (tönkrement tojások, fiókatetemek) nem látszottak, a környéken megsemmisült telepről nem szereztem tudomást. A leírtak okára tehát nem találtam kielégítő magyarázatot, a jelenség szinte a „normális” második költés benyomását keltette.

Álljon itt még néhány észlelés: a fészkek sziki káka szárából és sáslevélből készültek, a telepet folyamatosan rabolták a barna rétihéjék. Egy pelyhest tavi béka nyelt el, ugyanakkor a repülő fiókákat a szülők több ízben is apró békával etették. Az ez idő tájt megkezdett récevadászat leshelyei nemegyszer a fattyúszerkőfészkektől pár méterre álltak. – *Dr. Endes Mibály, 4032 Debrecen, Vezér u. 22.*

**Madarakra vadászó nagy őrgébics
(*Lanius excubitor*)
Great Grey Shrike (*Lanius excubitor*)
attempting to take birds as prey**

1998. október 17-én vízimadár szinkronmegfigyelést végeztünk a csertői víztárolónál. Egy fűfa tetején ülő nagy őrgébics a közelében elrepülő réti pityer (*Anthus pratensis*) alá repült, és alatta körözve egyre feljebb szorította azt. A pityer két alkalommal is megpróbált oldalt kitörni, de a gébics mindig alá repült. A pityer végül kb. 40 m magasra jutott fel, a gébics 10-12 m-rel volt alatta. Fél perc után a gébics felhagyott a további üldözéssel és északi irányba elrepült. A víztároló északi oldalánál ismét elénk került a gébics, ekkor egy csipkebokor tetején ülve énekelgetett és a szántó földön repkedő barázdabillegetőket (*Motacilla alba*) figyelte. Először egy földre leszálló házi rozsdafarkút (*Phoenicurus ochruros*) támadott meg, de a rozsdafarkú berepült a bokrok közé. Ezután leszállás nélkül a barázdabillegetőket vette üldözőbe. Rövid eredménytelen hajsza után elrepült a tározó felé, közben észrevett egy réti pityert. Alárepülve a korábbi megfigyeléshez hasonlóan egyre feljebb szorította, de kb. 10-15 másodperc után feladta az üldözést és elrepült. A gébics csak a gyengén repülő pityerek esetében alkalmazta a kifárasztásos taktikát. A jól repülő fajoknál mindig a rövidtávú, gyors üldözést választotta. – *Wagner László, 7632 Pécs, Eszék u. 1.*

Érdekes madármegfigyelések, 1999. augusztus – október

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: HADARICS TIBOR

E rovat számára kérjük beküldeni folyamatosan, vagy legkésőbb a lent megadott határidőig azon madárfajok adatait, amelyek magyar nevét *dőlt betűvel* szedtük a *Magyarország madarainak jegyzéke* című összeállításban (Tűzok 1: 42–48). Természetesen helyt adunk gyakori fajok szokatlan helyen, a szokásostól eltérő időben vagy mennyiségben való megfigyeléseinek is. A lap évi négy számában mindig a megjelenést megelőző időszak adatait közöljük, az alábbiak szerint (zárójelben az adatok beküldési határideje):

1. szám: november–januári adatok (február 10.)

2. szám: február–áprilisi adatok (május 10.)

3. szám: május–júliusi adatok (augusztus 10.)

4. szám: augusztus–októberi adatok (november 10.)

Felhívjuk a figyelmet, hogy a határidők lejárta után is lehet még adatokat beküldeni, mivel az anyag végleges lezárására csak később kerül sor, s így akár az utolsó pillanatban érkezett adatok is bekerülhetnek a lapba. Saját munkánk megkönnyítése érdekében azonban kérünk mindenkit, hogy lehetőleg tartsa be a határidőket. Az adatok beküldésekor kérjük megjelölni a pontos dátumot (től–ig); a megfigyelés pontos helyét (településhatár és közelebbi hely); a példányszámokat; ha megállapítható a kort és az ivart; valamint a megfigyelő(k) nevét (kettőnél több megfigyelő esetén kérjük aláhúzással, vagy valamilyen más módon megjelölni azt, hogy kinek a nevét szerepeltessük az adat mellett *Kovács P. és tsai* formában, mert minden megfigyelő nevének kiírására terjedelmi okok miatt nincs lehetőségünk). Ha a megfigyelt madárról fénykép is készült, azt is kérjük eljuttatni az adatokkal együtt dr. Hadarics Tibor vagy a *Tűzok* szerkesztőségének címére. A fényképek sérülésmentes visszaküldéséről gondoskodunk. Diát, színes vagy fekete-fehér papírképet egyaránt be lehet küldeni.

Az adatok hitelességéért kizárólag a megfigyelők felelnek. *A csillaggal (*) jelzett adatokat a Nomenclator Bizottság még nem bitelesítette, így azokat a Bizottság állásfoglalását fenntartással kell fogadni, idézésük kerülendő, ezért ezen adatoknál a megfigyelő nevét sem közöljük.* Nyomatékosan kérünk mindenkit, hogy a hitelesítendő fajokról a megadott időpontokig a Nomenclator Bizottság számára is küldje el a részletes leírát.

Északi búvár (*Gavia stellata*): 10.17–18-án a Fertő egyik belső taván (Herlakni-tó) 1 (Mogyorósi S. – Soproni J.); 10.18-án Mohácsnál a Dunán 1 (Kalocsa B.); 10.19-én a Balaton Keszthelyi-öblében 1 juv. (Hadarics T.); 10.21-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 juv. (Zalai T.); 10.23-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Varga L. – Harangi M.), a Duna budapesti szakaszán (Újpest) 1 ad. téli tollazatú (Fodor A. és tsai), Fonyódnál a Balatonon 1 juv. (Ciconia Klub); 10.23–30-ig a Biharugrai-halastavon 1 juv. (Hadarics T. és tsai; Oláh J. – Zalai T.); 10.24-én a Duna dunakeszi szakaszán 2 (Fodor A. – Tripsó G.); 10.25-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Vég-

vári Zs.); 10.26-án Basaharcnál a Dunán 1 juv. (Ecsedi Z. – Szilágyi A.); 10.28-án a Biharugrai-halastavon 1 ad. téli tollazatú (Tar A. és tsai); 10.29-én Sződligetnél a Dunán 1 ad. (Selmeczi Kovács Á.); 10.30-án a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 juv. (Zalai T.), a szarvasi Horváthpusztai-halastavon 2 ad. (Oláh J.); 10.31-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 3 pd-t láttak (Szilágyi A. – Pabar Z.).

Sarki búvár (*Gavia arctica*): 10.17-én a Rétszilasi-halastavon 1 (Staudinger I.); 10.23-án Balatonfenyvesnél a Balatonon 1 ad. (Ciconia Klub), Szombathelyen (Újperinti bányató) 1 imm. (Ruisz K.); 10.27-én Esztergomnál a Dunán 1 juv. (Ecsedi Z. – Szilágyi A.); 10.28-án Balatonfürednél a Balatonon 1 (Németh L.), a Duna esztergomi szakaszán 2 juv. (Ecsedi Z. – Szilágyi A.); 10.29-én Tihanynál 1 (Nagy L.); 10.30-án a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 (Zalai T.); 10.31-én a Duna almásneszmélyi szakaszán (Schmidt A. – Sós E.) és a Tisza-tó kiskörei részén (Oláh J.) 1-1 juv. pd-t figyeltek meg.

Kis vöcsök (*Tachybaptus ruficollis*): 08.17-én 400 pd-t számláltak a kabai cukorgyár ülepítőin (Zeke T.).

Vörösnakú vöcsök (*Podiceps grisegena*): Az Alföld tavain és halastavain a költési idő után is rendszeresen megfigyelhető volt, ezért csak a dunántúli adatait közöljük (de továbbra is kérünk minden adatot beküldeni): 08.12–29. Naszály, Ferencmajori-halastavak 1 juv. (Csonka P. és tsai); 08.23., 09.14. és 09.21. Várpalota, Sárrét 1 (Somogyi B.); 09.11. Rétszilasi-halastavak 1 (Katona I. – Bokor H.); 09.18. Dinnyési-Fertő 1 (Fenyvesi L.), Fenépuszta, Balaton 1 ad. (Németh L.); 09.19. Sumonyihalastó 1 ad. (Ónodi M.); 09.22. Keszthely, Balaton 1 ad., Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak 1 juv. (Ciconia Klub), Naszály, Ferencmajori-halastavak 1 juv. (Csonka P.); 09.24. Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak 3 (Ciconia Klub); 09.25. Fonyódliget, Balaton 1 juv. (Ciconia Klub); 09.27. Fenépuszta, Balaton 1 ad. (Németh L.); 10.01. Naszály, Ferencmajori-halastavak 5 juv. (Riezing N.); 10.02. ugyanott 1 ad. + 1 juv. (Csonka P. és tsai); 10.02. Tihany, Balaton 1 ad. vedlő (Ciconia Klub); 10.02 vagy 10.03. Naszály, Ferencmajori-halastavak 2 (Csonka P. és tsai); 10.03. Kis-Balaton, Bárán-di-víz 1 ad. vedlő (Ciconia Klub); 10.08. Fenépuszta, Balaton 2 ad. (Németh L.); 10.08. Naszály, Ferencmajori-halastavak 2 (Riezing N.); 10.16. Keszthely, Balaton 1 ad. nászruhás + 1 juv., Kis-Balaton, Bárán-di-víz 1 ad. vedlő (Ciconia Klub), Sumonyihalastó 1 juv. (Ónodi M.); 10.17. Fertő 3 (Mogyorósi S. – Soproni J.), Naszály, Ferencmajori-halastavak 3 (Csonka P.); 10.19. Keszthely, Balaton 1 (Hadarics T.); 10.20. ugyanott 2 (Hadarics T.); 10.22. Naszály, Ferencmajori-halastó 1 (Riezing N.); 10.23. Fonyód, Balaton 1 ad. téli tollazatú (Ciconia Klub); 10.31. Tata, Öreg-tó 1 ad. téli tollazatú pd (Schmidt A. – Sós E.).

Búbos vöcsök (*Podiceps cristatus*): A Dinnyési-Fertőn 08.14-én 240 (Fenyvesi L.); a Szege-di-Fertőn 08.14-én 373, 09.18-án 346 (Nagy T.); a Sumonyi-halastavon 10.16-án 270 pd-t számláltak (Ónodi M.).

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*): 10.02-án* a Balmazújváros melletti Magdolnában 1 téli tollazatú ad.; 10.08-án* Szerencs közelében, a Takta melletti kis tavakon 1 ad. téli tollazatú; 10.09-én* a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. vedlő; 10.10-én* a szegedi Fehér-tavon 1 ad. + 1 juv.; 10.19-én* a Duna süttői szakaszán (Mocsi-zátony) 1 ad. téli tollazatba vedlő; 10.23-án* a hortobágyi Gyökérkúti-halastavon 1 ad. téli tollazatú + 1 juv.; 10.26-án* ugyanott 1; 10.26–27-én* a Tisza-tavon 1; 10.30-án* a tatai Öreg-tavon 1 ad. + 2 juv.; ugyancsak 10.30-án* a Tisza-tó Sarudi-öblében 2 téli tollazatú + 1 vedlő pd-t láttak.

Feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*): A kabai cukorgyár ülepítőin 08.17-én 170 (Zeke T.), 08.25-én 124 pd-t számláltak (Oláh J.).

Üstökös kárókatona (*Phalacrocorax aristotelis*): 09.07-én* 1 ad. pd-t észleltek a Nagykanizsa melletti Miklósfai-halastavaknál.

Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*): A Hortobágyi-halastavon rendszeresen meg lehetett figyelni, néha ötven pd feletti csapatokban is; az onnan származó adatok a következők: 08.01. 5 (Emri T. – Zöld B.), 08.03. 30 (Végyvári Zs.), 08.10. 3 (Konyhás S.), 08.14. 60 (Gyüre P.), 08.16. 60 (Emri T. – Zöld B.), 08.19. 8 (Pabar Z. – Szilágyi A.), 09.18. 18 (Gyüre P.), 10.03. 70 (Végyvári Zs.), 10.04. 2 (Konyhás S.; Oláh J.), 10.05. 20 (Nagy T. és tsai), 10.16. 35 (Gyüre P.), 10.17. 120 (Emri T.), 10.20. 1 (Konyhás S.), 10.27. 2 (Németh L.), 10.30. 35 (Emri T. – Gyüre P.), 10.31. 40 (Lendvai Cs. és tsai). A Hortobágyon ezen kívül legtöbbször az Ohati-halastavon mutatkozott: 08.08-án 49, 08.10-én 26 (Konyhás S.), 08.13-án 19 (Weszelinov O.), 08.19-én 4 (Ecsedi Z. – Oláh J.), 08.22-én 60 (Végyvári Zs.), 08.25-én 21 (Zöld B.), 08.27-én 8 (Gál A.), 08.30-án és 09.05-én 10-10 (Végyvári Zs.), 09.10-én 6 (Ugrai Z. és tsai), 09.19-én 72 (Weszelinov O. – Debreceni J.), 10.15-én 25 (Weszelinov O.), 10.20-án 31 (Konyhás S.), 10.23-án 12 pd-t láttak (Simay A. és tsai); de a Gyökérkúti-halastavon is sokszor észleltek kis kárókatónákat: 08.08-án 4 (Gál A.), 08.22-én 20 (Végyvári Zs.), 08.25-én 15 (Simay A.), 08.29-én 10, 09.04-én 6 (Végyvári Zs.), 09.18-án 1 (Zöld B.), 09.26-án 11 (Végyvári Zs.), 10.06-án 30 (Konyhás S.), 10.08-án 32 (Nagy T. és tsai), 10.20-án 28 (Konyhás S.), 10.23-án 8 (Molnár B. és tsai), 10.25-én 20 (Kovács G.), 10.26-án 3 pd került szem elé (Végyvári Zs.). Ezen kívül a Hortobágyon a Derzsi-halastavon 08.13-án 15 (Weszelinov O.), 09.17-én 3 (Végyvári Zs.), 09.19-én 6 (Weszelinov O. – Debreceni J.), 10.02-án 5 (Végyvári Zs.), 10.15-én 4 (Weszelinov O.); az Akadémiai-halastavon 09.01-jén 1 (Koczka A.), 09.08-án 5 (Szl L. és tsai), 09.18-án 12 (Gyüre P.), 09.19-én 8 (Weszelinov O. – Debreceni J.); Nádudvar közelében (Borzas és Kókonya) 08.14-én 1 (Kovács G.), 08.25-én (Fekete S. és tsai) és 09.04-én (Kovács G.) 2-2, 10.07-én 10 (Konyhás S.); a Fényesi-halastavon 08.13-án és 10.15-

én 1-1 (Weszelinov O.); a Fekete-réten 08.27-én 1 (Gál A.), 08.29-én 3 (Végyvári Zs.); a Csécsi-halastavon 10.02-án 11 (Végyvári Zs.), 10.15-én 1 (Weszelinov O.); a Kunkápolnási-mocsárban 08.14-én 12 pd-t láttak (Kovács G.). A Tiszaalpár melletti Alpári-réten 08.09-én 3 (Bede Á. – Óze P.), 09.02-án 6 (Nagy T. és tsai), 09.06-án 30 (Bede Á.), 09.15-én 3 (Nagy T. és tsai), 09.19-én 11, 10.25-én 6 ad. + 1 juv. pd-t számláltak (Pigniczki Cs.). A Kis-Balaton II. ütemén 08.14-én 2 ad. nyugalmi ruhás (Lelkes A.), 09.05-én 12 (Ciconia Klub), 09.18-án 9 (Lelkes A.), 09.22-én 1 ad. (Ciconia Klub), 10.10-én 7 pd-t figyeltek meg (Lelkes A.). A naszályi Ferencmajori-halastavakon 08.15-én 1 (Csonka P. és tsai); a Szentesi-Fertőnél 09.08-án 13 (Dósai Molnár I. – Miskolczi A.); a Petőfiszállás melletti Péteri-tó I. egységén 10.30-án 4 pd-t láttak (Pigniczki Cs.). 10.25-én 1 elpusztult madarat találtak a Bogács melletti víztárolónál (Sipos R. – Szabó A.).

Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*): 10.17-én 1 pd-t láttak a szegedi Fehér-tavon (Barkóczy Cs. – Fodor A.). 10.30-án még 200 juv. madár tartózkodott Nádudvar környékén (Ózes, Solyos és Németsziget) (Kovács G.); a Tömörkényi Csaj-tavon is láttak 3 juv. pd-t (Bod P. – Bede Á.).

Pásztorgém (*Bubulcus ibis*): Baks közelében, a Dong-ér melletti legelő elárasztásán 09.11-én* 2 pd-t figyeltek meg, ugyanezt a két madarat (1 vedlő ad. + 1 téli tollazatú ad.) látták ott 09.14–19-ig* is, az egyik pd (vedlő ad.) még 09.23-án*, 09.25-én* és 10.03-án* is szem elé került ugyanott.

Kis kócsag (*Egretta garzetta*): 08.12-én a szabadszállási Zab-széken 94 (Pigniczki Cs.); 08.15-én a Rétszilasi-halastavakon 150 (Staudinger I.); 09.18-án a szabadszállási Zab-széken 27 pd-t számláltak (Pigniczki Cs.). 09.26-án a kabai szennyvízülepítőkön 2 (Weszelinov O.); 09.30-án a Körmödszuztai-víztárolón 2 (Weszelinov O.); 10.09-én a csanyleleki Sírőhegyi-halastavakon és a tömörkényi Csaj-tavon 1-1 (Domján A. és tsai); 10.10-én a Csaj-tavon 4 (Bod P. – Bede Á.); 10.11-én a Szege-di-Fertőn 5 (Domján A.); 10.17-én a tömörkényi Csaj-tavon 2 (Bod P. – Bede Á.); 10.22–23-án a Szege-di-Fertőn 1 (Domján A. – Halász N.; Kókai K.); 10.24-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 pd-t láttak (Schmidt A. – Sós E.).

Nagy kócsag (*Egretta alba*): 08.14-én a Kis-Balaton II. ütemén (Zimány) 93 (Lelkes A.), a Regély melletti Pacsmagi-halastavakon 250 (Molnár Z.), a Dinnyési-Fertőn 130 (Fenyvesi L.), a hortobágyi Kunkápolnási-mocsárban 760, a nádudvari Borzaszavon 200 (Kovács G.); 08.15-én a Rétszilasi-halastavakon 349 (Staudinger I.); 09.07-én a tömörkényi Csaj-tavon 180 (Bede Á.); 09.10-én a szabadszállási Zab-széken 166 (Pigniczki Cs.); 09.18-án a hortobágyi Kunkápolnási-mocsárban 260, Kunmadaras és Nagyiván térségében 200 (Kovács G.), a szabadszállási Zab-széken 132 (Pigniczki Cs.); 09.19-én a geszti Begécsi-víztárolón 220 (Vasas A.); 10.16-án a Palkonya melletti halastavakon 120 (Kis Borbás L. – Kühtreiber K.); 10.29-én a Szegvár melletti Zsiger-hátón 95 (Óze P.); 10.30-án Pálmonostora határában, a Péteri-tó II. egységén 300 pd-t számláltak (Pigniczki Cs.).

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): 09.01-jén Tiszasüly közelében min. 100 (Kazinczi Z.); 09.18-án a Szarvas melletti Décsi-rizsföldeken 303 (Oláh J.); 10.02-án a zalkoldi Nagy-Gazos-réten 148 pd-t számoltak (Petrovics Z.).

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*): 09.15–10.09-ig Baks közelében 1 juv. (valószínűleg sérült) pd tartózkodott (Domján A. – Bánfi P.). 09.23-án Tiszaföldváron (Kazinczi Z.); 10.02-án a Dinnyési-Fertőn 1 (Imre Gy. – Imre L.); 10.03-án Dunakeszin (Fodor A.) és Vizsolyon (Nagy T. és tsai) 1-1; 10.04-én a hortobágyi Dinnyés-lapason 1 (Nagy T. és tsai); 10.05-én a Polgár melletti Bivalyhalmi-halastavaknál 1 (Ecsedi L. – Szilágyi A.); 10.17-én Újszentmargitán 1 (Zeke T.); 10.25-én Budapesten (Nagytétény) 2 pd-t láttak (Kövér Z.).

Batla (*Plegadis falcinellus*): 08.01-jén a Hortobágyi-halastavon 3 (Emri T. – Zöld B.), Nagyvíván közelében 65 (Kovács G.); 08.02–03-án a Hortobágyi-halastavon 2 (Végyvári Zs.); 08.08-án a tömörkényi Csaj-tavon 7 (Bod P.); 08.09-én a baksi Nagy-legelőn 2 (Bod P.), a hortobágyi Kungyörgy-pusztán 2, a Nagyvíváni-pusztán 1 (Konyhás S.), a Tiszaalpar melletti Alpári-réten 7 (Bede Á. – Őze P.); 08.10-én a Hortobágyi-halastavon és a Kungyörgy-pusztán 3-3 (Konyhás S.); 08.12-én a sándorfalvi Székaljban 2 ad. + 1 juv. (Nagy T.); 08.14-én a baksi Nagy-legelőn 4 (Bod P. – Bede Á.), a szegedi Fehér-tavon 2 ad. (Mészáros Cs.), a szomszédos Nagy-Fekete nevű szántón 1 juv. (Nagy T.; Domján A.), a tömörkényi Csaj-tavon 7 (Bod P. – Bede Á.); 08.15-én a baksi Nagy-legelőn 2 ad. + 3 juv. (Bod P. – Bede Á.); 08.16-án a Hortobágyi-halastavon 3 (Emri T. – Zöld B.); 08.19-én Kunmadaras határában 24 (Kovács G.), a Hortobágyi-halastavon 6 (Pabar Z. – Szilágyi A.); 08.21-én a Kunmadaras határában lévő Kunkápolnási-mocsárban 59 (Kovács G.); 08.22-én a tömörkényi Csaj-tavon 2 pd-t láttak (Bod P.).

Kanalgém (*Platalea leucorodia*): A Rétszilasi-halastavakon 08.15-én 200 (Staudinger I.); a Karcag melletti Ecese-zugban 08.21-én 300 (Kovács G.); Nádudvar határában (Őzes és Sulymos) 09.04-én 500 (Kovács G.); a tömörkényi Csaj-tavon 09.07-én 390 (Bede Á.), 09.19-én 245 pd-t számláltak (Pigniczki Cs.).

Rövidcsőrű lúd (*Anser brachyrhynchus*): 10.02-án* 1 juv. pd került szem elé a naszályi Ferencmajori-halastavakon.

Kis lilik (*Anser erythropus*): A Hortobágyi-halastavon az első őszi vonuló – 7 ad. + 3 juv. madár – 09.20-án jelentek meg (Kovács G.), 09.27-én 22 (Végyvári Zs.), 10.16–17-én 37 (Gyüre P.; Emri T.), 10.20-án 76 (Konyhás S.), 10.23-án 13 (Katona I. – Bokor H.), 10.27-én 10 pd-t vetek itt számba (Németh L. és tsai). A madarak táplálkozni a közeli Cserepes-pusztára jártak, ott 09.21-én 7 ad. + 3 juv. (Oláh J. – Tar J.), 09.25-én 4 ad., 10.04-én 28, 10.06-án 16, 10.11-én 24 (Konyhás S.), 10.17-én 32 (Seprényi A. és tsai), 10.19-én 35 (Emri T.), 10.23-án 62 (Emri T. – Zöld B.), 10.30-án 31 pd-t láttak (Lendvai Cs. és tsai); de a Dinnyés-lapason is észleltek 10.01-jén 25 ad. + 10 juv. (Oláh J. – Tar J.), 10.05-én 14 (Szilágyi A.),

10.11-én 17 (Ecsedi Z. és tsai), 10.19-én 52 madarat (Tar J.); a Kis-Cserepesen is láttak 10.07-én 39 pd-t (Nagy T. és tsai). A balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 09.26-án 2 ad. + 6 juv. (Emri T. – Zöld B.), 10.15-én 2 ad. + 1 juv., 10.23-án 2 ad. (Varga L.), 10.25-én 1 (Végyvári Zs.); Nádudvar határában (Őzes) 10.30-án 3 pd-t észleltek (Kovács G.). A fertőújlaki élőhely-rekonstrukció terület Borsodi-dűlő nevű részén 09.29-én* 1 ad., 10.16-án* 1 juv., 10.28-án* 1 ad. pd-került szem elé. 10.25-én* a Biharugrai-halastavakon is felbukkant 3 pd.

Indiai lúd (*Anser indicus*): 09.28-án* 1 ad. pd-t figyeltek meg a Hortobágyon, a Kócsújfalu melletti Meggyes-lapason.

Apácálud (*Branta leucopsis*): A Dinnyési-Fertőn 10.02-án vagy 10.03-án 1 (MME Fejér Megyei Helyi Csoport); a Fertőújlak melletti Borsodi-dűlőben 10.15–17-ig (Pellinger A.; Hadarics T.) és 10.22-én (Pellinger A. és tsai) 1 pd került szem elé.

Vörösnakú lúd (*Branta ruficollis*): A balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 10.27-én 10 (Tar J.); a kardoskúti Fehér-tavon 10.27-én 5 (Kotymán L.), 10.28-án 3 ad. + 4 juv. (Nagy T.), 10.29-én 8 (Oláh J.); a Kunmadarasi-pusztán 10.29-én 6 (Végyvári Zs.); a szabadszállási Zabszéken 10.29-én szintén 6 (Pigniczki Cs. – Madarász B.); a geszti Begécsi-víztárolón 10.29–30-án 2 pd-t észleltek (Tögye J. – Vasas A.). 10.30-án a hortobágyi Cserepes-pusztán 2 (Gyüre P. – Emri T.), a Hortobágyi-halastavon 3 (Seprényi A. és tsai), Kunmadaras közelében 1, a Nádudvar melletti Őzesen 11 (Kovács G.), a kardoskúti Fehér-tavon 1 juv. (Fodor A. – Szűcs Cs.), a szabadszállási Zabszéken 3 ad. + 4 juv. (Kóky Sz.); 10.30–31-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 8 (Tar J.); 10.31-én a Hortobágyi-halastavon 3 (Zöld B. – Seprényi A.), a Nádudvar melletti Borzason és Őzesen 10 (Végyvári Zs.; Kovács G.), a szegedi Fehér-tavon 1 pd-t figyeltek meg (Mészáros Cs. – Kókai K.).

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): 09.05-én a Kis-Balaton II. ütemén 7 (Ciconia Klub); 09.11-én a Rétszilasi-halastavakon 2 (Katona I. – Bokor H.), 09.15-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Vasas A.); 10.02-án vagy 10.03-án Szabadegyháza közelében 2 (Bukó Z. és tsai); 10.07-én Nádudvar határában (Őzes) 2 pd-t figyeltek meg (Konyhás S.).

Pantanali réce (*Callonetta leucophris*): 10.01-jén* Vác közelében, az árteri tanösvényen láttak egy piros gyűrűvel megjelölt, nyilvánvalóan fogságból szökött tojó pd-t.

Mandarinréce (*Aix galericulata*): 10.16-án* 1 ad. hím pd-t észleltek a Duna gödi szakaszán, 09.02–17-én* 1 nyugalmi ruhás hím tartózkodott a Soroksári-Duna csepeli szakaszán.

Böjti réce (*Anas querquedula*): Szokatlanul késői időpontban, 10.28-án még 1 pd-t láttak a kardoskúti fehér-tavon (Nagy T.).

Üstökösréce (*Netta rufina*): Legtöbbször és legnagyobb számban a Fertő tavon (az öblökben, a belső tavakban és az élőhely-rekonstrukciókon) figyelték meg: 08.09-én a Madárvárta-öbölben 10 (Pellinger A.); 08.23-án ugyanott 140 (Pellinger A. – Laczik D.); 08.29-én (Pellinger A.) és 09.08-án (Riezing N.) az élőhely-rekonstrukciókon 1-1; 09.18-án a Rákosi-öbölben 1 hím, a Hidegségi-tóban 50, a Madárvárta-öbölben 440 (Mogyorósi S. – Molnár B.); 09.29-én az élőhely-rekonstrukciókon 1 (Riezing N.); 10.13-án az Átjáró-tóban 50 (Mogyorósi S.); 10.17-én ugyanott 250 pd-t észleltek (Mogyorósi S. – Soproni J.). A Dinnyési-Fertőn 08.07-én 2 tojó vagy juv. (Fekete S. – Szél L.), 08.14-én 2 (Fenyvesi L.), 09.08-án kb. 40 (Szemadám Gy.), 09.18-án 30 (Fenyvesi L.), 09.25-én 75 (Katona I. – Bokor H.), 10.02-án vagy 10.03-án 85 (Fenyvesi L. és tsai), 10.16-án 40 (Fenyvesi L.); a Velencei-tavon 08.14-én 31, 09.18-án 40 madarat számláltak (Fenyvesi L.). A szabad-szállási Zab-széken 08.12-én 1 tojó vagy juv. (Pigniczki Cs.); a naszályi Ferencmajori-halastavakon 08.12–29-ig 3 juv. (Csonka P. és tsai); a hortobágyi Derzsi-halastavon 08.13-án 1 tojó vagy juv. (Weszelinov O.); 2 Kis-Balaton I. ütemén 08.14-én 1 (Lelkes A.); a Szegedi-Fertőn 08.14-én 1 nyugalmi ruhás hím (Nagy T.); Dunakeszinél a Dunán 08.16-án 1 tojó (Pest Környéki Madarász Kör); a tiszasülyi Csengeri-halastavon 08.16-án 1 vedlő hím (Fekete S. – Szél L.); a hortobágyi Ohati-halastavon 08.25-én 1 hím (Simay A.); a Rétszilasi-halastavakon 08.29-én 1 ad. tojó (Schmidt A. és tsai); a hortobágyi Gyökérküti-halastavon 09.01–08-ig 1 (Tar J.); a naszályi Ferencmajori-halastavakon 09.03-án 1 tojó vagy juv. (Lendvai Cs.); a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 09.04-én 1 tojó (Végvári Zs.); a hortobágyi Gyökérküti-halastavon 09.04-én 1 (Emri T.); a naszályi Ferencmajori-halastavakon 09.05-én 3 juv. (Csonka P. és tsai); a petőházi cukorgyár ülepítőin 09.12-én 1 (Pellinger A.); a Ferencmajori-halastavakon 09.17-én 1 juv. (Riezing N.); a Hortobágyi-halastavon 09.18-án 1 (Tar J.); a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 09.18–19-én 1 hím (Varga L.; Végvári Zs.); a Sárrét Várpalota melletti részén 09.28-án és 10.02-án 1 ad. tojó (Somogyi B.); a naszályi Ferencmajori-halastavakon 10.02-án 2 (Csonka P. és tsai); Fonyódligetnél a Balatonon 10.16-án 1 juv. (Ciconia Klub); a hortobágyi Meggyes-lapason 10.16-án 2 hím (Kovács G.); a Sumonyi-halastavon 10.16-án 250 (Ónodi M.); a Sárrét Várpalota melletti részén 10.16-án 1 ad. tojó (Somogyi B.); a naszályi Ferencmajori-halastavakon 10.17-én 1 hím + 1 tojó (Csonka P.); a nagyhegyesi Elepi-halastavon 10.18-án 1 tojó + 1 juv. (Szilágyi A.); Fonyódnál a Balatonon 10.23-án 1 imm. hím + 2 tojó (Ciconia Klub); Vonyarcvashegynél szintén a Balatonon 1 ad. hím pd-t láttak (Ciconia Klub).

Cigányréce (*Aythya nyroca*): 09.22-én a geszti Begécsi-víztárolón 250 (Vasas A.); 09.28-án a Biharugrai-halastavakon 276 (Vasas A.); 09.29-én szintén a Biharugrai 288 (Vasas A. és tsai); 10.02-án vagy 10.03-án a Regöly melletti Pacsmagi-halastavakon 150 (Molnár Z. és tsai); 10.08-án a Biharugrai-halastavakon 250 (Vasas A.); 10.16-án a Sumonyi-halastavon 142 pd-t számláltak (Ónodi M.).

Hegyi réce (*Aythya marila*): A Balatonon 09.25-én

Balatongyöröknél 1 tojó (Tar J. és tsai), 10.07-én Fonyódligetnél 2 tojó (Ciconia Klub), 10.08-án Szigligetnél 2 tojó (Oláh J.), 10.23-án Fonyódnál 1 tojó pd-t láttak (Ciconia Klub). 10.22-én a Biharugrai-halastavakon 2 tojó (Vasas A.); 10.23-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 tojó (Varga L. – Harangi M.); 10.26-án (Ecsedi Z. – Szilágyi A.), 10.28-án (Ecsedi Z. és tsai) és 10.31-én (Sós E.) a Duna Pilismaróti-öblében 1 juv. tojó; 10.30-án Fertőrákosnál, a Fertő Rákosi-öblében 15 tojó vagy juv. madarat észleltek (Hadarics T.).

Pehelyréce (*Somateria mollissima*): 08.25–27-ig Visegrád és Dunabogdány között (Szentgyörgypusztá), a Szentendrei-Dunán tartózkodott 6 pd (Czirok G.). A Dunán 09.16-án Süttőnél 1 tojó (Bagdi A.); 09.18–19-én (Kókay Sz. és tsai; Selmeczi Kovács A.) és 09.21-én Vácnál 1 juv. (Selmeczi Kovács A. és tsai); 09.25-án Dunakeszinél 1 imm. (1y) (Horváth G. és tsai); 09.29-én Bajánál 6 juv. (Kalocsa B.); 10.03-án Dunakeszinél, Kismarosnál és Verőcénél 1-1 imm. (1y), Visegrádnál 9 imm. (Selmeczi Kovács A. – Sebők L.); 10.08-án a Visegrádi-öbölben 12 (Menráth R. és tsai); 10.09-én Süttőnél 1 tojó (Sós E.); 10.10-én Visegrádnál 1 tojó (Mohos T. – Kotnyek O.); 10.10–11.07-ig Budapesten az Óbudai-szigetnél 1 imm. hím (Katona I. – Bokor H.; Bajor Z. és tsai; Oláh S. – Szalai K.); 10.16-án Vácnál 2 imm. (Pest Környéki Madarász Kör), a Visegrádi-öbölben 1 juv. hím + 3 juv. tojó (Fodor A. és tsai); 10.17-én (Bagdi A.), 10.19-én (Csonka P.) és 10.22-én (Riezing N.) Süttőnél 1 imm. (1y) hím; 10.23-án Vácnál 1 juv., Nagymarosnál 7 juv. (Fodor A. és tsai); 10.23–24-én Dunakeszinél 1 juv. tojó (Fodor A. és tsai); 10.26-án Pilismarótnál 1 juv. (Ecsedi Z. – Szilágyi A.); 10.31-én Visegrádnál 1 tojó pd-t figyelték meg (Schmidt A. – Sós E.). A Balatonon 09.25-én Tihanynál 10 juv. (Oláh J. és tsai); 10.02-án Szántódnál 3 imm. hím + 9 juv., Fonyódligetnél 4 imm. hím + 6 juv. (Ciconia Klub); 10.03-án Balatonberénynél 7 juv., Fonyódligetnél 3 juv. (Ciconia Klub); 10.07-én Balatonberénynél 3 juv., Fonyódligetnél 1 juv. (Ciconia Klub); 10.16-án Balatonberénynél 4 juv., Balatonboglárnál 1 juv., Szántódnál 8 juv. pd-t láttak (Ciconia Klub). 09.28-án a Tisza-tavon 1 juv. (Borbáth P. – Zalai T.); 10.12-én a tatai Öreg-tavon 1 imm. hím + 2 juv. hím + 1 juv. tojó (Csonka P.); 10.23-án a Tisza-tó Sarudi-öblében 1 imm. hím került szem elé (Emri T. – Zöld B.).

Jegesréce (*Clangula hyemalis*): 10.15-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 juv. (Varga L.); 10.23-án a fülöpszállási Kelemen-széken 1 juv. tojó (Lengyel Sz. – Zeke T.); 10.26-án a Tisza szegedi szakaszán szintén 1 juv. tojó pd került szem elé (Fodor A. és tsai).

Nagy bukó (*Mergus merganser*): Rendkívül korai időpontokban figyelték meg nagy bukókat: 08.24-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 9 tojót (Szél L. és tsai), 08.27-én Püspökudány határában (Ágota) 1 imm. hímét láttak (Kovács G.).

Halsontfarkú réce (*Oxyura jamaicensis*): 10.03-án* Zalavár közelében, a Kis-Balatonon I. ütemén (Bárándi-víz) 1 imm. hím pd-t figyelték meg. 10.29-én* a tatai Öreg-

tavon 2, 10.30-án* ugyanott 4 pd került szem elé.

Barna kánya (*Milvus migrans*): 09.23-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavak felett 67 átvonuló madarat számláltak (Ciconia Klub).

Vörös kánya (*Milvus milvus*): 08.25-én a pitvarosi Blaskovics-pusztán 1 ad. (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 08.28-án a kenderesi Telekhalmi-halastavaknál 1 (Kazinczi Z.); 10.16-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 juv. (Hadarics T.); 10.17-én Tófej közelében 1 ad. (Ciconia Klub); 10.28-án a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 2 ad. pd-t láttak (Mészáros Cs. – Kotymán L.).

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*): 08.28-án* a Balmazújváros melletti Horton 1 ad. hím; 08.31-én* a balmazújvárosi Magdolna-pusztán 1 juv.; 09.05-én* a szintén balmazújvárosi Kis-szegben 1 hím, a nádudvari Szelencés-pusztán 1 juv.; 09.16-án* a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 ad. tojó; 09.26-án*, 10.02-án*, 10.09-én* és 10.13-án* a balmazújvárosi Magdolna-pusztán 1-1 tojó; 10.02-án* a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 imm. hím pd került szem elé.

Vörösfarkú egerészölyv (*Buteo buteo vulpinus*): 08.14-én* Apaj-pusztán került szem elé 1 pd.

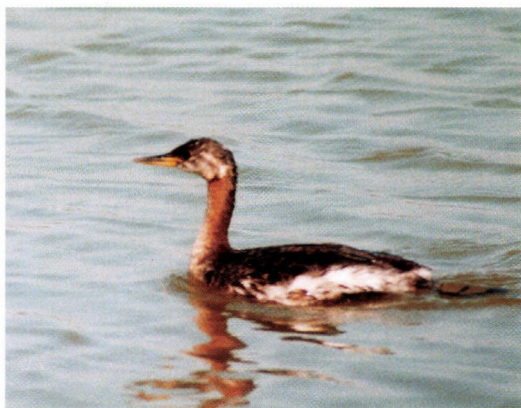
Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): A Hortobágyon – ahol a leggyakrabban lehet a fajt megfigyelni – az alábbi előfordulások voltak: a Nagyiváni-pusztán 08.01-jén 1 (Kovács G.), 08.09-én (Konyhás S.) és 08.26-án (Kovács G.) 2-2, 09.18-án 1 juv. (Kovács G. – Sós E.), 10.08-án 1 (Konyhás S.), 10.12-én (Kovács G.), 10.26–27-én (Konyhás S.; Németh L.) és 10.31-én (Kovács G.) 3-3; a Balmazújváros melletti Darassa-pusztán 08.11-én 1 juv., 08.28-án 1 ad. (Zeke T.), 10.01-jén 1 (Oláh J. – Tar J.), 10.04-én 1 (Szilágyi A. – Tar J.), 10.08-án 5 (Nagy T. és tsai); Kunmadaras közelében 09.18-án 2 (Kovács G.); a Dinnyés-lapon 08.17-én, 09.24-én és 10.01-jén 1-1 (Oláh J. – Tar J.); a Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza-pusztán 08.21-én 1 ad. (Konyhás S.), 08.24-én 2 (Kovács G.); a nádudvari Szelencés-pusztán 08.25-én 1 ad. (Szél L. és tsai), 10.02-án 1 juv. (Zeke T. és tsai); a Balmazújváros melletti Daru-karinkó-pusztán 08.30-án 1 juv. (Varga L.); a szintén Balmazújváros melletti Magdolna-pusztán 09.01-jén 1 ad. (Varga L. – Borza L.), 10.11-én 1 (Szilágyi A.); a balmazújvárosi Nagy-hátón 09.11-én 5 (Zeke T.), a Cserepes-pusztán 09.25-én 3 (Konyhás S. – Madarasi J.), 10.02-án vagy 10.03-án 1 (Fatér I. és tsai), 10.04-én 1 (Szilágyi A. és tsai), 10.06-án és 10.11-én 1 ad. (Konyhás S.); a Meggyes-lapon 10.01-jén 1 (Végvári Zs.); a balmazújvárosi Kis-szegben 10.08-án 2 (Nagy T. és tsai), 10.22-én 1 (Konyhás S.); az Újszentmargita melletti Bődön-hátón 10.14-én 1 pd (Nagy T. és tsai). A Hortobágytól délre és délkeletre eső területeken is látak pusztai ölyveket: 08.10-én Magyarhomorog határában (Erdőhely-nyésta) 1, 08.28-án Zsáka mellett (Csipszila) 1, 09.23-án Sárrétudvari mellett (Kettőshalom) 1, 10.07-én Püspökladány határában (Szilas) és Sárrétudvari közelében (Lőrincmajor) 1-1 (Demeter L.), 10.09-én a Kenderes melletti Telekhalmi-halastavaknál 1

pd-t (Kazinczi Z.). A Dél-Alföldön, ahol szintén rendszeresen előfordul, a kardoskúti Fehér-tó környékén 08.11-én 1 (Oláh J.), 08.20-án 3 (Nagy T. – Törő K.), 08.22-én 2, 08.31-én és 09.12-én 4-4 (Nagy T. és tsai), 09.16-án (Domján A.) és 09.18-án (Oláh J.) 2-2, 10.01-jén 1 (Mészáros Cs. – Kotymán L.), 10.15-én 5 (Nagy T. és tsai), 10.28-án 4 (Nagy T.), 10.29-én 1 (Oláh J.); a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 08.14-én 3 (Kókai K.), 08.20-án 1 (Nagy T. – Törő K.), 08.25-én 3 (Mészáros Cs. – Kotymán L.), 09.02-án 1, 09.14-én 3 (Mészáros Cs.), 09.19-én 2 (Nagy T. és tsai), 09.22-én és 10.01-jén 1-1, 10.07-én 2 (Mészáros Cs. – Kotymán L.), 10.19-én 1 (Mészáros Cs.); a Nagykopáncs melletti Kopáncsi-pusztán 08.20-án 9 (Nagy T. – Törő K.), 08.21-én 6 (Mészáros Cs. és tsai), 08.26-án 1 (Mészáros Cs. – Kotymán L.), 09.02-án (Mészáros Cs.), 09.09-én (Mészáros Cs. és tsai) és 09.22-én (Mészáros Cs. – Kotymán L.) 4-4, 10.01-jén 11, 10.07-én 4, 10.28-án 1 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); a pitvarosi Blaskovics-pusztán 08.21–22-én 1 (Mészáros Cs. és tsai), 08.25-én 3 (Mészáros Cs. – Kotymán L.), 09.02-án 5 (Mészáros Cs.), 09.09-én 2 (Mészáros Cs. és tsai), 09.14-én (Mészáros Cs.) és 09.19-én (Nagy T. és tsai) 4-4, 09.22-én 3, 10.01-jén 4, 10.07-én 1 (Mészáros Cs. – Kotymán L.), 10.19-én 2 (Mészáros Cs.), 10.28-án 1 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); a szegedi repülőtérén 09.14-én 1 juv. (Domján A.), 10.05-én 1 (Ampovics Zs), 10.23-án 1 ad. (Domján A.); a Hódmezővásárhely melletti Vásárhelyi-pusztán 09.20-án 1, 10.25-én 6 (Kotymán L.); a Cserebökényi-pusztán 10.02-án 2 (Bede Á.); a fábiansztyenyi Külső-pusztán 10.02-án 1 (Bede Á.); Csanádapáca közelében 10.31-én 2 pd-t láttak (Bánfi P.). A Duna–Tisza közéről származó adatok a következők: 09.04. Apajpuszta 1 (Pigniczki Cs. – Ecsedi Z.); 09.21. Jászvány (Templom-dűlő), Tarnaszentmiklós (Hamvajárási-dűlő) és Tiszánána (Magas-határ) 1-1 (Borbáth P. – Zalai T.); 09.29. Tiszánána (Magas-határ) 1 (Borbáth P. – Zalai T.); 10.02. Kömlő (Görbe-éri-tábla) 1 (Ambrus B.), 10.06-09. Tarnaszentmiklós (Hamvajárási-dűlő) 1 (Borbáth P. – Zalai T.); 10.08. Dunatetőten (Böddi-szék) 1 ad. pd (Pigniczki Cs.). Észak-Magyarországon, Alsóregmec határában (Pap-tag) 08.12-én 1 (Konyhás S. – Petrovics Z.); az Erdőbénye melletti Kondás-kútnál 10.09-én 1 pd került szem elé (Petrovics Z.). A Dunántúlról mindössze két adatot kaptunk: 09.01-jén Fertőújlak mellett (Fertő-Hanság Nemzeti Park majorsága) 1 ad. (Pellinger A. – Fersch A.), a kópházi határállomás közelében 09.06-án 1 pd-t észleltek (Hadarics T.).

Fekete sas (*Aquila clanga*): 10.22-én* a hortobágyi Cserepes-pusztán 1; 10.24–25-én* a Biharugrai-halastavaknál és 10.25-én* az Ugrai-réten 1 ad.; 10.30-án* a tömörkényi Csaj-tónál 1 pd-t figyeltek meg.

Törpesas (*Hieraaetus pennatus*): 09.12-én Tokajnál 1 világos színváltozatú (Haraszthy L.); 09.23-án Szegi határában (Bodrog-part) 1 (Petrovics Z. – Szegedi Zs.); 10.02-án vagy 10.03-án Felsőpetény mellett (Újvilágpuszta) 1 pd-t láttak (Nagy L.).

Héjasas (*Hieraaetus fasciatus*): 08.29-én* Vámospércs határában (Jónás-rész) 1 ad.; 09.30-án* a szegedi Fehér-

126. Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps grisegena*), Kis-Balaton, 1999. október 3. (Faragó Imre Csaba) – Red-necked Grebe

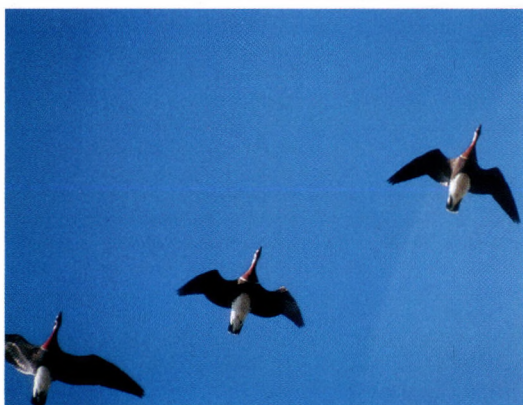
127. Pásztorgémek (*Bubulcus ibis*), Baks, 1999. szeptember 16. (Cursorius/íjf. Oláb János) – Cattle Egrets

128-129. Apácalúd (*Branta leucopsis*), Fertőújlak, 1999. október 16. (Hadarics Tibor) – Barnacle Goose

130-131. Vörösnyakú ludak (*Branta ruficollis*), Szabadszállás, Zab-szék, 1999. október 30. (Kókay Szabolcs) – Red-breasted Geese

tónál és a Szegedi-Fertőnél 1 imm. (1-2y); 10.02-án* Szolnok közelében 1 pd-t észleltek.

Halászsas (*Pandion haliaetus*): 08.01-jén a Kis-Balaton II. ütemén (Zimány) 1 (Balázs P.); 08.03–13. között négy alkalommal ugyanott 1 ad. + 1 imm. (Lelkes A.); 08.05-én a hansági Fehér-tónál 1 (Mogyorósi S. és tsai); 08.14-én a Szegedi-Fertőnél 2 ad. (Nagy T.); 08.15-én a Körömszpusztai-víztárolónál 1 (Demeter L.); 08.16-án a szegedi Fehér-tónál 1 (Ampovics Zs. – Domján A.), a tiszasülyi Homori-halastónál 1 tojó vagy juv. (Fekete S. – Szél L.); Visegrád a Duna felett 1 (Békefi A. – Moór Gy.); 08.17-én a hortobágyi Zám-pusztán 1 (Kovács G.), a szegedi Fehér-tónál 2 (Ampovics Zs.); 08.18-án a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 imm. (Csonka P. és tsai); 08.19-én a hortobágyi Fényesi-halastónál 1 (Ecsedi Z. – Oláh J.); 08.20-án a Szegedi-Fertőnél 3 (Kókai K. – Keresztes G.); 08.21-én ugyanott 1 (Nagy T. és tsai); 08.22-én a Kis-Balaton II. ütemén (Zimány) 1 ad. + 1 imm. (Lelkes A.), a szegedi Fehér-tónál 1 (Tokody B. – Ampovics Zs.), a Szegedi-Fertőnél 2 ad. (Nagy T. és tsai), Vámosújfalú határában (Alsó-erdő) 1 (Petrovics Z.); 08.24-én a Csökmői-halastónál (Szabó I. – Weszelinóv O.) és a sárkeresztúri Sárkány-tónál (Oláh S. – Szalai K.) 1-1; 08.26-án a Hortobágyi-halastónál (Gál A.) és a Gelsekarát melletti Moby Dick-horgásztónál (Ciconia Klub) 1-1; 08.28-án a Körömszpusztai-víztárolónál (Zalai T. és tsai) és a Nórapi-halastónál (Hencz P. – Varga F.) 1-1, a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 1 tojó (Ciconia Klub); 08.29-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál (Csonka P. és tsai), a fülöpszállási Kelemen-széken (Kókai B.) és a Körömszpusztai-víztárolónál (Vasas A. és tsai) 1-1; 08.30-án (Lendvai Cs.) és 09.01-jén (Szemadám Gy.) a Dinnyési-Fertőnél 1-1; 09.02-án a Kunszentmárton melletti halastavaknál 1 imm. (Bod P.); 09.03-án a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 (Lendvai Cs.); 09.04–05-én a Kis-Balaton II. ütemén (Zimány) 1 ad. + 1 imm. (Lelkes A.); 09.05-én a tömörkényi Csaj-tónál (Schmidt A. és tsai), a hortobágyi Fényesi-halastónál (Kovács G.), a Polgári-halastónál (Simay A. és tsai), a naszályi Ferencmajori-halastavaknál (Csonka P. – Kovács K.) és a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál (Ciconia Klub) 1-1; 09.07-én a Csökmői-halastónál (Szabó I. és tsai) és a Miklósfai-halastavaknál (Ciconia Klub) 1-1; 09.08-án a Szegedi-Fertőn 2 (Domján A.); 09.09–10-én a Körömszpusztai-víztárolónál 1 ad. (Futó R. – Weszelinóv O.; Ecsedi Z. – Oláh J.); 09.10-én a hortobágyi Fényesi-halastónál 1 (Szél L. és tsai); 09.11-én a Szegedi-Fertőnél 3 (Kókai K.), a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 (Seprényi A. és tsai), a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 1 tojó (Ciconia Klub); 09.12-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál (Csonka P. és tsai) és a karcagi Kecskerpusztán (Pabar Z. – Monoki Á.) 1-1; 09.13-án a Körömszpusztai-víztárolónál 1 ad. (Weszelinóv O.), a Szegedi-Fertőnél 1 (Nagy T. és tsai); 09.14-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál (Ciconia Klub) és a Szarvas melletti Iskolaföldi-halastónál (Ampovics Zs.) 1-1; 09.16-án a Kis-Balaton II. ütemén (Zimány) 1 ad. + 1 imm. (Lelkes A.), Diszelnél 1 (Szemadám Gy.); 09.16–17-én a Körömszpusztai-víztárolónál 1 (Vasas A.; Zalai T.); 09.17-én a Szegedi-Fertőnél 1 (Domján A.); 09.18-án Balaton-

hidvégnél a Kis-Balatonon (Németh L.) és a geszti Begécsi-víztárolónál (Zalai T. és tsai) 1-1, a Szegedi-Fertőnél 3 (Mészáros Cs. – Kókai K.); 09.20-án a geszti Begécsi-víztárolónál 1 (Vasas A.); 09.22-én Balatonhidvégnél a Kis-Balatonon 1 + 1 juv., (Ciconia Klub), a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 (Csonka P.); 09.22–23-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 1 (Ciconia Klub); 09.23-án Magyarhomorog határában (Mogyoróspusztai) (Weszelinóv O.) és Szegi mellett (Bodrog-part) (Petrovics Z. – Szegedi Zs.) 1-1; 09.24-én a kisújszállási Csivag-halastónál (Pabar Z. és tsai) és a nagyhegyesi Elepi-halastónál (Konyhás S.) 1-1; 09.25-én a Bodrogzugban Tokajnál 1 (Berényi Zs.); 09.26-án a hortobágyi Akadémiai-halastónál 1 ad. hím (Koczka A.), a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 imm. (Csonka P. és tsai); 09.27-én a szegedi Fehér-tónál (Domján A.) és a Körömszpusztai-víztárolónál (Demeter L.) 1-1; 09.29-én a hortobágyi Vajdalahosi-erdőnél 1 (Varga L. és tsai); 09.30-án a Körömszpusztai-víztárolónál 1 ad. (Weszelinóv O.); 10.01-jén Mezősas határában (Töviskes) 2 (Demeter L. és tsai); 10.05-én a Polgári-halastónál 1 (Szilágyi A.); 10.07-én Hegyeshalomnál 1 (Haraszthy L.); 10.08-án Balatonhidvégnél a Kis-Balatonon 1 (Németh L.); 10.09-én az Eggerszalóki-víztárolónál 1 (Lázár V.), a Sajószentpéter melletti Új-tónál 1 (Török Z.); 10.16-án Esztergomnál a Duna felett 1 ad. (Pest Környéki Madarász Kör); 10.28-án Tiszadob közelében (Sipos R. – Piller E.) és a fertőújlaki Borsodi-dűlő felett (Hadarics T.) 1-1 pd-t figyeltek meg.

Kék vércse (*Falco vespertinus*): 09.20-án a Hortobágyon kb. 100 (laza csapat) (Szemadám Gy.); 09.23-án Hevesvezekény határában (Borjú-járás) 290-300 (Ambrus B.); 09.24-én az ugyancsak Hevesvezekény melletti Makkai-gyepen 1 juv. (Ambrus B.); 09.30-án Váncsod határában 1 ad. tojó (Weszelinóv O.); 10.06-án Balmazújváros mellett 2 juv. (Nagy T. és tsai); 10.19-én Makó-Rákos közelében 1 ad. hím pd került szem elé (Mészáros Cs.).

Kis sólyom (*Falco columbarius*): 09.14-én Besenőtelek határában (Tepély-pusztai) 1 (Demeter L. és tsai); 09.19-én Kömlő közelében (szövetkezeti földek) 1 tojó (Ambrus B.); 09.29-én a Hortobágyon (Szandalik) 1 (Tar J.); 10.02-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A. – Mogyorósi S.); 10.05-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 tojó (Konyhás S.); 10.09-én Erdőbénye mellett (Kondás-kút) 1 (Petrovics Z.); 10.13-án a Csökmő melletti Nagy-réten és a darvasi Gógán-legelén 1-1 (Demeter L.); 10.14-én a Püspökszilágy melletti Szóri-völgyben 1 (Rottenhoffer I.); 10.16-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 tojó (Pellinger A. és tsai); 10.17-én a szegedi Fehértavon 1 juv. vagy tojó (Fodor A. és tsai); 10.18-án Nagyván közelében 1 tojó (Oláh J. és tsai); 10.19-én a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 1 juv. (Mészáros Cs.); 10.21-én a Nagyváni-pusztán 1 hím + 1 tojó (Konyhás S.); 10.22-én a hortobágyi Cserepes-pusztán 1 tojó (Konyhás S.); 10.23-án Budapesten (Cinkota) 1 (MME Budapesti Helyi Csoport), a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 tojó (Konyhás S.); 10.27-én a hortobágyi Cserepes-pusztán 1 (Végvári Zs.); 10.28-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Hadarics T.), a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 tojó (Konyhás S.), a Bihar-

ugrai-halastavaknál 1 tojó (Oláh J. – Zalai T.); 10.29-én a nádudvari Borzason 1 (Végyvári Zs.); 10.31-én a fertőújlaki 1 (Hadarics T.), a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 tojó (Konyhás S.), a szabadkígyósi Nagy-gyöpön 1 pd-t figyeltek meg (Forgách B.).

Kabasólyom (*Falco subbuteo*): Két igen késői adatot kaptunk: 10.23. szegedi repülőtéren 1 ad. (Domján A.); 10.29. Hortobágy, Ohati-halastó 1 (Weszelinov O.).

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): 08.02-án Zalaszentmihályon 1 imm. (Németh L.); 08.03-án (Hadarics T.) és 08.06-án (Pellinger A.) a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 juv.; 08.07-én a Dinnyési-Fertőn 1 juv. (Fekete L. – Szél L.); 08.15-én a Kis-Balaton II. ütemén (Ingó) 1 imm. (Lelkes A.); 08.15-én a tatai Öreg-tónál 1 (Musicz L.); 08.20-án a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 1 ad. (Nagy T. – Törő K.); 08.31-én (Pellinger A. – Laczik D.) és 09.02-03-án (Mogyorósi S.; Szimuly Gy. és tsai) a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 ad.; 09.05-én a szegedi Fehér-tónál 1 ad. hím (Nagy T. – Barkóczi Cs.); 09.06-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Szimuly Gy.); 09.08-án ugyanott 1 ad. (Szimuly Gy. – Pellinger A.); 09.11-én ugyanott 2 (Pellinger A.); 09.12-én Kaposváron (Németh M. és tsai) és a fertőújlaki Borsodi-dűlőben (Hadarics T. és tsai) 1-1; 09.14-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 ad. (Oláh J. – Tar J.); 09.15-én ugyanott 1 juv. (Végyvári Zs.), a csanYTELEKI SÍRÓHEGYI-halastavaknál 1 ad. (Domján A.); 09.16-17-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 juv. (Mogyorósi S. és tsai; Hadarics T. és tsai); 09.18-án a szabadszállási Zab-széken 1 juv. (Pigniczki Cs.); 09.19-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 ad. (Neuwirth N.); 09.21-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 (Oláh J. – Tar J.); 09.23-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 1 (Ciconia Klub); 09.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben (Váci M.) és a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál (Pabar Z. – Harangi M.) 1-1, Fonyódligetnél 1 juv. (Ciconia Klub), a Nyíregyháza melletti Szelkő-tónál 1 ad. (Privigeyi Cs.); 09.26-án a Virágoskúti-halastónál 1 imm. (Emri T. – Zöld B.); 09.27-28-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 ad. (Pellinger A. – Laczik D.; Riezing N.); 09.30-án a szegedi Fehér-tónál 1 ad. hím (Nagy T.); 10.01-jén Kardoskúton 1 ad., a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 1 juv. (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 10.02-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben (Pellinger A. és tsai), a hortobágyi Ohati-halastónál (Tar J.) és a Zalaegerszeg melletti Alsó-erdőnél (Györe P. – Sáfrány J.) 1-1, a szegedi Fehér-tónál 1 juv. tojó (MME Csongrád Megyei Helyi Csoport); 10.03-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 ad. + 1 juv. (Hadarics T.), a Hortobágyi-halastónál 1 imm. (Katona I. – Bokor H.); 10.04-én a hortobágyi Zám-pusztán 1 (Végyvári Zs.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Pellinger A.); 10.06-án a hortobágyi Csécsi-halastónál 1 tojó (Konyhás S.), a Polgár melletti Bivalyhalmi-halastónál 1 juv. (Tar J.), Fertőújlakon 1 ad. (Riezing N.); 10.08-án a fülöpszállási Kelemen-széknél (Pigniczki Cs.) és a naszályi Ferencmájori-halastavaknál (Riezing N.) 1-1 juv.; 10.09-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 juv. (Oláh J. és tsai), a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 ad. + 1 juv. (Szimuly Gy.); 10.10-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 ad. hím (Nagy T. és tsai), a fülöpszállási

Kelemen-széknél 3 (Kővári I. és tsai), a dunatetőtleni Böddi-széknél 1 ad. (Schmidt A. és tsai), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Hadarics T.), a szintén fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 ad. (Szimuly Gy.); 10.11-én a szegedi Fehér-tónál 1 juv. (Mészáros Cs.); 10.11-16-ig a geszti Begécsi-vízátrolónál 1 juv. (Vasas A.); 10.12-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 juv. (Nagy T. és tsai), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Pellinger A. – Riezing N.); 10.13-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 (Szilágyi A.); 10.14-én a Polgár melletti Bivalyhalmi-halastónál 1 juv. (Nagy T. és tsai); 10.15-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 ad. (Varga L.); 10.15-16-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Pellinger A. és tsai); 10.17-én a Virágoskúti-halastónál 1 ad. tojó (Szondi L.), a Fertő Hidegség határában lévő egyik belső tavánál (Hidegségi-tó) 1 (Mogyorósi S. – Soproni J.), Monoron 1 juv. (Fekete G. – Fekete S.); 10.19-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.), Budapest (Kelenföld) 1 (Kövér Z.); 10.21-én Szeged határában (Kamara-töltés) 1 ad. (Domján A.); 10.21-22-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Hadarics T.; Pellinger A. és tsai); 10.23-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 (Varga L. – Harangi M.), a Hortobágyi-halastónál 1 imm. (Katona I. – Bokor H.), a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 juv. tojó (Konyhás S.), Fonyódligetén 1 juv. (Ciconia Klub); 10.24-én egy Badacsonytördemic melletti kőbányában 1 ad. (Legányi M. – Vasuta G.); 10.25-én a Bogács melletti vízátrolónál 1 (Sipos R. – Szabó A.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 juv. (Pellinger A. – Goda I.); 10.26-án a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 juv. tojó (Konyhás S.); 10.27-én Fertőújlakon 1 ad. (Riezing N.); 10.28-án Biharugrán 1 (Oláh J. – Zalai T.); 10.28-29-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Hadarics T.; Pellinger A.); 10.29-én a nádudvari Borzason 2 (Végyvári Zs.); 10.30-án Budakalász közelében (Pomázi-sík) 1 (Jolsvai G. és tsai), a kardoskúti Fehér-tónál 1 ad. tojó (Fodor A. – Szűcs Cs.); 10.31-én Boncodföldén (Ciconia Klub) és a fertőújlaki Borsodi-dűlőben (Hadarics T.) 1-1 ad. pd-t figyeltek meg. Egy „északi típusú” subad. (2y) tojó (a madarat kezdetben tévesen hímnek határozták) vándorsólyom éjszakázott 10.11-től a szegedi Dómon, a madarat egész télen szinte minden nap meg lehet itt figyelni, októberi adatai a következők: 10.11-14. (Fodor A. és tsai; Domján A.), 10.18-22. (Bede Á.; Csathó A. I.; Kókai K.), 10.24. (Kókai K.), 10.26-27. (Bede Á.; Csathó A. I.), 10.29-31. (Csathó A. I.; Bede Á.; Kókai K.).

Csigaforgató (*Haematomus ostralegus*): 08.01-jén a Hortobágyi-halastavon 1 (Emri T. – Zöld B.); 08.04-én (Nagy T. és tsai) és 08.07-én (Mészáros Cs. – Sipirkó S.) a szegedi Fehér-tavon 1 juv.; 08.11-én a Hortobágyi-halastavon 1 (Zeke T.); 08.24-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Laczik D.); 08.28-09.01-ig a szegedi Fehér-tavon 1 ad. (Kókai K.; Domján A.; Nagy T.; Nagy T. és tsai); 08.29-09.12-ig a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Zöld B.; Végyvári Zs.; Oláh J. és tsai; Emri T. és tsai; Ecsedi Z. és tsai; Gál A.; Lendvai Cs. és tsai); 09.01-jén a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 (Végyvári Zs.); 09.02-án a Duna Pilismaróti-öblében 1 (Czirok G.); 09.03-án a nagyhegyesi Elepi-halastavon 4 (Szilágyi A.); 09.04-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Varga L. –

132. Pehelyrécék (*Somateria mollissima*), Fonyódliget, Balaton, 1999. október 2. (Farágó Imre Csaba) – Eiders

133. Fakó rétihéja (*Circus macrourus*), öreg hím, Hort, 1999. augusztus 28. (Zeke Tamás) – Adult male Pallid Harrier

134. Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*), adult, Kaba, 1999. augusztus 21. (Cursorius/íjf. Oláb János) – Adult White-tailed Plover

135. Sarki partfutó (*Calidris canutus*), Miklósfai-halastavak, 1999. szeptember 7. (Farágó Imre Csaba) – Knot

136. Sarki partfutó (*Calidris canutus*), fiatal, Fertőújlak, 1999. szeptember 15. (Hadarics Tibor) – Juvenile Knot

137. Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*), fiatal hím, Fertőújlak, 1999. október 11. (Hadarics Tibor) – Juvenile male Pectoral Sandpiper

138. Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*), fiatal tojó, Fertőújlak, 1999. október 11. (Hadarics Tibor) – Juvenile female Pectoral Sandpiper

139. Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*), fiatal, Balmazújváros, Magdolna-pusztá, 1999. október 13. (Tar Attila) – Juvenile Pectoral Sandpiper

140. Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*), fiatal, Balmazújváros, Magdolna-pusztá, 1999. október 13. (Szilágyi Attila) – Juvenile Pectoral Sandpiper

141. Sárjáró (*Limicola falcinellus*), Kaba, 1999. augusztus 19. (Cursorius/tfj. Oláb János) – Broad-billed Sandpiper

142. Cankópartfutó (*Tryngites subruficollis*), fiatal, Dunatétlen, Böddi-szék, 1999. október 2. (Cursorius/tfj. Oláb János) – Juvenile Buff-breasted Sandpiper

Hődör I.), a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. (Tokody B. – Domján A.); 09.05-én a Nagykanizsa melletti Miklósfai-halastavon 5 ad. + 15 juv. (Ciconia Klub); 09.06-án a nagyhegyesi Elepi-halastavon 4 (Tar J. – Varga L.); 09.08–10-ig az Elepi-halastavon 5 (Oláh J.; Lendvai Cs. és tsai; Végvári Zs.); 09.09-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Varga L. – Oláh J. P.); 09.10-én ugyanott 1 (Lendvai Cs. és tsai; Ecsedi Z. – Oláh J.; Varga L. – Borza L.); 09.11-én (Emri T. – Zöld B.) és 09.13-án (Végvári Zs.) a nagyhegyesi Elepi-halastavon 3, 09.18-án ugyanott 2 (Szilágyi A. és tsai); 10.16-án a szegedi Fehér-tavon 1 ad. pd-t észleltek (Domján A. és tsai).

Gólyatöcs (*Himantopus himantopus*): 08.04-én a dunatétleni Böddi-széken 115 pd-t számláltak (Lendvai Cs.).

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*): A balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 10.02-án 218 (Szilágyi A. és tsai); a szegedi Fehér-tavon 10.04-én 107 (Fodor A. – Szűcs Cs.), 10.10-én 185 (Domján A. – Tokody B.), 10.16-án 240 (Domján A. – Horváth Sz.), 10.23-án 700 pd-t számoltak (Kókai K.).

Ugartyúk (*Burbinus oedincemus*): őszi gyülekezése során a dunatétleni Bába-széken 09.02-án 29, 09.03-án 32 (Pigniczki Cs. – Ecsedi Z.), 09.09-én 29 (Pigniczki Cs.), 09.10-én 45 (Kotymán L. és tsai), 09.14-én 12 (Pigniczki Cs., Tögye J.), 09.18-án 17 (Pigniczki Cs. és tsai); a cserebökényi Veres Zoltán-pusztán 09.10-én 19 (Bod P.), 09.18-án 17 (Bede Á.), 09.30-án 27, 10.14-én 14 (Bod P.); Nagyiván közelében 10.13-án 28 pd-t számoltak (Kovács G.).

Parti lile (*Cbaradrius biaticula*): A nyár végi, őszi időszakban szinte állandóan meg lehetett figyelni kisebb csapatokat vizeink mentén (nagyobb számban szeptemberben), főleg az Alföld szikesein és halastavain. Mintegy 190 adat érkezett a fajról, ezért részletesen csak a tíznél nagyobb példányszámú megfigyeléseket közöljük (de a számítógépes adatbázis részére továbbra is kérünk minden adatot beküldeni): 08.12. Nagyhegyes, Elepi-halastó 15 (Végvári Zs.); 08.12–29. Naszály, Ferencmajori-halastavak max. 37 (Csonka P. és tsai); 08.23. Dunatétlen, Böddi-szék 13 (Pigniczki Cs.); 08.24. ugyanott 30 (Pigniczki Cs. és tsai), Nagyhegyes, Elepi-halastó 16 (Fekete S. és tsai); 08.25. Dunatétlen, Böddi-szék 39 (Pigniczki Cs. – Boros E.); 08.26. ugyanott 11 (Pigniczki Cs. – Pálinskás Cs.); 08.30. Szeged, Nagy-Fekete 11 (Domján A.); 09.03. Dunatétlen, Böddi-szék 12 (Pigniczki Cs. – Ecsedi Z.); 09.03. Naszály, Ferencmajori-halastavak kb. 50 (Lendvai Cs.); 09.05. ugyanott 89 (Csonka P. és tsai); 09.06. ugyanott 22 (Lendvai Cs.); 09.07. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 15 (Oláh J. – Tar J.); 09.07. Szeged, Fehér-tó 10 (Domján A.); 09.08. Hortobágy, Fényesi-halastó 10 (Oláh J.); 09.09. Geszt, Begécsi-víztároló 21 (Vasas A. és tsai); 09.10. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 27 (Varga L. – Borza L.); 09.10. Geszt, Begécsi-víztároló 20 (Szilágyi A. és tsai), Hortobágy, Fényesi-halastó 16 (Lendvai Cs. és tsai); 09.11. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó min. 60 (Emri T. – Zöld B.), Hortobágy, Fényesi-halastó 15 (Zöld B. –

Emri T.), Szeged, Nagy-Fekete 14 (Kókai K.); 09.12. Naszály, Ferencmajori-halastavak 36 (Csonka P.); 09.14. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 83 (Oláh J. – Tar J.); 09.15. ugyanott 60 (Végvári Zs.); 09.16. ugyanott 40 (Végvári Zs.); 09.18. ugyanott 20 (Végvári Zs.), Nagyhegyes, Elepi-halastó 15 (Szilágyi A. és tsai), Dunatétlen, Böddi-szék 13 (Pigniczki Cs. és tsai), Szeged, Fehér-tó és Nagy-Fekete 12-12 (Mészáros Cs. – Kókai K.); 09.19. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 71 (Varga L. – Végvári Zs.), Geszt, Begécsi-víztároló 14 (Zalai T. és tsai), Kisújszállás, Csigav-halastó 10 (Pabar Z. – Barta S.); 09.20. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 103 (Varga L. – Szilágyi A.), Hortobágy, Fényesi-halastó 10 (Szemadám Gy.); 09.21. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 113 (Oláh J. – Tar J.); 09.22. ugyanott 45 (Végvári Zs.); 09.22. Naszály, Ferencmajori-halastavak 25 (Csonka P.); 09.23. Geszt, Begécsi-víztároló 21 (Vasas A.), Szeged, Fehér-tó 24 (Domján A. – Halász N.); 09.24. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 30 (Végvári Zs.), Kisújszállás, Csigav-halastó 20-25 (Pabar Z. és tsai); 09.25. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 40 (Végvári Zs.); 09.26. ugyanott 80 (Emri T. – Zöld B.), Hortobágy, Fényesi-halastó 25 (Végvári Zs.); 09.27. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 12 (Oláh J. – Tar J.), Körmösdpusztai-víztároló 14 (Demeter L.), Szeged, Fehér-tó 31 (Domján A.); 09.28. Hortobágy, Fényesi-halastó 20 (Zöld B.), Kisújszállás, Csigav-halastó 45 (Zalai T. és tsai); 09.29. Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak 10 (Ciconia Klub), Kisújszállás, Csigav-halastó 25 (Szilágyi A. és tsai); 09.30. Kisújszállás, Csigav-halastó 24 (Pabar Z. – Barta S.); 10.01. Szeged, Fehér-tó 11 (Domján A. és tsai); 10.01–02. Kisújszállás, Csigav-halastó 20-25 (Pabar Z. és tsai); 10.03. Dunatétlen, Böddi-szék 10 (Pigniczki Cs. és tsai), Polgár, Bivalyhalmi-halastó 15 (Zeke T. és tsai); 10.04. Szeged, Fehér-tó 20 (Fodor A. – Szűcs Cs.); 10.08. ugyanott 14 pd (Domján A. és tsai).

Széki lile (*Charadrius alexandrinus*): Meglehetősen későn, 10.26-án láttak 2 pd-t a Fertőújlak melletti Borsodi-dűlőben (Hadarics T.).

Havasi lile (*Cbaradrius morinellus*): A Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalfháza-pusztán 08.13-án 1 (Végvári Zs.), 08.15-én 2 ad. (Konyhás S.); a szomszédos nádudvari Szelencés-pusztán 08.19-én 2 nászruhás ad. (Gál A.), 08.23-án 2 nászruhás + 4 vedlő ad. (Zeke T.), 08.27-én 7 (Végvári Zs.); Angyalfháza-pusztán 09.01-jén 31 (Végvári Zs.); a Nagyiváni-pusztán 09.01-jén 5, 09.04-én 7 (Kovács G.); a Szelencés-pusztán 09.05-én 16 (Ecsedi Z. – Oláh J.); Angyalfháza-pusztán 09.06-án 19 (Végvári Zs.), 09.07-én 27 (Konyhás S.; Végvári Zs.), 09.08–09-én 25, 09.13–14-én 20 (Végvári Zs.); a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 09.15-én 1 (Végvári Zs.); Angyalfháza-pusztán 09.18-án 5 (Végvári Zs.), 09.24-én 11 ad. + 16 juv. (Konyhás S.); a Szelencés-pusztán 09.24-én 25 (Emri T. és tsai), 09.25-én 17 (Zöld B. – Dani K.); Angyalfháza-pusztán 09.29-én 15 (Végvári Zs.); a Kunmadarasi-pusztán 09.30-án 3 (Kovács G.); Angyalfháza-pusztán 10.05-én 8 ad. + 6 juv. (Konyhás S.), 10.08-án 13 (Végvári Zs.); a Szelencés-pusztán 10.09-én 4 ad. + 5 juv. (Oláh J. és tsai); Angyalfháza-pusztán 10.12-én 12, 10.19-én 9 pd-t

számláltak (Végvári Zs.).

Amerikai pettyeslile (*Pluvialis dominica*): 10.05-én* a hortobágyi Gyökérkúti-halastónál 1; 10.29-én* a naszályi Ferencmajori-halastavakon 2 juv. pd került szem elé.

Aranylile (*Pluvialis apricaria*): A fertőújlaki Borsodidűlőben 10.12-én és 10.14-én 33, 10.24-én 70, 10.28-án 20, 10.29-én 22 pd-t számláltak (Pellinger A.).

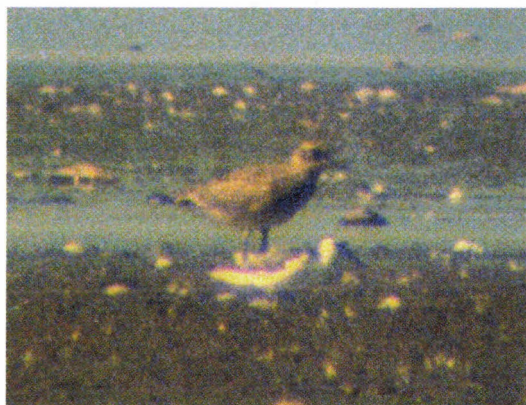
Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*): Az Akasztó melletti halastavakon 08.03–04-én*, 08.17-én*, 08.19-én* és 08.22-én* 1 ad. pd-t láttak. Ugyancsak 1 ad. madarat figyeltek meg 08.20–21-én* a kabai cukorgyár ülepítőin.

Sarki partfutó (*Calidris canutus*): A Kis-Balaton II. ütemén 08.12-én 2 vedlő ad. (Ciconia Klub); a dunatétleni Böddi-széken 08.24-én 2 juv. (Pigniczki Cs. – Pálkás Cs.); a nagyhegyesi Elepi-halastavon 08.24-én (Oláh J.; Lendvai Cs. és tsai) és 08.27-én (Végvári Zs.) 1 juv.; a Kőrmösdpusztai-víztárolón 08.27–28-án 1 juv. (Weszelinov O. és tsai; Demeter L.); a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 08.28-án és 08.31-én 1 juv. pd-t figyeltek meg (Ciconia Klub). 09.01-jén a szegedi Fehér-tavon 2 (Nagy T. és tsai); 09.02–06-ig a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 juv. (Oláh J.; Seprényi A. és tsai; Zalai T.); 09.03-án a dunatétleni Böddi-széken 1 (Pigniczki Cs. – Ecsedi Z.), a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 2 juv. (Ciconia Klub); 09.04-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 juv. (Varga L. – Hódör I.); 09.05-én a Miklósfai-halastavakon 3 juv. (Ciconia Klub), a szegedi Fehér-tavon 1 vedlő ad. + 4 juv. (Nagy T. – Barkóczy Cs.); 09.06-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 (Lendvai Cs.), a szegedi Fehér-tavon 2 juv. (Mészáros Cs.); 09.07-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 3 juv. (Ciconia Klub), a szegedi Fehér-tavon 1 ad. + 1 juv. (Domján A.); 09.08-án a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 juv. (Oláh J.); 09.10-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Varga L. – Borza L.), a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 juv. (Szel L.; Lendvai Cs. – Ugrai Z.); 09.11-én a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 (Zöld B. – Emri T.), Szeged határában (Nagy-Fekete) 1 juv. (Kókai K.); 09.11–12-én a szegedi Fehér-tavon 2 juv. (Kókai K.); 09.12-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 (Csonka P. és tsai); 09.13-án a szegedi Fehér-tavon és a mellette elterülő szántón (Nagy-Fekete) 1-1 juv. (Nagy T. és tsai), a fertőújlaki Nyéki-szálláson 2 juv. (Pellinger A. – Laczik D.); 09.14–16-ig a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 juv. (Oláh J. – Tar J.; Végvári Zs.); 09.15-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 2 juv. (Pellinger A. – Hadarics T.); 09.16-án ugyanott 1 juv. (Mogyorósi S.); 09.17–20-ig ugyanott 2 juv. (Hadarics T. és tsai; Pellinger A. és tsai); 09.18-án a szegedi Fehér-tavon 2 juv. (Mészáros Cs. és tsai), a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Kovács G. – Sós E.); 09.19-én a Virágoskúti-halastavon 3 juv. (Varga L. – Végvári Zs.); 09.20-án a Balmazújváros melletti Daru-karintó-pusztán 2 (Végvári Zs.); 09.22-én Fertőújlakon 1 juv. (Riezing N.), a naszályi Ferencmajori-halastavakon 2 juv. (Csonka P.); 09.29-én Fertőújlakon 1 ad. + 1 juv. pd-t észleltek (Riezing N.).

Fenyérfutó (*Calidris alba*): 08.12-én a Kis-Balaton II. ütemén 1 vedlő ad. pd-t láttak (Ciconia Klub). 09.03-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 2 juv. (Ciconia Klub); 09.04-én a szegedi Fehér-tavon 1 juv. (Nagy T. – Törő K.); 09.05-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 téli tollzatú ad. (Csonka P. – Kovács K.), a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 2 juv. (Ciconia Klub), a szegedi Fehér-tavon 3 juv. (Nagy T. és tsai); 09.07-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 juv. (Oláh J. – Tar J.), a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 juv. (Oláh J.), a tömörkényi Csaj-tavon 2 juv. (Bede Á.), a szegedi Fehér-tavon 3 juv. (Domján A.); 09.08-án a hortobágyi Fényesi-halastavon 2 juv. (Oláh J.); 09.09-én a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 juv. (Szel L. és tsai), a geszti Begécsi-víztárolón 3 juv. (Vasas A. és tsai); 09.10-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 9 (Varga L. – Borza L.), a geszti Begécsi-víztárolón 4 juv. (Ecsedi Z. – Oláh J.), a dunatétleni Böddi-széken 4 (Boros E. és tsai); 09.10–11-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 5 juv. (Lendvai Cs. és tsai; Emri T. – Zöld B.), a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 juv. (Végvári Zs.; Zöld B. – Emri T.); 09.11-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 juv. (Emri T. és tsai), a kabai cukorgyár ülepítőin 1 juv. (Emri T. – Zöld B.), a Szarvas melletti Horváthpusztai-halastónál 2 juv. (Oláh J.), Szeged határában (Nagy-Fekete) 1 imm. (Kókai K.); 09.11–12-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 2 (Csonka P. és tsai); 09.12-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 3 (Végvári Zs.), a Kaba melletti Dögös-tónál 3 juv. (Ványi R. – Demeter L.), a tömörkényi Csaj-tavon 1 (Magyar G. – Sós E.); 09.13-án a szegedi Fehér-tavon 1 juv. (Nagy T. és tsai), a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 (Végvári Zs.); 09.14-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 5 juv. (Oláh J. – Tar J.), a tömörkényi Csaj-tavon 1 juv. (Nagy T. és tsai); 09.15-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Végvári Zs.); 09.16-án a hortobágyi Fényesi-halastavon 3 (Végvári Zs.); 09.17-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon (Riezing N.) és a Fábiansbestyén melletti szikkasztókon (Bod P.) 1-1; 09.18-án a dunatétleni Böddi-széken 1 juv. (Pigniczki Cs. és tsai), a hortobágyi Fényesi-halastavon 9 juv. (Zöld B.), a nagyhegyesi Elepi-halastavon 2 juv. (Szilágyi A. és tsai), a szegedi Fehér-tavon 9 juv. (Nagy T. és tsai); 09.19-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 11 (Varga L. – Végvári Zs.); 09.20-án hortobágyi Fényesi-halastavon 4-5 (Szemadám Gy.), a Virágoskúti-halastavon 9 (Varga L. – Szilágyi A.); 09.21-én a Virágoskúti-halastavon 13 juv. (Oláh J. – Tar J.); 09.22-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon (Csonka P.) 1 juv., a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Végvári Zs.), a geszti Begécsi-víztárolón 8 (Vasas A.); 09.22–23-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 juv. (Ciconia Klub); 09.23-án a hortobágyi Fényesi-halastavon 4 juv. (Kovács G.), a szegedi Fehér-tavon 6 juv. (Domján A.); 09.24-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 juv. (Csonka P. és tsai), a kisújszállási Csigv-halastavon 1 (Pabar Z. és tsai); 09.25-én a dunatétleni Böddi-széken 5 juv. vagy téli tollzatú (Schmidt A. – Magyar G.); 09.25–26-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 6 juv. (Varga L. – Harangi M.; Emri T. – Zöld B.); 09.26-án a dunatétleni Böddi-széken 4 juv. (Kókai B. és tsai); 09.27-én a szegedi Fehér-tavon 5 juv. (Domján A.), a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon

143. Kis goda (*Limosa lapponica*), imm., Balmazújváros, Virágoskúti-halastó, 1999. szeptember 11. (Zeke Tamás) – Immature Bar-tailed Godwit

144. Laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*), imm. (imm. ezüstlilével), Balmazújváros, Virágoskúti-halastó, 1999. szeptember 11. (Zeke Tamás) – Immature Grey Phalarope

145. Fiatal kőforgató (*Arenaria interpres*), Balmazújváros, Magdolna-pusztá, 1999. szeptember 9. (Szilágyi Attila) – Juvenile Turnstone

146. Fiatal kőforgatók (*Arenaria interpres*), Balmazújváros, Magdolna-pusztá, 1999. szeptember 9. (Cursorius/ ifj. Oláb János) – Juvenile Turnstones

147. Fiatal szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*), Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak, 1999. szeptember 23. (Faragó Imre Csaba) – Juvenile Pomarine Skua

148. Fiatal szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*), Polgár, Bivalyhalmi-halastó, 1999. szeptember 29. (Cursorius/ ifj. Oláb János) – Juvenile Pomarine Skua

5 (Oláh J. – Tar J.; Szilágyi A.); 09.30–10.02-ig a szegedi Fehér-tavon 1 juv. pd-t figyeltek meg (Nagy T. – Domján A.; Barkóczy Cs. és tsai). A naszályi Ferencmajori-halastavon 10.01-jén 3 (Riezing N.); a szarvasi Horváthpusztai-halastavon 10.02-án 1 juv. (Oláh J.); a Polgár melletti Bivalyhalmi-halastavon 10.02-án 1 (Tar J.); a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 10.03-án 1 (Szondi L.); a hortobágyi Fényesi-halastavon 10.03-án (Schmidt A. és tsai), 10.13-án (Nagy T. és tsai) és 10.15-én (Weszelinov O.) 1-1 juv.; a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 10.17-én 1 juv. (Ciconia Klub); a naszályi Ferencmajori-halastavon 10.30-án 1 pd-t észleltek (Riezing N.).

Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*): 09.13–14-én* Hevesvezekény határában (Rakottyas) 1 juv.; 09.28–29-én* és 10.01-jén* a Kisújszállás melletti Csivag-halastavon 1 juv. pd-t láttak. A Fertőújlak melletti Nyéki-szálláson 10.09-én* 1 ad. + 2 juv. pd-t figyeltek meg, a 2 juv. madár (hím és tojó) még 10.10-én* is a területen volt, este sikerült őket megfogni és meggyűrűzni, s másnap (10.11-én) lettek szabadon engedve, valószínűleg ezen pd-ok egyikét látták 10.12-én* a szomszédos Borsodi-dűlőben is; a Borsodi-dűlőben 10.16-án*, 10.22-én*, 10.24-én* és 10.27-én* 1 élénk színezetű juv. madarat láttak, amelyen nem volt gyűrű, tehát nem azonos a korábban a területen tartózkodó madarakkal; 10.25–26-án* ugyancsak a Borsodi-dűlőben egy másik gyűrűtlen juv. pd-t is láttak, amely fakóbb színeivel jelentősen eltért az ezekben a napokban ugyanitt megfigyelt juv. madártól. A Balmazújváros melletti Magdolnában 10.13–15-ig* tartózkodott 1 juv. madár; a Tiszanána melletti Legelő-dűlőben pedig 10.16-án* és 10.26-án* észleltek 1-1 juv. pd-t.

Sárfaró (*Limicola falcinellus*): 08.13-án a kabai cukorgyár ülepítőin 1 juv. (Oláh J.); 08.17-én ugyanott 2 ad. (Zeke T.); 08.19-én ugyanott 1 juv. (Oláh J. és tsai); 08.20-án a Kőrmösdpusztai-víztárolón 1 juv. (Zalai T.); 08.22-én a kabai szennyvízülepítőkön 2 (Magyar G. – Sós E.), a nádudvari Szelencés-pusztán 1 (Kovács G.); 08.24-én a Kőrmösdpusztai-víztárolónál 1 (Vasas A. és tsai); 08.25-én a dunatétlen Böddi-széken 2 juv. (Pigniczki Cs. – Bíró Cs.); 08.26-án ugyanott 1 juv. (Pigniczki Cs. – Pálkás Cs.); 08.29-én a Karcag melletti Ecse-zugban 2 (Kovács G.); 09.01-jén Szeged mellett (Nagy-Fekete) 1 juv. (Ecsedi Z. és tsai); 09.02–05-ig a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 juv. (Oláh J. és tsai; Tar A. és tsai; Végvári Zs.); 09.03–05-ig a szegedi Fehér-tó melletti egyik szántóföldön (Nagy-Fekete) 1 juv. (Domján A. – Tokody B.; Nagy T. – Barkóczy Cs.); 09.04-én a karcagi Ecse-zugban 1 (Kovács G.); 09.05–06-án a naszályi Ferencmajori-halastavon 1 juv. (Csonka P. – Kovács K.; Lendvai Cs.); 10.02-án a szegedi Fehér-tavon 1 juv. pd-t észleltek (Mészáros Cs.).

Cankópartfutó (*Tryngites subruficollis*): 10.02–03-án* 1 juv. pd-t figyeltek meg a Dunatétlen határában lévő Böddi-széken.

Kis sárszalmonka (*Lymnocyrtes minimus*): A Nórapihalastónál 08.28-án 2 (Hencz P. – Varga F.); a balmazújvárosi Magdolnában 08.31-én (Varga L. – Oláh J. P.) és

09.09-én (Szél L. és tsai) 1-1; a szegedi Fehér-tavon 09.27-én 1 (Domján A.); a Balmazújváros melletti Magdolnapusztán 10.14-én 5 (Szilágyi A.), 10.15-én 3 (Oláh J. – Szilágyi A.), 10.17-én 1 (Végvári Zs.), 10.19-én 2 (Szilágyi A. – Oláh J. P.); a Geleji-víztárolónál 10.30-án 3 pd került szem elé (Sipos R. – Szabó A.).

Nagy sárszalmonka (*Gallinago media*): A hortobágyi Kunkápolnási-mocsárban 09.19-én 1 (Kovács G.); a Tiszacsege melletti Dinnyés-lapason 09.22–23-án 3 (Tar J.; Oláh J. – Tar J.), 09.24-én 1 (Oláh J. – Tar J.); a balmazújvárosi Magdolnában 10.15-én 1 pd került szem elé (Oláh J. – Szilágyi A.).

Erdei szalmonka (*Scolopax rusticola*): 09.23-án a Zempléni-hegységben (Nagy-oldal-tető) 1 (Gál A.); 10.01-jén a Sima melletti Aranyosi-völgyben 1 (Petrovics Z.); 10.13-án a balmazújvárosi Darassa-pusztán 1 (Tar J.); 10.24-én a badacsonyi bazaltoszlopoknál 1 (Legányi M. – Vasuta G.); 10.26-án a debreceni Paci-erdőben 2 (Gál A.); 10.30-án Kemence határában (Csarna-patak völgye) 1 (Selmeczi Kovács Á. – Zakar V.); 10.31-én Vámospercsen (Bocskai-kert) 3 pd-t láttak (Gál A.).

Kis goda (*Limosa lapponica*): A Fertőújlak melletti Nyéki-szálláson 09.01–02-án (Pellinger A. – Laczik D.; Mogyorósi S.) és 09.05–08-ig (Szimuly Gy. – Pellinger A.) 1 juv. vagy tojó; a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 09.10–11-én (Ecsedi Z. – Oláh J.; Gál A. és tsai), 09.14–16-ig (Oláh J. – Tar J.; Végvári Zs.), 09.18–20-ig (Végvári Zs.; Varga L. – Szilágyi A.), 09.22-én (Végvári Zs.), 09.25-én (Szondi L.; Pabar Z. és tsai), 09.27-én (Oláh J. – Tar J.; Szilágyi A.) és 10.03-án 1-1 juv.; a geszti Begécsi-víztárolón 09.10-én (Ecsedi Z. és tsai) és 09.18–20-ig (Vasas A. és tsai) 1-1 juv.; a naszályi Ferencmajori-halastavon 09.12-én 1 juv. (Csonka P. és tsai); a kisújszállási Csivag-halastavon 09.24-én (Pabar Z. és tsai), 09.28-án (Zalai T. és tsai) és 10.02-án (Pabar Z. és tsai) 1-1; a nagyhegyesi Elepi-halastavon 10.01-jén 1 (Szilágyi A.); a Karcagi-pusztán 10.04-én 1 (Emri T.); a Kisújszállás melletti Kenderesszigeti-halastavon 10.09-én 2 (Pabar Z. – Hajdú A.); a hortobágyi Derzsi-halastavon 10.13-án 1 pd került szem elé (Emri T.).

Kis póling (*Numenius phaeopus*): 08.01-jén a fábiánsebestyéni Külső-pusztán 8 (Bede Á. – Őze P.); 08.03-án a Hortobágyi-halastavon 1 (Végvári Zs.); 08.09-én a fertőrákosi üdülőtelepenél 1 (Mogyorósi S.); 08.09-én a fülöp-szállási Kelemen-széken 2 (Pigniczki Cs.); 08.10-én ugyanott 1 (Pigniczki Cs.); 08.11-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 3 (Konyhás S.); 08.13-án a Kelemen-széken 1 (Pigniczki Cs.); 08.15-én (Konyhás S.) és 08.17-én (Végvári Zs.) a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1-1; 08.17-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Ampovics Zs.); 08.18-án a kabai cukorgyár ülepítőin (Zalai T. és tsai) és a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán (Konyhás S.) 2-2; 08.19-én a hortobágyi Nyíró-lapason 1 (Végvári Zs.); 08.20-án a kardoskúti Fehér-tó környékén 2, a Makórákos melletti Montág-pusztán 1 (Nagy T. – Törő K.), a naszályi Ferencmajori-halastavon 3 (Szimuly Gy. – Csonka P.); 08.22-én a kabai cukorgyár ülepítőin 1 (Zalai

T. és tsai); 08.25-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Pellinger A. – Laczik D.), a hortobágyi Ökör-földön 1 (Végyvári Zs.), Kömlő felett 6 (Ambrus B.), a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 1 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 08.26-án az Újszentmargita melletti Geleji-halastavakon 1 (Végyvári Zs.); 08.28-án a gátéri Fehér-tavon 2 (Bod P.); 08.30-án a Balmazújváros melletti Daru-karinkó-pusztán 3 (Varga L.); 08.31-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 pd-t észleltek (Ciconia Klub). 09.04-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A. – Szimuly Gy.); 09.05-én a dunatetőtleni Böddi-széken (Lendvai Cs.), Fenékpusztá közelében (Ciconia Klub) és a nádudvari Szelencs-pusztán (Ecsedi Z. – Oláh J.) 1-1; 09.07-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Szimuly Gy. – Pellinger A.); 09.09-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Vasas A.); 09.11-én Túrkeve határában (Bokros-zug) 2 (Monoki Á. – Pabar Z.); 09.16-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson (Mogyorósi S. és tsai) és a hortobágyi Fényesi-halastavon (Végyvári Zs.) 1-1; 09.20-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Vasas A.); 09.26-án a hortobágyi Akadémiai-halastavon 35 (Koczka A.); 10.02-án ugyanott 18 (Géczy G. – Koczka A.), a Szentesi-Fertőn 3 (Bod P.); 10.11-én a szegedi Fehér-tavon 5 (Mészáros Cs.); 10.15-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Varga L.), a hortobágyi Ohati-halastavon 1 (Weszelinov O.); 10.27-én a Hortobágyi-halastavon 146 pd-t láttak (Németh L.).

Vékonycsőrű póling (*Numenius tenuirostris*): 10.29-én* 1 pd került szem elé a nagyhegyesi Elepi-halastavon.

Füstös cankó (*Tringa erythropus*): A szegedi Fehér-tavon 09.23-án 2000 (Domján A. – Halász N.), 10.10-én 1300 (Tokody B. – Domján A.), 10.13-án 5200 (Mészáros Cs.), 10.16-án 2200 pd-t számláltak (Nagy T. és tsai).

Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): 08.01-jén a szegedi Fehér-tavon 2 (Kókai K. – Cseh J.); 08.04-én a dunatetőtlen melletti Bába-széken 9 (Pigniczki Cs.), a Böddi-széken 2 (Lendvai Cs.), a szegedi Fehér-tavon 1 ad. (Nagy T. és tsai); 08.05-én a szegedi Fehér-tavon 2 (Domján A. – Ampovics Zs.); 08.07-én ugyanott 6 ad. + 4 juv. (Nagy T. és tsai); 08.08-án a kabai cukorgyár ülepítőin 1 ad. (Konyhás S.), a szegedi Fehér-tavon 3 (Domján A. – Jókai K.); 08.09-én Nagyiván közelében 1 (Kovács G.); 08.10-én a fülöpszállási Kelemen-széken 1 (Pigniczki Cs.); 08.11-én Akasztó mellett (Mikla-pusztá) 4-5 (Schmidt A. – Kővári I.); 08.12-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Nagy T. és tsai); 08.13-án a dunatetőtleni Böddi-széken 4 (Pigniczki Cs.), a kabai cukorgyár ülepítőin 2 (Oláh J.); 08.14-én a szegedi Fehér-tó melletti szántón (Nagy-Fekete) 2 téli tollazatú ad. (Nagy T. – Domján A.); 08.15-én a baksi Nagy-legelőn 4 (Bod P. – Bede Á.), a dunatetőtleni Bába-széken 6 (Pigniczki Cs. és tsai); 08.17-én a hortobágyi Dinnyés-lapason 1 (Oláh J. – Tar J.), a kabai szennyvíztavakon 4 téli tollazatú ad. (Zeke T.); 08.18-án a dunatetőtleni Böddi-széken 5-6 (Schmidt A. – Kővári I.), a kabai cukorgyár ülepítőin 1 juv. (Zalai T. és tsai); 08.21-én a szegedi Fehér-tó melletti szántón (Nagy-Fekete) 3 (Nagy T. és tsai); 08.22-én ugyanott 10 (Nagy T. és tsai); 08.23-án a dunatetőtleni Böddi-széken 2 (Pigniczki Cs.); 08.24-én ugyanott 3 (Pigniczki Cs. és tsai), a nagyhegyesi Elepi-

halastavon 1 ad. téli tollazatú (Szél L. és tsai); 08.25-én a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 1 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 08.27-én a Karcag közelében lévő Ecseszugban 1 juv. (Kovács G.); 08.29-én a szegedi Fehér-tó mellett (Nagy-Fekete) 1 ad. (Nagy T.); 08.30-án a szegedi Fehér-tavon 3 (Nagy T.); 09.01-jén a kisteleki Tóalján 3, a szegedi Fehér-tó mellett (Nagy-Fekete) 2 ad. + 2 juv. (Nagy T. és tsai); 09.02-án a kabai cukorgyár ülepítőin 1 juv. (Oláh J.); 09.03-án a dunatetőtleni Böddi-széken 1 (Pigniczki Cs. – Ecsedi Z.); 09.04-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Varga L. – Hódör I.), a szegedi Fehér-tó mellett (Nagy-Fekete) 4 (Nagy T.); 09.05-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Kókai K.), a mellette lévő Nagy-Fekete nevű szántón 18 (Nagy T. – Barkóczi Cs.); 09.06-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 (Lendvai Cs.), a szegedi Fehér-tó mellett (Nagy-Fekete) 10 (Mészáros Cs.); 09.07-én ugyanezen a Nagy-Fekete nevű szántón 7 (Nagy T.); 09.08-án ugyanott 2 (Domján A.); 09.09-én a dunatetőtleni Böddi-széken 3 (Pigniczki Cs.), a kabai cukorgyár ülepítőin 1 (Konyhás S.), a Körmösdpusztai-víztárolón 1 vedlő ad. + 1 juv. (Futó R. – Weszelinov O.); 09.10-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Ecsedi Z. – Oláh J.); 09.11-én a Rétszilasi-halastavakon 1 (Katona I. – Bokor H.), a szegedi Fehér-tó mellett (Nagy-Fekete) 3 (Kókai K.); 09.13-án ugyanezen a Nagy-Fekete nevű szántón 2 (Nagy T. és tsai); 09.15-én ugyanott 3 (Nagy T.); 09.17-én ugyanott 2 (Domján A.); 09.18-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon (Kovács G. – Sós E.), a szegedi Fehér-tavon (Nagy T.) és ez utóbbi melletti Nagy-Fekete nevű szántón (Nagy T.; Mészáros Cs. – Kókai K.) 1-1 pd-t figyeltek meg.

Terekcankó (*Xenus cinereus*): 09.04–05-én* és 09.07-én* a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad.; 09.05–07-ig* a szegedi Fehér-tavon 1 juv. pd-t észleltek.

Kőforgató (*Arenaria interpres*): 08.10-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 ad. hím (Ciconia Klub); 08.24–26-ig a dunatetőtleni Böddi-széken 2 juv. (Pigniczki Cs. – Pálinskás Cs.); 08.28-án a kabai cukorgyár ülepítőin 1 (Zöld B.); 08.28–31-ig a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 juv., 09.01-jén ugyanott 2 juv. (Pellinger A. – Laczik D.), 09.02–03-án ugyanott 1 juv. (Mogyorósi S.; Szimuly Gy. és tsai); 09.02-án a kabai cukorgyár ülepítőin 1 juv. (Szilágyi A.), a nagyhegyesi Elepi-halastavon 3 juv. (Szilágyi A.), a kabai cukorgyár ülepítőin 3 téli tollazatú (Zöld B.), a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 juv. (Lendvai Cs.); 09.03–05-ig a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 juv. (Oláh J. és tsai; Seprényi A. és tsai; Ecsedi Z. – Oláh J.); 09.04-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 2 juv. (Pellinger A. – Szimuly Gy.), a balmazújvárosi Magdolna-pusztán 2 juv. (Szilágyi A.); 09.05-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 juv. (Ciconia Klub); 09.06-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 juv. (Lendvai Cs.); 09.08-án a kabai cukorgyár ülepítőin 2 juv. vagy téli tollazatú (Zeke T.); Lendvai Cs. és tsai); 09.08–10-ig a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 juv. (Oláh J.); 09.09-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 3 ad. + 2 juv. (Varga L. – Oláh J. P.); 09.09–10-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 juv. (Kovács G.; Szél L. és tsai), a balmazújvárosi Magdolnában 3 juv. (Ecsedi Z. és tsai; Szél L. és

tsai; Varga L. – Borza L.); 09.10-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 3 juv. (Ecsedi Z. – Oláh J.; Ugrai Z. és tsai); 09.11-én a szarvasi Horváthpusztai-halastónál (Oláh J.) és a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon (Zöld B. és tsai) 1-1 juv.; 09.12–15-ig a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 juv. (Hadarics T. és tsai; Pellinger A. és tsai); 09.14-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 3 juv. (Oláh J. – Tar J.), 09.15-én ugyanott 5 (Végyvári Zs.); 09.15–23-ig a geszti Begécsi-víztározón 1 juv. (Vasas A. és tsai); 09.16-án a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Végyvári Zs.); 09.17–18-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 juv. (Hadarics T. és tsai; Pellinger A. és tsai); 09.19-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Varga L. – Végyvári Zs.); 09.19–24-ig a kisújszállási Csivag-halastavon 1 juv. (Pabar Z. és tsai); 09.21-én a Virágoskúti-halastavon 1 juv. (Oláh J. – Tar J.); 09.23-án (Laczik D.) és 09.25-én (Laczik D. – Pálvölgyi M.) a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 juv.; 09.26-án a Virágoskúti-halastavon 1 juv. (Emri T. – Zöld B.); 09.27-én (Pellinger A. – Laczik D.) és 09.29-én (Laczik D.) a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1; 09.29-én (Tar J.) és 10.01-jén (Oláh J. – Tar J.) a polgári Bivalyhalmi-halastavon 1 juv.; 10.02-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 juv. (Pellinger A. – Mogyorósi S.); 10.03-án a szintén Fertőújlak melletti Borsodi-dűlőben 1 (Hadarics T.); 10.08-án a szegedi Fehér-tavon 1 juv. (Fodor A. és tsai; Domján A. – Bánfi P.); 10.09-én (Gál A.) és 10.11-én (Nagy T. és tsai) a polgári Bivalyhalmi-halastavon 1 juv. pd-t figyeltek meg.

Vékonycsőrű víztposó (*Phalaropus lobatus*): 08.14-én a Szegedi-Fertőn 1 juv. (Domján A. – Nagy T.); 08.19-én (Zalai T. és tsai), 08.21-én és 08.24-én (Vasas A. és tsai) a Körömszpusztai-víztározón 1 juv.; 08.23-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson 2 juv. (Laczik D. – Pellinger A.); 08.24–25-én a kabai cukorgyár ülepítőin 3 juv. (Lendvai Cs. és tsai); 08.24–29-ig a fertőújlaki Nyéki-szálláson 5 juv. (Laczik D. és tsai); 08.24–30-ig a Biharugrai-halastavakon 2 juv. (Vasas A. és tsai); 08.25–26-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 juv. (Ciconia Klub); 08.28-án a kabai cukorgyár ülepítőin 5 juv. (Zöld B.); 08.30–31-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 juv. (Pellinger A. – Laczik D.); 09.01-jén a Biharugrai-halastavakon 1 (Vasas A.); 09.02-án Tiszánána határában (Magas-határ) 1 juv. (Borbáth P. – Zalai T.); 09.03-án a dunatétleni Böddi-széken 2 juv. (Pigniczki Cs. – Ecsedi Z.); 09.04-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 juv. (Varga L. – Hödör I.); 09.05-én a tömörkényi Csaj-tavon 1 juv. (Bod P. és tsai); 09.09-én a dunatétleni Böddi-széken 4 juv. (Pigniczki Cs.); 09.11-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Gál A.); 09.12-én a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 2 juv. (Nagy T. és tsai); 09.13-án a Szegedi-Fertőn 1 juv. (Nagy T. és tsai); 09.18-án a szegedi Fehér-tavon 1 juv. (Rimóczi Á. és tsai); 09.19-én a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 2 juv. (Nagy T. és tsai); 09.20-án Hevesvezekény határában (Rakotttyás) 1 juv. (Zalai T.); 10.01-jén a kisteleki Tóaljban 2 juv. (Nagy T. – Törő K.); 10.08-án Tiszánána határában (Legelő-dűlő) 1 juv. (Borbáth P. – Zalai T.); 10.02-án (Pellinger A. – Mogyorósi S.), 10.12-én (Pellinger A. és tsai), 10.14-én, 10.19-én és 10.24-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 juv. pd-t figyeltek meg (Pellinger A.).

Lapocsőrű víztposó (*Phalaropus fulicarius*): 09.09-én* 1 imm. (1y) pd-t láttak a geszti Begécsi-víztározón. 09.10–11-én* szintén 1 imm. (1y) madár tartózkodott a Balmazújváros melletti Virágoskúti-halastavon (ez a pd tollazata alapján nem azonos az előző napon a Begécsi-víztározón látott madárral).

Szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*): 09.20–29-ig* a Nagykanizsa melletti Miklósfai-halastavakon 1 juv. (1y); 09.25-én* Balatongyörök-nél a Balatonon 2 juv.; 09.27-én* a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 2 juv.; 09.28-án* ugyanott szintén 2 juv. (egyik az előző napon megfigyelt egyik madárral azonos, a másik viszont egy új pd); 09.29-én* ugyanott 1 juv., a Sarudi-öbölben 1 juv. (sötét színváltozat); 09.29–10.03-ig* a Polgár melletti Bivalyhalmi-halastavon 2 juv. (sötét és átmeneti színváltozat); 09.30–10.02-ig* a szegedi Fehér-tavon 2 juv. (sötét és világos színváltozat); 10.02–04-ig* a tatai Öreg-tavon 1 juv. (sötét színváltozat); 10.04-én* a szegedi Fehér-tavon 1 (sötét színváltozat); 10.04–05-én* a polgári Bivalyhalmi-halastavon 3 juv.; 10.06-án*, 10.09-én*, 10.11-én* és 10.14-én* ugyanott 2 juv. (10.09-én* a harmadik madarat elhullva találták meg); 10.07-én* a Biharugrai-halastavakon 1 juv. (sötét színváltozat), a tatai Öreg-tavon 1 imm.; 10.08-án* és 10.13-án* a hortobágyi Gyökérkúti- és Derzsi-halastavon 1 juv. (sötét színváltozat); 10.08-án* a szegedi Fehér-tavon 1 juv. (sötét színváltozat); 10.08–09-én* és 10.13-án* ugyanott 1 másik juv. (világos színváltozat); 10.16-án* a geszti Begécsi-víztározón 1 juv. (világos színváltozat); 10.19-én* a hortobágyi Nagy-hátton 1 juv.; 10.22-én* a Szegedi-Fertőn 1 juv. (világos színváltozat, de nem azonos a korábban a szegedi Fehér-tavon tartózkodó világos változatú madárral) pd-t figyeltek meg.

Éfkarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*): Szeptember elején* 1 sérült juv. madarat találtak Veszprém belvárosában, amely néhány nap múlva elpusztult. 09.22-én* 1 juv. (1y) madarat észleltek Keszthely-nél a Balatonon.

Nyílfarkú halfarkas (*Stercorarius longicaudus*): 10.08-án* a naszályi Ferenccsaj-halastavakon 1 juv.; 10.28-án* a Biharugrai-halastavakon 1 imm. (2y) pd-t láttak.

Nagy halfarkas (*Stercorarius skua*): 09.25-én* a fertőújlaki Nyéki-szálláson észleltek 1 átrepülő madarat.

Halászsirály (*Larus ichthyaetus*): A Hortobágyi-halastavon 08.01-jén* 1 ad.; Dunavarsány közelében 08.02-án* szintén 1 ad. pd-t észleltek. A szegedi Fehér-tavon 08.02–10.15* között több mint húsz alkalommal láttak 1 nászruhából téli tollazatba vedlő ad. madarat, valószínűleg ugyanez a pd bukkant fel 09.18-án* a Szegedi-Fertőn is; ugyancsak a szegedi Fehér-tavon láttak 08.04–21.* között hét alkalommal 1 imm. (2y) pd-t, amely 08.14-én* a Szegedi-Fertőn is szem elé került. 08.11-én* 2 ad. madár repült Balmazújváros felett a Virágoskúti-halastó irányába, szintén 08.11-én* a Hortobágyi-halastavon 1 ad. vedlő pd-t láttak. A hortobágyi Fényesi-halastavon 08.19–10.23-ig* tizenöt-ször figyeltek meg 1 vedlő ad. pd-t, amely valószínűleg azonos a Hortobágyi-halastavon korábban már látott ad. madárral, s a Fényesi-halastavon

való hosszas időzése közben néha ismételt felbukkant a Hortobágyi-halastavon is, pl. 10.02-án* és 10.06-án*, de az sem kizárt, hogy 09.10-én* és 10.23-án* a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon is ugyanezt a madarat észlelték. A Polgár melletti Bivalyhalmi-halastavon szintén egy 1 ad. vedlő pd-t láttak 10.06–17.* között négy alkalommal. A Geszt határában lévő Begécsi-víztárolón 10.14–19-ig* ugyancsak 1 ad. madár tartózkodott.

Szerecsensirály (*Larus melanocephalus*): A Körömspuztai-víztárolón 08.02–05-ig 1 juv. (Zalai T.); 08.10-én 2 juv. (Gubicskó L. – Zalai T.); 08.13-án (Oláh J.) és 08.15-én (Vasas A. – Zalai T.) 1 ad. + 1 juv. pd-t észleltek. A dunatétleni Böddi-széken 09.25-én 1 téli tollazatú ad. + 1 imm. (2y) (Schmidt A. – Magyar G.); a Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza-pusztán 10.05-én 1 pd-t láttak (Konyhás S.).

Dankasirály (*Larus ridibundus*): A kardoskúti Fehér-tavon 09.24-én 15 ezerre becsülték a számukat (Fodor A. – Szűcs Cs.).

Gyűrűscsőrű sirály (*Larus delawarensis*): 09.05-én* Fonyódligetnél a Balatonon, 10.27-én* pedig a Hortobágyi-halastavon került szem elé 1-1 pd.

Heringsirály (*Larus fuscus*): 08.18-án a naszályi Ferencmajori-halastavon 1 juv. (MME 24. Helyi Csoport); 08.21-én (Schmidt A. és tsai) és 08.29-én (Nagy T.) a szegedi Fehér-tavon 1 ad. *ssp. fuscus*; 09.03-án Gyula határában (Szabadka) 20 (Forgách B.); 09.05-én Fonyódligetnél a Balatonon 1 juv. (Ciconia Klub); 09.09-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 ad. *ssp. fuscus* (Varga L. – Oláh J. P.); 09.09-én* a fülöpszállási Kelemen-széken 1 ad. *ssp. intermedius/graellsii*; 09.14-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 1 juv. (Ciconia Klub); 09.17–10.28-ig a Duna szobi szakaszán 1 ad. *ssp. fuscus* (Kern R.); 09.18-án a szabadszállási Zab-széken 1 ad. *ssp. fuscus* (Pigniczki Cs.); 09.20-án Szigetszentmiklósnál 1 ad. (Hajtó L.); 09.21-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 *ssp. fuscus* (Oláh J. – Tar J.); 09.22-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 1 juv. (Ciconia Klub); 09.25-én a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. *ssp. fuscus* (Domján A. és tsai); 09.29-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. *ssp. fuscus* (Vasas A. és tsai); 10.02-án a Balatonon Keszthelynél és Vonyarcvashegynél 1-1 juv. (Ciconia Klub); 10.08-án a fülöpszállási Kelemen-széken 1 ad. *ssp. fuscus* (Pigniczki Cs.); 10.09-én a fertőújlaki Borsodidűlőben 1 ad. (Szimuly Gy. – Pellinger A.), a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 2 juv. (Ciconia Klub); 10.09-én* Süttőnél a Dunán 1 imm. (3y) *ssp. graellsii*; 10.10-én a naszályi Ferencmajori-halastavon 1 imm. (Csonka P. és tsai); 10.11-én a Biharugrai-halastavon 2 ad. *ssp. fuscus* (Vasas A.); 10.14-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. *ssp. fuscus* (Vasas A.); 10.15-én a kardoskúti Fehér-tavon 1 ad. *ssp. fuscus* (Nagy T. és tsai); 10.17-én a Biharugrai-halastavon 1 ad. *ssp. fuscus* (Vasas A. és tsai), a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 1 juv. (Ciconia Klub); 10.23–30-ig a Biharugrai-halastavon 1 ad. *ssp. fuscus* (Zalai T. és tsai); 10.26-án* és 10.28-án* a Duna szobi zátonyain 1 imm. (3y) *ssp. intermedius*; 10.28-án* a

Biharugrai-halastavon 1 ad. *ssp. intermedius*; 10.29-én Kardoskúton 1 juv. (Oláh J.); 10.30-án Fertőrákos közelében, a Fertő Rákosi-öblében 1 juv. pd-t figyeltek meg (Hadarics T.).

Sárgalábú sirály (*Larus cachinnans*): A kardoskúti Fehér-tavon 09.24-én 8000 (Fodor A. – Szűcs Cs.); a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 10.16-án 2000 pd-t számláltak (Pellinger A.).

Dolmányos sirály (*Larus marinus*): A tömörkényi Csaj-tavon 10.02–03-án*, 10.06-án*, 10.09–10-én* és 10.16–17-én* láttak 1 ad. vedlő madarat; a szegedi Fehér-tavon 10.23-án* szintén 1 ad. pd került szem elé.

Kacagócsér (*Gelocbelidon nilotica*): A Hortobágyi-halastavon 08.01-jén* 2; a fülöpszállási Kelemen-széken 08.09-én* 2 nászruháas ad., 08.10-én* 1 nászruháas ad., 08.13-án* 4 nászruháas ad., 08.14-én* 3 nászruháas ad.; Nagyiván közelében 08.09-én* 1; a szabadszállási Zab-széken 08.11-én* 1 ad. nászruháas; a geszti begécsi-víztárolón 08.12-én* 1 vedlő ad.; a Körömspuztai-víztárolón 08.15-én* 3 ad.; a Balmazújváros melletti Daru-karinkó-pusztán 08.30-án* 1 vedlő ad.; a dunatétleni Böddi-széken 09.02–03-án* és 09.05-én* 1 ad. pd-t figyeltek meg.

Lócsér (*Sterna caspia*): 08.04-én a szegedi Fehér-tavon 1 ad. vedlő (Nagy T. és tsai); 08.09-én a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 ad., a Nagyiváni-pusztán 1 (Konyhás S.); 08.14-én az Elepi-halastavon 3 (Oláh J. – Tar J.); 08.17–18-án ugyanott 1 (Oláh J. – Tar J.; Végvári Zs.; Pabar Z. – Szilágyi A.); 08.19-én a Körömspuztai-víztárolón 1 ad. (Gubicskó L. és tsai); 08.24-én a Biharugrai-halastavon és a geszti Begécsi-víztárolón 1-1 ad. (Vasas A. és tsai), a Soponyai-víztárolón 2 ad. (Oláh S. – Szalai K.); 08.25-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 ad. (Kovács G.); 08.27-én a Biharugrai-halastavon 1 ad. (Vasas A. – Zalai T.); 08.29-én a Rétszilasi-halastavon 3 ad. (Schmidt A. és tsai); 08.29–30-án a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Zöld B.; Végvári Zs.); 08.31-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 2 ad. (Ciconia Klub); 09.02-án a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Oláh J.); 09.03-án (Lendvai Cs.) és 09.05-én (Csonka P. – Kovács K.) a naszályi Ferencmajori-halastavon 1-1 ad.; 09.07-én a nagyhegyesi Elepi-halastavon 5 (Oláh J.); 09.09-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 3 ad. (Varga L. – Oláh J. P.); 09.10–11-én ugyanott 2 (Ecsedi Z. – Oláh J.; Emri T. és tsai; Szilágyi A. és tsai); 09.11–12-én a naszályi Ferencmajori-halastavon 5 (Csonka P. és tsai; Riezling N. és tsai); 09.14-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Oláh J. – Tar J.); 09.19-én ugyanott 1 ad. vedlő (Varga L. – Végvári Zs.); 09.22-én a fertőújlaki Borsodidűlőben 2 (Pellinger A. – Riezling N.); 09.26-án a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 ad. (Kovács G.; Végvári Zs.); 10.04-én a hortobágyi Csécsi-halastavon 1 (Végvári Zs.); 10.06-án Pély határában (Kelemen) 1 juv. pd-t figyeltek meg (Zalai T.).

Kis csér (*Sterna albifrons*): 08.01-jén a Hortobágyi-halastavon 1 (Emri T. – Zöld B.), Szigetszentmiklósnál 1

149. Fiatal szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*), Polgár, Bivalyhalmi-halastó, 1999. szeptember 29. (Tar Attila – Zeke Tamás) – Juvenile Pomarine Skua

150. Fiatal szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*), Polgár, Bivalyhalmi-halastó, 1999. szeptember 29. (Tar Attila – Zeke Tamás) – Juvenile Pomarine Skua

151. Fiatal szélesfarkú halfarkasok (*Stercorarius pomarinus*), Polgár, Bivalyhalmi-halastó, 1999. szeptember 29. (Tar Attila) – Juvenile Pomarine Skuas

152. Nyílfarkú halfarkas (*Stercorarius longicaudus*), immatur, Biharugrai-halastavak, 1999. október 28. (Tar Attila) – Immature Long-tailed Skua

153. Heringsirály (*Larus fuscus intermedius*), Biharugrai-halastavak, 1999. október 28. (Zeke Tamás) – Lesser Black-backed Gull

154. Havasi szürkebecg (*Prunella collaris*), Lillafüred, Felső-Hámor, 1999. október 29. (Koczka András – Géczy Gábor) – Alpine Accentor

ad. (Hajtó L.); 08.13-án a Kőrömszoboszlói-víztárolón 1 ad. (Oláh J.); 08.21–22-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 juv. (Csonka P. – Kovács K.); 09.11-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 juv. (Ciconia Klub); 09.25-én Keszthelynél a Balatonon 1 ad. téli tollazatú madarat figyeltek meg (Ciconia Klub).

Fattyúszerkő (*Cblydonias hybridus*): Néhány késői, októberi adatot kaptunk: 10.05. Hortobágyi-halastó 2 ad. + 5 juv. (Nagy T. és tsai); 10.08. Hortobágy, Csécsi-halastó 3 (Nagy T. és tsai); 10.11. Kőrömszoboszlói-halastó 1 ad. (Weszelinov O.); 10.13. és 10.15. Hortobágy, Csécsi-halastó 1 juv. (Nagy T. és tsai; Weszelinov O.); 10.15. Hortobágy, Ohati-halastó 1 ad. + 1 juv. (Weszelinov O.); 10.22–30. Szegedi-Fertő 1 juv. pd (Domján A. – Tokody B.).

Kék galamb (*Columba oenas*): 09.18-án a Cserebökényi-pusztákon 60 (Bede Á.); 09.30-án a szintén Cserebökény melletti Gerzsoni-szántókon 63 (Bod P.); 10.28-án a Makó-Rákos közelében lévő Montág-pusztán 450 pd-t számláltak (Mészáros Cs. – Kotymán L.).

Füleskuvik (*Otus scops*): 08.13-án 1 juv. madarat gyűrűztek Soltszentimre határában (Bikatorok) (Németh Á. és tsai).

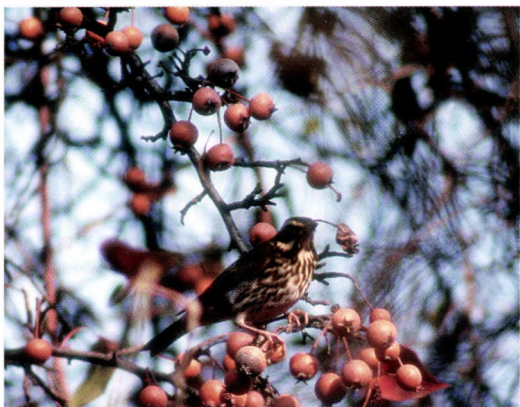
Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): A Szentés melletti Kistőkén 08.04-én 2 ad. + 3 juv. (Óze P.), 08.09-én 1 ad. + 3 juv. (Óze P. – Bede Á.); Kunmadaras közelében 09.30-án 1 (Kovács G.); a pitvarosi Blaskovics-pusztán 10.01-jén 12, 10.07-én 6 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); Nagyiván közelében 10.14-én 1 (Kovács G.); a balmazújvárosi Darassa-pusztán 10.19-én 1 (Emri T.); a Nádudvar melletti Borzason 10.23-án 1 (Kovács G.); a Karcag melletti Ecse-zugban (Kovács G.) és a Kunmadarasi-pusztán (Végyvári Zs.) 10.31-én 3-3 pd-t figyeltek meg.

Sarlósfecske (*Apus apus*): 09.28-án az ártándi kavicsbányánál 2 (Weszelinov O.), Zsombón pedig 1 késői vonuló pd-t láttak (Mészáros Cs.).

Füsti fecske (*Hirundo rustica*): 10.02–03-án a Balaton térségében még 5512 pd-t számoltak (Ciconia Klub). 10.07-én Balatonberényben és Balatonmáriafürdón 10-10, Balatonfenyvesen 35, Fonyódligeten 10 (Ciconia Klub); 10.08-án a dunatetőtleni Böddi-székenél 22 (Pigniczki Cs.); 10.09-én Tiszadobon 1 (Sipos R. – Piller E.), a zalaegerszegi Gébárti-tónál 2 (Ciconia Klub); 10.12-én Zalaegerszegen 2 (Ciconia Klub); 10.15-én a hortobágyi Derzsi-halastónál 10 (Weszelinov O.), a szabadszállási Zab-székenél 1 (Pigniczki Cs.); 10.21-én Fertőszentmiklósán 1 (Hadarics T.); 10.23-án a Karcag melletti Kecskeri-víztárolónál 3 pd-t észleltek (Kazinczi Z.).

Rozsdástorkú pityer (*Antbus cervinus*): 09.03-án a balmazújvárosi Magdolnában 1 (Oláh J.); 09.05-én a szegedi Fehér-tavon 1, mellette lévő Nagy-Fekete nevű szántón 2 (Nagy T. – Barkóczy Cs.); 09.07-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 2 (Mogyorósi S. és tsai); 09.09-én a

hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 2 (Végyvári Zs.); 09.14-én Hevesvezekény határában (Rakottyás) 4 (Zalai T.); 09.16-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál (Végyvári Zs.) és a Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza-pusztán (Konyhás S.) 2-2; 09.16–17-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 3 (Mogyorósi S.; Schmidt A. és tsai); 09.17-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 (Riezing N.); 09.17–18-án a Baks melletti Nagy-legelön 2 (Bede Á. és tsai); 09.18-án Kardoskúton 3 (Oláh J.), a dunatetőtleni Böddi-széken 1 (Pigniczki Cs. és tsai), a szabadszállási Zab-széken 6 (Pigniczki Cs.), a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Mogyorósi S. – Soproni J.); 09.19-én a pitvarosi Blaskovics-pusztán 1, a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 5 (Nagy T. és tsai); 09.23-án a hortobágyi Dinnyés-laposon 2 (Oláh J. – Tar J.); 09.24-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 4 (Végyvári Zs.), a hortobágyi Dinnyés-laposon 1 (Oláh J. – Tar J.), a fertőújlaki Nyéki-szálláson 5 (Hadarics T.); 09.25-én a dunatetőtleni Böddi-széken 3-4 (Schmidt A. – Magyar G.), a zalaegerszegi Gébárti-tónál 1 ad. nászruhas (Ciconia Klub); 09.26-án a tömörkényi Csaj-tónál 1 (Bod P. – Bede Á.); 09.29-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 35, a nádudvari Szelencés-pusztán 10 (Végyvári Zs.); 09.30-án Angyalháza-pusztán 10 pd-t láttak (Végyvári Zs.). 10.01-jén a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 (Riezing N.), a szabadszállási Kis-réten és Pipás-réten 1-1 (Pigniczki Cs.), a pitvarosi Blaskovics-pusztán 10 (Mészáros Cs. – Kotymán L.), a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 3 (Konyhás S.); 10.02-án a hortobágyi Csécsi-halastónál 2, a szintén hortobágyi Meggyes-laposon 3 (Végyvári Zs.), a fábianszaboszlói szikkasztóknál 3, a szintén Fábianszaboszló melletti Külső-pusztán és a Cserebökényi-pusztákon 2-2 (Bede Á.), a dunatetőtleni Böddi-széken 5 (Pigniczki Cs. és tsai), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Mogyorósi S. – Soproni J.); 10.03-án a Balmazújváros melletti Daru-Karinkó-pusztán 1 (Végyvári Zs.), a hortobágyi Pentezugban 2 (Gál A.), a Polgár melletti Bivalyhalmi-halastónál 15 (Tar A. és tsai), a dunatetőtleni Böddi-széken 6 (Pigniczki Cs. és tsai), a tömörkényi Csaj-tónál 1 (Bod P. – Bede Á.); 10.04-én a hortobágyi Csécsi-halastónál (Végyvári Zs.), a Cserepes-pusztán 11 (Szilágyi A. és tsai), a Hortobágyi-halastónál 1 (Konyhás S.), a szintén hortobágyi Zám-pusztán 2 (Végyvári Zs.); 10.05-én a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 1 (Végyvári Zs.), a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 8 (Konyhás S.); 10.06-án a hortobágyi Cserepes-pusztán 1 (Konyhás S.), a szintén hortobágyi Dinnyés-laposon 2, a Tiszacsege határában lévő Kis-Kecskésen 7 (Nagy T. és tsai); 10.07-én a nádudvari Borzason 6 (Konyhás S.), az Újszentmargita melletti Bödön-hátón 1 (Végyvári Zs.); 10.08-án a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 5 (Végyvári Zs.), a Nagyiváni-pusztán 12, a Tiszafüredhez tartozó Fekete-réten 2 (Konyhás S.), a dunatetőtleni Böddi-széken 2 (Pigniczki Cs.); 10.09-én a hortobágyi Kecskés-pusztán és a Tiszacsege melletti Szilágyi-dűlőben 2-2 (Gál A.), Kócsújfalu mellett 1 (Pigniczki Cs. és tsai), a nádudvari Szelencés-pusztán 8 (Oláh J.), a Polgár melletti Folyási-halastónál 1 (Gál A.); 10.10-én a fülöpszállási Kelemen-széken 12 (Schmidt A. és tsai), a fertőújlaki Nyéki-szálláson 4-5 (Hadarics T. és tsai); 10.11-én a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 1, a hortobágyi Ökör-földön 3 (Végyvári Zs.); 10.12-én a hajdúszo-

155. Szőlőrigó (*Turdus iliacus*), Debrecen, Botanikus Kert, 1999. október 24. (Tar Attila) – Redwing

156. Nagy őrgébics (*Lanius excubitor*), Balmazújváros, Darassa-pusztá, 1999. október 17. (Tar Attila) – Great Grey Shrike

157. Rozsdás nádiposzáta (*Acrocephalus agricola*), Fertő-újlak, 1999. szeptember 7. (Hadarics Tibor) – Paddyfield Warbler

158. Rozsdás nádiposzáta (*Acrocephalus agricola*), Izsák, Kolon-tó, 1999. október 17. (Cursorius/Ifj. Oláh János) – Paddyfield Warbler

159. Berki poszáta (*Cettia cetti*), Fenékpusztá, 1999. október 24. (Vasas András) – Cetti's Warbler

160. Vándorfűzike (*Phylloscopus inornatus*), Ócsa, 1999. október 1. (Privigyey Csaba) – Yellow-browed Warbler

boszói Angyalfháza-pusztán 3 (Nagy T. és tsai), a Fertőújlak mellett 1 (Riezing N.); 10.14-én a hortobágyi Görböhátón 1 (Végyvári Zs.), az Újszentmargita melletti Bödönháton 2 (Nagy T. és tsai); 10.15-én a balmazújvárosi Magdolnában 2 (Oláh J. – Szilágyi A.), a hortobágyi Pentezugban 1 (Gál A.), a kardoskúti Fehér-tónál 5 pd-t észleltek (Nagy T. és tsai). 10.16-án a fertőújlaki Borsodlőben 2-3 (Hadarics T.), a dunatettéleni Böddsi-széken 1 (Pigniczki Cs.), a hortobágyi Gyökérvéki-halastónál 2 (Zöld B. és tsai); 10.17-én a Hortobágyi-halastónál 2 (Emri T.); 10.19-én a hortobágyi Ökör-földön 1 (Végyvári Zs.), a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 7 (Mészáros Cs.); 10.21-én a Nagyváni-pusztán 5 (Konyhás S.); 10.23-án a Balatonkeresztúr melletti Zsidó-réten 1 (Bende Zs.); 10.26-án a dunatettéleni Böddsi-széken 1 (Pigniczki Cs.); 10.31-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 2 pd került szem elé (Schmidt A. – Sós E.).

Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): 09.25-én a keszthelyi mólónál 2 (Ciconia Klub); 09.29-én Fertőújlakon 1 (Riezing N.); 10.01–02-án a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 (Riezing N.; Csonka P. és tsai); 10.03-án a Duna Visegrádi-öblében 5 (Selmeczi Kovács Á. – Sebők L.); 10.05-én a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán 1 (Végyvári Zs.); 10.06-án Fertőújlakon 1 (Riezing N.); 10.07-én a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 1 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 10.10-én a tömörkényi Csaj-tónál 1 (Bod P. – Bede Á.), a Ferencmajori-halastavaknál 23 (Riezing N.); 10.11-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 2 (Laczik D. – Mogyorósi S.); 10.12-én ugyancsak Fertőújlakon 3 (Riezing N.); 10.13-án a szegedi Fehér-tónál 7 (Mészáros Cs.), a hortobágyi Fényesi-halastónál 1 (Nagy T. és tsai); 10.15-én a hortobágyi Akadémiai-halastónál 1, a szintén hortobágyi Deruzsi-halastónál 2 (Weszelinov O.), a kardoskúti Fehér-tónál 2 (Nagy T. és tsai), a szegedi Fehér-tónál 18 (Fodor A. – Kiss Zs.), a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 19 pd-t figyeltek meg (Riezing N.). 10.16-án a petőházi cukorgyár ülepítőin (Hadarics T.) és a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál (Végyvári Zs.) 1-1; 10.17-én a Nagykánya melletti Miklósfai-halastavaknál 1 (Ciconia Klub), a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 2 (Csonka P.), Süttő közelében 1 (Riezing N.), a szegedi Fehér-tónál 25 (Barkóczi Cs. – Fodor A.); 10.19-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 2 (Csonka P.); 10.22-én a Hencida határában lévő anyagnyerő gödröknél és a hencidai Berettyó-ártéren 1-1 (Weszelinov O.), a naszályi Ferencmajori-halastónál 7, Süttőnél 1 (Riezing N.); 10.23-án a Duna szobi szakaszán 2 (Fodor A. és tsai), Vonyarcvashegyen 1 (Ciconia Klub), a Szombathelyen lévő úperinti bányatónál 4 (Ruisz K.); 10.24-én Kisbucsa közelében 2 (Ciconia Klub); 10.27-én Fertőújlak mellett kb. 10 (Riezing N.); 10.28-án a fertőújlaki Borsodlőben 1 (Hadarics T.), a Bojt melletti Dusnok-érnél és Nagykereki határában (Kékes) 1-1, az Esztár-Nagymarjaisatorna Kismarja melletti szakaszánál 4 (Weszelinov O.); 10.29-én a budapesti Óbudai-szigeten (Bajor Z. és tsai) és a nádudvari Borzason (Végyvári Zs.) 1-1, a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 77 (Riezing N.); 10.30-án a Ferencmajori-halastavaknál 9 (Riezing N.); 10.31-én a tatai Öreg-tónál 2 (Schmidt A. – Sós E.), Apaj-pusztán 8-10 pd került szem elé (Szemadám Gy.).

Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*): A Gerecse egyik kőbányájában 10.09–10-én (Kozma L. – Csonka P.) és 10.19-én (Bagdi A.) 7-7; Lillafüreden (Felső-Hámor) 10.29-én 1 ad. pd-t láttak (Géczy G. – Koczka A.).

Fülemüle (*Luscinia megarhynchos*): Egy megkészt vonuló madarat észleltek 10.13-án a szegedi Fehér-tónál (Mészáros Cs.).

Örvös rigó (*Turdus torquatus*): 09.30-án a Bükkben (Gyetva-tető) 1 ad. hím + 1 imm. pd került szem elé (Fitala Cs.).

Szőlőrigó (*Turdus iliacus*): 10.10-én Balmazújvárosban 1 (Végyvári Zs.); 10.11-én az izsáki Kolon-tónál 1 juv. (Németh Á. és tsai), a szegedi Fehér-tónál 2 (Mészáros Cs.); 10.14-én Újszentmargita határában (Bödön-hát) 3 (Nagy T. és tsai); 10.15-én Debrecenben (KLTE botanikus kertje) 1 (Zöld B.); 10.16-án az izsáki Kolon-tónál 1 ad. (Németh Á. és tsai); 10.20-án Fertőbozon 2 (Mogyorósi S.); 10.21-én Debrecenben 45 (Emri T.); 10.23-án a bükki Hór-völgyben 2 (Zöld B. – Emri T.); 10.26-án az izsáki Kolon-tónál 1 (Németh Á. és tsai); 10.28-án a debreceni erdőpusztákon 26 (Gál A.); 10.29-én a fülöpszállási Kelemen-széknél 1 (Pigniczki Cs. – Madarász B.), Kecskeméten 1 (Pigniczki Cs.), a Hortobágyon (Malomháza) 2 (Végyvári Zs.); 10.30-án Debrecenben (KLTE botanikus kertje) 4 (Gál A.), a Debrecen melletti Mézeshegyi-tónál 5 (Weszelinov O.), a Hortobágyi Nemzeti Park nyugati fogadóházánál 1 (Bajor Z. és tsai), a Hortobágyi-halastónál 1 (Zöld B. – Seprényi A.); 10.31-én Debrecenben (KLTE botanikus kertje) 30 (Zöld B.), Hortobágyon 1 (Bajor Z. és tsai), a szegedi Fűvészkertben 6 (Homor P.), Esztergomban 1, a tatai Öreg-tónál 2 pd-t észleltek (Schmidt A. – Sós E.).

Berki poszáta (*Cettia cetti*): 10.23-án* 1 juv. pd-t fogtak és gyűrűztek Fenékpusztán, a Balaton nádszegélyében (a madarat másnap, 10.24-én engedték szabadon).

Rozsdás nádiposzáta (*Acrocephalus agricola*): 09.07-én* Fertőújlak mellett, a Hansági-főcsatorna nádszegélyében 1 juv. pd-t fogtak. Szintén 1 juv. pd került hálóba 10.17-én* az Izsák melletti Kolon-tónál.

Vándorfűzike (*Phylloscopus inornatus*): 10.01-jén* 1 pd-t fogtak és gyűrűztek Ócsán.

Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): 09.16-án Pély határában (Patkós) 1 tojó (Zalai T.); 09.19-én Maroslele mellett (Gencs-hát) 1 imm. (1y) (Torday L.); 09.25-én Budapesten (Költő utca) 1 (Schmidt A.), a Sajószentpéter melletti ún. Hármastavaknál 1 (Török Z.); 09.28-án Háromhuta közelében (Eszkáló) 6 (Petrovics Z.), az izsáki Kolon-tónál 1 (Németh Á. – Barkóczi A.); 09.29-én Budapesten (Jókai-kert) 1 (Magyar G. – Kókay Sz.); 09.30-án Debrecenben (KLTE botanikus kertje) 4 (Oláh J.); 10.02-án vagy 10.03-án Gödöllő mellett (Babatpuszta) 2 (Szekeres P.); 10.03-án Szalonna közelében 1 (Boldogh S.); 10.13-án a budapesti Gellért-hegyen 1 hím (Berényi Zs.); 10.22–23-án Biharugrán 1 (Vasas A.; Schmidt A. és

tsai); 10.27-én Zsombón 3 (Mészáros Cs.); 10.28-án a balmazújvárosi Magdolna-pusztán 1 (Szondi L.), Tiszadobon 1 (Sipos R. – Pillér E.); 10.29-én a budapesti Óbudaiszigeten 1 (Bajor Z. és tsai); 10.31-én a szegedi Fűvészkeremben 2 pd-t észleltek (Homor P.).

Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*): A Gerecse egyik kőbányájában 10.09-én 2 ad. (Kozma L. – Csonka P.), 10.10-én 1 ad. (Csonka P.); a Lábatlan határában, Gerecse egy másik kőfejtőjében 10.09–18-ig 1 pd-t láttak (Csonka P. és tsai).

Nagy őrgébics (*Lanius excubitor*): 09.14-én Bodrogkeresztúr mellett (Henyé) 2 (Petrovics Z.); 09.15-én Hosszúpályi határában (Pályi-ér) 1 (Weszelinov O. – Debreceni J.); 09.16-án Kunmadaras közelében 1 (Kovács G.); 09.18-án Balatonfűzfő mellett (Szelle E.), a váci Naszályon (Horváth G.) és Rudabányán (Morvai J. – Konyha D.) 1-1; 09.19-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 (Végyvári Zs.); 09.20-án Hidegségen 1 (Mogyorósi S.); 09.21-én Gyula határában (Pejré) 1 (Brányi K.), a hortobágyi Cserepes-pusztán 2 (Oláh J. – Tar J.) és Jósvalfőn 1 (Morvai J. – Konyha D.); 09.23-án Szerep mellett (Gatály I. (Demeter L.)), a hortobágyi Bődön-hátton 2 (Oláh J. – Tar J.), Erdőbénye közelében (Sötétes-dűlő) 2, Makkoshotyka (Makra-tető) és Szegilong (Örvény) határában 1-1 (Petrovics Z.); 09.24-én a balmazújvárosi Darassa-pusztán 1 (Végyvári Zs.); 09.25-én Celldömölkön (MME Veszprém Megyei Helyi Csoport), a Dinnyési-Fertőnél (Katona I. – Bokor H.) és Solton (Schmidt A. – Magyar G.) 1-1; 09.26-án a Ballószög melletti Köncsög-pusztán (Pigniczki Cs.) és Szegi határában (Víz-dűlő) (Petrovics Z.) 1-1; 09.27-én Erdőbénye mellett (Messzelátó) (Petrovics Z.) és a hortobágyi Fényesi-halastónál (Emri T. és tsai) 1-1; 09.28-án Tolcsván (Előhegy) 1 (Petrovics Z.), ártánon 1, Nagykereki mellett (Kékes) 2 (Weszelinov O.), Várpalota közelében 1 (Somogyi B.); 09.29-én a balmazújvárosi Darassa-pusztán (Tar J.), a hortobágyi Vajdalahosi-erdőnél, Tiszánánán (Varga L. és tsai), Várpalota határában (Hidegvölgy) és Fertőhomokon (Mogyorósi S.) 1-1; 09.30-án a Berettyóújfalu melletti Újfalu-léleglőn, Kőrmösdpusztán (Weszelinov O.), Felsőtárkányban (Fitala Cs.), Szadán (Sali I.) és Szuhakálló közelében (Szeles-tavak) (Török Z.) 1-1 pd került szem elé. Az októberi adatok a következőképpen oszlottak meg: 10.01–05. között 32 adat (34 pd); 10.06–10. között 44 adat (50 pd); 10.11–15. között 18 adat (20 pd); 10.16–20. között 26 adat (28 pd); 10.21–25. között 22 adat (24 pd); 10.26–10.31. között 20 adat (21 pd).

Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*): 08.22-én a Visegrád melletti Mogyoró-hegyen 5 (Molnár I. L. és tsai); 09.02-án Fertőújlak közelében 1 (M. Hoffmann); 09.06-án Boldogkőváralja mellett 1 ad. (G. Gorman); 09.17-én a közepi Chernel-keremben 2 (Németh Cs.); 10.02-án a Komlóska melletti Hollós-tetőn 1 (Petrovics Z.); 10.03-án a bükkí Stimetcz-völgyben 1 (egri Balassi Bálint Általános Iskola); 10.09-én a Felsőtárkány melletti Tar-kőnél 2 (Oláh J. és tsai); 10.12-én a nagykovácsi Felső-Zsíros-hegyen 1 (Nagy A.); 10.14-én Tatabányán (Május 1. Park)

1 (Csonka P. – Kovács K.); 10.17-én a Bükk-fennsík (Nagy-mező) 2 (Tar J. és tsai); 10.23-án a bükkí Hór-völgyben 2 (Zöld B. – Emri T.); 10.28-án Kisújszállás és Túrkeve között 1 pd-t figyeltek meg (Oláh J.).

Kormos varjú (*Corvus corone corone*): 08.29-én Egyházásrádóc mellett 1 (Ruisz K.); 09.05-én Balatonmagyaródnál 1 (Ciconia Klub); 09.07-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 2 (Ciconia Klub); 09.29-én Kópháza közelében 35 (Riezing N.); 10.03-án a Sarród melletti Lászlómajornál 1 (Hadarics T.); 10.06-án Fertőújlakon 1 (Riezing N.); 10.10-én a fertőújlaki Borsodidűlőben 1 (Hadarics T.); 10.12-én szintén Fertőújlak közelében 1 pd-t észleltek (Riezing N.).

Pásztormadár (*Sturnus roseus*): 08.13-án 1 juv. madarat láttak a nádudvari Szelenács-pusztán (Kovács G.).

Sárgacsőrű kenderike (*Carduelis flavirostris*): 10.22-én a hortobágyi Cserepes-pusztán 40 pd-t (Konyhás S.); 10.26-án a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 2 pd-t (Konyhás S.), a hortobágyi Zám-pusztán kis csapatokat (Németh L.); 10.29-én Kardoskúton 13 pd-t (Oláh J.); 10.30-án a Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza-pusztán 34 pd-t láttak (Lendvai Cs. és tsai).

Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*): 09.24-én a hortobágyi Zám-pusztán 1 (Kovács G.); 10.03-án a Hortobágyi-halastónál (Végyvári Zs.) és Zám-pusztán (Gál A.) 1-1; 10.04-én a nádudvari Szelenács-pusztán 4 (Kovács G.); 10.05-én a hajdúszoboszlói Angyalházán 1 (Konyhás S.); 10.08-án szintén Angyalháza-pusztán 8 (Végyvári Zs.); 10.10-én a hortobágyi Zám-pusztán 1 (Kovács G.); 10.15-én a nádudvari Szelenács-pusztán 7 (Kovács G.); 10.20-án a Hortobágyi-halastónál 1 pd- került szem elé (Gál A.). A hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 10.23-án 24, 10.26-án 12 (Konyhás S.); a hortobágyi Zám-pusztán 10.26-án 25, 10.27-én 30 (Németh L.); a cserebökényi Veres Zoltán-pusztán 10.28-án 5 (Bod P.); a hortobágyi Pentezugban 10.29-én 10 (Végyvári Zs.); Kardoskúton 10.29-én 4 (Oláh J.); a Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza-pusztán 10.30-án 2 pd-t számláltak (Lendvai Cs.).

Hősármány (*Plectrophenax nivalis*): A Hajdúszoboszlóhoz tartozó Angyalháza-pusztán 10.26-án 2 (Konyhás S.); a hortobágyi Zám-pusztán 10.26-án 5-6, 10.27-én 4 (Németh L.); Kardoskúton 10.29-én 1 juv. (Oláh J.); Kunmadaras határában 10.30-án 6 pd-t figyeltek meg (Kovács G.).

Kerti sármány (*Emberiza hortulana*): Ágfalva közelében 08.29-én 1 tojó pd-t figyeltek meg, s valószínűleg ugyanezt a madarat látták ott 09.04-én is (Neuwirth N.).

A következő személyeknek köszönjük az adatok beküldését: Ambrus Béla, Bede Ádám, Bende Zsolt, Berényi Zsombor, Bod Péter, Bogár István, Brányi Krisztián, Csathó András István, Cser Szilárd, Csonka Péter, Demeter László, Dóczy István, Domján András, Emri Tamás, Faragó Ádám, Faragó Imre Csaba, Fitala Csaba, Fodor András, Forgách Balázs, Gál András, Gál Szabolcs, Géczy Gábor,

Gerard Gorman, Györe Péter, Haraszthy László, Hencz Péter, Horváth András, Katona Csaba, Katona István, Kazinczi Zoltán, Kern Rolland, Kis Borbás Lajos, Koczka András, Kókai Károly, Kókay Szabolcs, Konyhás Sándor, Kovács Gábor, Kovács Gergely, Lelkes András, Mészáros Csaba, Mogyorósi Sándor, Morvai József, Nagy Antal, Nagy Tamás, Németh Ákos, Németh Csaba, Németh Lajos, Németh Norbert, Oláh János, Ónodi Miklós, Pabar Zoltán, Pásti Csaba, Pellinger Attila, Petrovics Zoltán, Pigniczki Csaba, Riezing Norbert, Ruisz Kornél, Sáfrány János, Sali István, Schmidt András, Selmeczi Kovács Ádám, Simay Attila, Sipos Roland, Somogyi Balázs, Sós Endre, Szalai Kornél, Szél László, Szelle Ernő, Szemadám

György, Szilágyi Attila, Szondi László, Talabér Gergely, Tar Attila, Tar János, Thuróczy Zsolt, Torday László, Török Zoltán, Varga László, Vasas András, Vasuta Gábor, Végvári Zsolt, Vincze Szabolcs, Weszelinov Ottó, Zalai Tamás, Zeke Tamás, Zöld Barna. Néhány adat a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület internetes levelezőlistájáról, a Pest Környéki Madarász Kör *Fűzike* című lapjának aktuális, 36. és 37. számaiból, valamint az Egyesülethez beküldött szinkronjelentőlapokról származik.

Összeállította: Dr. Hadarics Tibor,
9400 Sopron, Ív utca 14. II. 4.

Tüzek 4(4): 152–153, 1999

Könyvismertetések

Atlas der Brutvögel der Steiermark. Ergebnisse der Steirischen Brutvogelkartierung [Stájerország fészkelő madarainak atlasza]. Peter Sackl és Otto Samwald (szerk.). BirdLife Österreich Landesgruppe Steiermark – Austria Medien Service – Steiermärkisches Landesmuseum Joanneum Zoologie, Graz, 1997. 432 oldal, 159 elterjedési térkép, számos diagram, színes fénykép és vonalas ábra. Fűzött.

A BirdLife Ausztria szervezésében a második legnagyobb osztrák tartományban 1981 és 1990 között 205 fő amatőr és hivatásos ornitológus segítségével költőállomány-térképezést végeztek. A 10 év munkáját Peter Sackl, Otto Samwald és munkatársaik foglalták össze egy vaskos kötetben. A lefedett terület 16388,1 km² közel 2800 m szintkülönbséggel a délkeleti csücsökben 200 m magasan fekvő Bad Radkersburgtól egészen az északon található 2995 m magas Dachsteinig. A felmérési munkát 1:50000-es léptékű térképek alapján végezték, az egyenként 5x3 fokpercet lefedő 546 rácspontról 542 lett bejárva. A regisztrált 175 fajról összesen 115972 adat gyűlt össze. Az egyes fajokat a költés szempontjából három kategóriába sorolták: lehetséges, valószínű, illetve bizonyított költés. A műben a felmérési módszer (térképek, jelentőlapok stb.) valamint a felmérésben résztvevők névsora után megismerkedhetünk Stájerország geológiájával, éghajlatával és vegetációjával, majd röviden ismertetésre kerülnek a tartomány Vörös Listás madárfajai és a valaha itt költött, de a felmérés időszakában már nem fészkelő fajok.

A fajokat részletesen tárgyaló részben egy-egy madárfajt mindig egy egymással szemben lévő oldaldáron találunk. Mindig bal oldalon található a térképek és a diagramok, míg a jobb oldalon a szöveges rész. Egy fajnál az általános

státuszleírás és a ponttérkép mellett magassági elterjedési diagramot, költési státuszt mutató táblázatot s egy ún. fenológia-diagramot is találunk, melyből a költés időtartamára vonatkozó adatokat tudhatunk meg (tojásrakás, fiókák kelése stb.). A Vörös Listás madaraknál még a fajnak az osztrák és a tartományi Vörös Listán elfoglalt helyét is bemutatják egy-egy kis diagramon. A leíró részben a faj elterjedését, élőhelyét, állomány nagyságát, valamint veszélyeztetettségét tárgyaló bekezdések találhatóak.

A könyv végén külön fejezetet szenteltek a rendszertelenül fészkelő vagy bizonytalan státuszú fajoknak, valamint az 1991 óta bizonyított költőfajoknak. Sőt, a tartomány madarainak névjegyzéke is helyet kapott a kötet végén (ebben természetesen már nemcsak a fészkelő madárfajok vannak felsorolva), röviden bemutatva valamennyi 1800–1997 között itt előfordult faj státuszát is. A könyvet az egyes szakkifejezések magyarázata, jelentős számú tételt felvonultató irodalomjegyzék és természetesen a német és a tudományos madárnevek mutatója zárja.

A könyvet elsősorban a nyugati határszél közelében dolgozó madarászok figyelmébe ajánlom. Örömteli lenne, ha a honi madártan is minél előbb belevágná egy hasonló minőségű munka elkészítésébe, ha nem is az egész országra, de legalább egy-egy megyére vonatkozóan. – *Soproni János*

Molnár Lajos madárgyűjteménye. Nagy Zoltán (szerk.). Olcsai-Kiss Zoltán Általános Iskola, Körmend, 1997. 135 oldal, 8 színes tábla, 40 fekete-fehér fotó. Fűzve 800 Ft. Példás összefogás eredményeként született meg, egy sajnós hazánkban mindezidáig méltatlanul ismeretlen Vas

megyei ornitológus, Molnár Lajos (1853 Körömend – 1942 Molnaszecsőd) életét, meglehetősen hányatott sorsú madár- és tojásgyűjteményének történetét bemutató kiadvány. Magam is körömdi születésű lévén, egy Molnár Lajos életéről, tevékenységéről szóló művet nem könnyű elfogulatlanul méltatni. A kötet több szerző (Kósa Csaba, Nagy Zoltán, Szinetár Miklós, Vig Károly, Dankovics Róbert, Bankovics Attila) önálló dolgozatait tartalmazza, e dolgozatok Molnár Lajos életéről, munkásságáról szólnak, illetve gyűjteményének meglévő vagy már elkallódott példányainak az adatait dolgozzák fel. A kiadványt három fő részre oszthatjuk. Az első rész tartalmazza Molnár Lajos életrajzi adatait, rávilágítva „civil” életére, sőt több humoros anekdotán keresztül is képet kaphatunk sokrétű tevékenységéről, emberi nagyságáról. A második részben olvashatjuk 1898–1935 között megjelent írásait, valamint munkásságának bibliográfiáját, majd – meglepően jó minőségű – archív felvételeket láthatunk életéből.

A könyv legerjedemesebb és az ornitológus kollégák részére vélhetően a legizgalmasabb harmadik része dolgozza fel Molnár Lajos madár- és tojásgyűjteményének sorsát napjainkig, méltatja madártani értékeit, a preparátumoknál fajonként rámutatva élőhelyi és életmódbeli jellegzetességeikre, illetve több alkalommal hazai jelentségükre. Molnár Lajos jelentős cserekapcsolatokkal rendelkezett, illetve sok preparátumot ajándékozott különböző iskoláknak és múzeumoknak, így a keze nyomát viselő preparátumok több helyütt megtalálhatók (külön dolgozat foglalkozik a könyvben az általa készített preparátumok felismerésével). Itt kell megemlítenem, hogy három „Ajándékozta Molnár Lajos Molnaszecsőd” feliratozással ellátott preparátum (alka, lumma és lunda) található a soproni Roth Gyula Erdészeti és Elsődleges Faipari Szakközépiskola gyűjteményében is, melyek a könyvben nem szerepelnek, annak ellenére, hogy a különböző helyekre kerültek és ott még fellelhető preparátumai elég nagy részletességgel ismertetésre kerültek (ezeken kívül több egzóta madárfaj preparátuma található itt – melyeknek egy része még határozásra vár –, ezekről 100%-ban nem állítható, hogy szintén Molnár Lajos gyűjteményéből származnak, de alapos erre a gyanú).

Kiknek ajánlható e kiadvány? Minden Vas megyében tevékenykedő madarász kollégának, akik a megye egykori madárvilágából egy kis ízelítőt kaphatnak, de a népies emlős és madárnevek gyűjtői is csemegézhetnek belőle. A mű jelentős értékeket rejt mind ornitofaunisztikai, mind helytörténeti szempontból egyaránt, így ezen témakörök kutatói is haszonnal forgathatják. Ajánlható még iskolai és intézményi könyvtárak részére is. Itt hívom fel minden hazai madarász kolléga figyelmét egy, a kiadvány 40. oldalán található érdekes fényképre, melyen Molnár Lajos látható kora másik két nagy ornitológusa: Dr. Dabasi-Fromm Géza és Cerva Frigyes társaságában. Miután a kiadvány érdemeiről szoltam, néhány gyengéjét is meg kell, hogy említssem. Sajnos a madarak latin neveiben számos betűelírás található (több mint tíz eset), valamint az Ecuador országnév a színes képeknél többször is

helytelenül van írva, még a hibajegyzékben is. A 111. oldalon az aranylile név felett található fénykép ugartyúkot ábrázol és ez sajnos a hibajegyzékből is kimaradt. A könyv egy napjainkban kapható dömping krimi áráért beszerezhető, ami igazán méltányos ár a fentiekben vázolt témák iránt érdeklődők számára. A kötet megerendelő a kiadó, azaz a körömdi Olcsai-Kiss Zoltán Általános Iskola címén (9900 Körömend, Thököly u. 31., telefon: 06-94/410-002). Köszönet a kötet összes szerzőjének, a szerkesztőnek, a támogatóknak, valamint az Olcsai-Kiss Zoltán Általános Iskola igazgatójának, hogy felvállalta eme igen tetszetősre sikerült kiadvány ügyét. Érdemes volt! – *Mogyorósi Sándor*

Én itt vagyok – te hol vagy? A nyári lúd etológiája.

Konrad Lorenz. Totem Kiadó, Budapest, 1999. 220 oldal, 16 színes tábla, 102 fekete-fehér kép. Kötve 1900 Ft.

Sajnos nem túlságosan gyakran jelenik meg madártani szakkönyv magyar nyelven. Most a Nobel-díjas etológus utolsó munkáját jelentette meg a Totem Kiadó egy évvel a kiváló tudós halála után. Lorenz – akinek számos műve megjelent már magyarul, amelyek ott sorakoznak sokunk könyvespolcán – könyvét így vezeti be: „Ebben a könyvben sok-sok esztendő, mondhatnám, életem java részének munkája fekszik.” Ez nem kevés. Lebilincselően izgalmas, kimerítően alapos a könyv. A személyes hangvételű bevezetésből többek között azt is megtudhatjuk, hogy miért áldozott a szerző annyi energiát éppen a nyári lúd viselkedési mechanizmusainak aprólékos feltárára. A nyári lúd hazai nádasaink jellegzetes fészkelő madara és egyben sokunk jó ismerőse. Bizonyára nem én vagyok az egyetlen, aki sok órát töltött a megfigyelésükkel, ennek ellenére biztos vagyok benne, hogy mindannyian számos olyan újdonságra, érdekességre bukkanunk a könyvben, amely a terepi munkában hasznosítható ismereteket nyújt. Az állati viselkedés leírása, az ok-okozati összefüggések, a fejlődéstörténeti vonatkozások feltárása igen hosszadalmas, és aprólékos kutatómunkát igényel. Mind ezt roppant nehéz feladat az eredeti élőhelyen, vad madarakon tanulmányozni. Lorenz és kutatócsoportja a nyári lúd etogramját egy félvad populáció vizsgálatával készítette el, amelyet az Alm folyó mellé (Oberösterreich) telepítettek. A könyv számos itt nevelkedett példány élettörténetén keresztül ismertet meg minket a faj jellemző magatartásformáival. Ezek pontos értelmezését számos rajz, fekete-fehér és színes fényképfelvétel segíti. A viselkedés elemeinek leírása a tojásból való kibújástól a teljes egyedfejlődést, a napi életritmust, a párosodást és ivadékgondozást, a helyváltoztatást, táplálkozást, a populáción belüli rangsor kialakulását és változásait, a fajon belüli agresszív viselkedés formáit és jelentőségét egyaránt részletesen taglalja. Hasznos módszertani ismereteket nyújt ezek vizsgálatához is. Ez a munka nem hiányozhat a madarászok házi könyvtárából, segít a terepi megfigyelések értelmezésében, elsősorban a lúdalakúakkal foglalkozók forgathatják haszonnal. – *Pellinger Attila*

1999. évi index

- Accipiter brevipes* 99, 109
 – *gentilis* 87 88
Acrocephalus agricola 15 16, 16, 115, 149, 150
 – *paludicola* 55, 104
Aix galericulata 132 133
 Amerikai pettyeslile lásd *Pluvialis dominica*
Anas crecca 98
 – *crecca carolinensis* 108, 112
 – *penelope* 47, 98
 – *platyrhynchos* 124
 – *querquedula* 133
 – *strepera* 98
Anser aalbifrons 97
 – *anser* 124
 – *brachyrhynchos* 34, 132
 – *erythropus* 34, 47, 108, 132
 – *fabalis* 90 91, 97
 – *indicus* 47, 94, 97, 115, 132
Anthus cervinus 54, 96, 103, 148, 150
 – *spinoletta* 1, 2, 40, 42, 54, 150
 – *trivialis* 54
 Apácalúd lásd *Branta leucopsis*
Apus apus 148
 – *melba* 80 81, 115
Aquila chrysaetos 37, 49, 50, 99
 – *clanga* 37, 41, 109, 112, 115, 134
 – *nipalensis* 109
 – *pomarina* 86, 123
 – *rapax* 31 32, 32
 Aranylile lásd *Pluvialis apricaria*
Arenaria interpres 95, 101 102, 142, 144 145
Asio flammeus 40, 54, 103, 148
Aythya marila 35 36, 48, 133
 – *nyroca* 133
- Bagyura J. Dögkeselyű (*Neopron percnopterus*) megkerülése Dunaharaszti határában 87
 Bajszos sármány lásd *Emberiza cia*
 Bakcsó lásd *Nycticorax nycticorax*
 Balkáni fakopáncs lásd *Dendrocopos syriacus*
 Bánhidi P. és Gyurácz J. A kucsmás poszáta (*Sylvia melanocephala*) második bizonyított előfordulása Magyarországon 7 8
 Barázdabillegető lásd *Motacilla alba*
 Barna kánya lásd *Milvus migrans*
 Barna rétihéja lásd *Circus aeruginosus*
 Batla lásd *Plegadis falcinellus*
 Békászó sas lásd *Aquila pomarina*
 Berki poszáta lásd *Cettia cetti*
 Bod P. A fehér farkú lilebibi (*Cbettusia leucura*) harmadik előfordulása Magyarországon 81 82
Bombycilla garrulus 42, 55
 Bonelli füzike lásd *Phylloscopus bonelli*
 Borzas gödény lásd *Pelecanus crispus*
 Böjti réce lásd *Anas querquedula*
Branta bernicla 34, 39, 108
 – *canadensis* 25, 25, 34, 47, 49, 118 120, 119
 – *leucopsis* 34, 47, 132, 135
 – *ruficollis* 34 35, 47, 132, 135
 Búbos vöcsök lásd *Podiceps cristatus*
 Búbospacsirta lásd *Galerida cristata*
Bubulcus ibis 11 14, 13, 22, 97, 108, 111, 131, 135
Burbinus oedincnemus 140
Buteo buteo vulpinus 99, 134
 – *lagopus* 37
 – *rufinus* 48, 50, 94, 99, 134
 Bütökös ásólúd lásd *Tadorna tadorna*
- Calandrella brachydactyla* 54, 103
Calcarius lapponicus 43, 45, 56, 115, 151
Calidris alba 40, 51, 100, 141, 143
 – *canutus* 100, 109 110, 138, 141
 – *melanotos* 9 10, 100, 110, 139, 143
Callonetta leucopbris 132
 Cankópartfutó lásd *Tryngites subruficollis*
Carduelis carduelis 128
 – *flammea* 43, 56
 – *flaviostris* 43, 56, 151
Carpodacus erythrinus 104
Cettia cetti 149, 150
Cbaradrius alexandrinus 140
 – *hiaticula* 40, 51, 100, 140
 – *morinellus* 140 141
Cbettusia gregaria 24
 – *leucura* 81 82, 83 85, 100, 138, 141
Cblidonias hybridus 54, 129, 148
 – *leucopterus* 54, 103, 126, 126
Ciconia ciconia 24 25, 25, 97, 125 126, 126, 132
 – *nigra* 87 88, 132
 Cigányréce lásd *Aythya nyroca*
Circus aeruginosus 57, 58
 – *macrourus* 37, 48, 108 109, 134, 138
 Citrombillegető lásd *Motacilla citreola*
- Clangula hyemalis* 36, 48, 98, 133
Columba oenas 148
Coracias garrulus 89
Corvus corone cornix 57
 – *corone corone* 43, 55 56, 104, 151
 – *monedula* 27, 57
Cygnus cygnus 34, 38, 47, 49, 73 78, 108, 111
 Csigaforgató lásd *Haematopus ostralegus*
 Csikosfejű nádiposzáta lásd *Acrocephalus paludicola*
 Csóka lásd *Corvus monedula*
 Csonka P. Egy késői kerecsensólyom (*Falco cherrug*) költés története 128 129
 Csonttollú lásd *Bombycilla garrulus*
 Csörgő réce amerikai alfaja lásd *Anas crecca carolinensis*
 Csörgő réce lásd *Anas crecca*
 Csüllő lásd *Rissa tridactyla*
- Dankasirály lásd *Larus ridibundus*
Delichon urbica 80
Dendrocopos major 122
 – *syriacus* 121 123, 122
 Dolmányos sirály lásd *Larus marinus*
 Dolmányos varjú lásd *Corvus corone cornix*
 Dögkeselyű lásd *Neopron percnopterus*
- Ecsedi Z. és ifj. Oláh J. Objektív előtt: a sivatagi hantmadár (*Oenanthe deserti*) 78 79
 Ecsedi Z. és ifj. Oláh J. Objektív előtt: a szavannasas (*Aquila rapax*) 31 32
 Ecsedi Z. és Kovács G. A tűzok (*Otis tarda*) védelme a Hortobágyon 91 93
Egretta alba 97, 131 132
 – *garzetta* 97, 131
 Ékfarkú halfarkas lásd *Stercorarius parasiticus*
Emberiza cia 45, 56, 104
 – *cirlus* 104
 – *bortulana* 56, 104, 152
 Endes M. Egy késői fattyúszerkő (*Cblidonias hybridus*) telepről 129
 Énekes hattyú lásd *Cygnus cygnus*
 Erdei cankó lásd *Tringa ochropus*
 Erdei pityer lásd *Anthus trivialis*
 Erdei szalonna lásd *Scolopax rusticola*

- Érdekes madármegfigyelések 33 45,
130 152, 45 56, 93 102
- Északi búvár lásd *Gavia stellata*
- Ezüstsírály lásd *Larus argentatus*
- Fácán lásd *Phasianus colchicus*
- Fakó rétihéja lásd *Circus
macrourus*
- Falco cherrug* 128 129
- *columbarius* 37, 50, 136 137
- *naumanni* 99
- *peregrinus* 37, 40, 50 51, 99, 137
- *subbuteo* 50, 137
- *vespertinus* 136
- Faragó I. Cs. Barna kányák (*Milvus
migrans*) vonulása Dél-Zalában
124 125
- Faragó I. Cs. és Lelkes A. Kanadai
lúd (*Branta canadensis*)
megfigyelése a Kis-Balatonon
118 120
- Faragó I. Cs. Szokatlanul népes
csigaforgató-csapat (*Haematopus
ostralegus*) megfigyelése a
Miklósfai-halastavakon 127
- Faragó I. Cs. Zalai adatok a hegyi
billegető (*Motacilla cinerea*)
vonulásához és
élőhelyválasztásához a vonulás
során 1 3
- Fattyúszerkő lásd *Cblidonias
hybridus*
- Fecskesírály lásd *Larus sabini*
- Fehér gólya lásd *Ciconia ciconia*
- Fehérfarkú lilebíbics lásd *Chettusia
leucura*
- Fehérkarmú vércse lásd *Falco
naumanni*
- Fehérszárnyú szerkő lásd
Cblidonias leucopterus
- Fekete gólya lásd *Ciconia nigra*
- Fekete réce lásd *Melanitta nigra*
- Fekete sas lásd *Aquila clanga*
- Feketenyakú vöcsök lásd *Podiceps
nigricollis*
- Feketeszárnyú székicsér lásd
Glareola nordmanni
- Fenyérfutó lásd *Calidris alba*
- Fenyősi L. Kanadai lúd (*Branta
canadensis*) megfigyelése a
hórvátországi Drávan 25
- Fenyőszajkó lásd *Nucifraga
caryocatactes*
- Ficedula albicollis* 4
- *hypoleuca* 4 6, 5, 104
- Fodor A. Az énekes hattyú (*Cygnus
cygnus*) Magyarországon
századunkban 73 78
- Fülemüle lásd *Luscinia
megarhynchos*
- Füles vöcsök lásd *Podiceps auritus*
- Füleskuvik lásd *Otus scops*
- Füsti fecske lásd *Hirundo rustica*
- Füstös cankó lásd *Tringa
erythropus*
- Füstös réce lásd *Melanitta fusca*
- Fütyülő réce lásd *Anas penelope*
- Galerida cristata* 63 72, 65, 67, 68
- Gallinago media* 40, 51, 101, 110,
143
- Gatyás ölyv lásd *Buteo lagopus*
- Gavia arctica* 33, 46, 93, 130
- *stellata* 33, 38, 130
- Gelocbelidon nilotica* 26, 54, 95,
102 103, 114, 146
- Glareola nordmanni* 109
- Glaucidium passerinum* 54
- Gólyatölcs lásd *Himantopus
bimantopus*
- Gorman G. Balkáni fakopáncs
(*Dendrocopos syriacus*) műhelyei
121 123
- Gulipán lásd *Recurvirostra avosetta*
- Gyurácz J. A rozsdás nádiposzta
(*Acrocephalus agricola*) ötödik
előfordulása Magyarországon 15
16
- Gyurácz J. lásd Bánhidi P.
- Gyurgyalag lásd *Merops apiaster*
- Gyűrűscsőrű sirály lásd *Larus
delawarensis*
- Hadarics T. A vékonycsőrű sirály
(*Larus genei*) újabb előfordulása
Magyarországon 17 20
- Hadarics T. Bütykös ásólúd
(*Tadorna tadorna*) újabb
fészkelése Nyugat-
Magyarországon 22 23
- Hadarics T. Pásztorgém (*Bubulcus
ibis*) előfordulása a Fertő mellett
11 14
- Haematopus ostralegus* 51, 100,
127, 137, 140
- Hajnalmadár lásd *Tichodroma
muraria*
- Halászsas lásd *Pandion haliaetus*
- Halászsírály lásd *Larus ichthyaetus*
- Halcsontfarkú réce lásd *Oxyura
jamaicensis*
- Haliaeetus albicilla* 48, 90 91
- Halvány geze lásd *Hippolais pallida*
- Havasi lile lásd *Charadrius
morinellus*
- Havasi pityer lásd *Anthus spinoletta*
- Havasi sarlósfecske lásd *Apus melba*
- Havasi szürkebegy lásd *Prunella
collaris*
- Házi rozsdafarkú lásd *Phoenicurus
ochrurus*
- Házi veréb lásd *Passer domesticus*
- Hegyi billegető lásd *Motacilla
cinerea*
- Hegyi réce lásd *Aythya marila*
- Héja lásd *Accipiter gentilis*
- Héjasas lásd *Hieraaetus fasciatus*
- Héringirály lásd *Larus fuscus*
- Hieraaetus fasciatus* 136
- *pennatus* 99, 136
- Himantopus bimantopus* 140
- Hippolais pallida* 104
- Hirundo daurica* 52, 54
- *rustica* 148
- Hósármány lásd *Plectrophenax
nivalis*
- Ifj. Oláh J. lásd Ecsedi Z.
- Ifj. Urbán S. Vízisiklót zsákmányoló
szalakóta (*Coracias garrulus*) 89
- Ifj. Vasuta G. Nagyszámú barna
kánya (*Milvus migrans*)
csoportosulása 26
- Indiai lúd lásd *Anser indicus*
- Jeges sirály lásd *Larus hyperboreus*
- Jegesréce lásd *Clangula byemalis*
- Juhász L. A kormos légykapó
(*Ficedula hypoleuca*) költése a
hajdúsági Erdőpusztán 4 6
- Kabasólyom lásd *Falco subbuteo*
- Kacaőcsér lásd *Gelocbelidon
nilotica*
- Kalandrapacsirta lásd
Melanocorypha calandra
- Kanadai lúd lásd *Branta canadensis*
- Kanalasgém lásd *Platalea
leucorodia*
- Karmazsinpírók lásd *Carpodacus
erythrinus*
- Kék galamb lásd *Columba oenas*
- Kék vércse lásd *Falco vespertinus*
- Kékcőrű réce lásd *Oxyura
leucocephala*
- Kendermagos réce lásd *Anas
strepera*
- Kenti csér lásd *Sterna sandvicensis*
- Kerecsensólyom lásd *Falco cherrug*
- Kerti sármány lásd *Emberiza
hortulana*
- Kis csér lásd *Sterna albifrons*
- Kis goda lásd *Limosa lapponica*
- Kis héja lásd *Accipiter brevipes*
- Kis kórkatona lásd *Phalacrocorax
pygmeus*
- Kis kócsag lásd *Egretta garzetta*
- Kis lilik lásd *Anser erythropus*
- Kis póling lásd *Numenius phaeopus*
- Kis sárszalonna lásd *Lymnocyptes
minimus*
- Kis sólyom lásd *Falco columbarius*
- Kis vöcsök lásd *Tachybaptus
ruficollis*
- Kormos légykapó lásd *Ficedula
hypoleuca*
- Kormos varjú lásd *Corvus corone
corone*
- Kovács G. és Kovács G. Deformált

- csőrű csóka (*Corvus monedula*) 27
- Kovács G. és Kovács G. Nyolc fehérgolya-fióka (*Ciconia ciconis*) egy fészekben 125 126
- Kovács G. Fára szálló fehérszárnyú szerkők (*Cblidonias leucopterus*) 126
- Kovács G. *lásd* Ecsedi Z.
- Kovács G. Szokatlan helyre épített golyafészkek Nagyvámban 24 25
- Kőforgató *lásd* *Arenaria interpres*
- Könyvismertetések
- Atlas der Brutvögel der Steiermark* (P. Sackl & O. Samwald) 152
- Én itt vagyok te hol vagy? A nyári lúd etológiája (K. Lorenz) 153
- Molnár Lajos madárgyűjteménye (Nagy Z.) 152 153
- The Handbook of Bird Identification for Europe and the Western Palearctic* (M. Beaman & S. Madge) 30 31
- Kucsmás billegető *lásd* *Motacilla flava* *feldegg*
- Kucsmás posztája *lásd* *Sylvia melanocephala*
- Küszvágó csér *lásd* *Sterna hirundo*
- Lanius excubitor* 42 43, 55, 129, 149, 151
- *isabellinus* 29, 86
- *senator* 96, 104, 115
- Laposcsőrű víztaposó *lásd* *Phalaropus fulicarius*
- Larus argentatus* 40, 102, 113, 114
- *cachinnans* 57, 146
- *delawarensis* 146
- *fuscus* 40, 53 54, 102, 146, 147
- *genei* 17 20, 18, 19, 21 22, 53, 113, 114
- *hyperboreus* 40, 54, 114
- *ichthyaetus* 40, 53, 102, 110, 112, 114, 146
- *marinus* 40, 44, 114, 146
- *melanocephalus* 40, 53, 95, 102, 146
- *ridibundus* 58, 146
- *sabini* 112, 114
- Lelkes A. *lásd* Faragó I. Cs.
- Lengyel Sz. A gulipán (*Recurvirostra avosetta*) költésbiológiája és fióka-örökbefogadási viselkedése 57 63
- Lilebíbic *lásd* *Chettusia gregaria*
- Limicola falcinellus* 100, 139, 143
- Limosa lapponica* 101, 110, 142, 143
- Locustella luscinioides* 29, 86
- Lócsér *lásd* *Sterna caspia*
- Luscinia megarhynchos* 23 24, 150
- Lymnocyptes minimus* 40, 51, 143
- Mandarinréce *lásd* *Aix galericulata*
- Marik P. Fán fészkelő fülemülék (*Luscinia megarhynchos*) 23 24
- Marik P. Lilebíbic (*Chettusia gregaria*) megfigyelése Sarkad határában 24
- Marik P. Piroslábú cankó (*Tringa totanus*) öt tojásos fészkekalja 88
- Melanitta fusca* 36, 48
- *nigra* 36, 39, 41
- Melanocorypha calandra* 54
- Mergus merganser* 133 134
- *serrator* 36, 48, 98
- Merops apiaster* 29
- Mészáros Cs. Aranylilék (*Pluvialis apricaria*) tömeges vonulása a Dél-Tiszántúlon 1999 tavaszán 88 89
- Milvus migrans* 26, 124 125, 134
- *milvus* 37, 48, 94, 98, 134
- Milyen Madár Ez? 29, 85 86, 123
- MME Nomenclator Bizottság Az MME Nomenclator Bizottság 1998. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról 105 117
- Molnárfecske *lásd* *Delichon urbica*
- Motacilla alba* 2, 67
- *cinerea* 1 3
- *citreola* 55, 103, 115
- *flava* *feldegg* 54 55, 103
- Nádi tücsökmadár *lásd* *Locustella luscinioides*
- Nagy bukó *lásd* *Mergus merganser*
- Nagy fakopáncs *lásd* *Dendrocopos major*
- Nagy halfarkas *lásd* *Stercorarius skua*
- Nagy kócsag *lásd* *Egretta alba*
- Nagy lilik *lásd* *Anser albifrons*
- Nagy örgébics *lásd* *Lanius excubitor*
- Nagy sárszalonna *lásd* *Gallinago media*
- Németh Cs. Havasi sarlósfecske (*Apus melba*) előfordulása a Kőszegi-hegységben 80 81
- Neophron percnopterus* 87, 87, 108, 112
- Netta rufina* 35, 47 48, 49, 98, 133
- Nucifraga caryocatactes* 43, 44, 55, 104, 151
- Numenius phaeopus* 40, 51, 53, 101, 143 144
- *tenuirostris* 53, 110, 144
- Nyári lúd *lásd* *Anser anser*
- Nycticorax nycticorax* 131
- Nyíl farkú halfarkas *lásd* *Stercorarius longicaudus*
- Oenanthe deserti* 78 79, 79
- Oláh S. és Szalai K. Vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*) késői előfordulása a Duna budapesti szakaszán 127 128
- Orbán Z. Sivatagi típusú fészkeképítési viselkedés lapos tetűkön fészkelő búbos pacsirtáknál (*Galerida cristata*) 63 72
- Otus tarda* 91 93, 93
- *tetrax* 99
- Otus scops* 54, 103, 148
- Oxyura jamaicensis* 37, 41, 134
- *leucocephala* 37, 41
- Örvös bukó *lásd* *Mergus serrator*
- Örvös légykapó *lásd* *Ficedula albicollis*
- Örvös lúd *lásd* *Branta bernicla*
- Örvös rigó *lásd* *Turdus torquatus*
- Pandion haliaetus* 50, 99, 136
- Pantanal réce *lásd* *Callonetta leucopbris*
- Parti lile *lásd* *Charadrius hiaticula*
- Passer domesticus* 128
- Pásztorgém *lásd* *Bubulcus ibis*
- Pásztormadár *lásd* *Sturnus roseus*
- Pehelyréce *lásd* *Somateria mollissima*
- Pelecanus crispus* 107 108, 111
- *onocrotalus* 107, 111
- Phalacrocorax aristotelis* 131
- *pygmeus* 34, 38, 46, 96 97, 131
- Phalaropus fulicarius* 142, 145
- *lobatus* 40, 102, 127 128, 145
- Phasianus colchicus* 124
- Phoenicopterus ruber* 97
- Phoenicurus ochruros* 27
- Phylloscopus bonelli* 104
- *inornatus* 149, 151
- Picus viridis* 26 27
- Pigniczki Cs. A fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) előfordulása a dunatételtleni Böddi-széken 83 85
- Pigniczki Cs. A pásztorgém (*Bubulcus ibis*) első megfigyelése a Péteri-tavon 22
- Pigniczki Cs. Adoptálás megfigyelése nyári ludaknál (*Anser anser*) 124
- Pigniczki Cs. Bigámia megfigyelése házi rozsdafarkúnál (*Phoenicurus ochruros*) 27
- Pigniczki Cs. Fekete golya (*Ciconia ciconia*) fészket kimosztó héja (*Accipiter gentilis*) 87 88
- Piroslábú cankó *lásd* *Tringa totanus*
- Platalea leucorodia* 97, 132
- Plectrophenax nivalis* 45, 56, 151 152
- Plegadis falcinellus* 47, 94, 97, 132
- Pluvialis apricaria* 51, 52, 88 89
- *dominica* 141

- Podiceps auritus* 34, **38**, 46, 49, 96, 107, 131
 – *cristatus* 131
 – *griseogenus* 33 34, 46, 96, 130 131, **135**
 – *nigricollis* 96, 131
Porzana pusilla 51, 99
 – *collaris* 40, **44**, **52**, 55, 103, **147**, 150
 Pusztai gébics lásd *Lanius isabellinus*
 Pusztai ölyv lásd *Buteo rufinus*
 Pusztai sas lásd *Aquila nipalensis*
- Recurvirostra avosetta* 57 63, 140
Regulus ignicapillus 42, 55, 104, 151
 Réti fülesbagoly lásd *Asio flammeus*
 Rétságas lásd *Haliaeetus albicilla*
 Reznék lásd *Otis tetrax*
 Riezing N. Kűszvágó csér (*Sterna birundo*) költése művi környezetben 27 28
Rissa tridactyla 40, **113**, 114
 Rozgonyi S. Tökés réce (*Anas platyrhynchos*) és fácán (*Phasianus colchicus*) közös fészekalja 124
 Rozgonyi S. Zöld küllő (*Picus viridis*) érdekes éjszakázóhelye 26 27
 Rózsás flamingó lásd *Phoenicopterus ruber*
 Rózsás gödény lásd *Pelecanus onocrotalus*
 Rozsdás nádiposzáta lásd *Acrocephalus agricola*
 Rozsdástörkő pityer lásd *Antibus cervinus*
 Rövidcsőrű lúd lásd *Anser brachyrhynchus*
- Sárgacsőrű kenderike lásd *Carduelis flavirostris*
 Sárgalábú sirály lásd *Larus cachinnans*
 Sárjáró lásd *Limicola falcinellus*
 Sarkantyús sármány lásd *Calcarius lapponicus*
 Sarki búvár lásd *Gavia arctica*
 Sarki csér lásd *Sterna paradisaea*
 Sarki partfutó lásd *Calidris canutus*
 Sarlósfecske lásd *Apus apus*
Scolopax rusticola 40, 51, 143
 Selmeczi Kovács Á. Kacagócsérek (*Gelocbelidon nilotica*) megfigyelése a Dunakanyarban 26
 Sivatagi hantmadár lásd *Oenanthe deserti*
Somateria mollissima 36, 133, **138**
 Sövényársármány lásd *Emberiza cirius*
- Stercorarius longicaudus* 110, 145, **147**
 – *parasiticus* 40, 110, 145
 – *pomarinus* **142**, 145, **147**
 – *skua* 145
Sterna albifrons 54, 103, 115, 148
 – *caspia* 54, 103, 146, 148
 – *birundo* 27 28, **28**
 – *paradisaea* 103
 – *sandvicensis* 89 90, 103, 114
Strix uralensis 103
Sturnus roseus 104, 151
Sylvia melanocephala 7 8, **8**, **113**, 115
 Szalai K. lásd Oláh S.
 Szalakóta lásd *Coracias garrulus*
 Szavannasas lásd *Aquila rapax*
 Széki lile lásd *Charadrius alexandrinus*
 Szélesfarkú halfarkas lásd *Stercorarius pomarinus*
 Szent ibisz lásd *Threskiornis aethiopicus*
 Szerecsensirály lásd *Larus melanocephalus*
 Szikipacsirta lásd *Calandrella brachydactyla*
 Szirti sas lásd *Aquila chrysaetos*
 Szőlőrigó lásd *Turdus iliacus*
 Szürke cankó lásd *Tringa nebularia*
- Tachybaptus ruficollis* 130
Tadorna ferruginea 35, 39, 97, 108, **111**
 – *tadorna* 22 23, 35, 39, 47, 49, 97, 98, 132
 Tavi cankó lásd *Tringa stagnatilis*
 Tengelic lásd *Carduelis carduelis*
 Terekcankó lásd *Xenus cinereus*
Threskiornis aethiopicus 115
Ticodroma muraria 42, 55, 151
 Tökés réce lásd *Anas platyrhynchos*
 Török Z. Tengelicet (*Carduelis carduelis*) etető házi verebek (*Passer domesticus*) 128
 Törpe vízicsibe lásd *Porzana pusilla*
 Törpekvik lásd *Glaucidium passerinum*
 Törpesas lásd *Hieraetus pennatus*
Tringa erythropus 144
 – *nebularia* 53
 – *ochropus* 2
 – *stagnatilis* 53, **52**, 101, 144
 – *totanus* 88
Tryngites subruficollis **139**, 143
Turdus iliacus 42, 55, **149**, 150
 – *torquatus* 55, 150
 Tűzok lásd *Otis tarda*
 Tűzesfejű királyka lásd *Regulus ignicapillus*
- Ugartyúk lásd *Burbinus oedichnemus*
 Uráli bagoly lásd *Strix uralensis*
 Üstökös kárókatona lásd *Pbhalacrocorax aristotelis*
 Üstökösreçe lásd *Netta rufina*
- Vándorfűzike lásd *Phylloscopus inornatus*
 Vándorpartfutó lásd *Calidris melanotos*
 Vándorsólyom lásd *Falco peregrinus*
 Vasas A. Kenti csér (*Sterna sandvicensis*) előfordulása a Biharugrai-halastavakon 89 90
 Vasas A. lásd Zalai T.
 Vékonycsőrű póling lásd *Numenius tenuirostris*
 Vékonycsőrű sirály lásd *Larus genei*
 Vékonycsőrű víztaposó lásd *Pbhalaropus lobatus*
 Vetési lúd lásd *Anser fabalis*
 Vörhenyes fecske lásd *Hirundo daurica*
 Vörös ásólúd lásd *Tadorna ferruginea*
 Vörös kánya lásd *Milvus milvus*
 Vörösfarkú egerészölyv lásd *Buteo buteo vulpinus*
 Vörösféjű gébics lásd *Lanius senator*
 Vörösnyakú lúd lásd *Branta ruficollis*
 Vörösnyakú vöcsök lásd *Podiceps griseogenus*
- Wágner L. Madarakra vadászó nagy örgébics (*Lanius excubitor*) 129
 Wágner L. Sérült vetési ludat (*Anser fabalis*) támadó rétságasok (*Haliaeetus albicilla*) 90 91
- Xenus cinereus* 94, 101, 110, 144
- Zalai T. és Vasas A. Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*) előfordulása a Begécsi-víztárolón 9 10
 Zalai T. és Vasas A. Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) megfigyelése a Begécsi-víztárolón 21 22
 Zöld küllő lásd *Picus viridis*
 Zseze lásd *Carduelis flammea*

Megjegyzés: A vastagon szedett oldalszámok fényképre utalnak / **Note:** Page numbers set in boldface refer to photographs

Az MME Nomenclator Bizottság 1998. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról.

MME NOMENCLATOR BIZOTTSÁG	105
Kanadai lúd (<i>Branta canadensis</i>) megfigyelése a Kis-Balatonon. FARAGÓ IMRE CSABA ÉS LELKES ANDRÁS	118
Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>) műhelyei. GERARD GORMAN	121
Milyen Madár Ez? 4/4.	123
Rövid közlemények	
Adoptálás megfigyelése nyári ludaknál (<i>Anser anser</i>). PIGNICZKI CSABA	124
Tökés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>) és fácán (<i>Phasianus colchicus</i>) közös fészekalja. ROZGONYI SÁNDOR	124
Barna kányák (<i>Milvus migrans</i>) vonulása Dél-Zalában. FARAGÓ IMRE CSABA	124
Nyolc fehérgólya-fióka (<i>Ciconia ciconis</i>) egy fészekben. KOVÁCS GÁBOR ÉS KOVÁCS GERGELY	125
Fára szálló fehérszárnyú szerkők (<i>Cblidonias leucopterus</i>). KOVÁCS GÁBOR	126
Szokatlanul népes csigaforgató-csapat (<i>Haematopus ostralegus</i>) megfigyelése a Miklósfai-halastavakon. FARAGÓ IMRE CSABA	127
Vékonycsőrű víztaposó (<i>Phalaropus lobatus</i>) késői előfordulása a Duna budapesti szakaszán. OLÁH SÁNDOR ÉS SZALAI KORNÉL	127
Tengelicet (<i>Carduelis carduelis</i>) etető házi verebek (<i>Passer domesticus</i>). TÖRÖK ZOLTÁN	128
Egy késői kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>) költés története. CSONKA PÉTER	128
Egy késői fattyúszerkő (<i>Cblidonas hybridus</i>) telepről. ENDES MIHÁLY	129
Madarakra vadászó nagy örgébics (<i>Lanius excubitor</i>). WÄGNER LÁSZLÓ	129
Érdekes madármegfigyelések, 1999. augusztus-október	130
Könyvismertetések	
Atlas der Brutvögel der Steiermark (P. Sackl & O. Samwald). SOPRONI JÁNOS	152
Molnár Lajos madárgyűjteménye (Nagy Z.). MOGYORÓSI SÁNDOR	152
Én itt vagyok – te hol vagy? A nyári lúd etológiája (K. Lorenz). PELLINGER ATTILA	153
1999. évi index	154

Címlap: Cankópartfutó (*Tryngites subruficollis*), Dunatetőten, Böddi-szék, 1999. október 2. CURSORIUS/IEJ. OLÁH JÁNOS

Contents

The 1998 Annual Report of the Hungarian Checklist and Rarities Committee. MME NB	105
Canada Goose (<i>Branta canadensis</i>) at the Kis-Balaton. I. CS. FARAGÓ AND A. LELKES	118
Syrian Woodpecker (<i>Dendrocopos syriacus</i>) anvils. G. GORMAN	121
Four-in-a-row 4/4	123
Notes	
Adoption of alien nestlings by Greylag Geese (<i>Anser anser</i>). CS. PIGNICZKI	124
Shared nest of Mallard (<i>Anas platyrhynchos</i>) and Pheasant (<i>Phasianus colchicus</i>). S. ROZGONYI	124
Black Kites (<i>Milvus migrans</i>) migrating in Southern Zala. I. CS. FARAGÓ	124
Eight White Stork (<i>Ciconia ciconis</i>) chicks in one nest. G. KOVÁCS AND G. KOVÁCS	125
White-winged Black Terns (<i>Cblidonias leucopterus</i>) roosting on tree. G. KOVÁCS	126
Oystercatchers (<i>Haematopus ostralegus</i>) in exceptionally large flock in Hungary. I. CS. FARAGÓ	127
Late occurrence of Red-necked Phalarope (<i>Phalaropus lobatus</i>) on the Danube at Budapest. S. OLÁH AND K. SZALAI	127
House Sparrows (<i>Passer domesticus</i>) feeding Goldfinch (<i>Carduelis carduelis</i>) chicks. Z. TÖRÖK	128
Unusual late breeding of Saker (<i>Falco cherrug</i>). P. CSONKA	128
Late breeding of Whiskered Terns (<i>Cblidonas hybridus</i>). M. ENDES	129
Great Grey Shrike (<i>Lanius excubitor</i>) attempting to take birds as prey. L. WÄGNER	129
Recent reports, August–October 1999	130
Book reviews	152
1999 index	154

Front cover: Buff-breasted Sandpiper (*Tryngites subruficollis*), Dunatetőten, Böddi-szék, 2 October 1999.

CURSORIUS/J. OLÁH, JR.